

VREDNOVANJE DJELOTVORNOSTI, UČINKOVITOSTI I UČINKA OPERATIVNOG PROGRAMA UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2014. – 2020.

GRUPA 7: Vrednovanje društvenog poduzetništva

Završno izvješće o provedenom vrednovanju

Pripremili:

Datum: 4. listopada 2021.

Thomas Vasseur, ključni stručnjak 1: stručnjak za vrednovanje i voditelj tima

Vanja Hazl, ključna stručnjakinja 2: stručnjak za vrednovanje

Teodor Petričević, ključni stručnjak 3: stručnjak za posebno područje obuhvaćeno predmetom nabave

Valentina Jug, neključna stručnjakinja

Iva Šeler Sarajlić, neključna stručnjakinja

Izrada ovog izvješća financira se u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. Europskog socijalnog fonda. Stavovi izneseni u ovom izvješću predstavljaju stavove nezavisnih evaluacijskih stručnjaka i ne nužno službeno mišljenje Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike.

Projektni list

Izvješće	Završno izvješće o provedenom vrednovanju
Razdoblje pokriveno izvješćem	4. siječnja 2021. - 4. listopada 2021.
Program	Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.
Broj ugovora	Broj ugovora: JN VV-2-2019-7 KLASA: 406-01/19-04/77 URBROJ: 524-02-03/1-20-149
Naziv projekta	„Vrednovanje djelotvornosti, učinkovitosti i učinka Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020., Grupa 7: Vrednovanje društvenog poduzetništva“
Trajanje provedbe aktivnosti	11 mjeseci
Naručitelj	Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike OIB: 53969486500
Adresa	Ulica grada Vukovara 78, 10 000 Zagreb, Hrvatska
Telefon, fax	Tel 1: +385 (0) 1 6472 040 Tel 2: +385 (0) 1 6472 024
Ugovaratelj	WYG savjetovanje d.o.o.
Adresa	Ulica grada Vukovara 269 G, 10 000 Zagreb, Hrvatska
Telefon/fax	Tel: + 385 (1) 384 3684 Fax: + 385 (1) 3018 016

KRATICE

ASOO	Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
DP	Društveno poduzetništvo
EK	Europska komisija
ESF	Europski socijalni fond
ESIF	Europski strukturni i investicijski fondovi
EU	Europska unija
HAMAG-BICRO	Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije
HBOR	Hrvatska banka za obnovu i razvitak
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
IZM	Inicijativa za zapošljavanje mladih
IP	Investicijski prioritet
LPZ	Lokalna partnerstva za zapošljavanje
NEET	Mladi koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti se osposobljavaju
NZRCD	Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva
MAPZ	Mjere aktivne politike zapošljavanja
MHB	Ministarstvo hrvatskih branitelja
MDOMSP	Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (do 22. srpnja 2020.)
MF	Ministarstvo financija
MINGPO	Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (do 22. srpnja 2020.)
MINGOR	Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja (od 23. srpnja 2020.)
MK	Ministarstvo kulture (do 22. srpnja 2020.)
MKM	Ministarstvo kulture i medija (od 23. srpnja 2020.)
MINPO	Ministarstvo poduzetništva i obrta (do 14. listopada 2016.)
MRMS	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava (do 22. srpnja 2020.)
MROSP	Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (od 23. srpnja 2020.)
MRRFEU	Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije

MT	Ministarstvo turizma (do 22. srpnja 2020.)
MZOS	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (do 14. listopada 2016.)
MZO	Ministarstvo znanosti i obrazovanja (od 15. listopada 2016.)
OCD	Organizacije civilnog društva ¹
OSI	Osobe s invaliditetom
OPULJP	Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.
OPRLJP	Operativni program Razvoj ljudskih potencijala 2007. - 2013.
PDP	Poziv na dostavu projektnih prijedloga
PO	Prioritetna os
PT 1	Posredničko tijelo razine 1
PT 2	Posredničko tijelo razine 2
RH	Republika Hrvatska
SMP	Srednje velika i mala poduzeća / uključena i mikropoduzeća
SC	Specifični cilj (u kontekstu OPULJP-a)
SUK ESF	Sustav upravljanja i kontrole korištenja sredstava Europskog socijalnog fonda
UT	Upravljačko tijelo
UZUVRH	Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske
ZOSI	Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom

¹ Organizacije civilnog društva (OCD) su organizacijske strukture čiji članovi imaju ciljeve i odgovornosti od općeg interesa te koji djeluju kao posrednici između javnih vlasti i građana. Neke od organizacija civilnog društva su: zaklade, udruge, fundacije, ustanove i dr.

SADRŽAJ

IZVRŠNI SAŽETAK	9
EXECUTIVE SUMMARY	20
1. UVOD	32
1.1. Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.	34
1.2. Prioritetna os 2: „Socijalno uključivanje“	38
1.3. Investicijski prioritet 9.v: Promicanje društvenog poduzetništva i strukovne integracije u društvenim poduzećima te socijalne ekonomije i ekonomije solidarnosti radi olakšavanja pristupa zapošljavanju	39
1.4. Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine	43
1.5. Ciljevi evaluacije	44
1.6. Opseg vrednovanja	44
2. KORIŠTENA METODOLOGIJA I PROVEDENE AKTIVNOSTI	48
2.1. Metodologija	48
2.1.1. Sekundarno istraživanje ili istraživanje za stolom (<i>desk research</i>)	48
2.1.2. Provedba anketnog istraživanja	50
2.1.2.1. Anketiranje Korisnika	50
2.1.2.2. Anketiranje sudionika	52
2.1.3. Polustrukturirani intervjui	54
2.1.4. Studija slučaja (<i>case study</i>)	55
2.1.5. Fokus-grupa	55
2.1.6. Početna faza	56
2.2. Provedene aktivnosti	57
2.2.1. Faza analize i validacije	58
2.2.2. Faza sinteze	62
2.2.3. Upravljanje projektom	63
3. ISTRAŽIVAČKI NALAZI	64
3.1. Evaluacijski kriterij: RELEVANTNOST	64

3.2.	Evaluacijski kriterij: UČINKOVITOST	95
3.3.	Evaluacijski kriterij: DJELOTVORNOST	175
3.4.	Evaluacijski kriterij: UČINAK	186
4.	KLJUČNE PREPORUKE	204
5.	FINANCIJSKO IZVJEŠĆE	220
6.	KORIŠTENA LITERATURA	222
1.	DODATAK : PREGLED PROJEKATA U OKVIRU VREDNOVANJA.....	235

POPIS TABLICA

Tablica 1 Investicijski prioriteti i specifični cijevi u okviru Prioritetne osi 2 „Socijalno uključivanje“	39
Tablica 2 Pokazatelji ostvarenja za IP 9.v., OPULJP v 3.1	42
Tablica 3 Pokazatelji rezultata za IP 9.v., OPULJP v 3.1.	43
Tablica 4 Alocirana sredstva, vrijednost PDP-a te ugovorena sredstva SC-a 9.v.1 do 31. prosinca 2020., Status ugovora	45
Tablica 5 Ukupno alocirana sredstva objavljenih PDP-ova i izravne dodjele i vrijednosti ugovorenih sredstava u okviru SC-a 9.v.1 do 31. prosinca 2020.	47
Tablica 6 Broj i udio Korisnika projekata uključenih u anketiranje	51
Tablica 7: Sudionici projekata – ukupan broj i broj uključenih u anketiranje	53
Tablica 8 Broj sudionika uključenih u provedbu polustrukturiranih intervjua	55
Tablica 9 Glavni makroekonomski pokazatelji 2014. – 2020., izvor: Hrvatska narodna banka, Glavni makroekonomski indikatori.....	65
Tablica 10 Pokazatelji socijalne isključenosti, 2014. – 2020., DZS, Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti	72
Tablica 11 Ginijev koeficijent 2014. – 2020.	72
Tablica 12 Prikaz Korisnika i prava prema materijalnim oblicima (2014. – 2019.), izvor: MDOMSP za razdoblje 2014. - 2016. i MROSP za razdoblje 2017. - 2019.	73
Tablica 13 Rezultati mapiranja društvenih poduzeća (Vidović, 2019.).....	86
Tablica 14 Postojeći poticajni porezni okvir za poslovanje društvenih poduzetnika (Vidović, 2019.).....	93
Tablica 15 Pregled mjera, aktivnosti i pokazatelja Strategije razvoja društvenog poduzetništva, Strategija razvoja društvenog poduzetništva.....	114
Tablica 16 Pregled planiranih, iniciranih i provedenih aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva, Strategija razvoja društvenog poduzetništva.....	126
Tablica 17 Slabosti ekosustava društvenog poduzetništva 2014. i procjena stanja 2021., procjena sudionika Fokus-grupe 2 i evaluatora.....	130
Tablica 18 Broj nezaposlenih muškaraca i žena 2014. – 2020., HZZ Statistika online.....	136
Tablica 19 Broj nezaposlenih branitelja 2014. – 2020., HZZ Statistika online	137
Tablica 20 Broj nezaposlenih OSI-a u razdoblju 2014. – 2020., HZZ Statistika online.....	139
Tablica 21 Broj Roma u RH prema popisima stanovništva, DZS, Popis stanovništva 2011., Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, DZS	139
Tablica 22 Ciljne skupine i Korisnici SC-a 9.v.1 OPULJP-a	141
Tablica 23 Pregled Korisnika po PDP-u / izravnoj dodjeli sredstava	144
Tablica 24 Pregled ciljnih skupina po PDP-u / izravnoj dodjeli sredstava	146
Tablica 25 Broj sudionika projekata po spolu.....	147
Tablica 26 Broj sudionika prema dobnoj skupini	147
Tablica 27 Broj zaposlenih, nezaposlenih i neaktivnih.....	148

Tablica 28 Broj sudionika prema obrazovnoj strukturi.....	148
Tablica 29 Broj OSI	Error! Bookmark not defined.
Tablica 30 Pregled specifičnih ciljeva i aktivnosti PDP-a i izravne dodjele sredstava.....	163
Tablica 31 Pregled broja zaprimljenih projektnih prijedloga, potpisanih ugovora i statusa projekata prema dva PDP-a i izravnoj dodjeli	164
Tablica 32 Planirani i ostvareni pokazatelji ostvarenja za SC 9.v.1	166
Tablica 33 Pokazatelji ostvarenja za PDP Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I. – ciljna vrijednost travanj 2023.	166
Tablica 34 Pokazatelji rezultata u okviru SC-a 9.v.i.....	167
Tablica 35 Radni status u vrijeme ispunjavanja ankete	172
Tablica 36 Radni status 6 mjeseci nakon provedbe projekta	173
Tablica 37 Usporedba ukupno alociranih i ugovorenih sredstava te realiziranih plaćanja za dva PDP-a i izravnu dodjelu u okviru SC-a 9.v.1 na dan 31. prosinca 2020. godine.....	176
Tablica 38 Ugovorena sredstva po skupini Prijavitelja.....	180
Tablica 39 Osnovni oblici financiranja društvenog poduzetništva u RH.....	185
Tablica 40 Procijenjeni broj društvenih poduzeća u RH.....	188
Tablica 41 Pozicija društvenog poduzetništva u županijskim razvojnim strategijama.....	197
Tablica 42 „Poticanje društvenog poduzetništva“, aktivnosti i ostvareni rezultati, nalazi anketiranja Korisnika	200
Tablica 43 „Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.“, aktivnosti i očekivani rezultati.....	203
Tablica 44 Pregled projekata, izvor: tablica Status ugovora.....	247

IZVRŠNI SAŽETAK²

Završno izvješće o provedenom vrednovanju predstavlja ključne nalaze i preporuke srednjoročnog vrednovanja djelotvornosti, učinkovitosti i učinka Operativnog Programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020. (u daljnjem tekstu: OPULJP) u domeni društvenog poduzetništva. Vrednovanje obuhvaća čitavo razdoblje od početnog datuma prihvatljivosti OPULJP-a (1. siječnja 2014.) do ugovorenog *cut-off* datuma predmetne evaluacije (vrednovanja), to jest 31. prosinca 2020. godine.

Cilj ovog vrednovanja prvenstveno je procjena učinkovitosti provedenog u okviru SC-a 9.v.1 te Strategije razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine (u daljnjem tekstu: Strategija razvoja društvenog poduzetništva). Također, vrednuje se uspostava zakonodavnog i institucionalnog okvira za provedbu mjera i aktivnosti u području društvenog poduzetništva te napredak provedbe u kontekstu OPULJP-a i Strategije razvoja društvenog poduzetništva. Provedeno vrednovanje obuhvatilo je sve Pozive na dostavu projektnih prijedloga (u daljnjem tekstu: PDP) te operacije/projekte koji su ugovoreni, provedeni ili u provedbi od početka provedbe OPULJP-a do 31. prosinca 2020. godine u okviru investicijskog prioriteta 9.v *Promicanje društvenog poduzetništva i strukovne integracije u društvenim poduzećima te socijalne ekonomije i ekonomije solidarnosti radi olakšavanja pristupa zapošljavanju*, u okviru kojeg je jedan Specifični cilj SC 9.v.1 *Povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika* (u daljnjem tekstu: SC 9.v.1). Evaluacijom su se procjenjivali relevantnost, učinkovitost, djelotvornost i učinak planiranih i korištenih sredstava u okviru SC-a 9.v.1 te postavljeni i postignuti rezultati u odnosu na sadržaj SC-a 9.v.1, odnosno na povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika. Osim toga, cilj je i ocjena rezultata provedbe mjera društvenog poduzetništva u kontekstu provedbe OPULJP-a i Strategije razvoja društvenog poduzetništva. Rezultati ove evaluacije koristit će tijelima u Sustavu upravljanja i kontrole, tijelima odgovornima za planiranje za sljedeće programsko razdoblje, potencijalnim Prijaviteljima/Korisnicima PDP-a iz područja društvenog poduzetništva, akademskoj zajednici, stručnjacima iz područja društvenog poduzetništva, zainteresiranoj javnosti i drugima.

Pristup vrednovanju društvenog poduzetništva zasnivao se na teorijskom pristupu vrednovanja koji koristi interdisciplinarnu i participativnu metodologiju te kombinaciju kvalitativno-kvantitativnih istraživačkih pristupa i metoda koje se obično koriste u području društvenih znanosti. Navedeno uključuje analizu literature i dokumentacije, ankete, polustrukturirane intervjue s ključnim dionicima, fokus-grupe, studije slučaja te objavljivanje rezultata vrednovanja.

² Napomena: Izrazi koji se koriste u ovome Izvješću, a imaju rodno značenje, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu, odnose se jednako na muški i ženski rod.

RELEVANTNOST

Planiranje i početak provedbe intervencija usmjerenih razvoju novih društveno-poduzetničkih pothvata i poslovanja postojećih društvenih poduzeća uslijedilo je nakon dugotrajne recesije koja je rezultirala ekonomskim padom i smanjenjem kontingenta radne snage. Od 2014. godine stopa zaposlenosti se povećava, osim za osobe s invaliditetom (u daljnjem tekstu: OSI) i dugotrajno nezaposlene osobe. Nadalje, iako se stanje u pogledu pokazatelja siromaštva blago poboljšalo, broj osoba suočenih s rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti još je uvijek velik. S obzirom na promjene u socioekonomskom kontekstu - prije svega promjene na tržištu rada, kao i nedostatke u stvaranju poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva tijekom razdoblja obuhvaćenog evaluacijom - izvršene su izmjene SC-a 9.v.1. Unatoč napretku u promicanju razvoja društvenog poduzetništva i studijama napravljenim posljednjih godina, još uvijek nije moguće dati cjelovitu sliku o broju društvenih poduzeća, djelatnostima kojima se bave i njihovom razvoju. 2020. godine svijet je suočen s pandemijom bolesti COVID-19 te će utjecaj pandemije na socioekonomski okvir biti jasniji u narednim godinama. Ipak, recentno globalno istraživanje pokazalo je kako su društvena poduzeća otporna i inovativna u suočavanju s COVID-19 pandemijom.³

I Europska komisija posljednjih godina pokazuje veliki interes za društveno poduzetništvo. U skladu sa strategijom Europa 2020 te Inicijativom za društveno poslovanje, u RH su razvijeni OPULJP 2014. – 2020. i Strategija razvoja društvenog poduzetništva. Najznačajniji pomak u razvoju ekosustava društvenog poduzetništva očekivan je upravo usvajanjem i implementacijom Strategije razvoja društvenog poduzetništva.

Jedan od najmanje razvijenih i funkcionalnih elemenata ekosustava društvenog poduzetništva je institucionalni okvir. Umjesto državnih institucija, organizacije civilnog društva u dosadašnjem razvoju ekosustava imale su najaktivniju ulogu i ostvarile su najznačajnije rezultate. To je vidljivo i kroz razvoj financijske i nefinancijske podrške društvenim poduzećima, povećanje vidljivosti društvenih poduzeća, kao i razvoj sustava za mjerenje i upravljanje društvenim utjecajem. U RH ne postoji specifičan zakonodavni okvir za društvena poduzeća, no hrvatski pravni sustav omogućuje razvoj društvenog poduzetništva kroz različite pravne forme. Također, ne postoji kontinuirano i statističko praćenje razvoja društvenog poduzetništva u RH. Sporadična najnovija istraživanja ukazuju na 70-ak aktivnih društvenih poduzeća te petstotinjak potencijalnih društvenih poduzeća.

PREPORUKE ZA KRITERIJ RELEVANTNOST

EP 1. U kojem se socioekonomskom kontekstu provode intervencije usmjerene na razvoj i jačanje društvenog poduzetništva?

P1 Detaljno i kontinuirano praćenje i analiza društveno-ekonomskog konteksta iznimno su važni u pripremi intervencija za poticanje razvoja društvenog poduzetništva u

³ Innovation and resilience: A global snapshot of social enterprise responses to COVID-19, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/socialenterprise_covidresponsesurvey_web_final_0.pdf

	<p>novom programskom razdoblju. U proces planiranja novih intervencija potrebno je uključiti širok raspon dionika, kako onih na koje intervencije utječu (društvena poduzeća, potporne organizacije), tako i stručnu javnost (stručne institucije, akademsku i istraživačku javnost). Također, važno je osigurati poticajni okvir, specifičnije financijska sredstva iz državnog proračuna, za kvalitetnija istraživanja društvenog poduzetništva u RH, ali i razvoj referentne točke, centra za podršku razvoju politike društvenog poduzetništva.</p>
P2	<p>Društvena poduzeća prepoznata su kao poslovni model koji donosi dodanu društvenu vrijednost kroz zapošljavanje, posebno teže zapošljivih osoba, pružanje socijalnih usluga i razvoj lokalnih zajednica s nepovoljnim društveno-ekonomskim pokazateljima. I u sljedećem programskom razdoblju potrebno je analizirati i pratiti situaciju ranjivih skupina u društvu, sa svrhom njihovog lakšeg uključivanja na tržište rada, sprečavanje siromaštva i njihove veće socijalne uključenosti. Potrebno je uzeti u obzir i regionalne razlike u problemima na tržištu rada. Također je potrebno analizirati ponudu i potrebe za socijalnim uslugama u lokalnim zajednicama. Pri tome pozornost treba posvetiti razvoju društvenih poduzeća u sferi socijalnih usluga, gdje su ta društvena poduzeća mogući okvir modernizacije socijalne države. Takav analitičan pristup razvoju društvenog poduzetništva u sljedećem programskom razdoblju (2021. - 2027.) zahtijeva sinergiju i uključenost područja društvenog poduzetništva u provedbene politike i strateške dokumente Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine koji će pridonijeti razvoju poduzetništva, aktivne politike zapošljavanja i socijalne politike (smanjenje rizika od siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu, unaprjeđenje ravnomjerne dostupnosti i kvalitete sveobuhvatne socijalne skrbi za posebno osjetljive skupine, borbe protiv siromaštva).⁴</p>
P3	<p>Pandemija bolesti COVID-19 imat će značajan utjecaj na oporavak gospodarstva i stanje na tržištu rada pa time i na razvoj društvenog poduzetništva. Zato posljedice pandemije moraju biti uzete u obzir prilikom planiranja intervencija u narednom programskom razdoblju (naročito kroz <i>ad-hoc</i> mjere za osiguranje stabilnosti poslovanja i/ili rast postojećih društvenih poduzeća).</p>
EP 2. Postoji li odgovarajući sustavni okvir za poslovanje društvenih poduzetnika u Republici Hrvatskoj?	
P4	<p>U segmentu poticanja društvenog poduzetništva i stvaranja poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva Operativni program za razdoblje 2021. - 2027. mora biti minimalno usklađen s preporukama završnog izvješća Inicijative za društveno</p>

⁴ Hrvatski sabor, Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, Narodne novine 13/2021. 11. 2. 2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html.

	poslovanje, Akcijskim planom za društvenu ekonomiju i preporukama ovog evaluacijskog izvješća. ⁵
P5	Fokus Operativnog programa za razdoblje 2021. - 2027. treba biti na jačanju i podršci daljnjem razvoju postojećih društvenih poduzeća, poticanju novih društveno-poduzetničkih pothvata i projekata te kontinuiranoj podršci potpornih organizacija društvenim poduzećima kroz otvorene PDP-ove i financijske instrumente.
P6	Jako je važno razjasniti uloge ključnih institucionalnih dionika u podršci razvoju društvenog poduzetništva u RH - jasno treba definirati uloge Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (u daljnjem tekstu: MROSP), Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (u daljnjem tekstu: MINGOR), Ministarstva financija (u daljnjem tekstu: MF), Ministarstva hrvatskih branitelja (u daljnjem tekstu: MHB) i drugih institucija poput Hrvatske banke za obnovu i razvitak (u daljnjem tekstu: HBOR), Hrvatske agencije za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (u daljnjem tekstu: HAMAG-BICRO) kroz jasne uloge i odgovornosti unutar različitih OP-ova za novo programsko razdoblje.
P7	Institucija koja će biti nadležna za razvoj društvenog poduzetništva u RH treba inicirati proces izrade i usvajanja općeg zakona o društvenim poduzećima te kao prvu aktivnost razviti službenu evidenciju društvenih poduzeća kako bi se osigurali zajedničko razumijevanje svih ključnih dionika i šire javnosti te prostor za pokretanje novih akcija unapređenja ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Evidenciju u prvoj fazi treba osmisliti tako da sadrži osnovne podatke o društvenim poduzećima (kao što je to praksa zapadnoeuropskih zemalja): naziv poslovnog subjekta, kontakt podaci, gospodarska djelatnost, geografsko područje djelovanja, napomena o spremnosti na radnu integraciju, ispunjavanje kriterija prepoznavanja društvenih poduzeća, a u drugoj fazi evidenciju vezati uz novorazvijeni mehanizam dugoročnog statističkog praćenja razvoja elemenata ekosustava (minimalni zakonodavni i institucionalni okvir, financijska i nefinancijska podrška, promocija, mjerenje utjecaja društvenih poduzeća – kako okvir za to ne postoji, potrebno je razviti nacionalnu metodologiju i alat mjerenja utjecaja društvenih poduzeća).
P8	Inicirati i pokrenuti Savjet za razvoj društvenog poduzetništva (pri Vladi RH).

UČINKOVITOST

Od ukupno planirane 31 aktivnosti u okviru pet mjera Strategije razvoja društvenog poduzetništva samo je jedna aktivnost provedena, dok je 10 aktivnosti djelomično provedeno, s ograničeno ostvarenim pokazateljima i učinkom na ostvarenost ciljeva Strategije razvoja društvenog poduzetništva i s vrlo malim doprinosom SC-a 9.v.1. OPULJP 2014. – 2020. i razvoju poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva u RH. 65% planiranih

⁵ Detaljnije o Inicijativi za društveno poslovanje na str. 81., a o Akcijskom planu za društvenu ekonomiju na str. 78.

aktivnosti nikad nije inicirano, iako su za to postojala alocirana sredstva u okviru Strategije razvoja društvenog poduzetništva. Izostanak tih intervencija imao je direktan utjecaj na slabiju razvijenost ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Prema zaključcima Fokus-grupe 2 i evaluatora, većina slabosti ekosustava iz 2014. godine nije poboljšana/riješena provedenim aktivnostima.

Mjere intervencije SC-a 9.v.1 bile su namijenjene kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednicama i provodile su se kroz dva otvorena PDP-a i jednu izravnu dodjelu sredstava. Provedeni PDP-i i izravna dodjela predstavljaju inicijativu za stvaranje prostora za različite oblike društvenog poduzetništva, ali se u praksi pokazalo postojanje problema u kreiranju i provedbi potpore u slučajevima gdje ne postoje jasna definicija i registar/evencija društvenih poduzeća. Objave PDP-a i poziva za izravnu dodjelu sredstava kasnile su, što je imalo utjecaja i na (ne)realizaciju pokazatelja ostvarenja i rezultata. Evaluacijski tim smatra kako su pokazatelji bili postavljeni preambiciozno i da zbog malog broja provedenih projekata postoji rizik od neostvarenja planiranih vrijednosti pokazatelja ostvarenja.

U okviru SC-a 9.v.1 tri su najzastupljenije ciljne skupine nezaposlene osobe, uključujući dugotrajno nezaposlene osobe, zaposlene osobe u društvenim poduzećima i društvena poduzeća/društveni poduzetnici. Analiza je pokazala da su potrebe ciljnih skupina pravilno identificirane i definirane. Analiza je također pokazala kako su u projekte odobrene u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i izravne dodjele *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruge braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* uključene prije svega nezaposlene osobe (85%), među kojima i OSI, mladi, žene, pripadnici romske nacionalne manjine, hrvatski branitelji i stradalnici iz Domovinskog rata i članovi njihovih obitelji. Analiza projekata, kao i rezultati ankete i intervjua s Korisnicima pokazali su kako odobreni projekti predstavljaju potencijal u rješavanju socijalne isključenosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama, ali i da je u njih potrebno uključiti još više ranjivih skupina (posebno onih koje su ugrožene u više područja života, npr. OSI i Romi) kako bi se karakteristike društvenih poduzeća (ostvarivanje društvenih i ekonomskih ciljeva) u potpunosti ostvarile.⁶ Sudionici su u projektima sudjelovali zbog mogućnosti stjecanja novih znanja i vještina, želje za zaposlenjem, mogućnostima sudjelovanja u zanimljivim i kreativnim aktivnostima, stjecanja poznanstava te socijalizacije i povezivanja s drugima u zajednici. Drugi motivirajući faktori bili su osjećaj korisnosti i stjecanje novog radnog iskustva. Anketama i/ili intervjuima s Korisnicima identificirane su i potrebe Korisnika u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti i postojećih društvenih poduzeća uključenih u dva PDP-a, a to su poboljšanje uvjeta i mogućnosti pokretanja/poslovanja društvenih poduzeća i zapošljavanja u društvenim poduzećima te povećanje svijesti/vidljivosti o društvenom poduzetništvu, socijalnoj i radnoj integraciji.

Najvažniji su rezultati projekata za Korisnike doprinos lokalnoj zajednici, pokretanje novih poduzetničkih inicijativa i zapošljavanje (uključujući zapošljavanje u samim udrugama tijekom trajanja projekta). Korisnici također ističu doprinos razvoju društvenog poduzetništva u RH

⁶ Detaljnije o navedenom u Evaluacijskom pitanju 4.

kroz veću vidljivost i bolje razumijevanje pojma društvenog poduzetništva. Dinamika provođenja mjera intervencije SC-a 9.v.1 onemogućila je potpunu analizu njihova doprinosa kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama. Ipak, projekti koji se provode u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* posjeduju potencijal za značajniji doprinos poboljšanju socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednicama. Potencijal ovih projekata za razvoj društvenog poduzetništva u RH bio bi veći kad bi u fokusu projekata bila održivost poslovnog modela i tržišno orijentiranih proizvoda.

PREPORUKE ZA KRITERIJ UČINKOVITOST

EP 3. U kojoj mjeri su usklađene aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva i OPULJP-a u okviru Specifičnog cilja 9.v.1?

P9 Strategije, odnosno strateški planovi važan su instrument operacionalizacije javnih politika, no da bi ispunili svoju svrhu trebaju biti operativni i implementirani. S obzirom na iskustvo implementacije Strategije razvoja društvenog poduzetništva, umjesto srednjoročnog strateškog okvira, smatramo učinkovitijim poticati i direktno utjecati na razvoj ekosustava kroz jednogodišnje akcijske planove Savjeta za razvoj društvenog poduzetništva s konkretnim aktivnostima i nositeljima, pazeći pritom na usklađenost i uravnotežen pristup razvoju svih elemenata ekosustava. Ključnu ulogu u ovom procesu treba imati institucija koja će biti nadležna za razvoj društvenog poduzetništva u RH.

EP 4. Jesu li aktivnosti planirane u skladu s potrebama ciljnih skupina definiranih Specifičnim ciljem 9.v.1 i postoje li dokazi za to?

P10 Planirane aktivnosti u okviru SC-a 9.v.1 dobro su definirane, ali je s njihovom provedbom potrebno nastaviti intenzivnije u narednom programskom razdoblju. U okviru PDP-ova i dalje je potrebno promicati jačanje kompetencija uključene ciljne skupine u projektnim aktivnostima – nezaposlenih osoba, zaposlenih u društvenim poduzećima, kao i menadžera društvenih poduzeća, s naglaskom na poduzetničke i digitalne vještine.

P11 U sljedećem programskom razdoblju potrebno je uključiti ciljne skupine koje nisu bile obuhvaćene kao ciljne skupine u okviru objavljenih PDP-ova i izravne dodjele. Uključenost stručne javnosti, kao što su školsko i fakultetsko osoblje te javni službenici veoma su važni za daljnji razvoj društvenog poduzetništva. Veća uključenost obrazovnog osoblja omogućit će brži i kvalitetniji razvoj i provedbu novih formalnih i neformalnih programa osposobljavanja prilagođenih potrebama ciljnih skupina, a uključivanje javnih službenika jačanju njihovih kompetencija i svijesti o važnosti društvenog poduzetništva, što će pridonijeti većoj vidljivosti društvenog poduzetništva i umrežavanju različitih dionika. Također je potrebno motivirati Korisnike da u projekte uključe ranjive skupine na temelju njihove situacije na (lokalnom) tržištu rada i analiziranja njihovih potreba.

P12	U sljedećem programskom razdoblju potrebno je poticati razvoj i podršku inovativnih ideja i pristupa u dvama područjima. Prvo je područje vezano za potrebe ranjivih skupina i uključuje pružanje potpore stvaranju ili unapređenju usluga za uključene sudionike, npr. inovativni sadržaji i /ili individualizirani pristupi obuci i mentorstvu, profesionalno usmjeravanje i drugi oblici potpore odraslima za uključivanje na tržište rada. Drugo područje odnosi se na razvoj novih ili nadogradnj u postojećih socijalno-poduzetničkih usluga ili proizvoda. Takvi projekti mogu poslužiti kao proces učenja i izgradnje kapaciteta u pogledu suradnje različitih projektnih partnera iz javnog, privatnog profitnog i privatnog neprofitnog sektora.
EP 5. Jesu li pokazatelji i njihove ciljane vrijednosti planirani realno i u skladu s planiranim aktivnostima?	
P13	Iskustvo različitih dionika u provedbi aktivnosti SC-a 9.v.1 pokazalo je da je cjelokupni proces - od pripreme potrebne opsežne dokumentacije za PDP-e, odobravanja projektnih prijedloga do ugovaranja - veoma složen i dugotrajan te ga je stoga potrebno adekvatno planirati. Potrebno je poštivati planirane rokove objave PDP-a i izravnih dodjela, a PDP-e objavljivati kontinuirano jer to pridonosi većoj realizaciji postavljenih pokazatelja i Korisnicima, često vrlo skromnih kapaciteta, omogućuje realistično planiranje aktivnosti i angažman.
P14	U pripremi operativnih dokumenata za naredno razdoblje potrebno je obratiti pažnju na realistično planiranje pokazatelja ostvarenja i rezultata. Planiranje se treba temeljiti na iskustvu stečenom u programskom razdoblju od 2014. do 2020. Prijedlog evaluacijskog tima također je da se na razini PDP-a i projekata, osim kvantitativnih, formiraju i specifični kvalitativni pokazatelji vezani za konkretan PDP ili poziv za izravnu dodjelu. Takvo što naročito vrijedi za korištenje kvalitativnih pokazatelja društveno odgovornog računovodstva, ⁷ odnosno pokazatelja društvenog utjecaja dok se čeka na izradu jedinstvene metodologije za praćenje ekonomskog i društvenog utjecaja društvenih poduzeća.
EP 6. U kojoj su mjeri intervencije SC-a 9.v.1 pridonijele kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama?	
P15	Potrebno je kreirati jasnu viziju i okvir razvoja društvenog poduzetništva u RH kako bi se učinkovitije mogle planirati i provoditi mjere podrške. To podrazumijeva razvoj institucionalnog, strateškog i zakonodavnog okvira koji će osigurati jasno prepoznavanje društvenih poduzeća. Ključnu ulogu u ovom procesu treba imati

⁷ Društveno odgovorno računovodstvo predstavlja okvir unutar kojeg organizacija na dobrovoljnoj bazi nastoji utvrditi u kojoj je mjeri njezino djelovanje usklađeno s misijom, ciljevima i vrijednostima za koje se zalaže, uzimajući u obzir ekonomski, društveni i okolišni aspekt. Ovaj proces provodi se putem tzv. društvenih računa na kojima se bilježe ključne informacije dobivene iz poslovanja i aktivnosti organizacije, komunikacije s ključnim dionicima (*zaposlenicima, organima organizacije, korisnicima usluga i sl.*). Dobivene informacije postaju predmet analize, a rezultati analize omogućuju organizaciji da otkloni utvrđene nepravilnosti, odnosno da poboljša svoj učinak u područjima koja su prepoznata kao slabe točke. (Izvor: <https://fairnet.hr/sto-je-drustveno-odgovorno-racunovodstvo/>).

	strukturna jedinica u okviru institucije nadležne za razvoj društvenog poduzetništva u RH.
P16	Potrebno je nastaviti s dobrim praksama identificiranim u doprinosu društvenom poduzetništvu u RH kroz veću vidljivost i bolje razumijevanje pojma društvenog poduzetništva. Konkretno, kroz financiranje kampanja (npr. u skladu s inicijativom EK Buy Social, ⁸ promocijom društveno odgovorne javne nabave od strane MINGOR-a), osiguravanje nagrada (godišnja nagrada za najuspješnija društvena poduzeća) i poticanjem stvaranja kvalitetnijeg sadržaja i medijskih projekata (audio, video, multimedija).
P17	Osigurati fokusirano financiranje kroz buduće PDP-e (etapno, s obzirom na fazu razvoja društvenog poduzeća) i tematsku stručnu savjetodavnu potporu i mentorstvo (upravljanje projektima, razvoj poslovanja) za Korisnike projekata.
P18	U budućim PDP-ovima potrebno je osigurati besplatnu nefinancijsku podršku (upravljanje projektima, razvoj poslovanja) i mentorstvo (npr. neke od zemalja EU razvile su uspješne vaučer sheme gdje kroz Tehničku pomoć ugovaraju vanjsku stručnu podršku) s ciljem razvoja poslovnih modela, a nakon provedbe izraditi analizu doprinosa ovih projekata kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti i doprinosa promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama kako bi se finalno procijenio utjecaj projekata na ekosustav društvenog poduzetništva u HR.

DJELOTVORNOST

U okviru OPULJP-a za operacije SC-a 9.v.1 planirano je ukupno 286.117.648,00 kn, za objavljena dva PDP-a i jedne operacije kao izravne dodjele sredstava ukupno je alocirano 112.517.433,15 kn što predstavlja manje od 40% planiranih sredstva na nivou SC-a 9.v.1. Uzimajući u obzir *cut-off* period do 31. prosinca 2020. u provedbi je 69 projekata (68 projekata iz dva PDP-a i jedna izravna dodjela sredstava) u ukupnom iznosu što predstavlja 63,0% ukupne alokacije za objavljene PDP-e i izravnu dodjelu, odnosno samo 24,8% ukupnog planiranog iznosa sredstava za sve intervencije u okviru SC-a 9.v.1. To je rezultat kašnjenja u objavama PDP-a i izravne dodjele, ocjenjivanju projektnih prijedloga i ugovaranju projekata.

Pojednostavljene mogućnosti financiranja standardnom veličinom jediničnih troškova i fiksni iznosi omogućili su smanjenje administrativnog opterećenja Korisnicima (a i svim akterima uključenim u upravljanje ESIF-om) i usredotočenost Korisnika na postizanje planiranih rezultata projekata.

Dodijeljena financijska sredstva za provedbu projekata pokazala su se dovoljna za projekte u fazi pripreme društveno poduzetničkih aktivnosti ili društvenih poduzeća koji se bave realizacijom „društvenih ciljeva“, npr. jačanjem kapaciteta i zapošljavanjem ranjivih skupina. Za društvena poduzeća u fazi komercijalizacije potrebna su puno veća ulaganja samih Korisnika i/ili korištenje drugih izvora financiranja. Prvenstveno su nedostatna sredstva za razvoj i

⁸ Innovation and resilience: A global snapshot of social enterprise responses to COVID-19, https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/tools-public-buyers/social-procurement_en.

testiranje proizvoda i tržišta, uređenje poslovnih prostora, nabavu i postavljenje opreme, ulaganje u razvoj organizacijskih i poslovnih procesa, skaliranje i replikaciju te internacionalizaciju poslovanja.

Nedostatak pristupa financijama i dalje se smatra jednom od najznačajnijih prepreka za pokretanje, održivost i rast društvenih poduzeća u RH. U okviru intervencija OPULJP-a nije razvijen nijedan financijski instrument, pa tako ni financijski instrument podrške društvenim poduzećima.

PREPORUKE ZA KRITERIJ DJELOTVORNOST	
EP 7. Jesu li planirana sredstva u skladu s vrstama aktivnosti koje se planiraju i provode?	
P19	Akteri društvenog poduzetništva (Korisnici) imaju različite potrebe. Dosadašnji PDP-i bili su primjereni i dovoljni za projekte u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti, jačanja kapaciteta organizacija i kompetencija uključenih sudionika projekta. Takav oblik potpore potreban je i u budućnosti.
P20	Za društvena poduzeća koja uvode na tržište nove usluge i/ili nove proizvode, pozicioniraju se na tržištu ili rastu, potrebno je omogućiti kombinaciju različitih izvora financiranja (bespovratna i povratna sredstva). Pri tome je potrebno dodati i mogućnost korištenja bespovratnih sredstava za specifične potrebe takvih društveno-poduzetničkih poduhvata (npr. digitalizacija poslovanja, ulaganja u razvoj novih proizvoda, internalizacija poslovanja).
P21	U budućnosti je također potrebno, kad god je to moguće (a posebno za projekte u fazi pripreme društveno poduzetničkih aktivnosti), omogućiti pojednostavljene mogućnosti financiranja, npr. za troškove osoblja i neizravne troškove.
EP 8. Koriste li se i u kojoj mjeri financijski instrumenti za razvoj i poticanje društvenog poduzetništva?	
P22	Potrebno je osigurati komplementarnost PDP-a iz različitih OP-a te ravnotežu u financiranju ključnih elemenata poslovnog razvoja društvenih poduzeća (nabava opreme i adaptacija prostora trebaju se primarno financirati pozivima iz OPKK-a, amogu se financirati i iz ESF-a, ako isto doprinosi ispunjenju ciljeva ESF-a, dok se <i>soft</i> aktivnosti trebaju nastaviti primarno financirati kroz ESF).
P23	Razviti financijske instrumente za podršku društvenim poduzećima, pazeći na postojeće instrumente drugih pružatelja financijske podrške i potencijalno uočene nedostatke na tržištu.

UČINAK

Mjere OPULJP-a i Strategije razvoja društvenog poduzetništva, s obzirom na to da u velikoj mjeri aktivnosti nisu provedene ili su samo djelomično provedene, nisu značajnije utjecale na

broj društvenih poduzeća i razvoj elemenata ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Ključni fokus projekata iz prvog PDP-a i izravne dodjele sredstava Ministarstvu hrvatskih branitelja bio je na edukacijskim aktivnostima i na informiranju različitih javnosti i promociji društvenog poduzetništva. Svi projekti ostvarili su očekivane rezultate, no nisu dali značajan doprinos razvoju ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Najviše su doprinijeli većem razumijevanju društvenog poduzetništva od strane šire i stručne javnosti i vidljivosti društvenog poduzetništva te, kao i drugi PDP-i unutar ESF-a u tom razdoblju, većoj organizacijskoj i financijskoj stabilnosti Korisnika.

U drugom je PDP-u fokus bio na rastu postojećih društvenih poduzeća u vidu jačanja njihovih kapaciteta, održivosti i konkurentnosti, s posebnim naglaskom na poticanje zapošljavanja. Osim već postojećih društvenih poduzeća, financijska podrška pružana je razvoju poslovanja te jačanju kapaciteta i subjektima koji su se odlučili napraviti iskorak i kroz projekt započeli svoje poslovanje u skladu s društveno-poduzetničkim načelima. Nakon provedbe projekata u okviru spomenutog PDP-a očekuje se daleko veći utjecaj na razvoj ekosustava društvenog poduzetništva u RH.

Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine i županijske razvojne strategije društveno poduzetništvo većinom prepoznaju kao važnu temu za organizacije civilnog društva i njihovu održivost, socijalno uključivanje, utjecaj na tržište rada (s naglaskom na marginalizirane skupine), ali i stvaranje poticajnog poslovnog okruženja i unaprjeđenih praksi u gospodarstvu. Doprinos provedbe regionalnih strategija Strategiji razvoja društvenog poduzetništva vrlo je skroman.

PREPORUKE ZA KRITERIJ UČINAK	
EP 9. Jesu li mjere OPULJP-a i Strategije razvoja društvenog poduzetništva poduzete u svrhu stvaranja odgovarajućeg zakonodavno-institucionalnog okvira za društveno poduzetništvo utjecale na broj društvenih poduzetnika i razvoj drugih elemenata ekosustava?	
P24	Potrebno je razviti sustavan pristup i jasne strateške smjernice razvoja svih elemenata ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Navedeno podrazumijeva poticajan zakonodavni okvir, učinkovite javne institucije i privatne organizacije kao stupove nefinancijske podrške, definirane i dostatne inovativne i postojeće oblike financijske podrške (PDP, financijski instrumenti), kontinuirana istraživanja i statističko praćenje razvoja sektora, mjerenje utjecaja i promociju društvenog poduzetništva. Ključnu ulogu u ovom procesu treba imati institucija nadležna za razvoj društvenog poduzetništva u RH.
EP 10. Postoje li mjere usmjerene na poticanje razvoja društvenog poduzetništva na regionalnoj razini?	
P25	U narednom programskom razdoblju potrebno je predstavnike regionalnih i/ili lokalnih institucija uključiti u jasne procese planiranja i provedbu mjera za razvoj društvenog poduzetništva u RH. Potrebno je poticati povezivanje Korisnika projekata s jedinicama lokalne i regionalne uprave, kao i drugim dionicima iz obrazovnog sustava, potpornih organizacija i slično.

EP 11. U kojoj su mjeri učinci i rezultati provedenih projekata u okviru SC 9.v.i dugoročno održivi, te hoće li se takav učinak moći očuvati i bez financiranja iz nacionalnih/europskih fondova?	
P26	Uz podršku razvoju društveno-poduzetničkih pothvata, nužno je osigurati sredstva za manje PDP-e razvoja socijalnih inovacija koje doprinose razvoju lokalnih zajednica kako bi se osigurao prostor za inovacije i razvoj novih rješenja za društveno-ekonomske probleme u lokalnim zajednicama.
P27	Institucija koja će biti nadležna za razvoj društvenog poduzetništva u RH, kao i kroz ESF, u novim PDP-ima, ali i kroz financijske instrumente, treba osigurati: više sredstava za opremanje pogona za proizvodnju i nabavku strojeva i opreme, više sredstava za razvoj i testiranje pilot/poduzetničkih ideja, više sredstava za digitalnu transformaciju, internacionalizaciju poslovanja (gospodarske misije, studijske posjete), potpore za zapošljavanje nakon osposobljavanja, potpore za zapošljavanje, više sredstava za javne kampanje.
P28	Objaviti veći broj PDP-a za društvena poduzeća koji će omogućiti veću konkurentnost i veću vidljivost na tržištu, uz osiguranje mentorske podrške u specifičnim područjima - upravljanju projektima, razvoju poslovnih modela i poslovanja društvenih poduzeća. Osigurati kontinuitet PDP-a bez kašnjenja (dodatno, Korisnici predlažu fazno financiranje na najmanje dvije razine – testiranje i validacija poslovnih modela te razvoj poslovanja).
P29	Povećati učinkovitost sustava upravljanja ESF-om kako bi i Korisnici i sam sustav maksimizirali pozitivan učinak i utjecaj provedenih projekata.

EXECUTIVE SUMMARY⁹

The Final report presents the key findings and recommendations of the mid-term evaluation of the effectiveness, efficiency and impact of the Operational Program Effective Human Resources 2014-2020 (hereinafter: OPEHR) in the field of social entrepreneurship. The evaluation covers the entire period from the starting date of the eligibility of the OPEHR (January 2014) to the agreed cut-off date of the evaluation, i.e., December 31st 2020.

The aim of this evaluation is primarily to assess the effectiveness of the Specific objective 9.v.1 (hereinafter: SO 9.v.1) and the Social Entrepreneurship Development Strategy. Also, the establishment of the legislative and institutional framework for the implementation of measures and activities in the field of social entrepreneurship and the progress of implementation in the context of the OPEHR and the Strategy for the Development of Social Entrepreneurship were evaluated. The conducted evaluation included all Calls for Proposals (hereinafter: CfP) and operations / projects that have been contracted, implemented or are being implemented from the beginning of the implementation of the OPEHR until December 31st 2020 within the investment priority 9.v *Promotion social entrepreneurship and vocational integration in social enterprises and social economy and solidarity economy in order to facilitate access to employment*, within which one SO is SO 9.v.1 *Increasing the number and sustainability of social enterprises and their employees*. The evaluation assessed the relevance, efficiency, effectiveness and impact of planned and used funds under SO 9.v.1 and set and achieved results in relation to the content of SO 9.v.1, i.e. to increase the number and sustainability of social enterprises and their employees. In addition, the aim was to evaluate the results of the implementation of social entrepreneurship measures in the context of the implementation of the OPEHR and the Strategy for the Development of Social Entrepreneurship. The results of this evaluation will benefit the bodies in the Management and Control System, the bodies responsible for planning for the next programming period, potential Applicants / Beneficiaries of CfP in the field of social entrepreneurship, academia, social entrepreneurship experts, interested public and others.

The approach to valuing social entrepreneurship was based on a theoretical valuation approach that uses interdisciplinary and participatory methodology and a combination of qualitative-quantitative research approaches and methods commonly used in the social sciences. This

⁹ All terms used in this document that have a gender meaning, regardless of whether they are used in the masculine or feminine gender, encompass the masculine and feminine gender in the same way.

included literature and documentation analysis, surveys, semi-structured interviews with key stakeholders, focus groups, case studies, and publication of evaluation results.

RELEVANCE

The planning and start of the implementation of interventions aimed at the development of new social-entrepreneurial ventures and the operations of existing socially-owned enterprises followed a prolonged recession that resulted in an economic downturn and a reduction in the workforce. Since 2014, the employment rate has been increasing, except for people with disabilities and the long-term unemployed. Furthermore, although the situation with regard to poverty indicators has slightly improved, the number of people at risk of poverty and social exclusion is still high. Given the changes in the socio-economic context - primarily changes in the labour market, as well as shortcomings in creating a supportive environment for the development of social entrepreneurship during the period covered by the evaluation - changes were made to SO 9.v.1. Despite the progress in promoting the development of social entrepreneurship and the studies done in recent years, it is still not possible to give a complete picture of the number of social enterprises, the activities they are engaged in and their development. In 2020, the world has been confronted with a pandemic of the COVID-19 disease, and the impact of the pandemic on the socio-economic situation will be clearer in the coming years. Nevertheless, recent global research has shown that social enterprises are resilient and innovative in dealing with the COVID-19 pandemic.¹⁰

The European Commission has also shown great interest in social entrepreneurship in recent years. In accordance with the Europe 2020 Strategy and the Social Business Initiative, the OPEHR 2014-2020 and the Social Entrepreneurship Development Strategy in the Republic of Croatia for the period from 2015 to 2020 (hereinafter: the Social Entrepreneurship Development Strategy) have been developed in Croatia. The most significant shift in the development of the social entrepreneurship ecosystem is expected precisely with the adoption and implementation of the Social Entrepreneurship Development Strategy.

One of the least developed and functional elements of the social entrepreneurship ecosystem is the institutional framework. Instead of state institutions, civil society organizations have played the most active role in the development of ecosystems so far and have achieved the most significant results. This is also visible through the development of financial and non-financial

¹⁰ Innovation and resilience: A global snapshot of social enterprise responses to COVID-19, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/socialenterprise_covidresponsesurvey_web_final_0.pdf

support to social enterprises, increasing the visibility of social entrepreneurs, as well as the development of a system for measuring and managing social impact.

There is no specific legislative framework for social enterprises in Croatia, but the Croatian legal system enables the development of social entrepreneurship through various legal forms. Also, there is no continuous and statistical monitoring of the development of social entrepreneurship in Croatia. A recent research indicates about 70 active social enterprises and about five hundred potential social enterprises.

RECOMMENDATIONS FOR THE RELEVANCE CRITERION	
EQ 1 In what socio-economic context are interventions aimed at developing and strengthening social entrepreneurship implemented?	
R1	Detailed and continuous monitoring and analysis of the socio-economic context is extremely important in the preparation of interventions to encourage the development of social entrepreneurship in the new programming period. A wide range of stakeholders need to be involved in the process of planning new interventions, both those affected by the interventions (social enterprises, support organizations) and the professional public (professional institutions, academic and research public). Also, it is important to provide a stimulating framework, more specific financial resources from the state budget, for better research of social entrepreneurship in the Republic of Croatia, but also the development of a reference point, a centre for support for the development of social entrepreneurship policy.
R2	Social enterprises are recognized as a business model that brings added social value through employment, especially of hard-to-employ persons, provision of social services and development of local communities with unfavourable socio-economic indicators. In the next programming period it is necessary to analyse and monitor the situation of vulnerable groups in society, with the purpose of their easier inclusion in the labour market, prevention of poverty and their greater social inclusion. Regional differences in labour market problems also need to be taken into account. It is also necessary to analyse the supply and needs for social services in local communities. Attention should be paid to the development of social enterprises in the field of social services, where these social enterprises are a possible framework for the modernization of the welfare state. Such an analytical approach to the development of social entrepreneurship in the next programming period (2021 to 2027) requires synergy and inclusion of social entrepreneurship in the implementation policies and strategic documents of the National Development Strategy of the Republic of Croatia until 2030, which will contribute to entrepreneurship, active employment policy, and social policies (reduction of the risk of poverty and social exclusion and reduction of inequalities in society, improvement of equal access and quality of comprehensive social care for particularly vulnerable groups, fight against poverty).

R3	The COVID-19 disease pandemic will have a significant impact on the economic recovery and the situation on the labour market and thus on the development of social entrepreneurship. Therefore, the consequences of a pandemic must be taken into account when planning interventions in the next programming period (especially through <i>ad-hoc</i> measures to ensure business stability and / or growth of existing social enterprises).
EQ 2 Is there an appropriate systematic framework for the operation of social entrepreneurs in the Republic of Croatia?	
R4	In the segment of encouraging social entrepreneurship and creating a stimulating environment for the development of social entrepreneurship, the Operational Program for the period 2021-2027. it must be minimally in line with the recommendations of the final report of the Social Business Initiative, the Social Economy Action Plan and the recommendations of this evaluation report. ¹¹
R5	Focus of the Operational Program for the period 2021-2027 should be on strengthening and supporting the further development of existing social entrepreneurs, encouraging new socio-entrepreneurial ventures and projects and continuous support of support organizations to social enterprises through open CfPs and financial instruments.
R6	It is very important to clarify the roles of key institutional stakeholders in supporting the development of social entrepreneurship in the Republic of Croatia - the roles of MROSP, MINGOR, MF, MHB and other institutions such as HBOR, HAMAG-BICRO should be clearly defined (through clear roles and responsibilities within different OPs for new programming period).
R7	The institution that shall be responsible for the development of social entrepreneurship in the Republic of Croatia should initiate the process of drafting and adopting a general law on social enterprises and as a first activity develop official records of social entrepreneurs to ensure common understanding of all key stakeholders and the general public. social entrepreneurship in the Republic of Croatia. Records in the first phase should be designed to contain basic information about socially-owned enterprises (such as the practice of Western European countries - name of business entity, contact information, economic activity, geographical area of activity, note whether the socially-owned enterprise is for labour integration, meeting the criteria for recognizing social enterprises), in the second phase, the records should be linked to the newly developed mechanism of long-term statistical monitoring of the development of ecosystem elements (minimum legislative and institutional framework, financial and non-financial support, promotion, measuring the impact of social enterprises - as there is no framework for this, a national methodology and measurement tool impact of social enterprises).

¹¹ More about the Social Business Initiative on p. 81, and on the Social Economy Action Plan on p. 78.

R8

Initiate and initiate the Council for the Development of Social Entrepreneurship (at the Government of the Republic of Croatia).

EFFICIENCY

Out of a total of 31 planned activities within the five measures of the Social Entrepreneurship Development Strategy, only one activity was implemented, while 10 activities were partially implemented, with limited indicators and impact on achieving the goals of the Social Entrepreneurship Development Strategy and very little contribution of SO 9.v.1 . OPEHR 2014 - 2020 and the development of a stimulating environment for the development of social entrepreneurship in the Republic of Croatia. 65% of the planned activities were never initiated, although there were funds allocated for this within the Social Entrepreneurship Development Strategy. The absence of these interventions had a direct impact on the weaker development of the social entrepreneurship ecosystem in the Republic of Croatia. According to the conclusions of Focus Group 2 and evaluators, most of the ecosystem weaknesses from 2014 have not been improved / addressed by the implemented activities.

The intervention measures of SO 9.v.1 were intended to create new social and entrepreneurial activities in the communities and were implemented through two open CfPs and one direct award of funds. The implemented calls represent an initiative to create space for various forms of social entrepreneurship, but in practice it has been shown that there is a problem in creating and implementing support when there is no clear definition and register / register of social enterprises. The announcements of the CfP and the call for direct award of funds were delayed, which had an impact on the (non) realization of performance indicators. The evaluation team believes that the indicators were set too ambitiously and that due to the small number of implemented projects there is a risk of not achieving the planned values of the performance indicators.

Under SO 9.v.1, the three most represented target groups are the unemployed, including the long-term unemployed, employees in social enterprises and social enterprises / social entrepreneurs. The analysis showed that the needs of the target groups were properly identified and defined. The analysis also showed that the projects approved under the CfP Encouraging Social Entrepreneurship and Direct Award Promoting Social Entrepreneurship of Croatian Homeland War Veterans, Civil Society Organizations and Cooperatives of Veterans and Victims of the Homeland War included primarily unemployed persons (85%), including persons with disabilities, young people, women, representatives of the Roma national minority, Croatian veterans and victims of the Homeland War and members of their families. The analysis of projects as well as the results of surveys and interviews with Beneficiaries showed that approved projects have the potential to address social inclusion and promote employment of vulnerable groups in communities, but that it is necessary to include more social and economic goals vulnerable groups, especially those who are in a difficult situation in many areas of life, such as people with disabilities and Roma. Participants participated in projects due to the possibility of acquiring new knowledge and skills, desire for employment, opportunities to

24

participate in interesting and creative activities, gaining acquaintances and socializing and connecting with others in the community. Other motivating factors were a sense of usefulness and gaining new work experience. Surveys and / or interviews with Users also identified the needs of Users in the preparation phase of social entrepreneurial activities and existing social enterprises involved in the two CfPs. These are improving the conditions and opportunities for starting / operating social enterprises and employment in social enterprises, and increasing awareness / visibility about social entrepreneurship, social and labour integration.

The most important project results for the Beneficiaries are the contribution to the local community, the launch of new entrepreneurial initiatives and employment (including employment in the associations themselves during the project). Beneficiaries also emphasize the contribution to the development of social entrepreneurship in Croatia through greater visibility and a better understanding of the concept of social entrepreneurship.

The dynamics of the implementation of SO intervention measures 9.v.1 prevented a full analysis of their contribution to the creation of new social and entrepreneurial activities and the promotion of employment of vulnerable groups in communities. Nevertheless, the projects implemented under the CfP *Strengthening the Business of Social Entrepreneurs - Phase I* have the potential to make a significant contribution to improving social and entrepreneurial activities in communities. The potential of these projects for the development of social entrepreneurship in Croatia would be greater if the focus of the projects was the sustainability of the business model and market-oriented products.

RECOMMENDATIONS FOR THE EFFICIENCY CRITERION	
EQ 3 To what extent are the activities of the Strategy for the Development of Social Entrepreneurship and the OPEHR harmonized within the Specific Objective 9.v.1?	
R9	Strategies, i.e. strategic plans are an important instrument for the operationalization of public policies, but in order to fulfil their purpose they need to be operational and implemented. Given the experience of implementing the Social Entrepreneurship Development Strategy, instead of a medium-term strategic framework, we consider it more effective to encourage and directly influence ecosystem development through one-year action plans of the Social Entrepreneurship Development Council with specific activities and stakeholders, while ensuring harmonization and balanced approach. . The key role in this process should be played by the institution that shall be responsible for the development of social entrepreneurship in the Republic of Croatia.
EQ 4 Are the activities planned in accordance with the needs of the target groups defined by Specific Objective 9.v.1 and is there evidence for this?	
R10	Planned activities within SO 9.v.1 they are well defined, but their implementation needs to be continued more intensively in the next programming period. Within the

	CfP, it is still necessary to promote the strengthening of the competencies of all those involved in project activities - the unemployed, employees in social enterprises and managers of social enterprises, with an emphasis on entrepreneurial and digital skills.
R11	In the next programming period it is necessary to include target groups that were not included as target groups within the published CfPs and direct awards. Involvement of the professional public, such as school and faculty staff and civil servants are very important for the further development of social entrepreneurship. Greater involvement of educational staff will enable faster and better development and implementation of new formal and informal training programs tailored to the needs of target groups and the involvement of civil servants to strengthen their competencies and awareness of the importance of social entrepreneurship. It is also necessary to motivate Users to include vulnerable groups in projects based on their situation in the (local) labor market and analyzing their needs.
R12	In the next programming period, it is necessary to encourage the development and support of innovative ideas and approaches in two areas. The first area is related to the needs of vulnerable groups and includes. providing support for the creation or improvement of services for the participants involved, e.g. innovative content and / or individualized approaches to training and mentoring, career guidance and other forms of support for adults to enter the labor market. The second area concerns the development of new or upgrading of existing social-entrepreneurial services or products. Such projects can serve as a learning and capacity building process in terms of collaboration between different project partners from the public, private for-profit and private non-profit sectors.
EQ 5 Are the indicators and their target values planned realistically and in accordance with the planned activities?	
R13	Experience of different stakeholders in the implementation of SO 9.v.1 activities has shown that the whole process of preparing the necessary extensive documentation for CfPs, approving project proposals and contracting is a very complex and time consuming process and therefore needs to be adequately planned. It is necessary to respect the planned deadlines for publishing CfPs, and to publish CfPs continuously because this contributes to greater realization of the set indicators and enables Users to realistically plan activities and engage often very modest capacities.
R14	In the preparation of operational documents for the next period, it is necessary to pay attention to realistic planning of performance indicators. Planning should be based on the experience gained in the programming period from 2014 to 2020. The proposal of the evaluation team is also that at the level of CfPs and projects, in addition to quantitative and specific qualitative indicators related to a specific CfP or call for direct awards. This is especially true for the use of qualitative indicators of socially responsible accounting, ie indicators of social impact until a unified methodology is developed to monitor the economic and social impact of social enterprises.

EQ 6 To what extent have SO 9.v.1 interventions contributed to creating new social and entrepreneurial activities and promoting the employment of vulnerable groups in communities?	
R15	It is necessary to create a clear vision and framework for the development of social entrepreneurship in the Republic of Croatia in order to more effectively plan and implement support measures. This implies the development of an institutional, strategic and legislative framework that will ensure clear identification of social enterprises. The key role in this process should be played by the organizational unit within the institution that will be responsible for the development of social entrepreneurship in the Republic of Croatia.
R16	It is necessary to continue with good practices identified in the contribution to social entrepreneurship in the Republic of Croatia through greater visibility and better understanding of the concept of social entrepreneurship. In particular, through campaign financing (eg in accordance with the EC Buy Social initiative[4], promotion of socially responsible public procurement by MINGOR), providing awards (annual award for the most successful social enterprises) and encouraging the creation of better content and media projects (audio, video, multimedia).
R17	Provide focused funding through future CfPs (possible in phases depending on the stage of development of the social enterprise) and thematic professional advisory support and mentoring (project management, business development) for Project Beneficiaries.
R18	In future CfPs it is necessary to provide free non-financial support (project management, business development) and mentoring (e.g. some EU countries have developed successful voucher schemes, contracting external expertise through Technical Assistance) in order to develop business models, and after implementation to make an analysis of the contribution of these projects to creating new social and entrepreneurial activities and contributing to promoting employment of vulnerable groups to finally assess the impact of projects on the social entrepreneurship ecosystem in HR.

EFFECTIVENESS

Within the OPEHR for the operations of SO 9.v.1 a total of HRK 286,117,648.00 is planned, for the published two CfPs and one direct award a total of HRK 112,517,433.15 was allocated, which is less of 40% of planned funds at the level of SO 9.v.1. Taking into account the *cut-off* period until December 31st 2020, 69 projects are being implemented (68 projects from two CfPs and one direct award) in the total amount, which represents 63.0% of the total allocation for published CfP, ie only 24, 8% of the total planned amount of funds for all interventions within SO 9.v.1. This is the result of delays in the publication of calls, the evaluation of project proposals and the contracting of projects.

Simplified cost options with a standard size of unit costs and fixed amounts have enabled the

reduction of the administrative burden for the Beneficiaries (and all actors involved in the management of ESI Funds) and the focus of the Beneficiaries on achieving the planned project results.

The allocated financial resources for the implementation of projects have proved to be sufficient projects in the phase of preparation of social entrepreneurial activities or social enterprises that deal with the realization of "social goals", eg capacity building and employment of vulnerable groups. Social enterprises in the commercialization phase require much larger investments of the Users themselves and / or the use of other sources of financing. Primarily, there are insufficient funds for the development and testing of products and markets, arrangement of business premises, procurement and installation of equipment, investment in the development of organizational and business processes, scaling and replication, and internationalization of business.

Lack of access to finance is still considered one of the most significant obstacles to the start-up, sustainability and growth of socially-owned enterprises in Croatia. No financial instrument has been developed within the OPEHR interventions, including the financial instrument of support to social enterprises.

RECOMMENDATIONS FOR THE EFFECTIVENESS CRITERION	
EQ 7 Are the planned funds in line with the types of activities that are planned and implemented?	
R19	Social entrepreneurship actors (Beneficiaries) have different needs. The previous CfPs were appropriate and sufficient for projects in the phase of preparation of socio-entrepreneurial activities, strengthening the capacity of organizations and competencies of the involved project participants. This form of support is needed in the future as well.
R20	For social enterprises that introduce new services and / or new products to the market, position themselves on the market or grow, it is necessary to enable a combination of different sources of financing (grants and refunds). In addition, it is necessary to add the possibility of using grants for the specific needs of such socio-entrepreneurial ventures (e.g. digitalization of business, investment in new product development, internalization of business).
R21	In the future, it is also necessary, whenever possible (especially for projects in the preparation phase of social entrepreneurial activities) to provide for simplified funding opportunities, e.g. for staff costs and indirect costs.
EQ 8 Are financial instruments used to develop and encourage social entrepreneurship and to what extent?	
R22	It is necessary to ensure the complementarity of CfPs from different OPs and the balance in financing key elements of business development of social enterprises (equipment procurement and space adaptation should be primarily financed by calls

	from OPKK (equipment and space adaptation can be financed from ESF if the same contributes to meeting the objectives of the ESF), soft activities should primarily continue to be funded through the ESF).
R23	Develop financial instruments to support social enterprises, taking into account the existing instruments of other financial support providers and potentially observed shortcomings in the market.

IMPACT

The OPEHR measures and the Social Entrepreneurship Development Strategy, given that to a large extent the activities were not implemented or were only partially implemented, did not significantly affect the number of social enterprises and the development of elements of the social entrepreneurship ecosystem in Croatia. The key focus of the projects from the first CfP and the direct allocation of funds to the Ministry of Croatian Veterans was on educational activities and on informing various publics and promoting social entrepreneurship. All projects achieved the expected results, but did not make a significant contribution to the development of the social entrepreneurship ecosystem in Croatia. They contributed the most to a greater understanding of social entrepreneurship by the general and professional public and the visibility of social entrepreneurship and, like other calls within the ESF in that period, to greater organizational and financial stability of the Beneficiary.

In the second CfP, the focus is on the growth of existing social enterprises in the form of strengthening their capacity, sustainability, competitiveness with special emphasis on stimulating employment. In addition to existing social enterprises, financial support was provided to business development and capacity building and entities that have decided to make a step forward and through the project started their business in accordance with socio-entrepreneurial principles. After the implementation of projects within the mentioned CfP, a far greater impact on the development of the social entrepreneurship ecosystem in the Republic of Croatia is expected.

The Regional Development Strategy of the Republic of Croatia for the period until the end of 2020 and county development strategies mostly recognize social entrepreneurship as an important topic for civil society organizations and their sustainability, social inclusion, impact on the labour market with emphasis on marginalized groups, but also creating a stimulating business environment and improved practices in the economy. The contribution of the implementation of regional strategies to the Strategy for the Development of Social Entrepreneurship in the Republic of Croatia is very modest.

RECOMMENDATIONS FOR THE IMPACT CRITERION

EQ 9 Do the measures of the OPEHR and the Strategy for the Development of Social Entrepreneurship, in order to create an appropriate legislative and institutional framework for social entrepreneurship, affect the number of social entrepreneurs and the development of other elements of the ecosystem?

R24 It is necessary to develop a systematic approach and clear strategic directions for the development of all elements of the social entrepreneurship ecosystem in the Republic of Croatia. This specifically includes a stimulating legislative framework, efficient public institutions and private organizations as pillars of non-financial support, tailored and sufficient innovative and existing financial support (CfPs, financial instruments), continuous research and statistical monitoring of sector development, impact measurement and promotion of social entrepreneurship. The key role in this process should be played by the institution responsible for the development of social entrepreneurship in the Republic of Croatia.

EQ 10 Are there measures aimed at encouraging the development of social entrepreneurship at the regional level?

R25 In the next programming period, it is necessary to include representatives of regional and / or local institutions in clear processes of planning and implementation of measures for the development of social entrepreneurship in the Republic of Croatia. It is necessary to encourage the connection of project beneficiaries with local and regional government units, as well as other stakeholders from the education system, support organizations and the like.

EQ 11 To what extent are the effects and results of the implemented projects under SO 9.v.i sustainable in the long run, and will such an effect be preserved without funding from national / European funds?

R26 In addition to supporting the development of socio-entrepreneurial ventures, provide funding for smaller CfPs of social innovation development that contribute to the development of local communities to provide space for innovation and development of new solutions to socio-economic problems in local communities.

R27 The institution that shall be responsible for the development of social entrepreneurship in the Republic of Croatia, as well as through the ESF, in the new CfPs, but also through financial instruments should provide: more funds for equipping plants for production and procurement of machinery and equipment, more funds for development and testing pilot / entrepreneurial ideas, more funds for digital transformation, internationalization of business (economic missions, study visits), employment aid after training, employment aid, more funds for public campaigns.

R28 Publish more CfPs for social enterprises that will enable greater competitiveness and greater market visibility, while providing mentoring support in specific areas - project management, business model development and social enterprise operations. Ensure continuity of CfP without delay (additionally, Beneficiaries propose phased financing

	at least two levels - testing and validation of business models and business development).
R29	Increase the efficiency of the ESF management system, so that both the Beneficiaries and the system itself maximize the positive impact and impact of the implemented projects.

1. UVOD

Ovaj dokument rezultat je srednjoročnog vrednovanja djelotvornosti, učinkovitosti i učinka OPULJP, Grupa 7: „Vrednovanje društvenog poduzetništva“ koje je provelo WYG savjetovanje d.o.o. za Naručitelja MROSP. Na sjednici Hrvatskog sabora održanoj 22. srpnja 2020. godine donesen je Zakon o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave (Narodne novine: 85/2020) kojim je ustrojen MROSP. S obzirom na to da izvještajno razdoblje započinje početkom provedbe Operativnog programa do *cut-off* datuma 31. prosinca 2020., korišteni su nazivi tijela državne uprave koji su bili važeći u promatranom periodu.

Ugovorenim vrednovanjem nastojalo se procijeniti relevantnost, učinkovitost, djelotvornost i učinak planiranih i korištenih sredstava u okviru SC-a 9.v.1 OPULJP-a te postavljenih i postignutih rezultata u odnosu na sadržaj SC-a, odnosno na povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika. Vrednovanje čini dio obveznih evaluacija koje MROSP kao Upravljačko tijelo (u daljnjem tekstu: UT) provodi tijekom programskog razdoblja 2014. – 2020. sukladno Evaluacijskom planu OPULJP-a u okviru kojeg je prepoznata potreba za vrednovanjem ovog područja.¹²

Tvrtka WYG savjetovanje d.o.o. ugovorena je u postupku javne nabave koji je proveden tijekom perioda 2019. – 2020. godine, a u svojoj ponudi WYG savjetovanje d.o.o. oslanja se na WYG International B.V. NL 1071 Amsterdam, Nizozemska.¹³ Prema predviđenom planu rada učešće WYG Internationala B.V. u provedbi ugovora iznosilo je 14 % i odnosilo se na aktivnosti potpore u izradi Početnog izvješća i dijelova Završnog izvješća u kojem su izloženi zaključci i preporuke iznjedrene aktivnostima istraživanja/analize u sklopu projektnog zadatka. Iva Šeler Sarajlić predstavlja resurs WYG Internationala / Tetra Tech BV.

Evaluacija ili vrednovanje OPULJP-a temelji se na člancima 54., 55., 56., 57. i 114. Uredbe (EU) br. 1303/2013¹⁴ i članku 19. Uredbe (EU) br. 1304/2013¹⁵ te predstavlja važnu funkciju

¹² Evaluacijski plan OPULJP-a 2014. - 2020., http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2020/12/Evaluacijski_plan_2014-2020_izmjene_2020.pdf

¹³ WYG International preuzeo je 11. siječnja 2021. godine ime svoje grupacije Tetra Tech.

¹⁴ Uredba dostupna na sljedećoj poveznici:

https://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/12/Uredba-1303_2013.pdf

¹⁵ Uredba dostupna na sljedećoj poveznici: http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/12/Uredba-1304_2013-Europskog-parlamenta-i-vije%C4%87a.pdf

upravljanja i kontrole provedbe ESIF-a. Evaluacijom se sustavno preispituje ostvarenje ciljeva operativnih programa te se koristeći razumljive kriterije prosuđuje vrijednost javne intervencije.

Za vrednovanje djelotvornosti, učinkovitosti i učinka OPULJP-a ključna su dva dokumenta. Prvi je Strategija vrednovanja provedbe Europskih strukturnih i investicijskih fondova financijske perspektive 2014. – 2020.,¹⁶ a drugi je Evaluacijski plan Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.¹⁷

- **Strategija vrednovanja provedbe Europskih strukturnih i investicijskih fondova financijske perspektive 2014. – 2020.**, koju je izradilo Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (u daljnjem tekstu: MRRFEU) kao Koordinacijsko tijelo, prikazuje vrste vrednovanja, regulatorni i institucionalni okvir za vrednovanje ESIF-a 2014. – 2020. te dosadašnje procese vrednovanja u RH. Također, donosi ciljeve Strategije vrednovanja zajedno s vodećim načelima i standardima vrednovanja uz objašnjenje metodološkog pristupa. Strategija vrednovanja stavlja fokus na implementaciju javnih politika koje su usmjerene na rezultate. U odnosu na proces vrednovanja programa prethodnih financijskih razdoblja koji je bio usmjeren na implementaciju, u aktualnom financijskom razdoblju proces vrednovanja usmjerava se na vrednovanje logike (operativnih) programa te učinaka provedbe programa, odnosno na postizanje rezultata.
- **Evaluacijski plan Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.**, koji je izradilo Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava (u daljnjem tekstu: MRMS) kao UT u skladu s relevantnim zakonodavnim okvirom EU-a, nacionalnim zakonodavnim okvirom, preporukama EK-a te u suradnji s relevantnim dionicima uključenima u njegovu izradu putem Evaluacijske upravljačke skupine, usvojen je na 3. sjednici Odbora za praćenje 9. prosinca 2015. godine. Evaluacijski plan ključni je dokument za definiranje okvira provedbe obveznih i strateških evaluacija koje imaju za cilj ocjenu djelotvornosti, učinkovitosti i učinka Operativnog programa. Podijeljen je na tri glavne cjeline kojima se utvrđuju ciljevi, opseg i koordinacija plana, okvir za provedbu evaluacija i planirane evaluacije s podacima o vremenskom razdoblju njihove provedbe, predviđenom proračunu, metodologiji i evaluacijskim pitanjima. Također,

¹⁶ Strategija vrednovanja dostupna je na sljedećoj poveznici: <http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/12/Strategija-vrednovanja-provedbe-ESI-fondova.pdf>.

¹⁷ Na 14. sjednici Odbora za praćenje Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020., održanoj u prosincu 2020. godine u Zagrebu, usvojene su izmjene Evaluacijskog plana Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020., http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2020/12/Evaluacijski_plan_2014-2020_izmjene_2020.pdf

razađuje se postupak upravljanja i koordiniranja Evaluacijskim planom, postupak priopćavanja evaluacijskih izvješća i izvještavanje o rezultatima i preporukama istih.

1.1. Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.

U financijskom razdoblju 2014. – 2020. RH iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) na raspolaganju je ukupno 10,731 milijarda eura. Od tog iznosa 8,452 milijarde eura predviđeno je za ciljeve kohezijske politike, 2,026 milijarda eura za poljoprivredu i ruralni razvoj te 253 milijuna eura za razvoj ribarstva. Ključni strateški okvir Europske unije za korištenje ESIF-a za razdoblje 2014. – 2020. čine strategija Europa 2020,¹⁸ Kohezijska politika, Zajednička poljoprivredna politika te Zajednička ribarstvena politika. Strateški okvir EU-a za razdoblje 2014. – 2020. bio je temelj za razvoj strateškog okvira u RH.

Republika Hrvatska donijela je **tri operativna programa i Program ruralnog razvoja** kojima se detaljnije opisuju i razrađuju mjere i aktivnosti za učinkovitu provedbu i korištenje ESIF-a. Operativni programi financiraju se iz odgovarajućeg ESIF-a, odnosno Kohezijskog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj, Europskog socijalnog fonda, Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj i Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo.

OP Konkurentnost i kohezija

OP Učinkoviti ljudski potencijali

OP za pomorstvo i ribarstvo

Program ruralnog razvoja

OPULJP je plansko-programski dokument kojim su definirane prioritetne osi, investicijski prioriteti i specifični ciljevi koji propisuju prihvatljive aktivnosti za financiranje iz **Europskog socijalnog fonda (u daljnjem tekstu: ESF)**. Dodatno, OPULJP uključuje sredstva iz Inicijative za zapošljavanje mladih (u daljnjem tekstu: IZM) koja su usmjerena na mlade koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti se osposobljavaju u dobnoj skupini od 15 do 29 godina (tzv. „NEET skupina“), uključujući provedbu Garancije za mlade. IZM je namijenjen aktivnostima i troškovima koji su usmjereni na pojedince, dok druge mjere Europskog socijalnog fonda omogućuju prateće intervencije kao što su pomoć u reformi zapošljavanja, obrazovanja i osposobljavanja te ustanova koje pružaju te usluge. OPULJP je usvojen od strane Europske komisije 17. prosinca 2014., a na *cut-off* datum na snazi je bila verzija 6.0 od 20. kolovoza

¹⁸ Europa 2020, Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast, <https://strukturnifondovi.hr/wp-content/uploads/2017/03/Strategija-EUROPA-2020.-hr.pdf>

2020. godine.¹⁹ Osnovni je cilj Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali pridonijeti rastu zapošljavanja i jačanju socijalne kohezije u RH. Njegova ukupna vrijednost iznosi **1,88 milijarda eura**, od čega se **1,62 milijarde** financira iz proračuna Europske unije, uključujući **206 milijuna eura** iz Inicijative za zapošljavanje mladih (EU sredstva).²⁰

OPULJP obuhvaća sljedeće prioritetne osi:

- ▼ Prioritetna os 1: Zapošljavanje i mobilnost radne snage
- ▼ Prioritetna os 2: Socijalno uključivanje
- ▼ Prioritetna os 3: Obrazovanje i cjeloživotno učenje
- ▼ Prioritetna os 4: Dobro upravljanje
- ▼ Prioritetna os 5: Tehnička pomoć

Alokacije prema prioritetnim osima OPULJP-a su sljedeće:

Prikaz alokacije sredstava prema prioritetnim osima OPULJP

PRIORITETNE OSI:

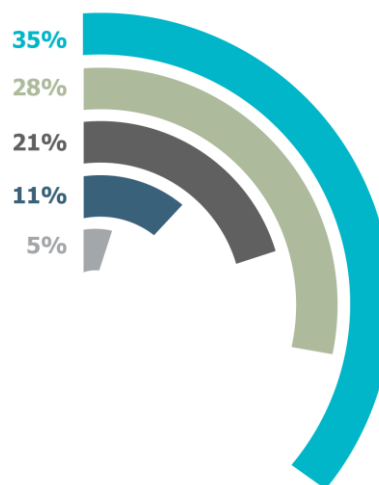
Visoka zapošljivost i
mobilnost radne snage
571.769.470 EUR

Obrazovanje i
cjeloživotno učenje
450.000.000 EUR

Socijalna uključenost
340.146.855 EUR

Dobro upravljanje
179.130.089 EUR

Tehnička pomoć
80.000.000 EUR

UKUPNO: 1.621.046.414 EUR
(samo EU sredstva)

Prikaz 1 Alokacije prema prioritetnim osima OPULJP-a.

¹⁹ OPULJP verzija 6.0., http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2020/08/Programme_2014HR05M9OP001_6_0_en.pdf, 3. 3. 2021.

²⁰ OPULJP, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-ucinkoviti-ljudski-potencijali-2014-2020/>, 29. 1. 2021.

U razdoblju koje je obuhvaćeno ovom evaluacijom – od početnog datuma prihvatljivosti OPULJP-a do 31. prosinca 2020. godine - osnovni okvir za vrednovanje ESF-a u financijskom razdoblju 2014. – 2020. definiran je idućim uredbama:

- Uredbom (EU) br. 1303/2013²¹
- Uredbom (EU) br. 1304/2013²²
- Uredbom (EU, Euratom) br. 2018/1046.²³

Regulatorni okvir na razini RH relevantan za provedbu OPULJP-a primarno se odnosi na Zakon o uspostavi institucionalnog okvira za provedbu europskih strukturnih i investicijskih fondova u RH u financijskom razdoblju 2014. – 2020. (NN 92/14) te na Uredbu o tijelima u sustavima upravljanja i kontrole korištenja Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda, u vezi s ciljem Ulaganje za rast i radna mjesta (NN 107/14, 23/15, 129/15, 15/17, 18/2017 – ispravak).

Iz navedenog regulatornog okvira proizlazi **institucionalni okvir provedbe OPULJP-a** te je isti prikazan sljedećim grafičkim prikazom:²⁴

²¹ Uredba (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju općih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006 od 11. srpnja 2006. (SL L 347, 20.12.2013.).

²² Uredba 1304/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o Europskom socijalnom fondu i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1081/2006

²³ Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. srpnja 2018. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije, o izmjeni uredbi (EU) br. 1296/2013, (EU) br. 1301/2013, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 1304/2013, (EU) br. 1309/2013, (EU) br. 1316/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) br. 283/2014 i Odluke br. 541/2014/EU te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU, Euratom) br. 966/2012.

²⁴ U srpnju 2020. donesen je Zakon o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave (NN 85/2020) kojim je ustrojeno Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. S obzirom na to da je 31. prosinca 2020. godine usuglašen kao datum zadnjeg stanja u odnosu na koji će se izvršiti vrednovanje, u Početnom izvješću evaluatori koriste nove nazive tijela državne uprave. U ostatku provedbe koristit će se novi nazivi pri referiranju na PDP koji su objavljeni prije 22. srpnja 2020., dok će se u interpretaciji nalaza koristiti novi nazivi TDU-a.

PT1 – Posredničko tijelo razine 1

PT2 – Posredničko tijelo razine 2

TO – Tijelo za ovjeravanje

TR – Tijelo za reviziju

HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje, Ured za financiranje i ugovaranje projekata Europske unije

ASOO – Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

NZRCD – Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva

MROSP – Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike

MZO – Ministarstvo znanosti i obrazovanja

MKM – Ministarstvo kulture i medija

MZ – Ministarstvo zdravstva

MTS – Ministarstvo turizma i sporta

UZUVRH – Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Prikaz 2 Sustav upravljanja i kontrole OPULJP-om.

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (u daljnjem tekstu: MRRFEU) obavlja funkciju Koordinacijskog tijela za ESIF u RH, dok MROSP obavlja funkciju UT-a OPULJP-a.²⁵ Slijedom navedenog, MROSP je zadužen za cjelokupnu uspostavu sustava upravljanja i kontrole korištenja ESF-a za programsko razdoblje 2014. – 2020. u okviru OPULJP-a te za donošenje pravilnika kojim se propisuju zahtjevi i uvjeti za prihvatljivost izdataka. Nadalje, nadležnost UT-a uključuje i donošenje smjernica kojima se utvrđuju uvjeti za pripremu i provedbu projekata, zatim uspostavljanje, nadgledanje i unaprjeđenje sustava, osiguravanje da je isti usklađen s relevantnim pravilima Unije te provedbu Operativnog programa u skladu s primjenjivim nacionalnim pravilima, kao i pravilima Europske unije za fondove. UT je također zadužen za upravljanje rizicima na razini Operativnog programa. U

²⁵ Uprava za upravljanje operativnim programima EU obavlja poslove UT-a u MROSP-u.

funkciji UT-a, MROSP je zadužen za praćenje i izvještavanje o specifičnim pokazateljima definiranim OPULJP-om i zajedničkim pokazateljima definiranim od strane Europske komisije te za izradu i provođenje Evaluacijskog plana tijekom programskog razdoblja 2014. – 2020.

Osim UT-a, u okviru sustava upravljanja i kontrole definirane su uloge Posredničkih tijela razine 1 (u daljnjem tekstu: PT 1) i Posredničkih tijela razine 2 (u daljnjem tekstu: PT 2). PT 1 sudjeluje u procesu programiranja i izrađuje dijelove Operativnog programa i Partnerskog sporazuma, upravlja rizicima na razini prioriternih osi, osigurava financiranje projekata iz javnih sredstava, daje mišljenje u vezi dokumentacije za pojedini postupak dodjele bespovratnih sredstava te izrađuje kriterije za odabir projekata i sudjeluje u odabiru projekata, između ostalog. PT 2, u skladu sa Sporazumom o obavljanju delegiranih funkcija u okviru provedbe OPULJP-a, pruža podršku, daje mišljenje i sve potrebne tražene informacije tijelu nadležnom za osiguravanje financiranja projekata iz javnih sredstava, odnosno sektorski nadležnim tijelima u planiranju proračuna koje je povezano s korištenjem i kontrolom korištenja fondova te daje podršku, mišljenje i informacije koje se odnose na financijsko upravljanje. PT 2 sudjeluje u pripremi postupaka dodjele bespovratnih sredstava. U otvorenom postupku dodjele bespovratnih sredstava vrši administrativnu provjeru i procjenu kvalitete te osniva Odbor za odabir projekata, u ograničenom postupku vrši provjeru prihvatljivosti izdataka te priprema skupno izvješće o provjeri prihvatljivosti izdataka, dok u postupku izravne dodjele vrši provjeru prihvatljivosti izdataka i po potrebi sudjeluje u radu Odbora za ocjenu operacija. PT 2 priprema ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava, čuva i pohranjuje dokumentaciju.

MROSP je PT 1 za SC 9.v.1 u okviru kojeg su definirane aktivnosti, ciljevi i Korisnici. Navedeno čini temelj za pripremu PDP-a i izravnih dodjela koji su usklađeni sa Strategijom razvoja društvenog poduzetništva. Sukladno tome, predmet su evaluacije i mjere i aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva.

1.2. Prioritetna os 2: „Socijalno uključivanje“

Prioritetna os 2 „Socijalno uključivanje“ (u daljnjem tekstu: PO 2) usmjerena je na smanjivanje siromaštva i socijalne isključenosti ranjivih skupina u razdoblju 2014. – 2020. Završetak operacija u okviru PO 2, kao i svih operacija u okviru OPULJP-a, planiran je do kraja 2023. godine. Aktivnosti, detaljnije predstavljene u Tablici 1, provode se kroz tri ključna investicijska prioriteta koja su usmjerena na aktivnu uključenost, pristup zdravstvenim i socijalnim uslugama i promicanje društvenog poduzetništva:

Investicijski prioritet		Specifični cilj	
Oznaka	Naziv	Oznaka	Naziv
9.i	Aktivna uključenost, uključujući s ciljem promicanja jednakih mogućnosti te aktivnog sudjelovanja i poboljšanja zapošljivosti	9.i.1	Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti kroz promociju integracije na tržište rada i socijalne integracije ranjivih skupina i borba protiv svih oblika diskriminacije
		9.i.2	Jačanje aktivnog uključivanja kroz implementaciju integriranih projekata za obnovu 5 nerazvijenih pilot područja
9.iv	Poboljšanje pristupa pristupačnim, održivim i visokokvalitetnim uslugama, uključujući usluge zdravstvene skrbi i socijalne usluge od općeg interesa	9.iv.1	Održivo poboljšanje pristupa zdravstvenoj skrbi u nerazvijenim područjima i za ranjive skupine te promocija zdravlja
		9.iv.2	Poboljšanje pristupa visokokvalitetnim socijalnim uslugama, uključujući podršku procesu deinstitucionalizacije
9.v	Promicanje društvenog poduzetništva i strukovne integracije u društvenim poduzećima te društvene ekonomije i ekonomije solidarnosti radi olakšavanja pristupa zapošljavanju	9.v.1	Povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika

Tablica 1 Investicijski prioriteti i specifični ciljevi u okviru Prioritetne osi 2 „Socijalno uključivanje“.

1.3. Investicijski prioritet 9.v: Promicanje društvenog poduzetništva i strukovne integracije u društvenim poduzećima te socijalne ekonomije i ekonomije solidarnosti radi olakšavanja pristupa zapošljavanju

U okviru PO 2 SC-a 9.v.1 -a potiču se društveno-inovativne aktivnosti u vidu kreiranja novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti koje se bave potrebama i pitanjima u zajednici te promiču zapošljavanje. Potiču se i novi načini međuresorne suradnje, izrada i provedba mjernog

instrumentarija društvenog utjecaja društvenih poduzeća te izrada novih modela financijske potpore i poslovne prakse.

Logika intervencije

Analiza logike intervencije (njene rekonstrukcije i verifikacije) temeljena je na sekundarnom istraživanju (pobliže opisano u odjeljku 2.1.1 Sekundarno istraživanje ili istraživanje za stolom). U nastavku su prikazani ključni nalazi.

Ekosustav društvenog poduzetništva²⁶ u RH je slabo razvijen. Iako postoji iskazani interes različitih dionika za razvoj društvenog poduzetništva, nepostojanje sustavnog okvira za poslovanje, nedostatna financijska podrška za pokretanje društvenih poduzeća, nedostatna podrška za razvoj poslovnih vještina te slaba javna vidljivost društvenog poduzetništva značajne su ograničavajuće okolnosti. Društveno je poduzetništvo prepoznato kao model poslovanja koji donosi dodatnu društvenu vrijednost kroz zapošljavanje, pružanje socijalnih usluga i brigu za održivost okoliša, a posebno je zanimljiv njegov potencijal za zapošljavanje teže zapošljivih osoba i za razvoj lokalnih zajednica s nepovoljnim društveno-ekonomskim pokazateljima. Budući da je društveno poduzetništvo u posljednjih dvadesetak godina uspješno razvijano u mnogim europskim zemljama, u RH se sredstvima ESF-a namjerava potaknuti rast postojećih društvenih poduzeća i osnivanje novih te korištenje njihova potencijala za pružanje nedostatnih socijalnih usluga, posebice u slabije razvijenim područjima.

Kako se navodi u OPULJP-u, Fokus ESF-a za društveno poduzetništvo usmjeren je na dva glavna područja:²⁷

- poduzetničko obrazovanje
- veću javnu vidljivost.

Također se u navedenoj verziji OPULJP-a spominje kako će Etična banka i druge inovativne financijske sheme biti podržane u smislu obuke, vidljivosti, umrežavanja i slično.

Aktivnosti su poduzetničkog obrazovanja koje se provode u okviru SC-a 9.v.1 sljedeće:

- prijenos dobrih praksi putem seminara i radionica koje organiziraju društvena poduzeća i organizacije civilnog društva

²⁶ Ekosustav društvenog poduzetništva uz sama društvena poduzeća čine još potporne organizacije (bilo da pružaju financijsku ili nefinancijsku podršku), kreatori politika (strateški i zakonodavni okvir) i institucionalnih razvojnih projekata, akademska/istraživačka zajednica, tržišta i mediji.

²⁷ Korištena verzija OP-a 6.0. koja je bila na snazi na cut-off datum 31. prosinca 2020. U verziji OP-a 1.0. fokus ESF-a za društveno poduzetništvo usmjeren je na tri glavna područja: dostupnost financijskog kapitala, poduzetničko obrazovanje i veća javna vidljivost.

- izrada i provođenje neformalnog osposobljavanja u društvenim poduzećima, u suradnji s obrazovnim i poslovnim stručnjacima, konzultantima i stranim stručnjacima
- izrada i provedba formalnog obrazovanja za društveno poduzetništvo u ustanovama za obrazovanje odraslih, za visoko obrazovanje i u strukovnim školama
- uključivanje relevantnih kompetencija za društveno poduzetništvo u nastavni plan i program za osnovne i srednje škole
- izobrazba na radnom mjestu u partnerskim organizacijama na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

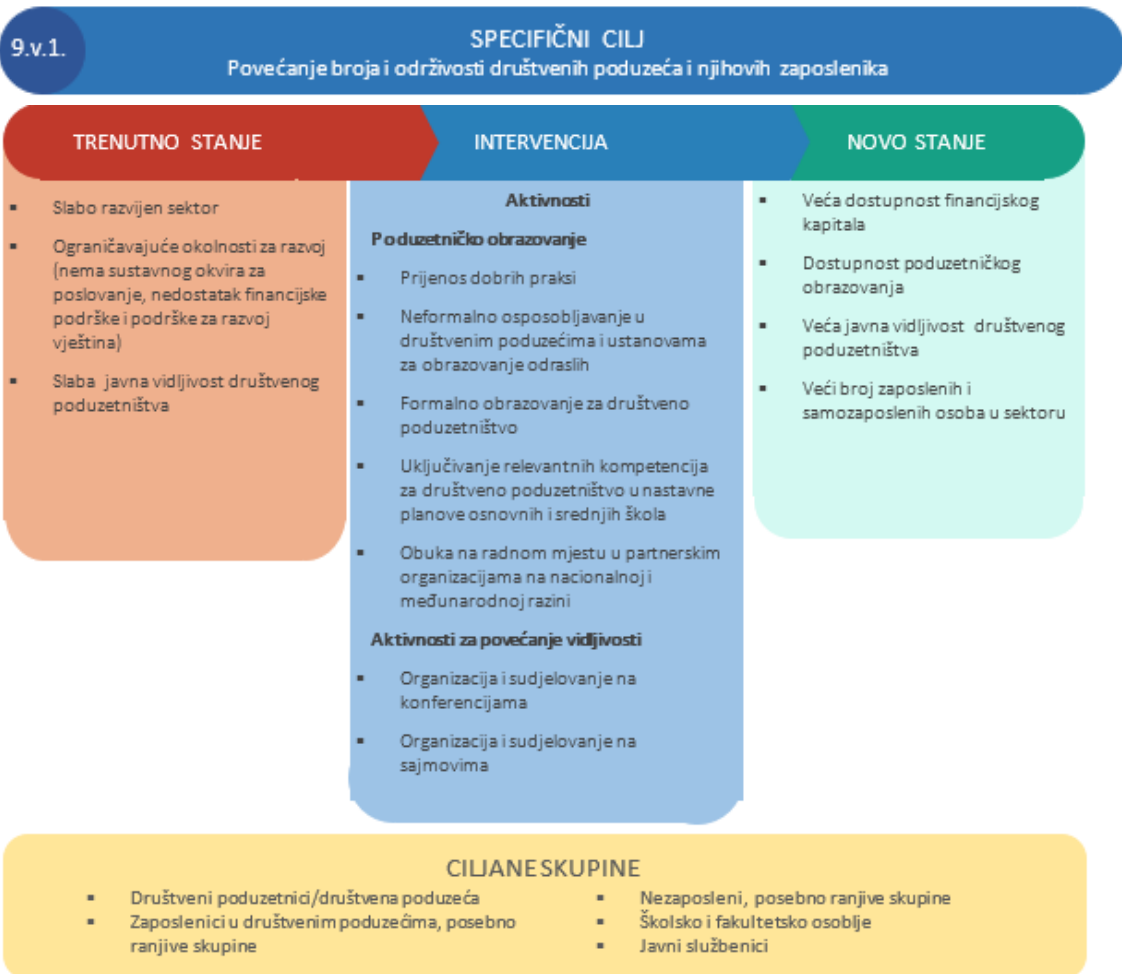
Aktivnosti su usmjerene na povećanje vidljivosti koje se provode u okviru SC-a 9.v.1 sljedeće:

- organizacija i sudjelovanje na konferencijama na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, o temama koje su relevantne za društveno poduzetništvo (javne politike, poslovanje, razvoj sektora, potrebe zajednice)
- organizacija i sudjelovanje na sajmovima
- umrežavanje društvenih poduzetnika na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini
- organizacija i sudjelovanje u studijskim posjetima s ciljem prijenosa poslovnih ideja i praksi.

Uz dva gore navedena glavna područja posebno će se poticati izrada metodologije za praćenje ekonomskog i društvenog utjecaja društvenih poduzeća. ESF će također podržati istraživanja i mapiranja društvenih poduzeća u RH. Prikupljeni podaci koristit će se pri planiranju javnih politika temeljenih na dokazima te promicanju društvenog poduzetništva. S obzirom na činjenicu da se društvenim poduzetništvom promiče zapošljavanje, financiraju se i aktivnosti zapošljavanja ranjivih skupina.

Prikaz 3 ukazuje na logiku intervencije za SC 9.v.1:

Prikaz 3 Intervencijska logika za SC 9.v.1.

Aktivnosti se provode kroz dva objavljena PDP-a i jednu izravnu dodjelu sredstava.

Očekivani pokazatelji, definirani na razini OPULJP-a, su sljedeći:

Oznake pokazatelja	Pokazatelj ostvarenja	Ciljna vrijednost 2023.
CO01	Nezaposleni, uključujući dugotrajno nezaposlene	6.050
CO05	Zaposleni, uključujući samozaposlene	1.200
CO23	Broj mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća kojima je dana potpora (uključujući i zadružna poduzeća, poduzeća socijalne ekonomije)	170

Tablica 2 Pokazatelji ostvarenja za IP 9.v., OPULJP v. 3.1.

Oznake pokazatelja	Pokazatelj rezultata	Početna vrijednost 2013.	Ciljna vrijednost 2023.
CR04	Sudionici koji imaju posao, uključujući samozaposlene, po prestanku sudjelovanja u odnosu na zajednički pokazatelj CO01 nezaposleni, uključujući dugotrajno nezaposlene	30 %	60 %
SR207	Društveni poduzetnici i zaposlenici društvenih poduzeća s unaprijeđenim vještinama u području obavljanja poslovne djelatnosti	60 %	90 %

Tablica 3 Pokazatelji rezultata za IP 9.v., OPULJP v 3.1.

1.4. Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine

Strategija razvoja društvenog poduzetništva predstavlja jasan okvir i smjer koji će omogućiti razvoj sektora društvenog poduzetništva. Daje smjernice za daljnje postupanje u području društvenog poduzetništva, kako za MROSP i druge dionike koji se bave poticanjem društvenog poduzetništva na institucionalnoj razini, tako i za društvena poduzeća u praksi.

Provedba aktivnosti Strategije predviđena je kroz pet temeljnih mjera:

- uspostava i unaprjeđenje zakonodavnog i institucionalnog okvira
- uspostava financijskog okvira
- promicanje obrazovanja za društveno poduzetništvo
- osiguranje vidljivosti
- praćenje provedbe Strategije.

Strategija razvoja društvenog poduzetništva predviđa posebne aktivnosti unutar svake mjere s jasno definiranim nositeljem, sunositeljima, rokovima, pokazateljima i financijskom vrijednosti. Sinergijski učinak navedenih mjera treba osigurati poticajno okruženje za poslovanje društvenih poduzeća. Društveno poduzetništvo posebno je važno za zapošljavanje ranjivih skupina (teže zapošljivih skupina kao što su OSI, Romi, itd.) i osiguranje socijalnih usluga u zajednici. U tom svojstvu društvena poduzeća su partneri javnom sektoru u osiguranju socijalnih i javnih usluga.

Mjere i aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva povezane su s OPULJP 2014. – 2020. (Europski socijalni fond čini jedan od izvora financiranja) SC 9.v.1 Povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika.

1.5. Ciljevi evaluacije

U okviru PO 2 sektor društvenog poduzetništva prepoznat je kao jedan od značajnih čimbenika za jačanje socijalne kohezije, poticanje zapošljavanja i unaprjeđenje socijalnih usluga u zajednici s ciljem osiguravanja njihove održivosti. Provedba aktivnosti u području društvenog poduzetništva obuhvaćena je IP 9.v., odnosno pripadajućim SC-om 9.v.1.

U skladu s Opisom posla i dogovorom s Naručiteljem, evaluacija društvenog poduzetništva usmjerena je na ocjenu rezultata dostupnih za razdoblje od početka provedbe OPULJP-a do 31. prosinca 2020. te je propisana u okviru Evaluacijskog plana OPULJP-a. Evaluacijom se procjenjivala učinkovitost, učinak i djelotvornost planiranih i korištenih sredstava u okviru SC-a 9.v.1 OPULJP-a te postavljeni i postignuti rezultati u odnosu na sadržaj SC-a, odnosno na povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika. Osim toga, cilj je i ocjena rezultata provedbe mjera društvenog poduzetništva u kontekstu provedbe OPULJP-a i Strategije razvoja društvenog poduzetništva.

Specifični su ciljevi ove evaluacije povezani s intervencijskom logikom sljedeći:

- dati usporedbu planiranih i provedenih aktivnosti u okviru SC-a 9.v.1 i na taj način procijeniti pokazatelje na razini SC-a
- spoznati i vrednovati proceduralne prakse i metodologiju provedbe investicijskog prioriteta 9.v
- ocijeniti i procijeniti uspostavljenu provedbenu strukturu i njezinu učinkovitost u provedbi planiranih PDP-ova i operacija u okviru investicijskog prioriteta 9.v. te povezanosti sa Strategijom razvoja društvenog poduzetništva
- analizirati aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva
- doprinijeti kvaliteti novog OP-a koji se planira izraditi za iduće financijsko razdoblje (razdoblje 2021. – 2027.).

Rezultati ove evaluacije koristit će tijelima u Sustavu upravljanja i kontrole, tijelima odgovornima za planiranje za sljedeće programsko razdoblje, potencijalnim Prijaviteljima/Korisnicima PDP-a iz područja društvenog poduzetništva, akademskoj zajednici, stručnjacima iz područja društvenog poduzetništva, zainteresiranoj javnosti i drugima.

1.6. Opseg vrednovanja

Provedeno vrednovanje obuhvatilo je sve PDP-e te operacije/projekte koji su ugovoreni, provedeni ili u provedbi od početka provedbe OPULJP-a do 31. prosinca 2020. godine u okviru IP 9.v, SC 9.v.1.

Ukupna alokacija PDP-a i izravne dodjele koji su vrednovani iznosi 286.117.648,00 HRK. Tablicom 4 prikazani su ukupna alokacija te ugovorena sredstva u okviru SC-a 9.v.1.

SC	PT 1	PT 2	Ukupno alocirana sredstva HRK	Vrijednost objavljenih PDP-a i izravne dodjel – HRK	Vrijednost ugovorenih PDP—ova i izravne dodjele – HRK
9.v.1	MROSP	NZRCD	286.117.648,00	112.517.433,15	71.408.336,67

Tablica 4 Alocirana sredstva, vrijednost PDP-a te ugovorena sredstva SC-a 9.v.1 do 31. prosinca 2020., Status ugovora.

Tablica 5 prikazuje ključne informacije o operacijama, vrstama postupaka dodjele, Korisnicima, ciljnim skupinama, ukupnim alokacijama te ugovorenim vrijednostima u okviru SC-a 9.v.1, zaključno s 31. prosincem 2020. godine. U okviru navedenog ukupno je do 31. prosinca 2020. ugovoreno 70 projekata u vrijednosti od 71.408.336,67 HRK, a dio je projekata još uvijek u postupku ugovaranja. Popis svih ugovora koji su obuhvaćeni ovim vrednovanjem nalazi se u Prilogu 1 ovog Izvješća.

Oznaka SC	Postupak dodjele (PDP/izravna dodjela sredstava)	Vrsta postupka dodjele	Korisnici	Ciljane skupine	Ukupna vrijednost (alokacija) objavljenog poziva - bespovratna sredstva (HRK)	Ukupna ugovorena sredstva ²⁸
9.v.1	Poticanje društvenog poduzetništva	Otvoreni postupak / privremen i poziv	Trgovačka društva, zadruge, udruge, zaklade	Nezaposleni, ranjive skupine u nepovoljnom položaju na tržištu rada (osobe s invaliditetom koje nisu na tržištu rada, hrvatski branitelji iz Domovinskog rata, članovi obitelji smrtno stradalih, zatočenih i nestalih branitelja iz Domovinskog rata, mladi, žene, pripadnici romske nacionalne manjine) i zaposlenici u društvenim poduzećima.	10.374.993,15 kn	9.922.737,39 kn
9.v.1	Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	Izravna dodjela sredstava	Ministarstvo hrvatskih branitelja	Nezaposleni hrvatski branitelji i stradalnici iz Domovinskoga rata i članovi njihovih obitelji	2.132.440,00 kn	2.132.439,98 kn
9.v.1	Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	Otvoreni postupak / trajni poziv	Skupina 1: postojeća društvena poduzeća / društveni poduzetnici koji ispunjavaju uvjete iz definicije poduzeća iz Uredbe o općem izuzeću te ispunjavaju 3 kriterija (br. 2, 4 i 6) definirana Strategijom razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2015. do 2020. Skupina 2: pravni subjekti koji svoje poslovanje žele transferirati na	Skupina 1: društvena poduzeća / društveni poduzetnici zaposlenici u društvenim poduzećima, nezaposlene osobe u nepovoljnom i izrazito nepovoljnom položaju i nezaposlene osobe s invaliditetom Skupina 2: trgovačka društva, udruge, zadruge, zaposlenici organizacija Prijavitelja i, ako je primjenjivo,	100.010.000,00 kn	58.839.129,26 kn

²⁸ Iznosi ugovoreni do *cut-off* datuma 31. prosinca 2020.

			društveno poduzetništvo ili novoosnovani pravni subjekti koji žele započeti poslovanje prema društveno poduzetničkim načelima, odnosno provedbom projekta planiraju obavljati gospodarsku djelatnost i postati društveni poduzetnici prema kriteriju br. 2. utvrđenim Strategijom razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine.	Partnera, nezaposleni pripadnici ranjivih skupina		
--	--	--	---	---	--	--

Tablica 5 Ukupno alocirana sredstva objavljenih PDP-a i izravne dodjele i vrijednosti ugovorenih sredstava u okviru SC-a 9.v.1 do 31. prosinca 2020.

2. KORIŠTENA METODOLOGIJA I PROVEDENE AKTIVNOSTI

2.1. Metodologija

Pristup vrednovanju društvenog poduzetništva zasnivao se na teorijskom pristupu vrednovanju koji koristi interdisciplinarnu i participativnu metodologiju te kombinaciju kvalitativno-kvantitativnih istraživačkih pristupa i metoda koje se obično koriste u području društvenih znanosti. Evaluacijski tim oslanjao se na participativni pristup provedbi koji naglašava vlasništvo nad rezultatima evaluacije - korištenje participativnog pristupa podrazumijeva uključivanje dionika, posebno onih na koje intervencija utječe.²⁹ Navedeno je uključivalo blisku komunikaciju s Naručiteljem u svim fazama provedbe evaluacije. Također, važan segment prikupljanja informacija predstavljale su *online* ankete sa sudionicima i Korisnicima te provedeni polustrukturirani intervjui s Korisnicima. Ispitanici su kroz navedene metode imali mogućnost izložiti svoju percepciju provedbe projekata. Nadalje, u procesu evaluacije veoma važnu ulogu imali su i ključni predstavnici UT-a i PT-a, Odbora za praćenje, predstavnici nositelja mjera Strategije razvoja društvenog poduzetništva, predstavnici postojećih potpornih organizacija društvenih poduzeća i akademsko i istraživačko osoblje koje je bilo uključeno u fokus-grupe i validaciju preliminarnih nalaza i zaključaka.

Kombinacija kvalitativno-kvantitativnih istraživačkih metoda uključivala je analizu literature i dokumentacije, ankete, polustrukturirane intervjue s ključnim dionicima, fokus-grupe te izradu studija slučaja.

2.1.1. Sekundarno istraživanje ili istraživanje za stolom (*desk research*)

Sekundarnim istraživanjem prikupljeni su dokumenti i informacije koji su korišteni za analizu logike intervencije (njene rekonstrukcije i verifikacije) te za procjenu relevantnosti intervencije, to jest, njezine usklađenosti sa strateškim okvirom na europskoj, nacionalnoj i regionalnoj razini, zatim s društveno-ekonomskim kontekstom, odabirom ciljnih skupina i njihovim potrebama, kao i prikladnosti djelovanja u skladu s identificiranim potrebama. Ovo se istraživanje koristilo za analizu trenutnog stanja provedbe projekata u okviru SC-a 9.v.1, kako u financijskom, tako i u sadržajnom pogledu. Istraživanje za stolom pružilo je osnovu za

²⁹ Guijt, I. (2014). Participatory Approaches, Methodological Briefs: Impact Evaluation 5, UNICEF Office of Research, Florence, page 1. Dostupno na:

https://www.betterevaluation.org/sites/default/files/Participatory_Approaches_ENG.pdf Različiti izvori informacija koje raspravljaju o konceptualnim i metodološkim razmatranjima o participativnoj evaluaciji dostupno je na: <https://evalparticipativa.net/en/resources/participatory-evaluation-guides-and-manuals/>.

detaljniju analizu koja je provedena u okviru drugih istraživačkih aktivnosti (provedbe ankete, polustrukturiranih intervjua, fokus-grupa i studija slučaja).

Istraživanje za stolom sastojalo se od nekoliko komponenti:

- **Analiza strateških, zakonodavnih i programskih dokumenata** – Europski, nacionalni i regionalni strateški dokumenti koji se tiču društvenog poduzetništva te europski i nacionalni zakonodavni dokumenti koji se odnose na provedbu ESF-a. Navedeni su dokumenti korišteni pri analiziranju strateškog okvira intervencije: identificirani su ciljevi javnih politika formulirani na europskoj, nacionalnoj i regionalnoj razini. Na ovaj se način također prikupilo informacije o kontekstu intervencije, intervencijskoj logici i potrebama ciljnih skupina. Analiza je uključivala i pregled OPULJP-a te ostalih provedbenih dokumenata poput natječajne dokumentacije i opisa projekata. Navedeni su dokumenti korišteni prvenstveno za rekonstrukciju logike intervencije te pri procjeni relevantnosti intervencije, za preispitivanje usklađenosti SC-a sa Strategijom razvoja društvenog poduzetništva, odabira ciljnih skupina i utvrđivanja potreba ciljnih skupina predviđenim akcijama.
- **Analiza podataka prikupljenih za potrebe praćenja i drugih statističkih podataka** – Podatke o praćenju čine podatci koje prikuplja UT i PT1. Oni sadržavaju informacije o ugovorenim projektima (informacije o nositelju i partnerima, financijske informacije, predviđene aktivnosti, ostvarene pokazatelje ostvarenja i pokazatelje rezultata, pokazatelje dugoročnih rezultata, opise projekata) te uključuju mikropodatke o sudionicima. Analiza navedenih podataka korištena je za procjenu stanja provedbe SC-a 9.v.1, uključujući relevantnost i postignute pokazatelje ostvarenja i rezultata. Mikropodaci (osobni podaci sudionika i njihov status pri ulasku u projekt te promjena u statusu obrazovanja ili na tržištu rada po izlasku iz projekta) su pružili informacije o sudionicima uključenima u projekte: njihov broj (izlazna jedinica), karakteristike i situaciju po napuštanju projekata (neposredni rezultati). Analiza se usredotočila na one sudionike koji su završili sudjelovanje u projektima do 31. prosinca 2020. kako bi se mogla dati procjena učinaka intervencije. U analizu podataka uključeni su i statistički podaci koji se odnose na status sudionika na tržištu rada uz poseban naglasak na posebno ranjive skupine (OSI, mlade, žene, nacionalne manjine, hrvatske branitelje i stradalnike iz Domovinskog rata te članove njihovih obitelji). Nadalje, korišteni su podaci koji se odnose na siromaštvo i rizik od siromaštva.
- **Analiza politika i evaluacija** – Korpus ovih dokumenata predstavljao je temelj za analizu potreba ciljnih skupina i verifikaciju relevantnosti intervencija. Također, činio je osnovu za verifikaciju teorije promjena. Evaluacijski je tim vrednovao u kojoj su mjeri pretpostavke o uzročno-posljedičnim vezama u modelu intervencije potkrijepljene dostupnim dokazima. Analiza je obuhvatila evaluacije i izvještaje o politikama u području društvenog poduzetništva koji su provedeni na europskoj razini te rezultate provedenih evaluacija drugih prioritarnih osi u okviru OPULJP-a za razdoblje 2014. – 2020. godine, prije svega vrednovanje PO 2. Analize relevantnih politika i ranije provedena vrednovanja od osobitog

su značaja jer pružaju uvid u vrste financiranih operacija, postignute rezultate u okviru ESF-a te govore o usklađenosti ESF-a s ciljevima i instrumentima EU-a.

2.1.2. Provedba anketnog istraživanja

2.1.2.1. Anketiranje Korisnika

Nakon temeljitog pregleda dokumentacije PDP-ova i izravne dodjele te dostupnih podataka o projektima, izrađen je anketni upitnik za Korisnike projekata. Evaluacijski je tim upitnikom stekao uvid u podatke i informacije koje nije bilo moguće dobiti iz sekundarnih izvora. Prije svega, riječ je o stavovima i mišljenjima (npr. o provedbenim projektnim aktivnostima, doprinosima projekata planiranim aktivnostima i rezultatima SC-a 9.v.1, doprinosu koji se odnosi na poboljšanje socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednici te zapošljavanju ciljnih skupina).

Prvi nacrti upitnika za Korisnike i upitnika za sudionike napravljeni su početkom travnja, dok su 6. travnja 2021. isti poslani na komentiranje i odobrenje MROSP-u. Prvi komentari pristigli su 8. travnja 2021., a upitnici su odobreni 12. travnja. Istog dana MROSP je poslao direktne poruke zamolbe za sudjelovanjem Korisnicima i sudionicima putem e-maila. Programiranje i postavljanje upitnika u LimeSurvey softveru trajalo je od 13. do 18. travnja 2021. Upitnici su distribuirani Korisnicima i sudionicima 19. travnja 2021. godine. Predviđeno je da anketa bude otvorena za *online* popunjavanje do 7. svibnja 2021. Zbog slabijeg odaziva, nakon što su Korisnici i sudionici bili kontaktirani nekoliko puta (od kojih nitko nije pristao na telefonsko anketiranje), u komunikaciji s MROSP-om odlučeno je da anketa za Korisnike bude otvorena do 19. svibnja, a anketa za sudionike do 31. svibnja 2021.

Anketiranje se provelo s Korisnicima projekata u okviru dva PDP-a i izravne dodjele sredstava. Potrebno je naglasiti specifičnost PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*. Prvi ugovori u okviru tog PDP-a potpisani su u rujnu i listopadu 2020. godine, a dio ugovora potpisan je nakon *cut-off* datuma. U anketi za Korisnike prikupljeno je 68 potpunih odgovora, a ukupno su 62 Korisnika završila anketu (od 68 Korisnika): 14 od 17 Korisnika u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva*, dva predstavnika jednog Korisnika u okviru izravne dodjele sredstava *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* te 47 od 50 Korisnika za PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*.

Postupak dodjele (PDP/izravna dodjela sredstava)	Korisnici		
	Broj Korisnika uključenih u evaluaciju	Broj predstavnika Korisnika uključenih u evaluaciju ³⁰	% Korisnika uključenih u evaluaciju
Poticanje društvenog poduzetništva	14/17	16	82
Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	1/1	5	100
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	47/50 ³¹	47	94
UKUPNO	62/69	68	89

Tablica 6 Broj i udio Korisnika projekata uključenih u anketiranje.

Online upitnik izrađen je u LimeSurvey softveru, profesionalnom alatu za web upitnike koji WYG savjetovanje d.o.o. koristi u svojim istraživanjima i analizama.

Proces prikupljanja podataka kroz anketu s Korisnicima obuhvatio je sljedeće aktivnosti:

- Kontakt osobama Korisnika poslana je poveznica (link) na *online* anketu 19. travnja 2021.
- Sudionicima ankete zadan je rok u kojem trebaju popuniti anketu; tijekom trajanja projektne aktivnosti evaluacijski je tim poslao podsjetnik osobama koje nisu popunile anketu (28. travnja 2021.).
- U slučaju neodgovaranja na *online* upitnik, Korisnike projekata kontaktiralo se telefonskim putem.

³⁰ Za pojedine projekte ili izravnu dodjelu anketi je pristupilo više od jednog predstavnika Korisnika.

³¹ Do *cut-off* datuma, to jest do 31. prosinca 2020. godine, potpisan je 51 ugovor. U anketiranje je evaluacijski tim namjeravao uključiti 50 Korisnika jer je za ugovor UP.02.3.1.03.0057, Korisnika „Naš Izvor d.o.o.“ (sklopljen 1. listopada 2020. godine) ugovor raskinut.

2.1.2.2. Anketiranje sudionika

U procesu evaluacije SC-a 9.v.1 sudjelovali su sudionici ugovorenih projekata u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i sudionici izravne dodjele *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata*. Sudionici koji sudjeluju u projektima u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*, nisu uključeni u evaluaciju jer su Korisnici započeli s provedbom projektnih aktivnosti krajem 2020. godine. Također, broj dosad uključenih sudionika ne omogućuje da isti predstavljaju reprezentativni uzorak.

U projektne aktivnosti SC-a 9.v.1 uključeno je ukupno 907 sudionika koji su izašli iz posljednje projektne aktivnosti te su verificirani od strane PT 2 do navedenog *cut-off* datuma. S obzirom na to da je SC 9.v.1 bio i predmet evaluacije PO 2 u okviru koje je također provedeno anketno istraživanje na sudionicima iz poviše navedenih PDP-ova/izravne dodjele, s Naručiteljem je dogovoreno kako će se u okviru ove evaluacije koristiti prikupljeni podaci iz evaluacije *Vrednovanje djelotvornosti, učinkovitosti i učinka Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. – Grupa 2: Vrednovanje Prioritetne osi 2 „Socijalno uključivanje”*.³² U provedbi anketnog istraživanja u okviru evaluacije PO2 anketu je ispunilo **166 sudionika**, dok preostali iz različitih razloga ankete nisu ispunili.³³ U okviru evaluacije SC-a 9.v.1 evaluacijski je tim kontaktirao **226 sudionika**. Riječ je o sudionicima koji su tijekom provedbe anketiranja u okviru evaluacije PO 2 izrazili načelni interes za sudjelovanje, no unatoč ponovljenim pozivima na sudjelovanje anketu nisu ispunili. Planirano je da anketu ispune **104 sudionika** što, sukladno smjernicama Europske komisije,³⁴ omogućava da maksimalna pogreška ukupnog realiziranog uzorka prikupljenog u anketnom istraživanju u okviru PO 2 i anketnom istraživanju u SC-u 9.v.1 iznosi 5 %.

Evaluacijski je tim u svrhu provedbe anketiranja koristio anketna pitanja koja je pripremio evaluacijski tim za potrebe vrednovanja PO 2 zbog toga što informacije prikupljene na taj način omogućuju odgovaranje na dva evaluacijska pitanja u okviru vrednovanja društvenog poduzetništva. Naime, evaluacijski je tim kroz pitanja osmišljena u okviru vrednovanja PO 2 mogao ocijeniti relevantnost projektnih aktivnosti za ciljne skupine i identificirati njihove potrebe (EP 4) te prikupiti podatke o situaciji uključenih sudionika na tržištu rada nakon završetka projekta (EP 6).

³² Vrednovanje djelotvornosti, učinkovitosti i učinka Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. – Grupa 2: Vrednovanje Prioritetne osi 2 „Socijalno uključivanje”, http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/06/Zavrsno-izvjesce_evaluacija_PO2_final_lipanj_2021.pdf.

³³ Određen broj sudionika bio je voljan ispuniti anketu, no ni nakon ponovljenih kontaktiranja nije ju ispunio; sudionici nisu bili dostupni na telefonski kontakt broj; odbili su sudjelovanje; učesnici se nisu sjetili da su sudjelovali u projektima; nema kontakt podataka; pogrešni kontakti i slično.

³⁴ EC, Monitoring and Evaluation of European Cohesion Policy, European Social Fund, Guidance document. August 2018. Annex D - Practical guidance on data collection and validation.

Postupak dodjele (PDP/izravna dodjela)	Sudionici					
	Ukupan broj sudioni ka	Ciljna vrijednos t uključeni h sudionik a u evaluacij u ³⁵	Broj sudionika uključenih u anketiranj e u okviru evaluacije PO 2 „Socijalno uključivan je“ ³⁶	Planiran broj kontaktira nih sudionika u okviru evaluacije SC-a 9.v.1	Planirani broj anketira nih sudionik a u okviru evaluacij e SC-a 9.v.1	Ostvaren i broj anketira nih sudionik a
Poticanje društvenog poduzetništva	800	238	141	198	92	93
Promicanje društvenog poduzetništva hrvat skih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	107	32	25	28	12	13
UKUPNO	907	270	166	226	104	106

Tablica 7 Sudionici projekata – ukupan broj i broj uključenih u anketiranje.

Za potrebe provođenja anketiranja sudionika evaluacijski je tim koristio **online upitnik**. Proces prikupljanja podataka kroz anketu s Korisnicima obuhvatio je sljedeće aktivnosti:

³⁵ Potrebna veličina uzorka za zadovoljavanje kriterija razine pouzdanosti od 95 % i statističke pogreške od 5 %

³⁶ Realizacija uzorka u anketnom istraživanju u sklopu evaluacije Prioritetne osi 2 koje je kao podugovaratelj proveo IPSOS, 15. ožujak 2021. godine

- Kontakt osobama Korisnika poslana je poveznica (link) na *online* anketu 19. travnja 2021.
- Sudionicima ankete dan je rok u kojem trebaju popuniti anketu; tijekom trajanja projektne aktivnosti evaluacijski je tim poslao podsjetnike osobama koje nisu popunile anketu (prvi podsjetnik 28. travnja 2021., drugi 11. svibnja 2021., treći 24. svibnja 2021.)
- U slučaju neodgovaranja na *online* upitnik, Korisnike projekata kontaktiralo se telefonskim putem.

2.1.3. Polustrukturirani intervjui

Polustrukturirani intervjui kvalitativna su metoda kojom su istraživači prikupljali informacije od strane Korisnika bespovratnih sredstava i relevantnih predstavnika jedinica regionalne samouprave. Metoda individualnih polustrukturiranih intervjua predstavlja jednu od glavnih kvalitativnih metoda evaluacije društvenog poduzetništva. Svi polustrukturirani intervjui provedeni su na temelju smjernica koje su unaprijed pripremili ključni stručnjaci. U razdoblju od 24. svibnja do 1. lipnja 2021. kontaktirani su svi Korisnici iz baze te je provedeno ukupno 27 intervjua (81,81 % od ukupno planirana 33 Korisnika) – 13 od 17 intervjua u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva*, jedan intervju u okviru izravne dodjele sredstava *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* te 13 od 15 intervjua za PDP *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*. Šest Korisnika nije pristalo na istraživanje ili nisu mogli odvojiti vrijeme, dva Korisnika izjavila su da su već sve rekla u anketi. Intervjui su bili usmjereni na rekonstrukciju intervencijske logike na razini pojedinih projekata, detaljnu procjenu potreba ciljnih skupina, dinamiku provedbe projekata, postignute rezultate i njihov utjecaj te na eventualne probleme i uska grla. U razdoblju od 28. svibnja do 7. lipnja 2021. kontaktirani su svi predstavnici jedinica regionalne samouprave iz baze te je telefonski provedeno ukupno 10 intervjua u trajanju od 30 minuta. Preostalih 11 predstavnika županija (uključujući i Grad Zagreb) nije bilo u mogućnosti sudjelovati na intervjuima ni pronaći zamjenu za sudjelovanje. Kako je ova aktivnost provedena u vrijeme lokalnih i regionalnih izbora, dio predstavnika nije bio u prilici izdvojiti vrijeme za intervju. Kroz polustrukturirane intervjue željelo se identificirati konkretne primjere na koji način realizacija mjera i aktivnosti iz županijskih razvojnih strategija doprinosi provedbi Strategije razvoja društvenog poduzetništva na nacionalnoj razini. Tijekom provedbenog razdoblja izvršena je obrada podataka prikupljenih ovom metodom.

Sudionici uključeni u provedbu polustrukturiranih intervjua	Planirani broj uključenih	Ostvareni broj uključenih
Korisnici PDP-a <i>Poticanje društvenog poduzetništva</i>	17	13

Korisnik izravne dodjele Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	1	1
Korisnici PDP-a Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	15	13
Predstavnici jedinica regionalnih samouprava	21	10
UKUPNO	54	37

Tablica 8 Broj sudionika uključenih u provedbu polustrukturiranih intervjua.

2.1.4. Studija slučaja (*case study*)

Bit je studije slučaja proučavanje vrlo malog broja slučajeva, ali intenzivno, produbljeno i u realnom kontekstu. Evaluacijski je tim tijekom svibnja 2021. godine identificirao primjere studija slučaja koje su bile korištene u provedbi sličnih evaluacija programa financiranih iz EU sredstava s namjerom da kroz proces vrednovanja SC-a 9.v.1 produbi razumijevanje o implementaciji projekata, njihovim postignućima i utjecaju na institucionalnom nivou (razina Korisnika) te na individualnoj razini (razina sudionika uključenih u projektne aktivnosti). Evaluacijski tim predložio je pristup za izradu studija slučaja i pripremio kriterije za njihov izbor i listu potencijalnih studija slučaja. Pripremljen je i standardizirani obrazac za prikaz studije slučaja. Pristup, kriteriji za odabir te lista potencijalnih studija slučaja predani su na odobrenje MROSP-u krajem lipnja 2021. godine.

Za dva PDP-a i jednu izravnu dodjelu u okviru SC-a 9.v.1 na temelju analize ugovorenih projekata odabrana je po jedna studija slučaja koja prikazuje dobre prakse i jedna studija slučaja koja prikazuje izazove u dizajnu, implementaciji projekta i razvoju društveno-poduzetničkog pothvata. U slučaju izravne dodjele *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata*, bit će izrađena jedna studija slučaja koja će analizirati njegove dobre i manje dobre elemente. Studije slučaja predstavljene su u narativnom obliku (tj. priči), koji čitatelju pružaju dojam autentičnosti i „pogled iznutra“ na proučeni slučaj. Kako je studija slučaja vrlo učinkovita tehnika za analizu pojedinačnih projekata, po finalizaciji ove aktivnosti evaluacijski je tim dobio iscrpan i kvalitetan opis specifičnih projekata te na taj način potvrdio ili opovrgnuo nalaze identificirane drugim metodama korištenima u okviru istraživanja. Studije slučaja priložene su Završnom izvješću o provedenom vrednovanju.

2.1.5. Fokus-grupa

Fokus-grupa kvalitativna je metoda prikupljanja podataka koja se oslanja na interakciju sudionika odabranih osobina okupljenih u manje skupine u kojima raspravljaju o zadanim temama. Osnovni je cilj fokus-grupe potaknuti dubinsku diskusiju kojom se istražuju vrijednosti ili stavovi ispitanika prema nekom fenomenu. Jedinstvenost je fokus-grupe u njoj

možnosti generiranja podataka baziranih na sinergiji grupne interakcije, tj. dinamičnost metode te interakcija sudionika u mogućnosti su iznjedrili razinu uvida koja se rijetko može steći metodama kao što su ankete ili manje interaktivne tehnike polustrukturiranih intervjuja.

U okviru ovog vrednovanja organizirane su dvije fokus-grupe:

- **Fokus-grupa (1) s ključnim predstavnicima UT-a, PT 1, PT 2 i Odbora za praćenje.** Na fokus-grupi prezentirani su relevantni rezultati (rezultati provedenih anketa i polustrukturiranih intervjuja) po čemu je uslijedila rasprava s dionicima o:
 - usporedbi planiranih i ostvarenih rezultata i ciljeva provedbe SC-a 9.v.1 te realizaciji planiranih pokazatelja na razini SC-a
 - prednostima i nedostacima ustaljene proceduralne prakse i metodologije provedbe SC-a 9.v.1 te provedbene strukture i njezine učinkovitosti u provedbi planiranih PDP-a i izravne dodjele u okviru SC-a 9.v.1
 - mogućem poboljšanju i nadogradnji postojeće prakse kako bi se doprinijelo kvaliteti novog OP-a koji se planira izraditi za iduće financijsko razdoblje (razdoblje 2021. – 2027.).

Fokus-grupa (1) uključila je šest sudionika – ključne predstavnike MROSP-a (UT i PT 1), PT2 i Odbora za praćenje OPULJP-a 2014. – 2020.)

- **Fokus-grupa (2) s predstavnicom nositelja mjera Strategije razvoja društvenog poduzetništva, predstavnicom UT-a, predstavnicima postojećih potpornih organizacija društvenim poduzećima, akademskim i istraživačkim osobljem.** Na fokus-grupi prezentirani su relevantni rezultati nakon čega je uslijedila rasprava s dionicima o:
 - usporedbi planirane i realizirane povezanosti aktivnosti u okviru SC-a 9.v.1 s aktivnostima u okviru Strategije razvoja društvenog poduzetništva

Fokus-grupa (2) uključila je četiri sudionika a troje je zbog nemogućnosti sudjelovanja svoje odgovore naknadno poslalo pisanim putem. Fokus-grupa (2) uključila je jednog nositelja mjere Strategije razvoja društvenog poduzetništva, predstavnike postojećih potpornih organizacija društvenim poduzećima, akademsko i istraživačko osoblje.

2.1.6. Početna faza

Aktivnost 1.1.

Održavanje uvodnog *kick-off* sastanka s Naručiteljem

U skladu s Opisom posla, evaluacijski je tim održao uvodni *kick-off* sastanak s Naručiteljem. Sastanak je održan 11. siječnja 2021. godine. Na početnom sastanku definiran je način komunikacije, rokovi za dostavu izvješća, rokovi za komentiranje te detaljni sadržaj izvješća. Naručitelj i evaluacijski tim dogovorili su dinamiku održavanja koordinativnih sastanaka te način izvođenja istih, u skladu sa situacijom nastalom zbog bolesti COVID-19.

56

Aktivnost 1.2.

Preliminarna analiza konteksta provedbe intervencija

U okviru Početne faze vrednovanja društvenog poduzetništva izvršena je preliminarna analiza šireg konteksta provedbe IP-a 9.v i SC-a 9.v.1. Navedeno se primarno odnosi na identificiranje postavljenih ciljeva i relevantnih aspekata provedbe cjelokupne PO 2 te Strategije razvoja društvenog poduzetništva. Ciljevi i aktivnosti u okviru relevantnog IP-a i SC-a razmatrani su u kontekstu ekosustava društvenog poduzetništva u RH s naglaskom na potencijal modela poslovanja i na izazove koji trenutno karakteriziraju sektor. Prikazana je logika intervencije za SC 9.v.1 koja predviđene aktivnosti jasno povezuje s trenutnim stanjem i očekivanim ishodima intervencije. Preliminarna analiza Strategije razvoja društvenog poduzetništva fokusirala se na identificiranje temeljnih mjera Strategije razvoja društvenog poduzetništva i njihove ciljeve.

Aktivnost 1.3.

Preliminarni pregled projekata uključenih u opseg vrednovanja

Preliminarni pregled PDP-a i projekata SC-a 9.v.1 čini aktivnost Početne faze čija je svrha utvrđivanje ključnih informacija o opsegu vrednovanja. Analiza je temeljena na podacima dostavljenima od strane MROSP-a i javno dostupnim podacima, a odnosi se na financijsko razdoblje 2014. – 2020., zaključno s 31. prosincem 2020. godine. Fokus ove aktivnosti usmjeren je na identificiranje PDP-a u opsegu SC-a 9.v.1, opće i specifične ciljeve pojedinih PDP-a, njihove modalitete te temeljne informacije o projektima (broj zaprimljenih projektnih prijedloga po pojedinom PDP-u, broj projekata prema odlukama o financiranju, broj potpisanih ugovora, broj projekata u provedbi i završenih projekata).

Aktivnost 1.4.

Razrada detaljnog plana rada, priprema i dostava Početnog izvješća

U okviru Aktivnosti 1.4. razrađen je detaljni plan rada i pripremljeno Početno izvješće. Plan rada strukturiran je na način da se odabrane metode istraživanja formuliraju kao aktivnosti, pri čemu je osobit naglasak stavljen na uložene resurse, osobe odgovorne za provedbu i izvršenje pojedinih aktivnosti, njihov obuhvat te vremenski plan provedbe.

Početno izvješće sadržava:

- opis evaluacijskog konteksta
- svrhu, ciljeve i opseg vrednovanja
- odabranu metodologiju istraživanja
- revidiranu evaluacijsku matricu (s kriterijima vrednovanja, ključnim evaluacijskim pitanjima i potpitanjima, izvorima informacija i dr.)
- detaljni plan rada (popis aktivnosti, isporučevine, osobe odgovorne za provedbu, jasan vremenski plan izvršenja)
- prijedlog vremenskog plana za implementaciju aktivnosti.

2.2. Provedene aktivnosti

2.2.1. Faza analize i validacije

Primarna svrha ove faze provedbe vrednovanja društvenog poduzetništva bila je prikupiti informacije i relevantne podatke koje čine temelj evaluacijskog postupka. Faza analize i validacije oslanja se na metode opisane u Poglavlju 2.1. te uključuje sekundarno istraživanje / istraživanje za stolom, anketiranje, provođenje polustrukturiranih intervjua te korake k izradi studija slučaja. Tijekom izvještajnog razdoblja provedene su sljedeće aktivnosti:

Aktivnost 2.1.

Analiza društveno-ekonomskog konteksta

Provedba analize protezala se tijekom ožujka i travnja 2021. godine, a uključivala je prikupljanje i obradu sljedećih statističkih podataka:

- **Osnovni makroekonomski pokazatelji** za razdoblje od 2014. do 2020. godine (izvor podataka: Hrvatska narodna banka: <https://www.hnb.hr/statistika> i godišnje publikacije Hrvatske gospodarske komore)
- **Demografski podaci**; demografska kretanja, migracije, struktura stanovništva (izvor podataka: Državni zavod za statistiku: <https://www.dzs.hr>, Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat>)
- **Podaci o tržištu rada**; radno sposobno i radno aktivno stanovništvo, trendovi na tržištu rada, kretanje nezaposlenosti, prosječan broj nezaposlenih prema dobnim skupinama, prema spolu, po županijama (izvor podataka: Državni zavod za statistiku: <https://www.dzs.hr>, Hrvatski zavod za zapošljavanje (u daljnjem tekstu: HZZ): <https://www.hzz.hr/statistika>, Godišnjaci HZZ-a: <https://www.hzz.hr/usluge-poslodavci-posloprimci/publikacije-hzz/>, Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat>)
- **Siromaštvo i socijalna isključenost**; stupanj siromaštva, stopa rizika od siromaštva, socijalna isključenost i materijalna deprivacija (izvor podataka: Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat>, Državni zavod za statistiku: <https://www.dzs.hr>)
- **Ranjive ciljne skupine**; mladi, OSI, hrvatski branitelji (izvor podataka: HZZ: <https://www.hzz.hr/statistika>, Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat>)
- **Obilježja socijalnih usluga** (izvor podataka: MDOMSP za razdoblje 2014. do 2016. i MROSP, Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u RH u 2019. godini – podaci za razdoblje od 2017. do 2019.).

Ovisno o dostupnosti, podaci su prikupljeni na nacionalnoj i regionalnoj razini (razini županija) za razdoblje od 2014. do 2020. godine. Nalazi provedene analize društveno-ekonomskog konteksta korišteni su za ocjenu relevantnosti intervencija u okviru SC-a 9.v.1.

Aktivnost 2.2.

Analiza konteksta politika, pravnog te institucionalnog okvira

Analiza konteksta politika, pravnog te institucionalnog okvira provedena je tijekom ožujka i travnja 2021. godine. Fokus analize bio je na identifikaciji ciljeva javnih politika u odnosu na kontekst intervencije, intervencijsku logiku i potrebe ciljnih skupina. Detaljna analiza pokrila je šest ključnih tema za razumijevanje konteksta politika, pravnog te institucionalnog okvira:

- Strateški okvir EU za razvoj društvenog poduzetništva u EU-u i RH – u okviru analize istraženi su statistički podaci o društvenom poduzetništvu (2014. – 2020.), institucionalni okvir, zakonodavni i regulatorni okvir, modeli nefinancijske podrške društvenim poduzećima, modeli i instrumenti financijske podrške društvenim poduzećima te drugi elementi ekosustava društvenog poduzetništva
- Strateški okvir za razvoj društvenog poduzetništva u RH – u okviru analize istraženi su statistički podaci o društvenom poduzetništvu (2014. – 2020.), institucionalni okvir, zakonodavni i regulatorni okvir, modeli nefinancijske podrške društvenim poduzećima, modeli i instrumenti financijske podrške društvenim poduzećima te drugi elementi ekosustava društvenog poduzetništva
- Strateški okvir za razvoj društvenog poduzetništva na regionalnoj (županijskoj) razini – u okviru analize istražene su sve županijske razvojne strategije i mapirana područja intervencija u društvenom poduzetništvu
- Komplementarnost i usklađenost javnih politika EU-a s nacionalnim i regionalnim razinama te OPULJP-om – u okviru analize pregledani su svi relevantni strateški dokumenti i dokumenti politika koji definiraju određene aktivnosti usmjerene razvoju društvenog poduzetništva na razini EU-a, nacionalnoj i regionalnim razinama
- Intervencije u okviru SC-a 9.v.1 OPULJP-a – u okviru analize istraženi su makro i konsolidirani podaci o intervencijama u okviru SC-a 9.v.1 OPULJP-a, konkretno za dva otvorena PDP-a i jednu izravnu dodjelu sredstava
- Doprinos mjera i aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva SC-a 9.v.1 OPULJP-a – u okviru analize istražena je razina provedbe svih mjera i aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva, ostvareni rezultati i učinci provedbe aktivnosti.

Aktivnost 2.3.

Dubinska analiza PDP-a, projekata i njihovih postignuća

Dubinska analiza PDP-ova i izravne dodjele u okviru SC-a 9.v.1 predstavlja temelj za pregled postignuća, pruža relevantne informacije o ostvarenju pokazatelja te daje uvid u ključne izazove u provedbi aktivnosti u okviru SC-a 9.v.1. Važan izvor podataka za evaluaciju društvenog poduzetništva čine podaci prikupljeni u sklopu praćenja OPULJP-a. Iz podataka UT-a o praćenju pretraživane su informacije o značajnim karakteristikama sudionika te statusima provedbe projekata. Evaluacijski tim koristio je i Integrirani informacijski sustav za upravljanje Europskim strukturnim i investicijskim fondovima u razdoblju od 2014. do 2020. (ESIF MIS 2014. – 2020.) te Informacijski sustav za prikupljanje mikropodataka o sudionicima.

Za potrebe pripreme analize PDP-a i projekata korišteni su:

- javno dostupna natječajna dokumentacija za PDP *Poticanje društvenog poduzetništva* i PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.*, kao i Odluke o financiranju za oba PDP-a na web stranicama <https://strukturnifondovi.hr/> i <http://www.esf.hr/natjecaji/socijalno-ukljucivanje/>
- godišnja izvješća o provedbi za cilj *Ulaganje za rast i radna mjesta* za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu, dostupni na poveznici <http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/razdoblje-2014-2020/odbor-za-pracenje-2014-2020/>
- javno dostupne informacije na web stranici Ministarstva hrvatskih branitelja za izravnu dodjelu *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* na poveznici <https://branitelji.gov.hr>
- informacije i podaci MROSP-a o praćenju, pobježe Tablica objavljenih PDP-a OPULJP-a, zaključno s 31. prosincem 2020. te Tablica: status Ugovora OPULJP-a s 31. prosincem 2020. ažurirano
- informacije i podaci o projektima u ESIF MIS-u 2014. – 2020.
- informacije o projektima na web stranicama projekata i Prijavitelja projekata.

Aktivnost 2.4.

Provedba ankete

Provedba ankete predstavlja jednu od temeljnih istraživačkih metoda evaluacije društvenog poduzetništva. Fokus pri prikupljanju podataka bio je na razumijevanju mišljenja i stavova Korisnika vezanih uz provedene projektne aktivnosti, doprinos projekata planiranim aktivnostima i rezultatima SC-a 9.v.1, doprinos u vidu poboljšanja socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednici te većem zapošljavanju ranjivih skupina. U anketi provedenoj sa

sudionicima evaluacijski su tim zanimali podaci o njihovoj situaciji na tržištu rada prije ulaska u projekt, njihovim primarnim potrebama, procjeni relevantnosti projekta u kojem su sudjelovali te njihovoj kvaliteti. Anketa je obuhvatila Korisnike i sudionike koji su u projekte ušli završno s 31. prosincem 2020. godine. Tijekom provedbenog razdoblja izvršena je obrada podataka obje ankete.

Aktivnost 2.5.

Provedba polustrukturiranih intervjua

Provedba polustrukturiranih intervjua uključila je predstavnike Korisnika bespovratnih sredstava i relevantnih predstavnika jedinica regionalne samouprave. Aktivnost je provedena tijekom svibnja i prve polovice lipnja 2021. godine.

Aktivnost 2.6.

Provedba fokus-grupa

U okviru provedbe evaluacije društvenog poduzetništva provedene su dvije fokus-grupe.

Fokus-grupa (1) s ključnim predstavnicima MROSP-a (UT i PT 1), Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva (u daljnjem tekstu: NZRCD-a) (PT2) i Odbora za praćenje OPULJP-a 2014. – 2020. (ukupno šest sudionika) provedena je 17. lipnja 2021. godine na temelju odobrene metodologije i liste pitanja. Fokus-grupa provedena je *online* putem Zoom platforme. Sudionicima su predstavljene preliminarni nalazi evaluacijskog tima vezani uz relevantna evaluacijska pitanja u skladu s Početnim izvješćem nakon čega je otvorena diskusija.

Fokus-grupa (2) s jednim nositeljem mjere Strategije razvoja društvenog poduzetništva, predstavnicima postojećih potpornih organizacija društvenim poduzećima, akademskim i istraživačkim osobljem provedena je 25. lipnja 2021. godine. Aktivnost je provedena *online* putem Zoom platforme i sudjelovali su nositelji mjera Strategije razvoja društvenog poduzetništva, predstavnici akademske zajednice i potpornih organizacija – ukupno četiri predstavnika. Odgovore na pitanja za sudionike u fokus-grupi dalo je još troje predstavnika pisanim putem.

Aktivnost 2.7.

Odabir i izrada studija slučaja

U Početnom izvješću evaluacijski je tim predvidio da će se za svaki od dva PDP-a u okviru SC-a 9.v.1 na temelju analize ugovorenih projekata odabrati po jedna studija slučaja koja prikazuje dobre prakse i jedna studija slučaja koja prikazuje ključne izazove u dizajnu i implementaciji projekta te razvoju društveno-poduzetničkog pothvata. U slučaju izravne dodjele *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* u okviru kojeg je proveden jedan projekt, studija slučaja analizirala je njegove dobre i manje dobre elemente. Za PDP *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*, koji obuhvaća 51 projekt odobren za

financiranje (od čega je jedan ugovor raskinut) od kojih je njih 12 tek započelo s provedbom projektnih aktivnosti do navedenog *cut-offa*, odabir studija temeljio se na početnim rezultatima i potencijalnim učincima projekata.

2.2.2. Faza sinteze

Aktivnost 3.1. Priprema Izvješća u tijeku provedbe

U skladu s Opisom posla, šest mjeseci od početka provedbe vrednovanja društvenog poduzetništva evaluacijski je tim pripremio i 4. srpnja 2021. predstavnicima MROSP-a predao nacrt Izvješća u tijeku provedbe. Izvješće sadrži uvod i izvršni sažetak na engleskom jeziku, detaljizira status provedbe svih aktivnosti predviđenih Početnim izvješćem (u razdoblju od 3. veljače do 4. srpnja 2021. godine) te iznosi preliminarne opće nalaze vrednovanja po evaluacijskim pitanjima. Izvješćem u tijeku provedbe opisane su specifične uloge i odgovornosti pojedinih članova evaluacijskog tima.

Po predaji Izvješća 4. srpnja 2021. evaluacijski je tim doradio dokument u skladu s komentarima MROSP-a. Izvješće je usvojeno 3. kolovoza 2021.

Aktivnost 3.2. Izrada ključnih nalaza i preporuka

U razdoblju od 3. veljače do 4. srpnja 2021. na temelju kvantitativnih i kvalitativnih podataka prikupljenih sekundarnim istraživanjem, anketama, provedenim polustrukturiranim intervjuima i fokus-grupama evaluacijski tim pristupio je preliminarnoj izradi nalaza. Isti su Naručitelju predstavljeni u Izvješću u tijeku provedbe.

Evaluacijski je tim do predaje Završnog izvješća o provedenom vrednovanju konkretizirao ključne nalaze i izradio preporuke na temelju provedene evaluacije. Nalazi i preporuke uključeni su u ovo Izvješće.

Aktivnost 3.3. Priprema nacrtu i finalne verzije Završnog evaluacijskog izvješća

Evaluacijski je tim pripremio nacrt Završnog izvješća o provedenom vrednovanju te isti predao Naručitelju 4. listopada 2021. godine. Dokument Završnog izvješća sačinjava šest poglavlja kroz koja se definiraju ciljevi evaluacije i opseg vrednovanja, korištene metode i provedene projektne aktivnosti te izlažu istraživački nalazi i ključne preporuke po provedenom vrednovanju. Dokumentu su priložene studije slučaja te financijsko izvješće.

Aktivnost 3.4. Priprema prezentacije nalaza i preporuka

Provedenim vrednovanjem društvenog poduzetništva evaluacijski je tim donio ključne nalaze i na temelju njih kreirao preporuke. Nalazi i preporuke bit će predstavljeni u javno dostupnom Završnom izvješću o provedenom vrednovanju. Također, po usvajanju Izvješća isti će biti predstavljeni široj javnosti i putem javnog predstavljanja.

2.2.3. Upravljanje projektom

Aktivnost 4.1.

Organizacija redovitih koordinacijskih sastanaka između projektnog tima i predstavnika Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike

U provedbenom je razdoblju održano sedam koordinacijskih sastanaka projektnog tima i predstavnika MROSP-a. Sastanci su održani 24. veljače, 15. ožujka, 1. travnja, 7. svibnja, 14. lipnja, 15. srpnja i 2. rujna 2021. godine. Prije svakog od koordinacijskih sastanaka MROSP-u je dostavljen dokument Statusa provedbe kojim se ukratko izlaže status provedbe po aktivnostima u razdoblju od prethodnog mjesečnog sastanka te iznose kratkoročni planovi provedbe. Slijedom epidemiološke situacije sastanci su organizirani putem videopoziva koristeći platformu Microsoft Teams.

Aktivnost 4.2.

Priprema Završnog financijskog izvješća

Završno financijsko izvješće čini sastavni dio Završnog izvješća o provedenom vrednovanju. Njime se iznose informacije o realiziranim troškovima i dinamici plaćanja. Završno financijsko izvješće pripremljeno je u posljednjoj fazi provedbe Ugovora.

3. ISTRAŽIVAČKI NALAZI

3.1. Evaluacijski kriterij: RELEVANTNOST

Relevantnost je kriterij kojim se utvrđuje koliko ciljevi razvojnih intervencija planiranih OPULJP-om ispunjavaju potrebe stanovništva, to jest naročito potrebe ciljnih skupina. U okviru vrednovanja relevantnosti posebna se pozornost posvećuje analizi usklađenosti intervencija od interesa s prioritetima RH te politikama EU-a. Relevantnost intervencija u okviru ovog vrednovanja analizirana je kroz dva evaluacijska pitanja. Ključni zaključci i evaluacijski nalazi predstavljeni su u nastavku.

EP 1. U kojem se socioekonomskom kontekstu provode intervencije usmjerene na razvoj i jačanje društvenog poduzetništva?

U nastavku se iznose temeljne karakteristike koje su obilježile socioekonomsku situaciju u kontekstu društvenog poduzetništva u razdoblju od 2014. do 2020. godine.

Osnovno je jabilježje hrvatskog gospodarstva dominantna uloga privatnih poduzeća malog i srednjeg poduzetništva (u daljnjem tekstu: MSP). U 2019. godini udio skupine malih i srednjih poduzeća u broju poduzeća iznosi 99,7%. Unutar skupine SMP-a po brojnosti se izdvajaju mikropoduzeća, koja čine čak 92,1% te skupine. Prema Izvješću o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2020.³⁷ u petogodišnjem razdoblju od 2015. do 2019. godine broj poduzeća narastao je za 27,9% .

MSP otvara većinu radnih mjesta. U 2019. godini ukupan broj zaposlenih u mikro, malim i srednjim poduzećima iznosio je 719.618, što znači da sektor MSP-a zapošljava tri četvrtine (74,3 %) svih zaposlenih u pravnim osobama u privatnom sektoru u RH u 2019. godini, a mikro poduzeća s udjelom 29,6 % predstavljaju kategoriju s najvećim udjelom u ukupnoj zaposlenosti.

³⁷ Alpeza M. i sur. (2020) Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2020. uključujući dio rezultata GEM – Global Entrepreneurship Monitor istraživanja za Hrvatsku za 2019. godinu. <https://www.cepor.hr/izvjesce-o-malim-i-srednjim-poduzecima-u-hrvatskoj/>.

Temelj hrvatskog gospodarstva čine uslužne djelatnosti, pri čemu tercijarni sektor čini 60 % ukupnog bruto domaćeg proizvoda (BDP). Prema službenim podacima Hrvatske narodne banke bruto domaći proizvod u 2020. godini vrijedio je 49 139 milijuna eura, a bruto domaći proizvod po stanovniku 12 141 eura.³⁸ U razdoblju od 2014. do 2020. godine BDP Hrvatske povećan je za 13,1 %, dok je BDP po stanovniku porastao za 18,5 %. Najveća godišnja stopa rasta BDP-a za promatrani period ostvarena je 2016. godine kad je iznosila 3,5 %, dok je u 2020. godini ostvaren pad BDP-a od 8,4 %. Inozemni dug smanjen je s 113,1 % BDP-a u 2014. na 75,3 % BDP-a u 2019. godini, to jest 82,7 % u 2020. godini. Tablicom niže iznose se glavni makroekonomski pokazatelji za razdoblje 2014. – 2020.

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
BDP (u mil. HRK, tekuće cijene)	331.322	339.663	351.197	367.501	385.377	402.337	370.166
BDP (u mil. EUR, tekuće cijene)	43.423	44.636	46.644	49.262	51.979	54.270	49.139
BDP po stanovniku (u EUR)	10.246	10.618	11.174	11.942	12.716	13.350	12.141
BDP - realna godišnja stopa promjene (u %)	-0,3	2,4	3,5	3,4	2,8	2,9	-8,4
Inozemni dug (u mil. EUR, na kraju razdoblja)	49.095	48.230	44.714	43.683	42.710	40.877	40.624
Inozemni dug (u % BDP-a)	113,1	108,1	95,9	88,7	82,2	75,3	82,7

Tablica 9 Glavni makroekonomski pokazatelji 2014. – 2020., izvor: Hrvatska narodna banka, Glavni makroekonomski indikatori.

Krajem 2014. godine hrvatsko je gospodarstvo izašlo iz šestogodišnje recesije uzrokovane svjetskom financijskom krizom. Globalna je gospodarska kriza, koja se pojavila sredinom 2008. godine, donijela pad potražnje na inozemnim tržištima te su izvozni sektori u RH bili prvi na udaru krize i primorani smanjivati proizvodnju. Razdoblje od 2015. do kraja 2019. godine obilježeno je prosječnim godišnjim rastom BDP-a od 2,4 %. Porast inozemne potražnje djelomično je ublažio negativne posljedice pada domaće potrošnje. Uslijedio je blagi rast osobne potrošnje uslijed pada cijene energenata, poreznog rasterećenja bruto plaća te zaustavljanja pada zaposlenosti. Rast investicijske aktivnosti u uslužnom sektoru i povlačenje sredstava iz EU fondova dijelom su pridonijeli pokretanju blagog investicijskog oporavka. Istovremeno, usporedba stope promjene realnog BDP-a sugerira da je, za razliku od Hrvatske, većina novih članica EU-a znatno brže izašla iz recesije. Jedan je od glavnih uzroka značajnijeg zaostajanja Hrvatske za vodećim tranzicijskim zemljama članicama EU-a nedostatna investicijska aktivnost praćena nepovoljnom strukturom investicija.³⁹

U 2020. zaustavljen je pozitivan ekonomski zamah koji je započeo 2015. godine. Mjere koje su uvele vlasti kako bi ograničile širenje zaraze virusom SARS-CoV-2 dovele su do značajnog pada ekonomske aktivnosti. Hrvatska narodna banka zabilježila je pad BDP-a od 8,4 %, što predstavlja peti najveći pad među zemljama EU-a nakon Španjolske, Italije, Francuske i Grčke.

³⁸ Hrvatska narodna banka, Glavni makroekonomski indikatori, <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori>, 23. 2. 2021.

³⁹ Buturac, Goran. Gospodarski rast, konvergencija i članstvo u EU: Empirijski dokazi iz Hrvatske, 2019.

Osobit faktor rizika predstavljao je turizam koji čini gotovo 20 % BDP-a i podložan je vanjskim čimbenicima. Spori ili negativni gospodarski rast glavnih hrvatskih trgovinskih partnera, poput Italije, Njemačke i cijele eurozone, negativno utječe i na izvoznu aktivnost. Dugotrajni poremećaji u globalnim lancima opskrbe i oslabljeno povjerenje poduzeća i potrošača imaju mogućnost pridonijeti snažnoj ekonomskoj recesiji.

Društveno poduzetništvo kao način poslovanja predstavlja područje preklapanja poduzetničkih praksi iz poslovnog svijeta i vrijednosti usko povezanih s društvenom odgovornošću i načelima zaštite okoliša. Unatoč dugoj tradiciji zadrugarstva u RH, tek u posljednja dva desetljeća tema o važnosti društvenog poduzetništva ušla je u političke i akademske rasprave. Strategija razvoja društvenog poduzetništva⁴⁰ društveno poduzetništvo definira kao „*poslovanje temeljeno na načelima društvene, okolišne i ekonomske održivosti, kod kojeg se stvorena dobit/višak prihoda u cijelosti ili većim dijelom ulaže za dobrobit zajednice*”. RH je na temelju svoje tradicije i svojih ekonomskih i socijalnih potreba, kao i utjecaja međunarodnih donatora koji su prije ulaska Hrvatske u EU financirali društveno-poduzetničke aktivnosti organizacija civilnog društva, razvila različite modele društvenih poduzeća, pa hrvatsko zakonodavstvo ne prepoznaje društveno poduzetništvo kao specifičan pojam. Ipak, zakonski okvir ne sprječava razvoj i poslovanje društvenih poduzeća kroz postojeće pravne oblike. Vidljivosti i važnosti društvenog poduzetništva u RH uvelike su doprinijele organizacije civilnog društva, koje se od 90-ih godina prošlog stoljeća bave rješavanjem različitih društvenih problema (najviše nezaposlenost, socijalni problemi). Iako u RH ne postoje statistički ni drugi oblici službenih podataka o razvoju i poslovanju društvenih poduzeća,⁴¹ na temelju mapiranja iz 2019. godine u kojem Vidović za identifikaciju potencijalnih društvenih poduzeća koristi kriterije prepoznavanja društvenih poduzetnika istraživačke mreže EMES, identificiranih je 526 potencijalnih društvenih poduzeća, no autorica također naglašava kako su ti podaci nepouzdana zbog poteškoća pristupu informacijama i primjeni kriterija na identificirane društveno-poduzetničke organizacije.⁴² Iako su za razvoj društvenih poduzeća u RH pogodni svi sektori, najveći udio društvenih poduzetničkih poduhvata bavi se djelatnostima od općeg interesa. 346 društvenih poduzeća ili 65,8 % predstavljaju udruge, koje se bave društvenim poduzetništvom i relevantnim djelatnostima od općeg interesa (socijalna skrb, briga o djeci i obrazovanje, održivi razvoj, zaštita okoliša, zaštita zdravlja i druge) i imaju registriranu gospodarsku djelatnost. Isto tako možemo na temelju tih studija⁴³ vidjeti da se u razdoblju 2014. do 2020. povećao udio društveno-poduzetničkih poduhvata, registriranim u drugim pravnim oblicima, npr. trgovačkim društvima, (društvenim) zadrugama i ustanovama s društvenom svrhom. U istraživanju u sklopu projekta European Social Enterprise Monitor (ESEM) koji su 2020.

⁴⁰ Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2015. – 2020. godine . Zagreb 2015, str. 7. <http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Strategija-razvoja-dru%C5%A1tvenog-poduzetni%C5%A1tva-u-RH-za-razdoblje-2015-2020.pdf>.

⁴¹ Ta funkcija prikupljanja i upravljanja podacima o društvenom poduzetništvu bila je jedna od najvažnijih zadaća Strategije razvoja društvenog poduzetništva.

⁴² Vidović, D. (2019) Update of the Mapping of Social Enterprises and their Eco-systems in Europe. Country Report – Croatia. EC, Directorate – General for Employment, Social Affairs and Inclusion – Report submitted by EURICSE & EMES. Dostupno na: <https://www.euricse.eu/social-enterprises-and-their-ecosystems-in-europe-mapping-study/>.

⁴³ Navedene u EP2 i EP3, u kojima je detaljnije predstavljen razvoj društvenog poduzetništva u Hrvatskoj, kao i institucionalni te zakonodavni okvir društvenog poduzetništva u Hrvatskoj.

godine pokrenuli Euclid Network, njezine članice (poput ACT Grupe u RH) i partneri, sudjelovalo je i 86 društvenih poduzeća iz Hrvatske. Najveći postotak društvenih poduzeća čine upravo društva s ograničenom odgovornošću (32%), 23% su udruge, 20% zadruge, a 11% čine jednostavna društva s ograničenom odgovornošću. Ostali sudionici su ustanove, obrti, dionička društva, OPG-ovi i drugo.

Sudionici Fokus-grupe 2⁴⁴ također smatraju da je u razdoblju od 2014. do 2020. godine vidljiv rast broja novih društvenih poduzeća, ali da je društveno poduzetništvo tek dijelom razvijeno i znanja i vještine u sektoru se tek izgrađuju. Sektor još nije prepoznat u široj javnosti. Također smatraju, da su i objavljeni PDP-ovi doprinijeli razvoju društvenog poduzetništva u RH i njegovoj većoj vidljivosti, a posebno da je u tom razdoblju vidljiv razvoj pružatelja socijalnih usluga i zadruga.

U 2020. godini pandemija bolesti COVID-19 imala je značajni utjecaj na socioekonomsku situaciju u RH, a i na razvoj društvenog poduzetništva. Sama pandemija, kao i njene posljedice bit će prisutne barem u bliskoj budućnosti te će imati značajan utjecaj na oporavak gospodarstva i stanje na tržištu rada.

Može se pretpostaviti kako je pandemija imala utjecaj na društvena poduzeća jer su ona uglavnom mikropoduzeća, a dobivanje početnih i investicijskih sredstava, postavljanje cijena i upravljanje novčanim tokovima predstavljalo je izazov za društvena poduzeća i prije krize. S druge strane, kriza je također prilika za društvena poduzeća jer je potražnja za društvenim inovacijama u rješavanju zdravstvenih i socijalnih potreba velika.⁴⁵ Slična su i razmišljanja sudionika Fokus-grupe 2,⁴⁶ koji smatraju kako je vrlo vjerojatno da su izvanredne okolnosti pandemije mogle imati utjecaja na zaustavljanje društveno-poduzetničkih inicijativa i da su pandemijske okolnosti pridonijele padu prihoda i predstavljale prijetnju financijskoj održivosti postojećih društvenih poduzeća. Sudionici fokus-grupe također smatraju kako je zbog suočavanja s novim izazovima slijedom pandemije bolesti COVID-19 smanjen fokus na društveno poduzetništvo. Istovremeno, sudionici smatraju kako ista situacija može biti i prilika za postojeća društvena poduzeća i nove društveno-poduzetničke inicijative jer su primijećene određene manjkavosti i ranjivosti javnih politika te nedostatak institucionalne potpore i socijalne zaštite. Na taj je način pandemija naznačila neke nove mogućnosti razvoja sektora u budućnosti.

Analiza demografskih pokazatelja RH ukazuje na negativne procese i promjene u broju i strukturi stanovništva. Izražen je kontinuirani proces depopulacije uvjetovan niskim fertilitetom, demografskim starenjem i iseljavanjem stanovništva. Prema procjeni Državnog zavoda za statistiku⁴⁷ RH je krajem 2019. godine imala 4.058.165 stanovnika. Kontinuirano

⁴⁴ Bilješke Fokus-grupe 2 – 25. lipanj 2021. godine. Na fokus-grupi sudjelovali su jedan nositelj mjere Strategije razvoja društvenog poduzetništva, predstavnici postojećih potpornih organizacija društvenim poduzećima, akademsko i istraživačko osoblje.

⁴⁵ OECD (2020) Social economy and the COVID-19 crisis: current and future roles. Dostupno na: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/social-economy-and-the-covid-19-crisis-current-and-future-roles-f904b89f/>.

⁴⁶ Bilješke Fokus-grupe 2

⁴⁷ DZS, Procjene stanovništva RH krajem godine, Statistika u nizu, tablica 7.3.2. Dostupno na: <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>.

smanjenje broja stanovnika RH značajno utječe i na samu strukturu stanovništva. Prema procjenama Državnog zavoda za statistiku⁴⁸ 2019. je godine u RH živjelo 1.971.650 ili 48,58 % muškaraca te 2.086.515 ili 51,42 % žena.

Što se tiče starosne strukture stanovništva, primjetan je kontinuirani negativni trend starenja stanovništva. Prosječna starost ukupnog stanovništva RH u 2019. godini iznosila je 43,6 godina (muškarci 41,8 godina, žene 45,3 godine), dok je očekivano trajanje života bilo 78,5 godina.⁴⁹ Prosječna starost 2014. je godine iznosila 40,5 godina za muškarce i 44,1 godinu za žene.⁵⁰ Iako je proces starenja stanovništva proces koji je primjetan u većini zemalja Europske unije, pa tako i u RH, očekivano je da će negativni trendovi rezultirati značajnim društveno-ekonomskim posljedicama.

Iako od popisa stanovništva 2011. godine ne postoje noviji podaci o strukturi stanovništva prema razini obrazovanja, može se pretpostaviti da su pozitivni trendovi nastavljeni te da je stanje obrazovne strukture dodatno poboljšano. Ipak, prema podacima iz 2011. godine vidljivo je kako je udio nekvalificirane radne snage visok. Od ukupnog broja stanovnika 2011. godine njih čak 30,8 % čini stanovništvo bez završene škole ili s najvišim završenim osnovnoškolskim obrazovanjem.⁵¹ Navedeno negativno utječe na razvoj gospodarstva. S obzirom na dob, u kontingentu radno sposobnog stanovništva (15 i više godina) osobe bez završenog obrazovanja ili s najviše završenim osnovnoškolskim obrazovanjem najviše su zastupljene u dobnoj skupini od 60 i više godina (njih 52,5 % je bez završenog obrazovanja ili s najvišim osnovnoškolskim obrazovanjem). Više od četvrtine osoba u dobnoj skupini 25 – 34 godina visoko je obrazovano (njih 26,4 %). Primjetan je kontinuirani trend porasta udjela visokoobrazovanih osoba među mlađim generacijama.⁵²

U periodu od 2014. do 2020. godine RH bilježi kontinuirani pad apsolutnog broja radno sposobnog stanovništva – broj radno sposobnog stanovništva smanjen je za 2,9 %. Opisano je posljedica negativnih demografskih trendova starenja stanovništva i emigracije stanovništva pretežno mlađe dobi u inozemstvo. U razdoblju 2014. – 2020. primjetan je negativan trend smanjenja stope aktivnosti – 2014. godine stopa aktivnosti iznosila je 52,4 %, a u trećem tromjesečju 2020. 51,7 %. Ukupna stopa zaposlenosti u navedenom je razdoblju od 2014. do 2020. godine porasla s 43,3 % na 47,7 %. Prema statistikama Eurostata i podacima o stopi zaposlenosti, to jest postotnom udjelu zaposlenih u kontingentu stanovnika od 20 do 64 godine,

⁴⁸ DZS, Procjena stanovništva prema dobnim skupinama i spolu, po županijama, 31. prosinca:

https://www.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=SP22_2.px&px_path=Stanovni%20C5%A1tvo_Procjene%20stanovni%20C5%A1tva&px_language=hr&px_db=Stanovni%20C5%A1tvo&rxid=26b03148-51c1-4d64-8b21-d2a38fc25ef3.

⁴⁹ DZS, Procjene stanovništva RH u 2019.

⁵⁰ DZS, Procjene stanovništva RH u 2014.

⁵¹ DZS, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., Stanovništvo prema obrazovnim obilježjima.

⁵² DZS, Popis stanovništva 2011, Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i obrazovnim područjima.

RH se s Italijom i Grčkom nalazi među zemljama na samom začelju. Prosjek je Europske unije u 2020. godini 72,4 % dok je stopa zaposlenosti u RH u istoj godini iznosila 66,9 %.⁵³

Prema izvješću HZZ-a⁵⁴ u 2019. godišnji trend smanjivanja registrirane nezaposlenosti nastavljen je relativno brzom dinamikom. Prosječni broj nezaposlenih smanjio se s 328.187 u 2014. godini na 128.650 u 2019. godini, što predstavlja smanjenje od 60,7 %. U 2020. godini HZZ je registrirao 150.824 nezaposlenih, čime smanjenje u periodu 2014. – 2020. iznosi 54,0 %. Stopa nezaposlenosti smanjena je sa 17,3 % u 2014. na 6,6 % u 2019. godini, to jest 9,5 % koncem 2020. godine.

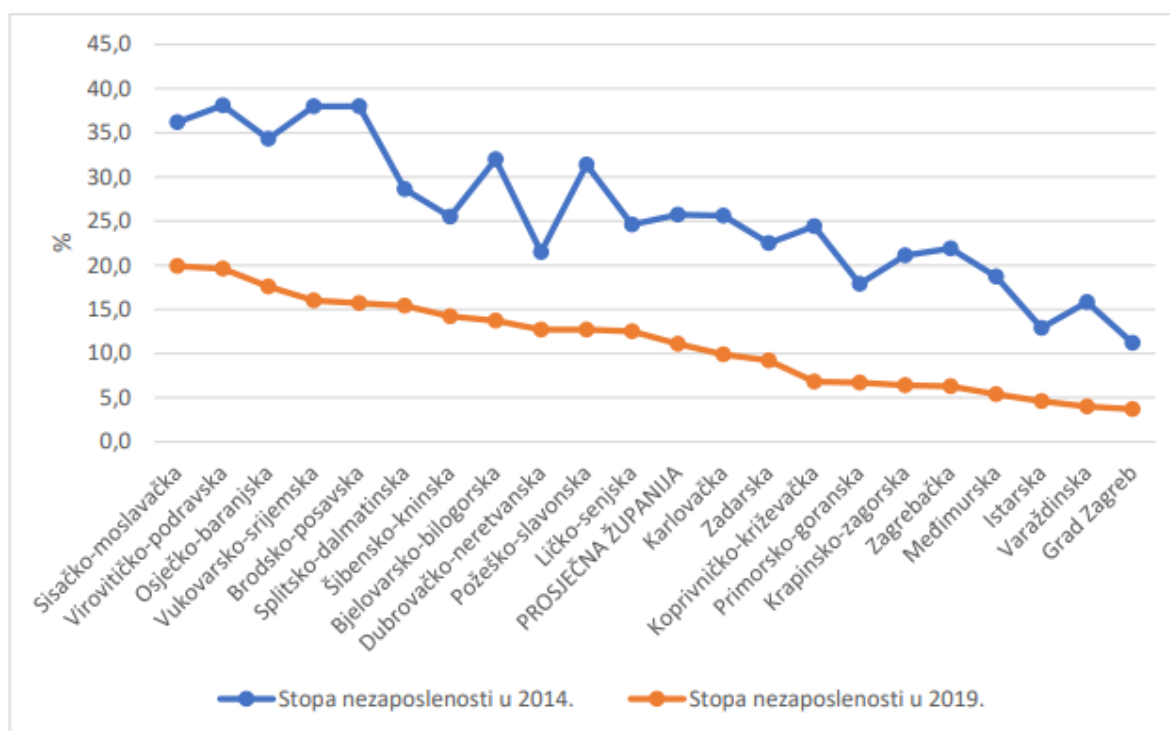
Prema nalazima vrednovanja djelotvornosti, učinkovitosti i učinka provedbe OPULJP-a i intervencija ESF-a prema kriteriju regionalne i lokalne zastupljenosti uz evaluaciju horizontalnih načela,⁵⁵ analiza tržišta rada 2014. godine ukazuje na visoke stope nezaposlenosti, osobito na području Slavonije i Baranje. Te je godine sedam županija bilježilo stope nezaposlenosti više od 30 %. Do 2019. godine primjetne su niže stope nezaposlenosti, no problem nedostatka radne snage postao je izraženiji. Stope nezaposlenosti po županijama prikazane su Grafikonom broj 1 niže.

⁵³ Eurostat, Statistics Explained; Employment - Annual statistics: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_-_annual_statistics.

⁵⁴ HZZ Godišnjak 2019. <https://www.hzz.hr/content/stats/HZZ-Godisnjak.-2019.pdf>.

⁵⁵ Završno izvješće o provedenom vrednovanju, Vrednovanje djelatnosti, učinkovitosti i učinka Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020. Grupa 6 Vrednovanje djelotvornosti, učinkovitosti i učinka provedbe OPULJP i intervencija ESF-a prema kriteriju regionalne i lokalne zastupljenosti uz evaluaciju horizontalnih načela, str.426 http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/07/Završno-izvješće_evaluacija_Horizontalna_OPULJP_final_lipanj_2021.pdf.

Grafikon 1 Stope nezaposlenosti po županijama 2014. i 2019., Završno izvješće o provedenom vrednovanju, Vrednovanje djelatnosti, učinkovitosti i učinka Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. Grupa 6 Vrednovanje djelatnosti, učinkovitosti i učinka provedbe OPULJP i intervencija ESF-a prema kriteriju regionalne i lokalne zastupljenosti, str. 426.

Detaljniji pregled pojedinih ciljnih skupina na tržištu rada, koje su uključene u aktivnosti SC-a 9.v.1, predstavljen je u EP 4.

Siromaštvo i socijalnu isključenost karakterizira višedimenzionalnost – siromaštvo je dinamično, određeno postojećim institucionalnim uređenjem te prostorno i spolno uvjetovano. Na siromaštvo i socijalnu isključenost djeluju složeni međuodnosi u političkoj i ekonomskoj sferi. Temelj je izračuna pokazatelja siromaštva i socijalne isključenosti za Hrvatsku Anкета o dohotku stanovništva.⁵⁶ Provedba Ankete usklađena je s uredbama EU-a i Eurostatovom metodologijom propisanom za istraživanje EU-SILC (*Statistics on Income and Living Conditions*), a temelji se na konceptu relativnog siromaštva koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova u kućanstvu (veličinu kućanstva) te distribuciju dohotka unutar populacije.

Stopa rizika od siromaštva osnovni je pokazatelj relativnog siromaštva. Stopa je izračun postotka osoba čiji je raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. U RH

⁵⁶ DZS, Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti 2019., 2020. tablica 14.1.1:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/MSI%20POKAZATELJI%20SIROMA%20C5%A0TVA%20SOCIJALNE%20ISKLJU%20C4%20CENOSTI.XLSX

prag rizika od siromaštva postavljen je na 60% srednje vrijednosti ekvivalentnog raspoloživog dohotka. Stopom se ne utvrđuje koliko je osoba siromašno, već koliko njih ima dohodak ispod postavljenog praga siromaštva. Prema posljednjim podacima Ankete, stopa rizika od siromaštva u 2019. je godini iznosila 18,3 %, a zbog porasta BDP-a u RH i smanjenja stope nezaposlenosti stopa je rizika od siromaštva u periodu 2014. – 2018. smanjena.

Stopa rizika od siromaštva u čitavom je razdoblju 2014. – 2020. bila viša za žene nego za muškarce. U 2020. godini ukupna stopa rizika od siromaštva žena iznosila je 19,3 %, a za muškarce 17,0 %.⁵⁷ Istovremeno, skupina koja je ostvarila najvišu stopu rizika od siromaštva bile su žene iznad 65 godina života. Državni zavod za statistiku zabilježio je najmanju stopu rizika od siromaštva za žene u dobnoj skupini od 25 do 54 godina života (11,9 %). Usporedbom statističkih podataka koje prikuplja Eurostat, primjetno je kako se RH nalazi u kategoriji zemalja koje karakterizira viša stopa rizika od siromaštva od prosjeka EU-a.

Prema najčešćem statusu u aktivnosti, to jest statusu na tržištu rada u kojem je osoba iznad 18 godina provela najmanje sedam mjeseci u referentnom razdoblju, Državni zavod za statistiku utvrdio je kako je stopa rizika od siromaštva u 2020. godini bila 5,1 % za osobe koje rade (zaposlenici i samozaposleni) i 30,5 % za osobe koje ne rade (nezaposleni, umirovljenici i ostali neaktivni). U odnosu na podatke za 2014. godinu primjetan je blagi pad rizika od siromaštva za osobe koje rade (u 2014. stopa je iznosila 5,7 %) te porast za osobe koje ne rade (s 28,1 % u 2014.). U 2020. godini najugroženija skupina bili su nezaposleni muškarci (52,0 %). Visoke stope ostvarili su također neaktivne osobe oba spola (28,5 %) i umirovljenici (27,5 %). Spolne razlike vidljive su u svim promatranim kategorijama, a najizraženije su u kategoriji nezaposlenih u kojoj su muškarci izloženi većem riziku od siromaštva te u kategoriji umirovljenika u kojoj dominiraju žene.

Socijalna isključenost razmjerno je trajna, višestruko uvjetovana i višedimenzionalna depriviranost pojedinca. Isključeni ne sudjeluju u raspodjeli društvenih dobara koja određujemo kao kombinaciju institucionalnih (mogućnost školovanja, pristup zdravstvenim i socijalnim uslugama), kulturnih (oblikovanje identiteta, konzumiranje kulturnih proizvoda), socioekonomskih (zaposlenost, kupovna moć) i interpersonalnih resursa (razmjena emocija). Nesudjelovanje nije privremeno, već ima obilježja trajnog stanja te nije nužno posljedica osobnih nedostataka isključenih. Isključenost je najčešće uzrokovana strukturalnim čimbenicima ili, preciznije, institucionaliziranim nejednakostima. Državni zavod za statistiku definira osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti kao osobe koje su u riziku od siromaštva, u teškoj deprivaciji ili žive u kućanstvima s niskim intenzitetom rada. Prema tom pokazatelju za 2020. u RH u takvu je položaju bilo 23,3 % osoba. Usporedbom s podacima za 2014. godinu primjetan je pad od 6 postotnih bodova. Pozitivni trendovi vidljivi su u svim niže navedenim kategorijama.

⁵⁷ DZS, Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti 2019., 2020. tablica 14.1.1:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/MSI%20POKAZATELJI%20SIROMA%20C5%A0TVA%20I%20SOCIJALNE%20ISKLUJU%20C4%8CENOSTI.XLSX.

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, %	29,3	29,1	27,9	26,4	24,8	23,3	23,2
Osobe u teškoj materijalnoj deprivaciji, %	13,9	13,7	12,5	10,3	8,6	7,3	6,9
Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada, %	14,7	14,4	13,0	12,2	11,2	9,2	8,6
Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera, %	29,9	31	27,8	26,6	25,7	24,3	23,8
Stopa rizika od siromaštva, mirovine i transferi nisu uključeni u dohodak, %	45,2	45,2	44,9	43,2	42,9	41	39,3

Tablica 10 Pokazatelji socijalne isključenosti, 2014. – 2020., DZS, Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti.⁵⁸

Socijalna isključenost najčešće se dovodi u vezu s pojmovima siromaštva, nezaposlenosti i diskriminacije. Europska komisija ranjivim skupinama društva smatra mlade, djecu, OSI, nezaposlene i državljane trećih zemalja. U kontekstu Hrvatske posebnu je pozornost važno pridati hrvatskim braniteljima te OSI.

Ginijev koeficijent statistička je mjera **ekonomske nejednakosti u društvu**. Koeficijent mjeri disperziju dohotka ili distribuciju bogatstva unutar populacije. Ginijev koeficijent jedna je od najčešće korištenih mjera za izračunavanje ekonomske nejednakosti. Vrijednost Ginijevog koeficijenta za Hrvatsku iznosila je 28,3 % u 2020. godini. U usporedbi s podacima za 2014. vrijednost je smanjena s 30,2 %. Ginijev koeficijent za Hrvatsku niži je od prosjeka Europske unije.⁵⁹

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Ginijev koeficijent	30,2	30,4	29,8	29,9	29,7	29,2	28,3

Tablica 11 Ginijev koeficijent 2014. – 2020.⁶⁰

⁵⁸ DZS, Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti tablica 14.1.1:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/MSI%20POKAZATELJI%20SIROMA%C5%A0TVA%20I%20SOCIJALNE%20ISKLJU%C4%8CENOSTI.XLSX i Sindikat bankarskih i financijskih djelatnika Hrvatske, Ključni pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2020.:

https://www.sbf.hr/novosti/stopa_rizika_od_siromastva_u_2020_iznosi_183_71607/.

⁵⁹ Anketa o dohotku stanovništva, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/SI-1609.pdf.

⁶⁰ DZS, Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti tablica 14.1.1:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/MSI%20POKAZATELJI%20SIROMA%C5%A0TVA%20I%20SOCIJALNE%20ISKLJU%C4%8CENOSTI.XLSX.

Institucionalna obilježja socijalnih usluga prema Zakonu o socijalnoj skrbi

Socijalne usluge sve su aktivnosti, mjere i programi namijenjeni sprječavanju, prepoznavanju i rješavanju problema i poteškoća pojedinaca, obitelji, skupina i zajednica te poboljšanju kvalitete njihova života u zajednici.⁶¹ Prema Zakonu o socijalnoj skrbi,⁶² socijalne usluge su prva socijalna usluga (informiranje, prepoznavanje i početna procjena), savjetovanje i pomaganje, pomoć u kući, psihosocijalna podrška, rana intervencija, pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja (integracija), boravak, smještaj, obiteljska medijacija, organizirano stanovanje.

VRSTA PRAVA	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
1. Zajamčena minimalna naknada						
1.1. ukupno prava (samac i kućanstvo)	49,053	50,974	48,701	45,099	38,765	35.103
1.2. ukupno obuhvaćenih osoba	101,343	102,297	97,492	84,93	72,759	62.301
2. Osobna invalidnina	23,74	23,963	25,259	27,141	30,503	35.145
3. Doplatak za pomoć i njegu	72,408	67,471	66,942	67,579	70092	78.326
4. Jednokratna naknada/pomoć	80,714	85,661	76,412	73,56	67,692	65.952
5. Naknada za osobne potrebe korisnika smještaja	8,121	9,53	11,183	11,687	10,346	8.712
6. Organiziranje prehrane	1,318	1,624	1,784	2,119	2,101	2.245
7. Jednokratna naknada zbog nabave nužne odjeće i obuće	3,586	4,866	3,837	4,462	3,313	3.166
8. Podmirenje pogrebnih troškova korisnika zajamčene minimalne naknade	729	801	819	798	700	834
9. Naknada do zaposlenja	3,534	3,39	3,074	2,845	2,366	2.006
10. Pomoć u kući	3,964	4,89	4,519	4,795	4,759	4.990
11. Smještaj djece i mladeži u udomiteljsku obitelj	2,403	2,218	2,342	2,19	2,276	2.241
12. Smještaj odraslih i starijih osoba u udomiteljsku obitelj	3,978	4,323	4,459	4,412	4,523	4.693
13. Privremeni ili dugotrajni smještaj u dom socijalne skrbi						
a) djece	1,677	1,686	1,432	1,728	1,638	1.684
b) odraslih i starijih osoba	9,536	9,508	9,922	9,93	9,745	9.043
14. Jednokratna naknada za plaćanje pogrebnih troškova korisnika smještaja ili organiziranog stanovanja	638	837	805	1,067	746	900
15. Naknade u vezi s obrazovanjem	255	238	287	347	269	198
16. Status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja	3,348	3,541	3,742	4,241	4,509	4.733

Tablica 12 Prikaz Korisnika i prava prema materijalnim oblicima (2014. – 2019.), izvor: MDOMSP za razdoblje 2014. - 2016. i MROSP za razdoblje 2017. - 2019.⁶³

⁶² Zakon o socijalnoj skrbi, Narodne novine, 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20, 138/20
Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/222/Zakon-o-socijalnoj-skrbi>.

⁶³ MDOMSP, Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u

Gornjom su Tablicom prikazani korisnici i prava u socijalnoj skrbi prema materijalnim oblicima. Podaci su preuzeti iz statističkih izvješća tadašnjeg MDOMSP-a za razdoblje 2014. - 2016. godine i MROSP-a za razdoblje 2017. - 2019. godine te se odnose na stanje u izvještajnoj godini na dan 31. prosinca. Važno je napomenuti kako prema Zakonu o socijalnoj skrbi isti korisnik socijalne skrbi ima pravo istodobno dobiti više različitih naknada ako ispunjava propisane uvjete.

Sustav socijalne skrbi posebno je osjetljiv na situaciju kada treba odgovoriti na nove rizike i osigurati podršku siromašnima, dugotrajno nezaposlenima, obiteljima koje se nalaze u nepovoljnim socijalnim prilikama koje ne mogu same riješiti, u uvjetima prezaduženosti kućanstava, povećanog rizika od beskućništva i problema s mentalnim zdravljem uz skrb o posebno ranjivim skupinama kao što su djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi i djeca s teškoćama u razvoju te zadovoljavanje specifičnih potreba odraslih osoba nastalih uslijed invaliditeta, starosti, ovisnosti, obiteljskog nasilja i drugih rizičnih okolnosti.⁶⁴

U RH se socijalne usluge ostvaruju putem niza različitih pružatelja usluga za različite korisničke skupine koje se s obzirom na svoj formalni status mogu podijeliti na:

- ustanove socijalne skrbi (centri za socijalnu skrb, centri za pružanje usluga u zajednici, centri za pomoć u kući)
- druge pravne osobe (prvenstveno udruge, društvena poduzeća i vjerske zajednice)
- fizičke osobe, koje samostalno obavljaju profesionalnu djelatnost (pretežno u obiteljskom domu) te
- udomiteljske obitelji.

Socijalne usluge i specifični programi bili su bolje realizirani i financirani u razvijenim sredinama i većim centrima dok su manje razvijene sredine zaostajale.⁶⁵ Dostupnost socijalnih

Republici Hrvatskoj u 2016. godini, str.1. Zagreb, kolovoz 2017.:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godi%C5%A1nje%20statisticko%20izvjesce%20o%20korisnicima%20i%20primijenjenim%20pravima%20socijalne%20skrbi%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202016%20godini.pdf> i MROSP, Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2019. godini, str.1, kolovoz 2020.:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf>.

⁶⁴ Analitička podloga za nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. : Regionalna dostupnost usluga u Hrvatskoj, Svjetska banka, Ugovor o savjetodavnim uslugama „Potpora uspostavi sustava za strateško planiranje i upravljanje razvojem te izradi Nacionalne razvojne strategije do 2030.”. Srpanj 2019, str. 4.

Dostupno na: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/276741604615006394-0080022020/original/13Regionalnadostupnostsocijalnihusluga.pdf>.

⁶⁵ MROSP, Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici

usluga, kako institucionalnih tako i neinstitucionalnih, u rijetko naseljenim ruralnim regijama predstavlja poseban izazov. Najčešće su to regije s većim udjelom starijeg stanovništva i nižom razinom BDP-a od prosjeka pa javne službe nemaju dovoljno financijskih i ljudskih kapaciteta za organiziranje ponude usluga, dok privatni pružatelji ne nalaze ekonomski interes zbog slabe kupovne moći i raspršenosti potencijalnih korisnika tih usluga.

Sredstva za financiranje sustava socijalne skrbi dolaze najvećim dijelom iz državnog proračuna, zatim iz proračuna jedinica lokalne i regionalne samouprave, vlastitih sredstava korisnika socijalne skrbi i obveznika njihovog uzdržavanja, iz donacija ili vlastitih prihoda ustanova. Ministarstvo nadležno za socijalnu politiku objavljuje javne pozive za dodjelu financijskih potpora iz nacionalnih izvora programima i projektima organizacija civilnog društva radi osiguranja regionalne pokrivenosti u pružanju usluga te razvoja inovativnih i alternativnih usluga u zajednici. Organizacije civilnog društva u RH, kao i u ostalim tranzicijskim zemljama, pružaju nove usluge koje tradicionalno nije pružala država (na primjer, prihvatilišta za beskućnike i skloništa za žrtve obiteljskog nasilja, organizirano stanovanje uz podršku i pružanje usluga osobne asistencije OSI).

Nesumnjivo je da lokalne razine mogu uspješnije organizirati i provoditi programe socijalne pomoći i skrbi jer bolje poznaju potrebe ljudi i materijalnu situaciju onih koji pretendiraju na pomoć. Pokrenuti proces decentralizacije još je šire otvorio znatno veći prostor za djelovanje organizacija socijalne ekonomije kao partnera javnih i privatnih aktera.

Jedan od glavnih prioriteta Vlade RH te osnovni cilj OPULJP-a je pridonijeti rastu zapošljavanja i jačanju socijalne kohezije u RH. Kako bi se postigao taj cilj planirane su i financirane različite intervencije, prije svega mjere aktivne politike zapošljavanja i operacije za smanjivanje siromaštva i socijalne isključenosti ranjivih skupina.

U okviru SC-a 9.iv.2 Poboljšanje pristupa visokokvalitetnim socijalnim uslugama, uključujući podršku procesu deinstitutionalizacije, realizirane intervencije povećale su dostupnost socijalnih usluga u zajednici, smanjile regionalne nejednakosti u dostupnosti i pristupačnosti usluga te povećale sudjelovanja u životu zajednice za marginalizirane skupine kroz različite projekte podrške. Na taj su se način u financijskom razdoblju do 2020. godine za razvoj socijalnih usluga u zajednici, uz sredstva iz lokalnih i državnog proračuna te igara na sreću, dodala i značajna europska sredstva.

Kao u mnogim europskim zemljama, tako su i u RH društvena poduzeća prepoznata kao poslovni model koji donosi dodanu društvenu vrijednost kroz zapošljavanje (osobito teže zapošljivih osoba), pružanje socijalnih usluga, mobilizaciju i razvoj lokalnih zajednica u nerazvijenim ruralnim krajevima i područjima sa slabom ekonomskom aktivnošću. Zato se u

Hrvatskoj u 2019. godini, str. 27, kolovoz 2020.

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf> :

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf>.

okviru SC-a 9.v.1 sredstvima ESF-a nastojao potaknuti razvoj društvenog poduzetništva. Usprkos tome što se prema dostupnim podacima (Vidović, 2019.) najveći dio društvenih poduzeća bavi uslugama građanima u vidu zadovoljavanja osnovnih životnih potreba i njihovom uključivanju u društvo, potražnja za socijalnim uslugama nadmašuje njihovu ponudu.

OPULJP, koji je usvojen 2014. godine, revidiran je osam puta.⁶⁶ S obzirom na promjene u socioekonomskom kontekstu, prije svega promjene na tržištu rada, kao i nedostatke u stvaranju poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva, izvršene su izmjene vezane uz SC 9.v.1. Promjene i dopune ciljnih skupina i financiranih aktivnosti u okviru SC-a 9.v.1, kao i promjene u samom ekosustavu društvenog poduzetništva, posebno povezanost Strategije razvoja društvenog poduzetništva i OPULJP-a, detaljnije su opisane u nastavku evaluacijskog izvješća, posebno u EP 2, 3, 4 i 5.

Ključni nalazi:

Planirane intervencije usmjerene na povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika provodile su se u razdoblju koje je uslijedilo nakon dugotrajne recesije i koje je bilo obilježeno trendom postupnog smanjivanja kontingenta radne snage. Od 2014. godine prisutan je trend smanjenja registrirane nezaposlenosti. Istovremeno, dok se stope zaposlenosti u promatranom razdoblju povećavaju za gotovo sve skupine nezaposlenih osoba, isto nije slučaj za OSI i dugotrajno nezaposlene osobe. Nadalje, iako se stanje u pogledu pokazatelja siromaštva blago poboljšalo, broj osoba suočenih s rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti još je uvijek značajan. S obzirom na promjene u socioekonomskom kontekstu - prije svega promjene na tržištu rada, kao i nedostatke u stvaranju poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva - tijekom razdoblja obuhvaćenog evaluacijom izvršene su izmjene SC-a 9.v.1.

Potražnja za socijalnim uslugama i specifičnim programima koji odgovaraju na potrebe osoba u nepovoljnoj socijalnoj situaciji sve je veća. Postojeća mreža usluga i programa prisutnija je u razvijenim sredinama i većim centrima, dok je njihova dostupnost slabija u manje razvijenim sredinama. Unatoč napretku u promicanju razvoja društvenog poduzetništva i studijama napravljenim posljednjih godina, još uvijek nije moguće dati cjelovitu sliku o broju društvenih poduzeća, djelatnostima kojima se bave i njihovom razvoju.

Pandemija bolesti COVID-19 imala je utjecaj i na društvena poduzeća. Može se pretpostaviti kako su okolnosti proizašle iz pandemije negativno utjecale na društveno-poduzetničke inicijative, pridonijele poteškoćama pri osiguravanju početnih i investicijskih sredstava te potencijalno rezultirale padom prihoda i povećanom prijetnjom njihovoj financijskoj održivosti. S druge strane, pandemija je otkrila i neke nove mogućnosti razvoja sektora u

⁶⁶ Verzija 2.0. od 18. 12. 2017. godine, verzija 3.1. od 29. 11. 2018. godine, verzija 4.1. od 17. 12. 2019. godine, verzija 5.0. od 6. 4. 2020. godine, verzija 6.0 od 20. 8. 2020. godine, verzija 7.0. od 19. 7. 2021.godine i zadnja, osma izmjena je od 18. 10. 2021.: <http://www.esf.hr/vazni-dokumenti-razdoblje-2014-2020/operativni-programi/>

budućnosti, s obzirom da je potražnja za društvenim inovacijama u rješavanju zdravstvenih i socijalnih potreba povećana.

EP 2. Postoji li odgovarajući sustavni okvir za poslovanje društvenih poduzetnika u Republici Hrvatskoj?

Društveno poduzetništvo kao koncept temeljno vežemo uz cilj osnivanja i poslovanje društvenih poduzeća – njihova misija nije maksimiziranje dobiti, već efekt i utjecaj aktivnosti društveno-poduzetničkog karaktera na Korisnike, lokalnu zajednicu i šire društvo i okoliš. Europska unija definirala je društvenog poduzetnika kao nositelja poduzetničke aktivnosti kojem je primarni cilj društveni utjecaj, a ne generiranje dobiti za vlasnike ili dioničare; koji djeluje na način da pruža robu ili usluge na tržištu na poduzetnički i inovativan način te koristi ostvarenu dobit primarno za ispunjavanje društvenih ciljeva; a način upravljanja poduzetničkim subjektom je otvorenog tipa te uključuje radnike, korisnike i ostale dionike na koje utječe gospodarska aktivnost poduzeća. Odrednica definicije uvedena je kroz Inicijativu za društveno poslovanje (SBI – Social Business Initiative) 2011. godine i ostavila je prostora zemljama članicama i drugim europskim državama da svoje definicije prilagode konkretnim potrebama. U narednom razdoblju, kroz Uredbu (EU) br. 346/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2013. o europskim fondovima za socijalno poduzetništvo (European Social Entrepreneurship Fund) i Program Europske unije za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI – The Employment and Social Innovation Programme), odrednica poprima oblik definicije i služi kao smjernica za programe financiranja.

Društvena poduzeća, bez obzira na veličinu, oblik, status te stupanj prepoznatosti ili priznavanja u sustavu, prisutna su u svim državama Europske unije i drugim europskim zemljama. Različitosti među ovim poduzećima najviše se očituju kroz institucionalni okvir i u stupnju priznavanja i prihvaćanja tih različitosti od strane samih društvenih poduzeća. Razina prihvaćanja koncepta varira od vrlo visoke razine prihvaćanja i priznavanja kroz pravni okvir i među samim poduzećima (kao što je slučaj u Italiji, Irskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu) do vrlo niskih razina u državama poput Malte, Cipra, Turske, Albanije i Sjeverne Makedonije. Kako je navedeno u sintetskom izvješću „Društvena poduzeća i njihovi ekosustavi u Europi“,⁶⁷ koje je početkom 2020. godine objavila Europska komisija (izvješće je izradio Europski institut za istraživanje o zadrugama i društvenim poduzećima – EURICSE), RH se nalazi u skupini zemalja gdje je koncept društvenog poduzetništva prisutan u političkom i pravnom okviru, dok je razina prihvaćanja koncepta među samim poduzećima niska.

Međunarodni centar za istraživanje i informiranje o javnoj, društvenoj i zadružnoj ekonomiji (CIRIEC) iz Belgije 2017. je godine objavio⁶⁸ kako u EU28 posluje 2,8 milijuna društvenih poduzeća koja zapošljavaju ukupno 13,6 milijuna ljudi, odnosno 6,3 % radne snage u EU-u.

⁶⁷ European Commission, Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8274>.

⁶⁸ Monzón, J. L. & Chaves, R. (2017). Recent evolutions of the Social Economy in the European Union. CIRIEC International. European Economic and Social Committee, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/ge-04-17-875-en-n.pdf>.

Isti izvor navodi i da su tijekom 2015. godine društvena poduzeća u Belgiji, Italiji, Luksemburgu, Francuskoj i Nizozemskoj zapošljavala 9 – 10 % radne snage u tim zemljama, dok je u zemljama kao što su Slovenija, Rumunjska, Malta, RH, Litva i Slovačka taj postotak manji od 2. Mapiranje društvenih poduzeća u Europi (zasebno istraživanje i preporuke napravljene su i za RH), provedeno od strane EURICSE-a i Međunarodne istraživačke mreže EMES, predviđa sljedeće organizacijske oblike društvenih poduzeća: zaklade i udruge koje imaju gospodarsku djelatnost (u većini zemalja EU-a), poduzeća za radnu integraciju (Work Integration Social Enterprises – WISEs), poduzeća koja posluju na tržištu i imaju isključivo društveni cilj, poduzeća s oznakom DP (društveno poduzeće), poduzeća koja imaju status društvenog poduzeća te zadruge koje imaju društveni cilj. Točan broj društvenih poduzeća na razini EU-a nije moguće utvrditi s obzirom na to da je u pitanju, kao i generalno kod gospodarstva, dinamično tržište, a da same razlike u političkom, institucionalnom i uopće razvojnom kontekstu među državama članicama dodatno otežavaju identifikaciju, mjerenje i praćenje.

Ekosustav društvenog poduzetništva na teritoriju EU-a razvija se već više desetljeća. U Bruxellesu na njegovu razvoju surađuju različite glavne uprave i tematske grupe u okviru Europskog parlamenta, Europske komisije, različite istraživačke, tematske i druge organizacije i mreže. Glavni akteri institucionalnog razvoja društvenog poduzetništva u EU-u (Europski parlament i Europska komisija) surađuju s ciljem promidžbe i potpore državama članicama u izgradnji nacionalnih ekosustava koji će omogućiti rast društvenim poduzećima u državama članicama i šire. U strateškom kontekstu krovna je strategija Europa 2020 – strategija za pametan, održiv i uključiv rast u EU-u.⁶⁹ Tri su prioriteta strategije Europa 2020: razvoj gospodarstva utemeljenog na znanju i inovacijama, promicanje zelenijeg, konkurentnijeg gospodarstva temeljenog na učinkovitom korištenju resursa i poticanje ekonomije visoke stope zaposlenosti, uz rezultat ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije. Sedam je inicijativa koje obvezuju EU i države članice: *Unija inovacija, Mladi u pokretu, Digitalni program za Europu, Resursno učinkovita Europa, Industrijska politika za globalizacijsko doba, Program za nove vještine i radna mjesta i Europska platforma protiv siromaštva*. U okviru strategije Europa 2020, u kontekstu koordinacije gospodarskih strategija i politika među zemljama Europske unije, 2011. godine uveden je Europski semestar. Europski semestar predstavlja ciklus koordinacije ekonomske i fiskalne politike unutar Europske unije u okviru kojeg države članice usklađuju svoje politike s ekonomskom politikom definiranom na razini EU-a. Glavne obveze koje proizlaze iz sudjelovanja u Europskom semestru jesu izrada godišnjih Nacionalnih programa reformi i Programa konvergencije. Unutar tih politika neke od aktivnosti specifično doprinose razvoju poticajnijeg okruženja za razvoj društvene ekonomije i društvenog poduzetništva.

Europska komisija, točnije Glavna uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje (DG EMPL), zadužena je za kreiranje mjera podrške i praćenje provedbe strategija i aktivnosti na polju društvenog poduzetništva. Upravo u ovoj Glavnoj upravi kreirani su ključni instrumenti podrške za društvena poduzeća, kao i ESF kao osnovni alat za promicanje zaposlenosti i

⁶⁹ Europska komisija, Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključenost <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%200007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.

društvene uključenosti u Europi. Transnacionalna suradnja u okviru ESF-a platforma je koja pomaže u razvoju boljih i učinkovitijih politika zapošljavanja i socijalnih politika te poboljšanju provođenja reformi. Cilj je ove platforme omogućiti donositeljima i izvršiteljima politika i mjera da uče iz iskustava i dobrih praksa u drugim zemljama koje provode programe financirane iz ESF-a. Zajednički okvir potiče suradnju promotora projekata iz različitih država članica. Za svaku od tema, uključujući društvenu ekonomiju, Europska komisija uspostavila je tematsku mrežu gdje sudjeluju predstavnici tijela koje provodi relevantni Operativni program, stručnjaci, zainteresirane strane te socijalni partneri.

Strateški dokument pod nazivom „Budućnost politika EU-a za društvenu ekonomiju: prema akcijskom planu“ izradila je Interesna skupina za društvenu ekonomiju u Europskom parlamentu.⁷⁰ Akcijski plan dodatno bi potaknuo vidljivost društvene ekonomije u Europi i uklonio prepreke s kojima se suočavaju društvena poduzeća. U 2020. godini radilo se na Europskom akcijskom planu za društvenu ekonomiju i očekuje se da će plan biti dovršen i objavljen na četvrtom tromjesečju 2021. godine. Generalno, ulogu Europske komisije možemo shvatiti u smislu glavnog pokretača ekosustava društvenog poduzetništva i promotora teme u EU-u. Otkad je objavljena Inicijativa za društveno poslovanje, Europska komisija poziva zemlje članice i one koje su u procesu pristupanja da razviju okruženje koje će društvenim poduzećima omogućiti pokretanje i razvoj poslovanja. Kreiranje povoljnog i poticajnog ekosustava za razvoj društvenog poduzetništva u tom je smislu najvažnija uloga koju službena tijela EU-a imaju i ona se najviše ogleda u suradnji, razvoju alata za učenje i promoviranje te poticanju na dijalog, suradnju među regijama, monitoring razvoja, objavljivanje izvješća i dobrih praksi. U nadležnosti je Europske komisije koordinacija Stručne skupine za društveno poduzetništvo (Commission Expert Group on the Social Business Initiative – GECES). Uz brojna izvješća i preporuke posljednjih desetak godina, ova grupa nedavno je izradila izvješće „Predloženi pristupi mjerenju društvenog utjecaja u zakonodavstvu Europske komisije te praksi EUSEF-a i EaSI programa“⁷¹ namijenjeno društvenim poduzećima i potpornim organizacijama u cilju jačanja njihovih kapaciteta za mjerenje društvenog utjecaja. Europska komisija također provodi istraživanja i mapiranja u cilju boljeg razumijevanja ekosustava i kreiranja adekvatnih mehanizama potpore. Jedno je od najrelevantnijih izvješća objavljenih u prethodnom razdoblju i već spomenuto sintetsko izvješće „Društvena poduzeća i njihovi ekosustavi u Europi“. Dio su ovog procesa i izvještaji po zemljama članicama i pregledi stanja u državama kandidatkinjama za članstvo. Izvješće za RH objavljeno je 2016. godine i nakon toga za period 2018. – 2020. godine. Europska komisija surađuje i s međunarodnim agencijama, istraživačkim mrežama i drugim relevantnim skupinama s ciljem razvoja ekosustava društvenog poduzetništva i razvoja same podrške zemljama članicama u dizajnu i provedbi novih modela i alata podrške. Europska komisija i OECD zajednički su razvili Alat za razvoj boljih politika za poduzetništvo (Better Entrepreneurship Policy Tool), koji može djelovati kao katalizator za poboljšanje poduzetničkih politika u gradu, regiji ili zemlji EU-a. Alat pokriva politike, ključne elemente

⁷⁰ Interesna skupina za društvenu ekonomiju u Europskom parlamentu (Social Economy Intergroup), osnovana 1990. godine, ima za cilj osigurati trajni dijalog između svih europskih institucija, država članica i sektora društvene ekonomije – <https://www.socialeconomy.eu.org/our-work/social-economy-intergroup/>.

⁷¹ EC, Proposed approaches to social impact measurement in European Commission legislation and in practice relating to EuSEFs and the EaSI, Luxembourg 2014, dostupno na <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0c0b5d38-4ac8-43d1-a7af-32f7b6fcf1cc>.

ekosustava koji podržavaju poduzetništvo od strane ljudi iz osjetljivih skupina, kao i društveno poduzetništvo.

Pristup financijama često je viđen kao ključna prepreka razvoju društvenog poduzetništva i rastu samih poduzeća u EU-u. Društvena poduzeća, za razliku od tradicionalnih gospodarskih subjekata, moraju uložiti dodatne napore i pronaći odgovarajuće načine financiranja zbog nerazumijevanja njihova funkcioniranja - specifičnost modela upravljanja (demokratska načela), ravnoteža financijskih i društvenih/okolišnih ciljeva, ograničena upotreba/distribucija dobiti...). Europska komisija osigurava financijsku podršku za društvena poduzeća kroz EaSI, COSME program te kroz strukturne fondove, kao što su Europski fond za regionalni razvoj (EFRR) i ESF. Kroz EaSI Europska komisija podržava pristup društvenih poduzeća investicijama. Europski investicijski fond (EIF) podržava društveno poduzetništvo kroz jamstvo u iznosu od 50 milijuna eura za programsko razdoblje 2014. – 2020. Europska komisija također podržava društvena poduzeća kroz pilot ulaganja u dionički kapital u okviru Europskog fonda za strateška ulaganja (EFSI).

DG EMPL objavljuje natječaje koji za cilj imaju poticanje razvoja ponude i potražnje na tržištima društvenoodgovornog financiranja diljem Europe. Društvena poduzeća direktno su podržana i kroz ESF čija je omotnica za razdoblje 2014. – 2020. bila 80 milijardi EUR. Kroz ESF je društveno poduzetništvo podržano 1 milijardom EUR, a kroz EFRR s 400 milijuna EUR. Pored ovih instrumenata, brojni natječaji i bespovratna sredstva podržavaju društveno poduzetništvo kao horizontalnu temu kroz razvoj potencijala mladih, cjeloživotno učenje, podršku razvoju gospodarstva, regionalni razvoj i prekograničnu suradnju te integraciju migranata. Europski fond za socijalne inovacije i utjecaj (The European Social Innovation and Impact Fund – ESIIF⁷²) pokrenut je u 2020. godini i predstavlja novi, jedinstveni alat za pokrivanje jaza u financiranju europskih društvenih poduzeća u ranoj fazi, istodobno podržavajući razvoj društvenih inovacija. U pitanju je jedini europski fond koji je djelomično osiguran jamstvom Europskog investicijskog fonda (EIF).

Potpota poduzećima osigurava se i kroz njihovo povezivanje i suradnju s drugim javnim subjektima i gospodarstvom. Direktivom 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o javnoj nabavi i o stavljanju izvan snage Direktive 2004/18/EZ, Europska komisija u sektor javnih nabava uvela je mehanizam za podršku razvoju društvene ekonomije. Ovom direktivom potiče se vrednovanje ponuda na temelju najboljeg omjera cijene i kvalitete, uvode odredbe o rezerviranim ugovorima za društvena poduzeća, potiče razvoj potpornih mehanizama za ostvarivanje održivog razvoja, socijalnih i ekoloških potencijala Direktive, ugovaranje u odvojenim grupama kako bi se organizacijama civilnog društva, društvenim poduzećima, malim i srednjim poduzećima omogućilo sudjelovanje u procesu javne nabave. U sektoru financijskih usluga može se pronaći više aktera koji među svojim ciljevima imaju razvoj društveno odgovornog poslovanja, društvene inovacije i, na makrorazini, projekata s društvenim utjecajem. Neki od ključnih aktera su Europska investicijska banka (EIB), Unicredit grupa i Erste grupa.

⁷² <https://esiif.de/en/>.

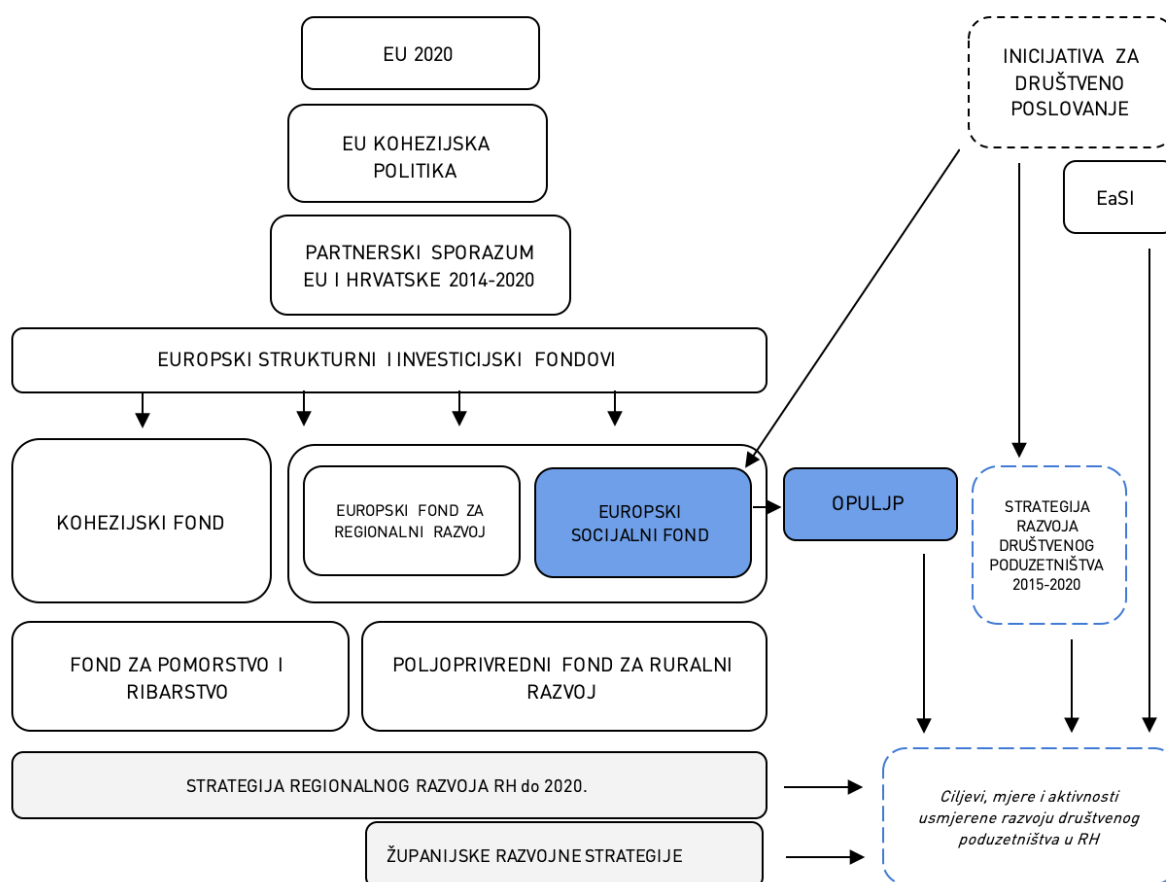

Europska komisija razvoj tematskih mreža i potpornih organizacija potiče kroz bespovratna sredstva za institucionalnu potporu mrežama i različite programe i projekte u okviru instrumenata kao što su EaSI, ERASMUS+, HORIZON, COSME i drugi. U Europskoj uniji postoji i razvija se velik broj tematskih mreža čiji je cilj povezivanje, učenje među članicama i razvoj određenih sektora, a neke od tih mreža imaju svoje članice i predstavnike u RH. Mreža Social Economy Europe nastala je 2000. godine s ciljem uspostavljanja trajnog dijaloga između aktera društvene ekonomije i europskih institucija. Od svog osnivanja ima ulogu tajništva Interesne skupine za društvenu ekonomiju u Europskom parlamentu. Europska mreža društvenih poduzeća za radnu integraciju (ENSIE) osnovana je u Bruxellesu 2001. godine i za cilj ima zastupanje, održavanje i razvoj mreža i federacija društvenih poduzeća za radnu integraciju u Europi. Europska mreža potpornih organizacija društvenim poduzećima (EUCLID) povezuje civilno društvo, društvena poduzeća i akademsku zajednicu u cilju donošenja pozitivnih promjena u ekosustavu. EUCLID okuplja članice iz 21 države EU-a i provodi projekte i programe koji potiču mjerenje društvenog utjecaja, razvoj kompetencija sadašnjih i budućih poduzeća, istraživačke projekte i drugo. Mreža Diesis iz Belgije povezuje mreže i organizacije koje su posvećene društvenim i ekonomskim ciljevima, a prvenstveno okuplja stručnjake i potporne organizacije društvenim poduzećima. Europsko udruženje za ulagačku (*venture*) filantropiju (European Venture Philanthropy Association -EVPA) iz Bruxellesa zajednica je organizacija koja radi na stvaranju pozitivnog društvenog utjecaja kroz *venture* filantropiju. Interkontinentalna mreža za promociju društvene i solidarne ekonomije (RIPESS) globalna je mreža nacionalnih/regionalnih/kontinentalnih mreža predanih promicanju ekonomije društvene solidarnosti. Kroz članstvo mreža je prisutna u Latinskoj Americi i na Karibima, u Sjevernoj Americi, Europi, Africi, Aziji i Oceaniji.

Brojni su pokušaji podizanja vidljivosti društvene ekonomije na teritoriju EU-a. Jedna od najpoznatijih inicijativa svakako je Buy Social (Kupujmo odgovorno/održivo) kampanja čiji je cilj izgraditi tržišta za društvena poduzeća među širom javnošću, kao i privatnim i javnim sektorom. Oznake, etikete i sustavi certificiranja za društvena poduzeća nisu posebno rašireni diljem Europe, tek se nekoliko država služi ovim alatom za priznavanje i promociju aktera društvene ekonomije.

Generalno gledajući, Europska komisija pokazuje sve veći interes za društveno poduzetništvo. Tome u prilog govori porast broja instrumenata za podršku, širenje obuhvata kroz druge Glavne uprave i programe, raznolikost i razvijenost instrumenata za podršku i brojne druge inicijative. Strateški okvir poticanja društvene ekonomije i društvenog poduzetništva na razini Europske unije uvelike direktno definira strateški i operativni okvir intervencija poticanja društvene ekonomije i društvenog poduzetništva u RH. OPULJP 2014. – 2020. i Strategija razvoja društvenog poduzetništva usklađeni su s ciljevima i mjerama strategije Europa 2020, Inicijative za društveno poslovanje i ESIF-a, s naglaskom na ESF. Niže je prikaz strateškog okvira poticanja društvene ekonomije i društvenog poduzetništva na razini Europske unije i RH:

Prikaz 4 Strateški okvir poticanja društvene ekonomije i društvenog poduzetništva na razini Europske unije i RH.

STRATEGIJA EUROPA 2020

1) Povećati stopu zaposlenosti stanovništva u dobi 20 – 64 godina sa sadašnjih 69 % na najmanje 75 %.

INICIJATIVA ZA DRUŠTVENO POSLOVANJE / SBI

1. Povećan pristup financijama
 - 1.1. Olakšavanje pristupa privatnom financiranju
 - 1.2. Mobilizacija fondova EU-a
2. Povećana vidljivost društvenih poduzeća
 - 2.1. Razvijanje alata za bolje razumijevanje sektora i povećanje vidljivosti društvenog poduzetništva
 - 2.2. Jačanje upravljačkih kapaciteta, profesionalnosti i umrežavanja društvenih poduzeća
3. Poticajni zakonodavni okvir

- 3.1. Razvoj odgovarajućih europskih pravnih oblika koji bi se mogli koristiti u europskom društvenom poduzetništvu
- 3.2. Društveno odgovorna javna nabava
- 3.3. Razvoj modela državne pomoći/potpore

PROGRAM EU-a ZA ZAPOSŁJAVANJE I SOCIJALNE INOVACIJE (EaSI)

5) Povećanje raspoloživosti i dostupnosti mikrofinanciranja za ranjive skupine i mikropoduzeća te poboljšanje pristupa financiranju društvenih poduzeća.

ESF/OPULJP 2014. – 2020.

9.v. Promicanje društvenog poduzetništva i strukovne integracije u društvenim poduzećima te socijalne ekonomije i ekonomije solidarnosti radi olakšavanja pristupa zapošljavanju
Specifični cilj 9.v.1 Povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika.

STRATEGIJA RAZVOJA DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA U RH 2015. – 2020.

Posebni ciljevi:

1. Uspostava i unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva;
2. Uspostava financijskog okvira za učinkovit rad društvenih poduzetnika;
3. Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja;
4. Osiguranje vidljivosti uloge i mogućnosti društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj te informiranje opće javnosti o temama u vezi s društvenim poduzetništvom.

STRATEGIJA REGIONALNOG RAZVOJA RH DO 2020.

Strateški cilj: 1. POVEĆANJE KVALITETE ŽIVOTA POTICANJEM ODRŽIVOG TERITORIJALNOG RAZVOJA

Prioritet: 1.2. Osiguranje i unaprjeđenje osnovne lokalne i regionalne infrastrukture

Naziv mjere: 1.2.3. Održivo korištenje i vrednovanje kulturne i prirodne baštine

Prioritet: 1.3. Podrška potpomognutim područjima i područjima s razvojnim posebnostima

Naziv mjere: 1.3.4. Unaprjeđenje kvalitete života i razvoj urbanih područja

Naziv mjere: 1.3.5. Stvaranje poželjnih uvjeta za život u pograničnim područjima

Strateški cilj: 2. POVEĆANJE KONKURENTNOSTI REGIONALNOGA GOSPODARSTVA I ZAPOSLENOSTI

Prioritet: 2.1. Unaprjeđenje gospodarske infrastrukture na regionalnoj i lokalnoj razini

Naziv mjere: 2.1.2. Aktiviranje državne imovine na lokalnoj i regionalnoj razini

Prioritet: 2.2. Stvaranje poticajnoga poslovnog okruženja na regionalnoj i lokalnoj razini

Naziv mjere: 2.2.1. Jačanje lokalnih i regionalnih poduzetničkih potpornih institucija

Naziv mjere: 2.2.2. Aktiviranje lokalnog razvoja kroz potporu novim gospodarskim subjektima i inovativnim gospodarskim koncepcijama.

ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE

Različite mjere i aktivnosti usmjerene razvoju društvenog poduzetništva na regionalnim razinama transponirane su iz mjera Strategije regionalnog razvoja RH do 2020.

Prikaz 5 Intervencijska logika EU-a i nacionalnih strategija i ciljeva poticanja razvoja društvenog poduzetništva.

Iako je kao tema u javnom diskursu i praksama prvenstveno neprofitnih i filantropskih organizacija prisutno više od 15 godina, društveno poduzetništvo kao noviji i održiviji ekonomski model (prvenstveno djelovanja inovativnih, poduzetničkih neprofitnih organizacija) u tom periodu u RH razvija se na temelju različitih tradicija i praksi iz prošlosti (ponajviše na jugoslavenskim modelima zadugarstva i poduzeća za zapošljavanje OSI) te još uvijek nije značajno prepoznato od strane ključnih kreatora i nositelja politika, potencijalnih financijskih i nefinancijskih potpornih organizacija, medija i šire javnosti. O tom modelu najčešće se govori u vrlo pozitivnom kontekstu, kao o modelu koji donosi rješenje izazova održivog društveno-ekonomskog razvoja, pravednije društvene i radne integracije i kvalitetnijeg života svih segmenata društva, no kako indikatori razvijenosti društvenog poduzetništva u RH jasno pokazuju, u velikoj mjeri navedeno proizlazi iz želje za boljim i drugačijim, nedovoljne informiranosti i znanja ključnih dionika. U RH ne postoje statistički ni drugi oblici službenih podataka o razvoju i poslovanju društvenih poduzeća. Ta funkcija prikupljanja i upravljanja podacima o društvenom poduzetništvu bila je jedna od najvažnijih zadaća Strategije razvoja društvenog poduzetništva.

Prvi pokušaj mapiranja društvenih poduzeća datira iz 2012. godine kada se 40 društvenih poduzeća javilo na javni poziv mapiranja udruge Slap, na temelju čega je napravljena prva baza društvenih poduzeća u RH. Udruga Slap definirala je društveno poduzetništvo na temelju EU Inicijative za društveno poslovanje:⁷³ „Društveno poduzeće je subjekt u društvenoj ekonomiji čiji je glavni cilj imati društveni utjecaj, a ne stvarati dobit za svoje vlasnike ili dioničare”. U tom smislu, društvenim poduzećem smatraju se organizacije kojima je društveni cilj ili opće dobro razlog za komercijalnu aktivnost, i to često podrazumijeva visoku razinu inovativnosti one organizacije gdje se dobit reinvestira kako bi se društveni cilj postigao i gdje model upravljanja ili vlasničkog sustava odražava misiju organizacije u smislu demokratskih ili participativnih načela.

Tijekom 2013. godine istraživanje Clustera za ekodruštvene inovacije i razvoj (CEDRA HR) identificiralo je 147 potencijalnih društvenih poduzeća na temelju učešća na konferencijama i seminarima, treninzima i pojavljivanjima u medijima. Provedena je anketa te je identificirano 56 aktivnih društvenih poduzeća. U 2015. godini Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar” u okviru projekta iPRESENT objavio je studiju „Mapiranje novih horizonata – Izvješće o stanju društvenog poduzetništva u RH 2015”. Korišten pristup razvoju baze društvenih poduzeća obuhvatio je nalaze i rezultate prethodnih mapiranja (CEDRA HR i Slap), bazu podataka Hrvatskog centra za zadružno poduzetništvo i studije slučaja identificirane kroz pregled literature. Kriteriji za obuhvat aktera bili su: pojavljivanje u medijima, znanstvenim radovima ili u javnosti s jasnim određenjem konkretnog aktera o provedbi društvenog poduzetništva;

⁷³ http://ec.europa.eu/internal_market/publications/docs/sbi-brochure/sbi-brochure-web_en.pdf.

provedba projekata ili iniciranje pravnih subjekata koji provode društveno poduzetništvo; bivanje na jednoj od lista ili u bazama prethodnih istraživanja partnerskih organizacija. Provedeni su intervjui s ključnim akterima, a nalazi su uspoređivani s Financijskom agencijom (FINA) i Registrom udruga. Studijom je identificirano 95 aktivnih društvenih poduzeća u 2013. godini i 90 aktivnih društvenih poduzeća u 2014. godini. Struktura ovih poduzeća pokazuje da većinu čine udruge i zadruge (49 % i 34 % u 2014. godini). 2014. godine objavljena je studija „A map of social enterprises and their eco-systems in Europe – Country Report Croatia, 2014”.⁷⁴ Studija koristi definiciju društvenog poduzeća određenu u EU Inicijativi za društveno poslovanje. Studijom se određuje raspon potencijalnih društvenih poduzeća među prethodno mapiranim akterima u smislu njihove spremnosti da usvoje i primjene definiciju opisanu u Inicijativi za društveno poslovanje. U studiji se raspon definira od 40 (prvo mapiranje udruge Slap 2012. godine) do potencijalno 210 društvenih poduzeća (indikativna procjena istraživača na temelju analize različitih pravnih oblika koji odgovaraju kriterijima EU Inicijative za društveno poslovanje). Točan broj aktivnih društvenih poduzeća u RH ovom studijom nije utvrđen. ACT Grupa 2017. godine provela je za Erste banku i EFSE istraživanje s ciljem utvrđivanja potreba za potporom društvenim poduzećima u RH. Istraživanje se temeljilo na kriterijima Strategije razvoja društvenog poduzetništva (uvjet je bio zadovoljenje 5 od 9 kriterija) i identificirano je 105 aktivnih društvenih poduzeća. Među aktivnim društvenim poduzećima najveći je dio njih u formi udruga i zadruga (30 % i 42 %). U okviru novog mapiranja društvenih poduzeća u RH,⁷⁵ Vidović 2018. godine za identifikaciju potencijalnih društvenih poduzeća koristi kriterije prepoznavanja društvenih poduzeća istraživačke mreže EMES (sukladno postavljenoj EU metodologiji mapiranja). U toj studiji identificira 526 potencijalnih društvenih poduzeća, no autorica također naglašava kako su ti podaci nepouzdana zbog poteškoća pristupu informacijama i primjeni kriterija na identificirane društveno-poduzetničke organizacije:

Udruge koje djeluju za opće dobro i imaju registriranu gospodarsku djelatnost	346
Socijalne zadruge	25
Braniteljske socijalno-radne zadruge	35
Zadruge s društvenom svrhom	33
Privatne zaklade koje obavljaju gospodarsku djelatnost	5
Trgovačka društva osnovana od strane udruga	50
Druga trgovačka društva s društvenom svrhom, koja posluju kao neprofitne organizacije	10
Ustanove s društvenom svrhom u vlasništvu udruga	15
Zaštitne radionice	7

⁷⁴ European Commission, A map of social enterprises and their eco-systems in Europe – Country Report Croatia, <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12991&langId=en>.

⁷⁵ European Commission (2018), Update of the Mapping of Social Enterprises and their Eco-systems in Europe. Country Report – Croatia. Directorate – General for Employment, Social Affairs and Inclusion – Report submitted by EURICSE & EMES, dostupno na <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20958&langId=en>.

Ukupno:

526

Tablica 13 Rezultati mapiranja društvenih poduzeća (Vidović, 2019.).

ACT Grupa u suradnji s Europskom mrežom potpornih organizacija društvenim poduzećima Euclid krajem 2020. godine u RH je provela i istraživanje u okviru europskog projekta „European Social Enterprise Monitor (ESEM)”. Uz definiciju Europske komisije, definiciju društvenog poduzetnika iz Strategije razvoja društvenog poduzetništva te određenu razinu samoidentifikacije mapirano je minimalno 75 aktivnih društvenih poduzeća u RH. Podaci su prikupljeni tijekom druge polovice 2020. godine na temelju odgovora na više od 100 pitanja u formi *online* ankete. Izvješće za RH još nije objavljeno, preliminarni podaci o RH dio su ESEM sintetskog izvješća za EU.⁷⁶

Možemo zaključiti kako se okvirni broj aktivnih i manje aktivnih društvenih poduzeća u RH trenutno kreće između sedamdesetak i petstotinjak društveno-poduzetničkih organizacija, a tek će uvođenjem evidencije ili registra i njegovim kontinuiranim upravljanjem biti moguće statistički pratiti kretanje razvoja. Društvena poduzeća u RH krenula su se razvijati početkom 2000-ih na inicijativu inovativnijih, poduzetnijih organizacija civilnog društva, najčešće udruga – bilo pokretanjem gospodarske djelatnosti unutar organizacije, bilo osnivanjem zasebnog pravnog subjekta koji je bio u vlasništvu neprofitne organizacije civilnog društva. Tek nakon nekoliko godina društveno-poduzetnički pothvati formaliziraju se kroz druge pravne oblike – trgovačka društva (d.o.o. i j.d.o.o.), (socijalne) zadruge, zaklade i ustanove. Posljednje tri godine svjedočimo razvoju novih društveno-poduzetničkih formi, hibridnih *start-upova* koji razvijaju održive poslovne modele i koje pokreću poduzetnički iskusniji pojedinci i timovi.

Prema podacima iz studija koje su provele ACT Grupa (2017.), Vidović i Baturina (2016.) te Šimleša i sur. (2015.), društvena poduzeća u RH posluju u sljedećim gospodarskim granama: računovodstvene i druge administrativne usluge; poljoprivreda; arhitektura, urbanizam i graditeljstvo; umjetnost, zabava i rekreacija; kozmetička proizvodnja; obrazovanje i savjetovanje; šumarstvo i ribarstvo; aktivnosti zdravstvenog i socijalnog rada; turizam i ugostiteljstvo; IT industrija; mediji; metalna industrija; obnovljiva energija; usluge socijalne skrbi; održivi turizam; održivo upravljanje otpadom i trgovina na veliko i malo.

Ekosustav društvenog poduzetništva u RH slabo je razvijen. Jedan je od najmanje razvijenih i funkcionalnih elemenata ekosustava institucionalni okvir. Kao glavni akteri institucionalnog razvoja društvenog poduzetništva trebala bi istupati ministarstva i druge državne institucije, prvenstveno u kontekstu uloge usklađivanja i koordinacije razvojnih aktivnosti iniciranih ili sukoordiniranih od strane različitih dionika ekosustava. Ipak, u praksi, kao što je već spomenuto, upravo organizacije civilnog društva preuzimaju najaktivniju ulogu.

Ključnu ulogu u hrvatskom javnom institucionalnom okviru trebali su imati MRMS, Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (u daljnjem tekstu: MINGPO),⁷⁷ MF, MHB te druge državne institucije kao što su NZRCD, Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: UZUVRH), HBOR, HAMAG-BICRO, HZZ i Zavod za vještačenje,

⁷⁶ <https://knowledgecentre.euclidnetwork.eu/2021/05/25/european-social-enterprise-monitor-report-2020-2021/#>.

⁷⁷ Korišteni nazivi ministarstava važeći prije 2020. godine.

profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: ZOSI). Njihove uloge specifično su definirane tijekom procesa izrade i usvajanja Strategije razvoja društvenog poduzetništva, ali i drugim strateškim i provedbenim aktima. MRMS je od samih početaka razvoja društvenog poduzetništva u RH preuzeo ulogu ključnog koordinатора razvojnih procesa, a između ostalog i proces izrade, usvajanja i implementacije Strategije razvoja društvenog poduzetništva. U međunarodnom okruženju upravo se MRMS pozicionirao kao kontakt točka za društveno poduzetništvo u RH. Nažalost, zbog izostanka unutarnje koordinacije i suradnje s drugim državnim institucijama (strateški su najvažniji MINGO i MF, koji nisu u vrijeme provedbe Strategije razvoja društvenog poduzetništva imali jasne pozicije za aktivaciju aktivnosti razvoja društvenog poduzetništva) mnogi važni procesi nisu aktivirani (duboka analiza zakonodavnog okvira, stvaranje evidencije društvenih poduzeća, podrška obrazovnim i akademskim institucijama - naročito u segmentu istraživanja - i drugi). U izvješću „Društvena poduzeća i njihovi ekosustavi u Europi – Izvješće za Hrvatsku“ Vidović (2019.) jasno naglašava kako je ta pozicija slabe agilnosti i političke volje državnih institucija ključna prepreka sustavnijem razvoju ekosustava društvenog poduzetništva u RH.

U privatnom neprofitnom sektoru glavnu ulogu preuzele su organizacije civilnog društva poput ACT Grupe, udruge Slap, Impact Huba Zagreb, Zadruga za etično financiranje, Hrvatskog ureda za kreativnost i inovacije (HUKI), udruge O.A.Z.A te Clustera za eko-društvene inovacije i CEDRA Split. Svoj doprinos, aktivnosti i projekte razvijale su organski, u skladu sa specifičnim potrebama ekosustava u određenom trenutku, osiguravajući financiranje aktivnosti podrške društvenim poduzećima i drugim ključnim akterima najčešće vlastitim sredstvima (prihodi od tržišnih djelatnosti ili prihodima od strateških partnerstava s korporacijama), bez značajnije podrške javnog proračuna (usprkos alociranim sredstvima za neke od aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva, Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva). Navedene organizacije, osim na jačanju kapaciteta, edukacijskim i mentorskim programima podrške, povremenim projektima i kampanjama vidljivosti, kontinuirano su radile i na umrežavanju društvenih poduzeća. 2009. godine osnovan je Forum socijalnog poduzetništva – SEFOR, a u razdoblju 2010. – 2013. realiziran je niz prvih edukacija, javnih diskusija, konferencija na temu društvene ekonomije i društvenog poduzetništva. Krajem 2010. godine neke od navedenih organizacija inicirale su i osnivanje Mreže za poticanje eko-društvene ekonomije u južnoj i istočnoj Europi (ESENSEE – Eco Social Economy Network South and East Europe) s ciljem poticanja društvene ekonomije u regiji. Posljednjih desetak godina svjedočili smo nekolicini inicijativa nacionalnih mreža društvenih poduzeća i mrežnih sustava podrške društvenim poduzećima. Osim navedenih organizacija, bržem razvoju društvene ekonomije i društvenog poduzetništva u RH u nekoj mjeri doprinijeli su i drugi akteri na nacionalnim, regionalnim ili lokalnim razinama, poput akademskih institucija (Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište VERN, Zagrebačka škola za ekonomiju i menadžment, Pravni fakultet i Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilište J. Dobrile iz Pule i drugi), istraživačkih institucija (Institut Ivo Pilar i istraživački odjeli akademskih institucija), ali i privatna profitna poduzeća u okviru svojih programa društveno odgovornog poslovanja (Erste banka, Zagrebačka banka i drugi). Njihov najveći doprinos bio je u razvoju obrazovnih programa (formalni i neformalni), promociji društvenog poduzetništva kroz različite događaje i medije te u razvoju prvih specifičnih financijskih instrumenata za društvena poduzeća razvijenih kroz bankarske programe društveno odgovornog poslovanja.

U RH ne postoji poseban zakonski akt koji definira ili regulira društveno poduzetništvo. Hrvatski pravni sustav omogućuje razvoj društvenog poduzetništva kroz različite pravne forme. Prema najnovijim istraživanjima⁷⁸ 65 % društvenih poduzeća u RH posluje putem udruge – bilo osnivanjem zasebne pravne osobe, najčešće d.o.o., koja svoju dobit vraća udruzi koja ju je osnovala, bilo organiziranjem poslovne aktivnosti unutar neprofitne organizacije.

U okviru strateške definicije društvenog poduzetništva i kriterija prepoznavanja društvenih poduzeća zadruge su najprikladnija pravna forma društvenih poduzeća jer mogu kolektivno obavljati različite gospodarske aktivnosti kako bi zadovoljile potrebe svojih članova ili šire zajednice bez namjere ostvarivanja dobiti.

Kroz mnoge zakonodavne akte regulirano je poslovanje hrvatskih društvenih poduzeća:

- Zakon o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija, NN 121/14, uz vezane Uredbe
- Zakon o udrugama, NN 74/14, 70/17, 98/19
- Uredba o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge, NN 26/15
- Zakon o ustanovama, NN 76/93, 29/97, 47/99, 35/08, 127/19
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, NN 157/13, 152/14, 39/18, 32/20
- Zakon o trgovačkim društvima, NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19
- Zakon o zadrugama, NN 34/11, 125/13, 76/14, 114/18, 70/19, 98/19
- Zakon o kreditnim institucijama, NN 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20
- Zakon o kreditnim unijama, NN 141/06, 25/09, 90/11
- Zakon o zakladama, NN 106/18, 98/19
- Zakon o porezu na dobit, NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20
- Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20
- Zakon o javnoj nabavi, NN 120/16
- Zakon o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji, NN 121/17, 98/19, 84/21⁷⁹

⁷⁸ European Commission (2018), Update of the Mapping of Social Enterprises and their Eco-systems in Europe. Country Report – Croatia. Directorate – General for Employment, Social Affairs and Inclusion – Report submitted by EURICSE & EMES, dostupno na <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20958&langId=en>.

⁷⁹ "Zakon o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji (NN 121/17, 98/19, 84/21) u člancima 154.-159. definira braniteljsku socijalno-radnu zadrugu te vođenje evidencije Ministarstva hrvatskih branitelja temeljem Pravilnika o vođenju evidencije o braniteljskim socijalno-radnim zadrugama, njihovim upraviteljima i savezima. Prema podacima Ministarstva hrvatskih branitelja iz studenoga 2021. godine, u evidenciji se nalazi 69 zadruga.

- Pravilnik o vođenju evidencije o braniteljskim socijalno-radnim zadrugama, njihovim upraviteljima i savezima.

U okviru razvoja i operacionalizacije javnih politika koje su značajno utjecale ili trebale značajnije utjecati na razvoj društvenog poduzetništva svakako treba spomenuti OPULJP i Strategiju razvoja društvenog poduzetništva.

Već kroz Operativni program Razvoj ljudskih potencijala 2007. - 2013. (u daljnjem tekstu: OPRLJP) u sklopu IV. komponente Instrumenta prepristupne pomoći (Instrument for Pre-accession Assistance - IPA) financiralo se nekoliko pionirskih društveno-poduzetničkih inicijativa. Provedbom IPA projekata uočen je značajan interes organizacija civilnog društva za pokretanje društvenih poduzeća. Usvajanjem OPULJP-a (aktualna je verzija 8.0. od 18. listopada 2021. godine), odnosno definiranjem prioriteta i specifičnih ciljeva koji propisuju prihvatljive aktivnosti za financiranje iz Europskog socijalnog fonda (ESF), stvorili su se preduvjeti za jasnije i učinkovitije upravljanje procesima zapošljavanja i jačanja društvene kohezije u RH.

OPULJP inicijative i aktivnosti usmjerene razvoju društvenog poduzetništva definira u okviru Investicijskog prioriteta 9.v., odnosno Specifičnog cilja 9.v.1 Fokus SC-a⁸⁰ i intervencija predviđenih kroz ESF za društveno poduzetništvo usmjeren je na:

- 1) Mogućnost korištenja financijskih instrumenata (subvencioniranje kamatnih stopa, mikrofinanciranje, krediti i garancije) osigurava potrebna sredstva društvenim poduzetnicima za pokretanje posla, stvaranje novih usluga i proizvoda, osposobljavanje zaposlenika i osiguranje osnovnih materijalnih uvjeta. Osim financijskih instrumenata, za navedene aktivnosti mogu se koristiti i bespovratna sredstva. Etična banka i drugi inovativni financijski programi⁸¹ podržat će se i u smislu osposobljavanja, vidljivosti, umrežavanja itd.
- 2) Obrazovne aktivnosti koje će se podržati kroz ESF:
 - prijenos dobre prakse putem seminara i radionica koje organiziraju društvena poduzeća i OCD-ovi
 - izrada i provođenje neformalnog osposobljavanja u društvenim poduzećima i OCD-ovima, u suradnji s obrazovnim i poslovnim stručnjacima, savjetnicima i inozemnim stručnjacima
 - izrada i provedba formalnog obrazovanja za društveno poduzetništvo putem programa koje provode ustanove za obrazovanje odraslih, ustanove za visoko obrazovanje i strukovne škole
 - uključivanje relevantnih kompetencija za društveno poduzetništvo u nastavni plan i program za osnovne i srednje škole

⁸⁰ <https://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/operativni-program/9.v.pdf>.

⁸¹ Npr. prvi hrvatski EuSEF: Europski fondovi za društveno poduzetništvo - European social entrepreneurship funds (EuSEF) - Regulation (EU) No 346/2013, https://ec.europa.eu/info/law/european-social-entrepreneurship-funds-eusef-regulation-eu-no-346-2013_en.

- izobrazba na radnom mjestu u partnerskim organizacijama na nacionalnoj i međunarodnoj razini.
- 3) Aktivnosti usmjerene na veću vidljivost koje će se financirati u okviru ESF-a:
- organizacija i sudjelovanje na konferencijama na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, o temama koje su relevantne za društveno poduzetništvo (javne politike, poslovanje, razvoj sektora, potrebe zajednice)
 - organizacija i sudjelovanje na sajmovima
 - umrežavanje društvenih poduzetnika na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini
 - organizacija i sudjelovanje u studijskim posjetima u cilju promicanja prijenosa inovativnih poslovnih praksi i ideja.

Osim navedenih područja aktivnosti, kroz ESF se trebala poticati izrada metodologije za praćenje ekonomskog i društvenog utjecaja društvenih poduzeća te poticati istraživanje i mapiranje društvenih poduzeća u RH – navedene aktivnosti dio su Strategije razvoja društvenog poduzetništva, no natječaji o dodjeli bespovratnih sredstava nikad nisu objavljeni. Cilj je ESF aktivnosti osigurati rast postojećih društvenih poduzeća i stvaranje novih. Također, naglasak je na njihovoj održivosti i na pružanju potrebnih socijalnih usluga u lokalnim zajednicama, posebno u područjima sa slabim socioekonomskim pokazateljima.

Iako je Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva (2006. – 2011., za period 2012. – 2016. te nikad dovršena i usvojena strategija za razdoblje 2017. – 2021.) bila prvi strateški dokument koji je definirao neprofitno i društveno poduzetništvo u RH, najznačajniji pomak u razvoju ekosustava društvenog poduzetništva očekivan je usvajanjem Strategije razvoja društvenog poduzetništva. Izradu Strategije razvoja društvenog poduzetništva inicirao je MRMS koji je prepoznalo važnost i potencijal društvenog poduzetništva u poticanju zapošljavanja, pružanju socijalnih usluga i doprinosa društveno-ekonomskom razvoju RH. Članovi Radne skupine koja je izradila Strategiju razvoja društvenog poduzetništva bili su predstavnici tijela državne i javne vlasti, akademske zajednice, socijalnih partnera, strukovnih organizacija, regionalnih razvojnih agencija i organizacija civilnog društva.

Strategija razvoja društvenog poduzetništva predstavljala je jasan okvir i smjer koji će omogućiti razvoj društvenog poduzetništva, u sklopu koje su postavljena četiri cilja:

1. Uspostava i unaprjeđenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva
2. Uspostava financijskog okvira za učinkovit rad društvenih poduzetnika
3. Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja
4. Osiguranje vidljivosti uloge i mogućnosti društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj te informiranje opće javnosti o temama u vezi s društvenim poduzetništvom.

Strategija razvoja društvenog poduzetništva predviđa posebne aktivnosti unutar svake mjere s jasno definiranim nositeljem, sunositeljima, rokovima, pokazateljima i financijskom vrijednosti. Mjere i aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva uključene su i u OPULJP (u sklopu kojeg su alocirana sredstva ESF-a) u okviru SC-a 9.v.1. Za provedbu planirana je alokacija 270.650.000,00 kn, uključujući financijska sredstva iz ESF-a i nacionalno sufinanciranje.

Vrednovanje provedbe Strategije razvoja društvenog poduzetništva obuhvatilo je analizu primarnih i sekundarnih podataka iz nekoliko izvora: novijih istraživačkih radova⁸² koji su se bavili analizom i vrednovanjem Strategije razvoja društvenog poduzetništva, nalaza intervjua s Korisnicima, nalaza intervjua s predstavnicima regionalnih vlasti, nalaza Fokus-grupe 2 te interne analize provedbe mjera i aktivnosti Strategije MROSP-a. Vrednovanje provedbe Strategije razvoja društvenog poduzetništva i nalazi detaljno su obrađeni u EP 3.

Strategija regionalnog razvoja RH za razdoblje do kraja 2020. godine i Strategija razvoja društvenog poduzetništva transponirane su i na županijske razine.

Uz navedene strategije, poticaj razvoju društvenog poduzetništva predvidjele su i Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. – 2020.),⁸³ Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom (2017. – 2020.),⁸⁴ Strategija razvoja turizma RH do 2020.,⁸⁵ Nacionalna strategija za uključivanje Roma (2013. – 2020.),⁸⁶ Strategija poticanja inovacija Republike Hrvatske 2014. – 2020.⁸⁷ i druge.

Prvi program podrške razvoju društvenog poduzetništva u RH pokrenula je međunarodna donatorska organizacija Akademija za razvoj obrazovanja (AED) 2006. godine.⁸⁸ 2007. godine NESsT, međunarodna organizacija koja radi na razvoju održivih društvenih poduzeća širom svijeta, otvorila je prvi poziv za financiranje društvenih poduzeća. Nažalost, ni AED ni NESsT više ne podržavaju razvoj društvenog poduzetništva u RH. Od 2010. godine mali broj različitih

⁸² Šimleša D. (2015), Mapiranje novih obzora – Izvještaj o stanju društvenog poduzetništva u Hrvatskoj 2015., Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

European Commission (2018), Update of the Mapping of Social Enterprises and their Eco-systems in Europe. Country Report – Croatia. Directorate – General for Employment, Social Affairs and Inclusion – Report submitted by EURICSE & EMES

Baturina D. (2021), Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine – želje i stvarnost.

⁸³ Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. - 2020.)

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Strategije/Strategija%20borbe%20protiv%20siromaštva.pdf>

⁸⁴ Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine,

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_04_42_967.html.

⁸⁵ Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine,

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

⁸⁶ Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine

<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Nacionalna%20strategija%20za%20ukljucivanje%20Roma%20za%20razdoblje%20od%202013.%20-%202020.pdf>.

⁸⁷ Strategija poticanja inovacija Republike Hrvatske 2014. – 2020., <http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Strategija%20poticanja%20inovacija%202014-2020.pdf>.

⁸⁸ Teodor Petričević (2012), Zakonodavni i institucionalni okvir za razvoj društvenog poduzetništva u Jugoistočnoj Europi, ESENSEE, dostupno na

<https://zaklada.civilnodrustvo.hr/uploads/files/sectionModuleFile/2016/11/18/HbF3gTQdACsqWoFkbbfenH9GH7NKcb9I.pdf>.

privatnih organizacija razvio je i pruža podršku društvenim poduzećima. Sve te organizacije pružaju besplatne usluge društvenim poduzećima, a financiranje se osigurava iz EU/javnih izvora, privatnih donatora ili iz vlastitih sredstava. Usluge uključuju edukaciju, mentorstvo, umrežavanje, promociju i osnovne instrumente financiranja (bespovratna sredstva i mikrokrediti). U najnovijem izvješću Deloittea „Indeks utjecaja društvenih ulaganja – ulaganje za utjecaj u srednjoj i istočnoj Europi“,⁸⁹ objavljenom u studenom 2018. godine, European Venture PhilanthropyA) i Global Social Entrepreneurship Network (GSEN) kao jednu od ključnih potpornih organizacija (inkubatori, akceleratori) u balkanskoj regiji⁹⁰ i kao jedinu potpurnu organizaciju iz Hrvatske izabrali su ACT Grupu. Uz ACT Grupu, ključni su pružatelji nefinancijske podrške društvenim poduzećima Impact Hub Zagreb, CEDRA Split, Slap, HUKI, O.A.Z.A i neke druge poduzetničke potporne organizacije koje pružaju djelomičnu podršku (nestrukturirani srednjoročni ili dugoročni programi, kratkoročna savjetovanja koja ne pokrivaju sva ključna područja i drugo). U travnju 2018. godine osnovana je i prva neformalna hrvatska mreža društvenih poduzetnika. Ključni su ciljevi osnivanja nacionalne mreže:⁹¹

- povećavanje institucionalne prepoznatljivosti i javne vidljivosti društvenih poduzetnika te njihova utjecaja na stvaranje i donošenje javnih politika u vezi s razvojem društvenog poduzetništva u Hrvatskoj i Europskoj uniji
- unaprjeđivanje osobnih, odnosno organizacijskih sposobnosti, mogućnosti i prilika društvenih poduzetnika u Hrvatskoj.

Krajem 2020. godine na inicijativu braniteljskih udruga, braniteljskih zadruga i suradnika osnovana je Hrvatska mreža za društveno poduzetništvo.⁹²

Jednom kada društveno poduzeće u RH krene s poslovanjem, ono nema specifičnih povlastica ni poticaja, već posluje na otvorenom tržištu kao i tradicionalno poduzeće, primjerice, ne postoji mehanizam oslobođenja od poreza na dobit ili smanjene stope PDV-a, kao što je praksa u mnogim drugim zemljama EU-a (Italija, Francuska, Španjolska i druge).⁹³ No, u svome je najnovijem istraživanju Vidović (2019.) ipak prikazala neke postojeće porezne intervencije koje mogu pomoći razvoju ekosustava društvenog poduzetništva:

Smanjene stope doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje	Porezne olakšice i niže porezne stope	Smanjene stope poreza privatnim i/ili institucionalnim donatorima
---	---------------------------------------	---

⁸⁹ Deloitte, Social Investment Leveraging Index, str. 26,

https://evpa.eu.com/uploads/documents/Deloitte_EVPA_GSEN_DSILI_Final_Online.pdf

⁹⁰ Slovenija, Hrvatska, Kosovo, Albanija, Crna Gora, Srbija, Makedonija, Bosna i Hercegovina.

⁹¹ Iz Statuta neformalne mreže Hrvatska mreža društvenih poduzetnika.

⁹² <https://www.socialbiz.cerura.hr/vijesti/31-u-metkovicu-odrzana-tribina-pod-nazivom-hrvatska-mreza-za-drustveno-poduzetnistvo.html>.

⁹³ Social enterprises and their ecosystems in Europe – Comparative synthesis report, dostupno na <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8274>.

<p>Poslodavci mogu primati subvencije plaća za zapošljavanje osoba s invaliditetom (OSI).</p> <p>Poslodavci mogu biti subvencionirani za troškove prilagodbe radnog mjesta za OSI-e i druge troškove povezane sa zapošljavanjem OSI-a.</p> <p>Poslodavci mogu imati smanjenje stope doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje kod zapošljavanja mladih osoba, nezaposlenih i dugotrajno nezaposlenih osoba, osoba koje se prvi put zapošljavaju te osposobljavanja.</p>	<p>Neprofitne organizacije oslobođene su poreza na dodanu vrijednost ako njihov godišnji prihod (prihod od gospodarskih djelatnosti) ne prelazi 300.000 kuna.</p> <p>Neprofitne organizacije koje ne obavljaju gospodarsku djelatnost nisu obvezne plaćati porez na dobit.</p>	<p>Pojedinci i poduzeća mogu umanjiti poreznu osnovicu za donacije neprofitnim organizacijama u iznosu do 2 % godišnjeg prihoda.</p>
--	--	--

Tablica 14 Postojeći poticajni porezni okvir za poslovanje društvenih poduzetnika (Vidović, 2019.).

Nedostatak pristupa financijama i dalje se smatra jednom od najznačajnijih prepreka za pokretanje, održivost i rast društvenih poduzeća u RH. Među ključnim izazovima na strani potražnje i ponude na financijskom tržištu društvena poduzeća posebno ističu činjenicu da donatori i investitori najčešće ne razumiju njihovu misiju i poslovne modele. Čini se da postoji i neusklađenost između ponude (dostupnost većih sredstava – pojedinačna ulaganja od 250.0000 EUR do npr. minimalno 1 milijun EUR kod Feelsgood Social Impact Investment Funda) i potražnje (društvena poduzeća koja traže financiranje manjeg opsega – do 250.000 EUR). Iako sada postoje određeni dužnički financijski instrumenti koji bi mogli biti prikladni za društvena poduzeća, oni su još uvijek skupi (visoke kamatne stope, kratko razdoblje počeka otplate) i neprilagođeni potrebama društvenih poduzeća (ulaganja u infrastrukturu i opremu). Slijedom toga, današnja praksa jest da društvena poduzeća imaju poprilično zatvoren pristup financiranju iz vanjskih izvora.

Trenutno, većina razvojnih sredstava za društvena poduzeća dolazi iz državnog proračuna ili privatnih i javnih donatora (npr. sredstva iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova), no ti izvori financiranja nisu ni sigurni ni održivi - zbog slabog sustava upravljanja i kvalitete upravljanja projektima od strane Korisnika (kašnjenje PDP-ova i dodjela, kašnjenje odobravanja ZNS-ova, financijske korekcije projekata u provedbi i drugo). HBOR i HAMAG-BICRO ključne su nacionalne institucije koje pružaju financiranje razvoja poduzeća, ali te institucije ne nude financijske proizvode isključivo krojene za društvena poduzeća.

Specijalizirane financijske institucije koje podržavaju društvena poduzeća trenutno razvijaju i testiraju svoju ponudu na hrvatskom tržištu kapitala – Feelsgood Social Impact Investment Fund prvi je hrvatski fond rizičnog kapitala (VC fond) usmjeren podršci hrvatskim i slovenskim društvenim/*impact* poduzećima.⁹⁴ Ostali postojeći fondovi privatnog i rizičnog kapitala u RH nemaju društvena poduzeća u svom investicijskom portfelju ni u strategijama.

Jedan je od značajnijih instrumenata financijske podrške razvoju društvenog poduzetništva u Europskoj uniji održiva ili društveno odgovorna javna nabava. Iako zakonski propisi koji reguliraju javnu nabavu u većini europskih zemalja te sama njihova primjena značajno potiču razvoj sektora društvenog poduzetništva, u RH to još nije slučaj (prvenstveno zbog još slabih kapaciteta i slabe vidljivosti proizvoda društvenih poduzeća javnim naručiteljima). Novim Zakonom o javnoj nabavi (NN 120/2016), koji je stupio na snagu početkom 2017. godine, usvojeni su svi ključni elementi propisani Direktivom 2014/24/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o javnoj nabavi i o stavljanju izvan snage Direktive 2004/18/EZ⁹⁵ (Direktiva 2014/24/EU). Članak 51. ZJN 2016 regulira „rezervirane ugovore“ za organizacije koje u postupcima javne nabave žele dati prioritet određenim vrstama subjekata, npr. društvenim poduzećima za radnu integraciju (eng. WISE – Work Integration Social Enterprise), a ne samo zaštitnim radionicama (kao što je bila praksa prije prenošenja Direktive u nacionalno zakonodavstvo). Osim mogućnosti „rezerviranih ugovora“ iz članka 51, zakon propisuje posebne propise za ugovaranje „socijalnih i drugih posebnih usluga“ (članci 323. do 331. ZJN). Među ostalim, te usluge uključuju i usluge socijalne skrbi, zdravstvene zaštite, obrazovanja, kulturne programe ili druge usluge od općeg interesa. Zakon također definira i novu mogućnost definiranja kriterija za odabir ekonomski najpovoljnije ponude (ENP), što omogućuje različito ponderiranje kriterija cijene spram drugih, kvalitativnih kriterija.

U RH ne postoje oznake kvalitete, certifikati ili drugi oblici identifikacije proizvoda, usluga ili samih društvenih poduzeća. Jednako tako nije razvijena ni metodologija, alati ni praksa mjerenja i upravljanja utjecajem društvenih poduzeća. Nema sustavnih mehanizama nagrađivanja najznačajnijih ili najboljih društvenih poduzeća. Ne postoje mediji koji sustavno prate razvoj, informiraju i educiraju javnost o potencijalima, značaju i rezultatima društvenih poduzeća u RH, kao što je na primjer *Pioneers Post: The Social Enterprise Magazine* iz Velike Britanije. Unatoč tomu, RH nije na začelju razvijenosti ekosustava društvenog poduzetništva u EU – tek nekoliko članica EU ima razvijene ovakve oblike podrške vidljivosti društvenih poduzeća.

Ključni nalazi:

Europska komisija pokazuje veliki interes za društveno poduzetništvo – tome u prilog govori porast broja instrumenata za podršku, širenje obuhvata intervencija kroz različite Glavne

⁹⁴ Feelsgood Social Impact Investment Fund *impact* poduzeća definira kao poslovne pothvate s jakim upravljačkim timovima i poslovnim modelom spremnim za skaliranje, koji koriste privatni kapital za ostvarenje profitno usmjerenih ciljeva i mjerljivog društvenog utjecaja samog pothvata – <https://www.feelsgoodcapital.com>.

⁹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32014L0024>.

uprave i programe, raznolikost i razvijenost instrumenata za podršku i brojne druge inicijative.

Operativni program za razdoblje 2021. - 2027. treba biti usklađen s globalnim i europskim trendovima i inicijativama te direktno odgovarati na potrebe i probleme ciljnih skupina kroz prilagođene mjere i aktivnosti sukladno kapacitetima svih dionika uključenih u provedbu.

Okvirni broj aktivnih i potencijalno novih društvenih poduzeća u RH trenutno se kreće između sedamdesetak i petstotinjak, a tek uvođenjem evidencije ili registra i njegovim kontinuiranim upravljanjem bit će moguće statistički pratiti razvoj društvenog poduzetništva. Jedan je od najmanje razvijenih i funkcionalnih elemenata ekosustava društvenog poduzetništva institucionalni okvir. Umjesto državnih institucija, organizacije civilnog društva u dosadašnjem razvoju ekosustava imale su najaktivniju ulogu i ostvarile su najznačajnije rezultate. To je vidljivo i kroz razvoj financijske i nefinancijske podrške društvenim poduzećima, povećanje vidljivosti društvenih poduzeća, kao i razvoj sustava za mjerenje i upravljanje društvenim utjecajem.

U RH ne postoji poseban zakonski akt koji definira ili regulira društveno poduzetništvo, no hrvatski pravni sustav omogućuje razvoj društvenog poduzetništva kroz različite pravne forme. Najznačajniji pomak u razvoju ekosustava očekivan je s usvajanjem i implementacijom Strategije razvoja društvenog poduzetništva.

3.2. Evaluacijski kriterij: UČINKOVITOST

Evaluacijskim kriterijem učinkovitosti procjenjuju se rezultati intervencija. Poblize, vrednuje se razmjer u kojem su planirane aktivnosti i rezultati ostvareni. Podaci prikupljeni sekundarnim istraživanjem, anketiranjem, intervjuiranjem te provođenjem fokus-grupa čine temelj i polazišnu točku istraživanja fokusiranog na kriterij učinkovitosti u ovoj fazi provedbe.

EP 3. U kojoj su mjeri usklađene aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva i OPULJP-a u okviru Specifičnog cilja 9.v.1?

OPULJP u okviru PO 2 definira aktivnosti koje se odnose na razvoj društvenog poduzetništva; u tematskoj cjelini 9 „Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svake diskriminacije“, IP 9.v definira SC 9.v.1 kao jednu od ključnih metrika promjene elementa ekosustava društvenog poduzetništva u RH. U okviru tog cilja potiču se društveno inovativne aktivnosti u vidu kreiranja novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti koje se bave potrebama i pitanjima u zajednici i promiču zapošljavanje, novi načini međuresorne suradnje, organiziranje javnih događanja i umrežavanje u svrhu promicanja vidljivosti, različitih obrazovnih aktivnosti namijenjenih društvenim poduzećima i njihovim zaposlenicima, kapital za pokretanje i širenje poslovanja za aktivnosti koje su prihvatljive u okviru ESF-a, razvoj i provedbu mjerenja društvenog utjecaja i istraživanja.

Strategija razvoja društvenog poduzetništva po prvi puta u RH jasno je komunicirala definiciju, kriterije prepoznavanja društvenih poduzeća (Šimleša i sur 2015., Vidović 2019. navode da se u praksi provedba kriterija pokazala problematičnom zbog kompleksnosti razumijevanja i dokazivanja istih) te dala smjernice za daljnji razvoj društvenog poduzetništva, kako za MROSP, tako i za druge dionike koji se bave poticanjem društvenog poduzetništva na institucionalnoj razini, u praksi i za društvena poduzeća, kroz pet mjera.

Strategija razvoja društvenog poduzetništva predviđala je i posebne aktivnosti unutar svake mjere s jasno definiranim nositeljem, sunositeljima, rokovima, pokazateljima i financijskom vrijednosti. Sinergijski učinak navedenih mjera trebao je osigurati poticajno okruženje za poslovanje društvenih poduzeća te doprinijeti jačem i usmjerenijem razvoju ekosustava društvenog poduzetništva. Strategija razvoja društvenog poduzetništva tu zadaću nije ispunila zbog kašnjenja u implementaciji, kao i zanemarivanju važnosti provedbe pojedinih mjera i aktivnosti od strane nositelja mjera (Vidović, 2019). U istom radu autorica kao ključne razloge navodi manjak političke volje za razvoj poticajnih politika te slabe administrativne kapacitete MROSP-a za provedbu Strategije razvoja društvenog poduzetništva.

Pregled mjera, aktivnosti i pokazatelja Strategije razvoja društvenog poduzetništva:

Mjera / Aktivnosti	Nositelj:	Sunositelji:	Rok:	Sredstva (HRK):	Izvor financiranja :	Pokazatelji:
MJERA 1. Uspostava i unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva						
1.1. Uspostava institucionalne jedinice i suradničkih odnosa s drugim institucijama s ciljem učinkovite pripreme i provedbe javnih politika namijenjenih razvoju i praćenju društvenog poduzetništva	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	/	2. tromjesečje 2015. godine	3.000.000,00	MRMS/Državni proračun/ESF	Osnovana institucionalna jedinica zadužena za provedbu i praćenje Strategije razvoja društvenog poduzetništva. Uspostavljanje „centra kompetencija“ – repozitorija nacionalnih dobrih praksa, statističkih izvješća, baze podataka društvenog poduzetništva
1.2. Dubinska analiza potreba postojećih društvenih poduzetnika	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo financija, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo branitelja	3. tromjesečje 2015. godine	300.000,00	MRMS/ESF	Izrađena preliminarna baza postojećih društvenih poduzetnika Identificirane potrebe hrvatskih društvenih poduzetnika (podloga za dubinsku analizu postojećeg zakonodavnog okvira)

1.3. Dubinska analiza postojećeg zakonodavnog okvira kao podloga za iniciranje usklađenih zakonodavnih promjena s ciljem stvaranja poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo financija, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo branitelja, Ministarstvo gospodarstva, Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo	4. tromjesečje 2015. godine	200.000,00	MRMS/ESF	Izrađena analiza zakonodavnog okvira Donesene preporuke s ciljem stvaranja poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva s prijedlozima izmjena/dopuna zakonodavnog okvira Broj izmijenjenih propisa
1.4. Razvoj sustava poticaja i olakšica za društvene poduzetnike na temelju preporuka proizašlih iz analize zakonodavnog okvira i analize potreba	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo financija, Ministarstvo poduzetništva i obrta, JLP(R)S, CEDRA HR, Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo	1. tromjesečje 2016. godine	400.000,00	Državni proračun/ESF	Izrađen plan poticaja i olakšica Poticaji i olakšice ugrađeni u zakonodavni sustav
1.5. Uspostava jedinstvene evidencije društvenih poduzetnika,	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo financija, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo branitelja, Ministarstvo gospodarstva, Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo	2. tromjesečje 2016. godine	100.000,00	MRMS/ESF	Uspostavljen pravni okvir za evidenciju društvenih poduzetnika

razrada kriterija i pravila prepoznavanja društvenih poduzetnika		obrta, Ministarstvo financija				poduzetnika Uspostavljena jedinstvena evidencija društvenih poduzetnika
1.6. Osiguranje povoljnih uvjeta za korištenje neiskorištenih javnih prostornih resursa (poslovnih, građevinskih, poljoprivrednih) diljem RH te kroz osiguranje odgovarajućih izvora financiranja za potrebe prilagodbe, uređenja i opremanja infrastrukture za društveno-poduzetničke aktivnosti	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo obrane, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, JLP(R)S, Državni ured za upravljanje državnom imovinom, Ministarstvo poljoprivrede, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	2.400.000,00	MRMS/MO RH/MRRFE U/EFRR	Najmanje 20 realiziranih projekata suradnje glede uporabe neiskorištenih prostornih resursa
1.7. Razvoj i sustavna podrška djelovanju nacionalnih potpornih mehanizama za razvoj	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ured za udruge Vlade RH, organizacije civilnog društva	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	3.500.000,00	MRMS/ESF/ UZUVRH/or ganizacije	Promicanje zajedničkih inicijativa i partnerstava tijela državne i javne vlasti i nacionalnih potpornih

društvenog poduzetništva					civilnog društva	mehanizama za razvoj društvenog poduzetništva na godišnjoj i višegodišnjoj razini usmjerenih osiguranju pomoći i podrške potencijalnim i postojećim društvenim poduzetnicima
1.8. Potpore za kvantitativna i kvalitativna znanstvena i stručna istraživanja društvenog poduzetništva	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo poduzetništva i obrta, znanstveno-istraživačke ustanove, organizacije civilnog društva	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine, dodjela bespovratnih sredstava 2016. i 2018. godine	2.000.000,00	MRMS/ESF	Provedeno najmanje 10 znanstvenih i stručnih istraživanja uz održavanje javnih prezentacija o preporukama proizašlima iz istraživanja
1.9. Razvoj i primjena metodologije za praćenje i vrednovanje društvenog, ekonomskog i okolišnog utjecaja društvenog poduzetništva	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ured za udruge Vlade RH, Državni zavod za statistiku, znanstveno-istraživačke ustanove, organizacije civilnog društva	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine, dodjela bespovratnih sredstava 2016. i 2019. godine	6.000.000,00	MRMS/ESF	Razvijena metodologija za praćenje i vrednovanje učinaka društvenog poduzetništva do kraja 2015. godine Raspisana i ugovorena dva natječaja o dodjeli bespovratnih sredstava za izobrazbu društvenih računovođa pri društvenim poduzetnicima i vanjsku reviziju društvenog, ekonomskog i

						okolišnog utjecaja društvenog poduzetništva
				17.900.000,00		
MJERA 2. Uspostava financijskog okvira za učinkovit rad društvenih poduzetnika						
2.1. Razvoj i uspostava jedinstvenog jamstvenog mehanizma/fonda kojim bi se ulagačima smanjili rizici, a društvenim poduzetnicima olakšao pristup tržištu kapitala	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, HAMAG-BICRO, Ministarstvo poduzetništva i obrta	4. tromjesečje 2016. godine	24.000.000,00	ESF/(drugi izvori financiranja)	Uspostavljen jedinstveni jamstveni mehanizam/fond Broj potpora dodijeljenih iz jamstvenog fonda
2.2. Sustavna financijska potpora razvoju sektora društvenog poduzetništva kroz europske fondove i programe, uz proračunsko sufinanciranje	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo branitelja	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine, dodjela bespovratnih sredstava 2016. i 2018. godine	40.000.000,00	MRMS/MIN PO/MHB/ES F	Raspisana i ugovorena dva natječaja o dodjeli bespovratnih sredstava za razvoj društvenog poduzetništva Broj osoba uključenih u projekte vezane za razvoj društvenog poduzetništva (zaposlenih/novozaposlenih 6 mjeseci nakon sudjelovanja u projektnim

						aktivnostima/sudionika u obrazovnim aktivnostima)
2.3. Uspostava okvira za financiranje društvenog poduzetništva	Hrvatska banka za obnovu i razvitak	Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, udruženja banaka, organizacije civilnog društva	4. tromjesečje 2016. godine za okvir/4. tromjesečje 2017. godine za liniju poticaja/kredita	8.000.000,00	MRMS/HBOR/ESF	Uspostavljen okvir za financiranje društvenog poduzetništva Provedena linija poticaja/kredita za društveno poduzetništvo
2.4. Podrška razvoju sustava inovativnih financijskih instrumenata za poticanje društvenog poduzetništva i socijalnih inovacija	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo poduzetništva i obrta, HAMAG-BICRO, Ured za udruge Vlade RH, razvojne agencije, Zadruga za etičko financiranje	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	45.000.000,00	MRMS/MINPO/ESF/EuSEF	Do kraja 2016. godine razvijen sustav inovativnih financijskih instrumenata Najmanje 100 dodijeljenih potpora u okviru financijskih instrumenata

2.5. Dodjela bespovratnih sredstava društvenim poduzetnicima za zapošljavanje teže zapošljivih skupina, razvoj i unapređenje socijalnih usluga, ulaganja u socijalne inovacije, suupravljanja javnim dobrima u lokalnoj zajednici i razvoja solidarne razmjene	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo branitelja, Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	43.850.000,00	MRMS/MIN PO/MSPM/MB/ESF	Raspisana i ugovorena dva natječaja o dodjeli bespovratnih sredstava za zapošljavanje teže zapošljivih skupina te razvoj i unapređenje socijalnih usluga Raspisani natječaji za socijalne inovacije u području suupravljanja javnim dobrima u lokalnoj zajednici te razvoja solidarne razmjene Najmanje 1.000 osoba zaposleno kroz dodjelu bespovratnih sredstava Najmanje 40 socijalnih inovacija (po 2 po županiji)
				160.850.000,00		
MJERA 3. Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja						

<p>3.1. Podrška obrazovnim ustanovama koje provode različite oblike društvenog poduzetništva (učeničko zadugarstvo, vježbeničke tvrtke, projekti u partnerstvu s provoditeljima društvenog poduzetništva)</p>	<p>Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava</p>	<p>Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ured za udruge Vlade RH, Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, Hrvatska udruga učeničkog zadugarstva</p>	<p>Kontinuirano od 2015. do 2020. godine</p>	<p>4.000.000,00</p>	<p>MRMS/MZ OS/MINPO/ESF/DOP</p>	<p>Godišnja dodjela nagrade za obrazovne ustanove koje promiču društveno poduzetništvo</p> <p>Broj događanja proveden do kraja 2016. godine o promicanju školskog zadugarstva i drugih oblika društvenog poduzetništva Broj učenika uključenih u različite oblike društvenog poduzetništva (zadruge, vježbeničke tvrtke, projektne aktivnosti)</p> <p>Broj učeničkih zadruga kao promicatelja društvenog poduzetništva na županijskim razinama i na nacionalnoj razini (na smotrama)</p> <p>Provedena analiza rada školskih zadruga promicatelja društvenog poduzetništva</p> <p>Broj natječaja/projekata koji promiču društveno poduzetništvo aktivnostima i partnerstvom</p>
---	---	---	--	---------------------	---------------------------------	--

3.2. Poticanje projekata koji promiču cjeloživotno učenje pomoću obrazovnih programa temeljenih na ishodima učenja među kojima je i društveno poduzetništvo	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvo poduzetništva i obrta, organizacije civilnog društva	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine, dodjela bespovratnih sredstava 2016. i 2018. godine	18.000.000,00	MRMS/ESF	Broj obrazovnih programa proizašlih iz natječaja za obrazovanje odraslih s elementima društvenog poduzetništva Broj projekata koji podržavaju društveno poduzetništvo kroz partnerstvo predstavnika društvenog poduzetništva
3.3. Potpora promociji društvenog poduzetništva kroz natječaje za ustanove obrazovanja na svim razinama	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, znanstveno-istraživačke ustanove, obrazovne ustanove	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	6.000.000,00	MRMS/ESF	Najmanje 20 projekata s aktivnostima informiranja i promocije društvenog poduzetništva Broj moderniziranih obrazovnih programa s elementima društvenog poduzetništva u srednjem obrazovanju

<p>3.4. Potpore razvoju, uvođenju i replikaciji/skaliranju inovativnih obrazovnih programa s ciljem poticanja razvoja društvenog poduzetništva i socijalnih inovacija u ustanovama obrazovanja</p>	<p>Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava</p>	<p>Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, znanstveno-istraživačke ustanove, obrazovne ustanove i stručne agencije sustava obrazovanja</p>	<p>Kontinuirano od 2015. do 2020. godine</p>	<p>32.000.000,00</p>	<p>ESF</p>	<p>Raspisana i ugovorena dva natječaja o dodjeli bespovratnih sredstava za razvoj, uz primjenu i promociju inovativnih programa i neformalnog obrazovanja, koji potiču razvoj društvenog poduzetništva i socijalnih inovacija</p> <p>Raspisan i ugovoren natječaj za izradu nacionalnog programa obrazovanja za društveno poduzetništvo i socijalne inovacije sukladno Strategiji Europe 2020. za pametan, održiv i uključiv rast</p> <p>Najmanje 50 projekata s aktivnostima razvoja i provedbe inicijativa društvenog poduzetništva</p> <p>Najmanje 200 postojećih ili potencijalnih društvenih poduzetnika steklo potrebna znanja i vještine kroz obrazovne programe, studentska putovanja,</p>
--	---	---	--	----------------------	------------	--

						mentorstva <i>i job-shadowing</i> Broj obrazovnih ustanova koje su uvele društveno poduzetništvo kao način razvoja socijalnih inovacija u obrazovanju, promicanju građanskih vrijednosti i horizontalnih kompetencija u obrazovnom sustavu
3.5. Potpore za tiskano i multimedijско/web informiranje za potrebe izobrazbe u području društvenog poduzetništva	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvo kulture, znanstveno-istraživačke institucije	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	2.000.000,00	MRMS/ESF	Broj publikacija za informiranje o društvenom poduzetništvu Broj web portala za informiranje

3.6. Pružanje potpore stručnom usavršavanju nastavnika u stjecanju kompetencija za društveno poduzetništvo	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Agencija za znanost i visoko obrazovanje	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	3.000.000,00	ESF	Broj nastavnika uključenih u stručno usavršavanje za društveno poduzetništvo Broj stručnih skupova za stručno usavršavanje nastavnika u društvenom poduzetništvu
3.7. Poticanje osposobljavanja odraslih za potrebe društvenog poduzetništva	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, znanstveno-istraživačke institucije, organizacije civilnog društva	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	6.000.000,00	MRMS/MZ OS/ESF	Najmanje 5 razvijenih programa s ishodima učenja o društvenom poduzetništvu, a za potrebe društvenog poduzetništva do kraja 2017. godine Najmanje 500 osoba uključenih u programe osposobljavanja za potrebe društvenog poduzetništva

3.8. Razvoj i provedba informiranja i izobrazbe djelatnika javnog i civilnog sektora (državne uprave, lokalne i područne (regionalne) samouprave, HZZ-a, CZSS-a, LPZ/, LAG-ova, Sveučilišta) o mogućnostima i modelima razvoja i podrške društvenog poduzetništva na nacionalnim, županijskim i lokalnim razinama	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Udruge gradova, HZZ, ZCSS, CEDRA HR, LEADER mreže	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	2.000.000,00	MRMS/ ESF	Najmanje 20 informativnih događaja i 50 programa osposobljavanja za najmanje 10 ciljanih skupina Najmanje 4.000 osoba uključenih u programe informiranja i 600 u programe izobrazbe o društvenom poduzetništvu
3.9. Financijsko i porezno opismenjavanje za društvene poduzetnike	Ministarstvo financija	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, organizacije civilnog društva	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	2.000.000,00	MRMS/ESF	Najmanje 20 provedenih radionica Najmanje 400 osoba uključenih u radionice
				75.000.000		
MJERA 4. Osiguranje vidljivosti uloge i mogućnosti društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj i informiranje opće javnosti o temama u vezi s društvenim poduzetništvom						

4.1. Informiranje medija i javnosti o mogućnostima i važnosti razvoja društvenog poduzetništva	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo branitelja, Ministarstvo gospodarstva, Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, Forum socijalnog poduzetništva, Ured za udruge Vlade RH, organizacije civilnog društva	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	4.000.000,00	TDU (MRMS/MS PM/MINPO/MB/MG/UZ UVRH)/OC D/ESF	Godišnja konferencija o društvenom poduzetništvu Organizacija najmanje dva seminara godišnje o mogućnostima i važnosti razvoja društvenog poduzetništva Najmanje jedna konferencija za tisak godišnje o provedbi Strategije razvoja društvenog poduzetništva
4.2. Promocija primjera dobre prakse društvenih poduzetnika kroz organizaciju javnih događanja	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo branitelja, Ministarstvo	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	2.000.000,00	TDU (MRMS/MS PM/MINPO/MB/MG/UZ UVRH)/OC D/ESF	Organiziranje međunarodnih programa razmjene dobre prakse društvenog poduzetništva Organiziranje najmanje sedam javnih događanja međunarodnog karaktera na temu društvenog

		gospodarstva, Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, Forum socijalnog poduzetništva, organizacije civilnog društva				poduzetništva Dodjela godišnje nagrade za različite kategorije društvenih poduzetnika/ca
4.3. Potpore inicijativama i projektima koji promiču društveno poduzetništvo u zajednici kroz (su)financiranje troškova produkcije promotivnih materijala i multimedijalnog prikaza društvenog poduzetništva	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo kulture, Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, organizacije civilnog društva	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	2.000.000,00	MRMS/MK/ ESF	Najmanje 20 projekata podržano za produkciju promotivnih materijala i multimedijalnog prikaza društvenog poduzetništva
4.4. Poticanje pojedinačnih i zajedničkih nastupa društvenih poduzetnika na tržištu te potporu izgradnji zajedničkih proizvoda i usluga	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo branitelja, Hrvatski centar za zadružno	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine, dodjela bespovratnih sredstava u	6.500.000,00	TDU (MRMS/MI NPO/MG/M B)/OCD/ESF	Najmanje 50 mjera potpore zajedničkih nastupa Sufinancirano najmanje 30 projekata vezanih za promicanje zajedničkih proizvoda

		poduzetništvo, CEDRA HR, organizacije civilnog društva	2016. i 2019. godini			
4.5. Promocija deklaracija i oznaka na proizvodima i uslugama s dodatnom društvenom i okolišnom vrijednosti (eko-oznake Europske unije Ecolabel, EMAS)	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo branitelja, CEDRA HR, Hrvatski zavod za norme u suradnji s poslovnim udruženjima i organizacijama civilnog društva	Kontinuirano od 2015. do 2020. godine	2.000.000,00	TDU (MG/MRMS /MINPO/MZ OIP/MSPM/ HZN)/OCD/ ESF	Pokretanje informativnog web portala o deklaracijama i etiketama za proizvode i usluge s dodatnom društvenom i okolišnom vrijednosti Organizirane i sufinancirane najmanje dvije promotivne kampanje o deklaracijama i etiketama za proizvode i usluge s dodatnom društvenom i okolišnom vrijednosti Organizirano i sufinancirano najmanje deset javnih događaja o deklaracijama i etiketama za proizvode i usluge s dodatnom društvenom i okolišnom vrijednosti
				16.500.000,00		

MJERA 5. Praćenje provedbe Strategije

5.1. Osnivanje i rad Savjeta za razvoj društvenog poduzetništva	Vlada RH	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	Uspostava Savjeta 2. tromjesečje 2015., kontinuirani rad do 2020. godine	100.000,00	Državni proračun/ESF	Održana najmanje dva godišnja sastanka Savjeta Održane najmanje dvije godišnje tematske sjednice Savjeta na regionalnoj i lokalnoj razini Praćenje provedbe Strategije razmatranjem godišnjih i evaluacijskih izvješća
5.2. Praćenje provedbe Programa financiranja društvenog poduzetništva iz ESF-a	sektorsko tijelo za provedbu Strategije, sektorsko tijelo za ESF – društveno poduzetništvo, Savjet za razvoj društvenog poduzetništva	/	Prvo tromjesečje svake godine provedbe	/	/	Godišnje tematske rasprave Savjeta za razvoj društvenog poduzetništva temeljem izvješća sektorskog tijela za upravljanje projektima ESF-a u području društvenog poduzetništva Usklađenost planiranja i provedbe projekata iz ESF-a sa Strategijom i akcijskim planovima

5.3. Evaluacije provedbe Strategije razvoja društvenog poduzetništva	Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava	/	Srednjoročna evaluacija 3. tromjesečje 2017. i završna evaluacija 3. tromjesečje 2020. godine	300.000,00	MRMS/ESF	<p>Angažirani vanjski evaluatori</p> <p>Provedene dvije vanjske participativne evaluacije</p> <p>Nalazi i preporuke evaluacije integrirane u daljnje akcijsko i strateško planiranje</p> <p>Sastavljena i usvojena dva evaluacijska izvješća</p>
				400.000,00		

Tablica 15 Pregled mjera, aktivnosti i pokazatelja Strategije razvoja društvenog poduzetništva, Strategija razvoja društvenog poduzetništva.

Pregled planiranih, iniciranih i provedenih aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva, u kontekstu doprinosa SC-a 9.v.1 OPULJP-a, na temelju desk analize primarnih i sekundarnih podataka iz nekoliko izvora – novijih istraživačkih radova koji su se bavili analizom i vrednovanjem Strategije razvoja društvenog poduzetništva,⁹⁶ nalaza intervju s Korisnicima, fokus-grupa (s nositeljima mjera Strategije razvoja društvenog poduzetništva, predstavnicima postojećih potpornih organizacija društvenim poduzećima, akademskim i istraživačkim osobljem) – prikazan je Tablicom niže:

⁹⁶ Šimleša D. (2015), Mapiranje novih obzora - Izvještaj o stanju društvenog poduzetništva u Hrvatskoj 2015., Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, dostupno na <https://www.kulturpunkt.hr/sites/default/files/izvjestaj-mapiranje-novih-obzora.pdf>

European Commission (2018), Update of the Mapping of Social Enterprises and their Eco-systems in Europe. Country Report – Croatia. Directorate – General for Employment, Social Affairs and Inclusion – Report submitted by EURICSE & EMES, dostupno na <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20958&langId=en>

Baturina D. (2021), Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine – želje i stvarnost (Dijalogom do Hrvatske mreže za društveno poduzetništvo, 08.04.2021)

Mjere Strategije razvoja društvenog poduzetništva i OPULJP-a 2014. – 2020.	Planirane aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva	Inicirane i provedene aktivnosti Strategije; pokazatelji, institucionalizirani produkti	Procjena utjecaja na ekosustav društvenog poduzetništva u Hrvatskoj	Planirane aktivnosti OPULJP-a 2014. – 2020. U okviru SC-a 9.v.1	Doprinos ostvarenosti SC-a 9.v.1
<p>STRATEGIJA RAZVOJA DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA</p> <p>Mjera 1. Uspostava i unaprjeđenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva</p> <p>OPULJP 2014. – 2020.</p>	<p>1.1. Uspostava institucionalne jedinice i suradničkih odnosa s drugim institucijama s ciljem učinkovite pripreme i provedbe javnih politika namijenjenih razvoju i praćenju društvenog poduzetništva</p> <p>1.2. Dubinska analiza potreba postojećih društvenih poduzetnika</p> <p>1.3. Dubinska analiza postojećeg zakonodavnog okvira kao podloga za iniciranje usklađenih zakonodavnih promjena s ciljem stvaranja poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva</p>	<p>U okviru Mjere 1 nijedna aktivnost nije provedena.</p> <p>Iako je MROSP već u srpnju 2015. godine osnovao Odjel za projekte iz područja društvenog poduzetništva, funkcionalno odjel djeluje u ulozi PT 1 u okviru tijela SUK-a te ne sudjeluje u pripremi i provedbi javnih politika (povremeno su predstavnici Odjela bili uključeni u neke procese kreiranja politika i</p>	<p>Provedene aktivnosti u okviru Mjere 1, produkti aktivnosti nisu imali utjecaj na razvoj ekosustava društvenog poduzetništva u Hrvatskoj.</p>	<p>Istraživanja i mapiranje društvenih poduzetnika/ društvenih poduzeća u Hrvatskoj</p> <p>Izrada metodologije za praćenje ekonomskog i društvenog utjecaja društvenih poduzeća</p>	<p>MROSP nije proveo mapiranje društvenih poduzetnika, nije izrađena baza društvenih poduzetnika (Europska komisija provela je mapiranje 2019. godine i objavila sintetizirano usporedno izvješće za 35 europskih država</p>

<p>Evidencija društvenog poduzetništva Mjerenje i upravljanje društvenim utjecajem</p>	<p>1.4. Razvoj sustava poticaja i olakšica za društvene poduzetnike na temelju preporuka proizašlih iz analize zakonodavnog okvira i analize potreba 1.5. Uspostava jedinstvene evidencije društvenih poduzetnika, razrada kriterija i pravila prepoznavanja društvenih poduzetnika 1.6. Osiguranje povoljnih uvjeta za korištenje neiskorištenih javnih prostornih resursa (poslovnih, građevinskih, poljoprivrednih) diljem RH te kroz osiguranje odgovarajućih izvora financiranja za potrebe prilagodbe, uređenja i opremanja infrastrukture za društveno-poduzetničke aktivnosti</p>	<p>provedbu projekata na nacionalnoj i EU razini). Ostale planirane aktivnosti (nositelj svih aktivnosti unutar mjere bilo je MROSP), nisu provedene. Jedna od ključnih aktivnost bila je i uspostava jedinstvene evidencije društvenih poduzetnika, no neslužbene evidencije koje su se u razdoblju 2014. – 2020. koristile bile su posljedica rada privatnih neprofitnih potpornih organizacija društvenim poduzećima.</p>			<p>te pojedinačno Izvješće za Republiku Hrvatsku – navedeno istraživanje ne sadrži evidenciju društvenih poduzetnika). U Hrvatskoj su u posljednjih nekoliko godina provedene desetine akademskih istraživanja⁹⁷ financiranih iz drugih javnih ili privatnih izvora.</p>
--	---	--	--	--	---

⁹⁷ Hrvatska znanstvena bibliografija CROSBİ (<https://www.bib.irb.hr>) sadrži preko 50 znanstvenih radova na temu društvenog poduzetništva u razdoblju od 2015. do 2020. godine.

	<p>1.7. Razvoj i sustavna podrška djelovanju nacionalnih potpornih mehanizama za razvoj društvenog poduzetništva</p> <p>1.8. Potpore za kvantitativna i kvalitativna znanstvena i stručna istraživanja društvenog poduzetništva</p> <p>1.9. Razvoj i primjena metodologije za praćenje i vrednovanje društvenog, ekonomskog i okolišnog utjecaja društvenog poduzetništva</p>	<p>Jednako tako, nije osigurana direktna podrška provedbi aktivnosti 1.8 i 1.9. – sva provedena istraživanja, testirane i potvrđene metodologije mjerenja i upravljanja utjecajem rezultat su rada privatnih neprofitnih potpornih organizacija i njihovih partnera na europskoj razini. Potporne organizacije razvijene su vlastitim kapitalom tih organizacija ili ulaganjima drugih privatnih organizacija.</p> <p><u>Nije ostvaren nijedan pokazatelj provedbe.</u></p>			<p>MROSP nije inicirao izradu metodologije za mjerenje i upravljanje društvenim utjecajem. Ipak, nekoliko potpornih organizacija (ZEF, ZMAG, ACT Grupa) radili su na lokalizaciji i testiranju nekih međunarodnih metodologija (SROI, Economy for Common Good...).</p>
STRATEGIJA RAZVOJA	2.1. Razvoj i uspostava jedinstvenog jamstvenog mehanizma/fonda kojim bi se	Provedena je aktivnost 2.2. – konkretno, objavljena su dva PDP-a (<i>Poticanje</i>	Provedene aktivnosti u okviru Mjere 2., produkti aktivnosti	Bespovratna sredstva	Objavljena su dva PDP-a i izravna dodjela sredstava.

<p>DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA Mjera 2. Uspostava financijskog okvira za učinkovit rad društvenih poduzetnika</p> <p>OPULJP 2014. – 2020. Dostupnost financijskog kapitala</p>	<p>ulagačima smanjili rizici, a društvenim poduzetnicima olakšao pristup tržištu kapitala 2.2. Sustavna financijska potpora razvoju sektora društvenog poduzetništva kroz europske fondove i programe, uz proračunsko sufinanciranje 2.3. Uspostava okvira za financiranje društvenog poduzetništva 2.4. Podrška razvoju sustava inovativnih financijskih instrumenata za poticanje društvenog poduzetništva i socijalnih inovacija 2.5. Dodjela bespovratnih sredstava društvenim poduzetnicima za zapošljavanje teže zapošljivih skupina, razvoj i unapređenje socijalnih usluga,</p>	<p><i>društvenog poduzetništva</i> 2016. godine i <i>Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.</i> 2019. godine) te izravna dodjela sredstava Ministarstvu hrvatskih branitelja 2017. godine.</p> <p>Dvije aktivnosti djelomično su provedene: aktivnost 2.4. (u lipnju 2018. godine završena je <i>ex-ante</i> analiza „Financijski instrumenti, Zapošljavanje i društveno poduzetništvo, OPULJP i aktivnost 2.5. (u okviru dva objavljena PDP-a planirano je projektnim aktivnostima obuhvatiti</p>	<p><u>imali su ograničen utjecaj na razvoj ekosustava društvenog poduzetništva u Hrvatskoj (trenutno mjerljiv samo za PDP Poticanje društvenog poduzetništva).</u></p>	<p>Financijski instrumenti (subvencioniranje kamatnih stopa, mikrofinanciranje, kredit i garancije) Podrška Etičnoj banci i drugim financijskim institucijama koji imaju financijske programe za društvene poduzetnike</p>	<p>Baturina (2021) takvo financiranje naziva stihijskim – financirao se razvoj novih i postojećih društvenih poduzeća, dok se razvoj drugih ključnih aktera u razvoju ekosustava zanemario.⁹⁸ Napravljena je <i>ex- ante</i> analiza, no nakon objave nisu inicirani daljnji koraci u razvoju pet potencijalnih financijskih instrumenta.</p>
---	---	---	---	--	--

⁹⁸ Baturina D. (2021), Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine – želje i stvarnost (Dijalogom do Hrvatske mreže za društveno poduzetništvo, 08.04.2021)

	<p>ulaganja u socijalne inovacije, suupravljanja javnim dobrima u lokalnoj zajednici i razvoja solidarne razmjene</p>	<p>veći broj nezaposlenih osoba i integrirati ih na tržište rada).</p> <p>Porezni okvir i dalje je nepovoljan. Privatne inicijative (primjerice Feelsgood Social Impact Investment Fund, Erste banka, Zagrebačka banka i drugi) te Grad Zagreb u posljednjih pet godina napravile su značajne pomake u razvoju (inovativnih) financijskih proizvoda (konvertibilni kredit, quazi-equity i equity financiranje) i PDP.</p> <p>Zakon o javnoj nabavi otvorio je 2016. novu mogućnost sudjelovanja društvenih poduzeća u</p>			<p>Razni financijski instrumenti (mikrokrediti, krediti za obrtna sredstva, krediti za investicijska ulaganja, equity instrumenti i drugi) razvijeni su za društvena poduzeća u posljednjih pet godina, osim privatnih projekata, PDP razvili su još Grad Zagreb i HBOR. Tijekom 2014. i 2015. godine Zadruga za etično financiranje provodila je pilot projekt osnivanja</p>
--	---	---	--	--	---

		<p>postupcima javne nabave, no za sada nema značajnih primjera društveno odgovorne javne nabave.</p> <p><u>Djelomično su ostvarena tri pokazatelja provedbe:</u> raspisana su dva natječaja o dodjeli bespovratnih sredstava (posljednji je još u procesu ugovaranja), određeni je broj nezaposlenih osoba aktiviran, no tek je manji postotak od predviđenog zaposlen.</p>			<p>EuSEF fonda u Hrvatskoj, bez konkretnog rezultata zbog slabe podrške nekih državnih institucija⁹⁹.</p>
STRATEGIJA RAZVOJA DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA	3.1. Podrška obrazovnim ustanovama koje provode različite oblike društvenog poduzetništva (učeničko zadugarstvo,	Tri su aktivnosti djelomično provedene (3.4., 3.7. i 3.8.), prvenstveno se	Provedene aktivnosti u okviru Mjere 3., produkti aktivnosti imali su ograničen	Prijenos dobre prakse putem seminara i radionica koje	Razvijeno je nekoliko formalnih i neformalnih

⁹⁹ Izvještaj o radu za 2015. godinu, Zadruga za etično financiranje, https://zef.hr/docs/Godisnji_izvjestaj_ZEF_2015.pdf

<p>Mjera 3. Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja</p> <p>OPULJP 2014. – 2020.</p> <p>Poduzetničko obrazovanje</p>	<p>vježbeničke tvrtke, projekti u partnerstvu s provoditeljima društvenog poduzetništva)</p> <p>3.2. Poticanje projekata koji promiču cjeloživotno učenje pomoću obrazovnih programa temeljenih na ishodima učenja među kojima je i društveno poduzetništvo</p> <p>3.3. Potpora promociji društvenog poduzetništva kroz natječaje za ustanove obrazovanja na svim razinama</p> <p>3.4. Potpore razvoju, uvođenju i replikaciji/skaliranju inovativnih obrazovnih programa s ciljem poticanja razvoja društvenog poduzetništva i socijalnih inovacija u ustanovama obrazovanja</p> <p>3.5. Potpore za tiskano i multimedijско/web informiranje</p>	<p>naslanjajući na edukacije i druge obrazovne aktivnosti koje su proveli Korisnici dvaju PDP-a i izravne dodjele sredstava Ministarstvu hrvatskih branitelja.</p> <p>Značajniji doprinos promociji i obrazovanju o društvenom poduzetništvu dalo je nekoliko istraživača iz obrazovnih i istraživačkih organizacija (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (Baturina, D. (2017), Baturina, D. (2018), Baturina, D. (2019)), Fakultet političkih znanosti u Zagrebu (Vidović, D., Baturina, D. (2016), Vidović, D., Perić,</p>	<p>utjecaj na razvoj ekosustava društvenog poduzetništva u Hrvatskoj. Strategija razvoja društvenog poduzetništva nije direktno značajno unaprijedila promicanje obrazovanja o važnosti i ulozi društvenog poduzetništva u Hrvatskoj.</p>	<p>organiziraju društvena poduzeća i OCD-ovi</p> <p>Izrada i provođenje neformalnog osposobljavanja u društvenim poduzećima i OCD-ovima, u suradnji s obrazovnim i poslovnim stručnjacima, savjetnicima i inozemnim stručnjacima</p> <p>Izrada i provedba formalnog obrazovanja za društveno poduzetništvo putem programa</p>	<p>programa obrazovanja kroz dva natječaja i izravne dodjele sredstava Ministarstvu hrvatskih branitelja.</p> <p>Također, razvijeno je nekoliko kurikuluma obrazovnih ustanova kroz vlastita ulaganja, koje danas provode samostalno ili u partnerstvu s drugim potpornim organizacijama</p>
--	---	--	--	---	--

	<p>za potrebe izobrazbe u području društvenog poduzetništva</p> <p>3.6. Pružanje potpore stručnom usavršavanju nastavnika u stjecanju kompetencija za društveno poduzetništvo</p> <p>3.7. Poticanje osposobljavanja odraslih za potrebe društvenog poduzetništva</p> <p>3.8. Razvoj i provedba informiranja i izobrazbe djelatnika javnog i civilnog sektora (državne uprave, lokalne i područne (regionalne) samouprave, HZZ-a, CZSS-a, LPZ/, LAG-ova, Sveučilišta) o mogućnostima i modelima razvoja i podrške društvenog</p>	<p>J. (2016), Vidović, D. (2019)), Institut Ivo Pilar (Šimleša, D. et all. (2015), Šimleša, D. et all. (2016), Šimleša, D. et all. (2019)), Ekonomski fakultet u Osijeku (Perić, J. (2020), Perić, J. et all. (2015)).</p> <p><u>Djelomično su ostvarena tri pokazatelja provedbe: u okviru dvaju PDP-a za dodjelu bespovratnih sredstava financirane su projektne aktivnosti formalnih i neformalnih tipova edukacija (treninzi, radionice, programi</u></p>		<p>koje provode ustanove za obrazovanje odraslih, ustanove za visoko obrazovanje i strukovne škole</p> <p>Uključivanje relevantnih kompetencija za društveno poduzetništvo u nastavni plan i program za osnovne i srednje škole</p> <p>Izobrazba na radnom mjestu u partnerskim</p>	<p>društvenim poduzećima.¹⁰⁰</p>
--	---	--	--	---	---

¹⁰⁰ U formalnom obrazovnom sustavu razvijeno je nekoliko kurikuluma: od srednjoškolskih kurikuluma (Srednja škola Koprivnica, Komercijalna i trgovačka škola Bjelovar...), preko fakulteta (VERN, ZSEM, Ekonomski fakultet u Osijeku, Pravni fakultet u Zagrebu...) do ustanova za cjeloživotno obrazovanje (POU Velika Gorica, Obrtničko učilište...). Već ranije spomenute nefinancijske potporne organizacije u Hrvatskoj (CEDRA Split, SLAP, ACT Grupa, HUKI, Impact Hub Zagreb i drugi), u sklopu svojih pred-inkubacijskih, inkubacijskih i akceleracijskih programa razvile su brojne kurikulume na temu društvene ekonomije, društvenog poduzetništva i ulaganja s društvenim utjecajem.

	poduzetništva na nacionalnim, županijskim i lokalnim razinama 3.9. Financijsko i porezno opismenjavanje za društvene poduzetnike	osposobljavanja), neformalno učenje, informiranje i razmjena iskustava kroz konferencije, konvencije i druge tipove javnih programa umrežavanja.		organizacijama na nacionalnoj i međunarodnoj razini	
STRATEGIJA RAZVOJA DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA Mjera 4. Osiguranje vidljivosti uloge i mogućnosti društvenog poduzetništva u RH i informiranje opće javnosti o temama u vezi s društvenim poduzetništvom OPULJP 2014. – 2020. Veća vidljivost	4.1. Informiranje medija i javnosti o mogućnostima i važnosti razvoja društvenog poduzetništva 4.2. Promocija primjera dobre prakse društvenih poduzetnika kroz organizaciju javnih događanja 4.3. Potpore inicijativama i projektima koji promiču društveno poduzetništvo u zajednici kroz (su)financiranje troškova produkcije promotivnih materijala i multimedijalnog prikaza društvenog poduzetništva 4.4. Poticanje pojedinačnih i zajedničkih nastupa društvenih	4 aktivnosti djelomično su provedene (4.1. – 4.4.), ali sa slabim rezultatima ostvarenja aktivnosti – najčešće su to bili indirektni rezultati Korisnika dvaju natječaja i izravne dodjele sredstava Ministarstvu hrvatskih branitelja – javna savjetovanja, konferencije, sajmovi društvenih poduzeća, multimedijaska produkcija (video i radio materijali). Ipak, Korisnici definiraju kao ključni	Provedene aktivnosti u okviru Mjere 4., produkti aktivnosti imali su ograničen utjecaj na razvoj ekosustava društvenog poduzetništva u Hrvatskoj, ali ipak s najvećim učinkom na vidljivost društvenog poduzetništva.	Organizacija i sudjelovanje na konferencijama na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, o temama koje su relevantne za društveno poduzetništvo (javne politike, poslovanje, razvoj sektora, potrebe zajednice)	MROSP je u okviru europskih i nacionalnih suradnja organizirao nekoliko događaja: od javnih savjetovanja, preko konferencija i drugih informativnih događaja, do međunarodne suradnje u sklopu

	<p>poduzetnika na tržištu te potporu izgradnji zajedničkih proizvoda i usluga</p> <p>4.5. Promocija deklaracija i oznaka na proizvodima i uslugama s dodatnom društvenom i okolišnom vrijednosti (eko-oznake Europske unije Ecolabel, EMAS)</p>	<p>učinak PDP-ova jaču vidljivost društvenih poduzeća, ali ne i veće razumijevanje od strane javnosti.</p> <p>Medijski društveno poduzetništvo nije vidljivo. Neke manje kampanje provedene su u okviru projekata financiranih iz ESF-a, dok ključni dionici najveći doprinos jačoj vidljivosti pripisuju naporima potpornih organizacija društvenim poduzećima.</p> <p><u>Djelomično su ostvarena tri pokazatelja provedbe: u okviru dvaju PDP-a za</u></p>		<p>Organizacija i sudjelovanje na sajmovima</p> <p>Umrežavanje društvenih poduzetnika na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini</p> <p>Organizacija i sudjelovanje u studijskim posjetima u cilju promicanja prijenosa inovativnih poslovnih praksi i ideja</p>	<p>ESF-a Transnacionalne mreže za društvenu ekonomiju.¹⁰¹</p> <p>Korisnici bespovratnih sredstava također su organizirali određeni broj komunikacijskih, promotivnih i drugih događaja koji su trebali osigurati veću vidljivost društvenog poduzetništva, rezultati evaluacije navode</p>
--	---	---	--	---	---

¹⁰¹ MROSP je u programskom razdoblju suorganizirao ili podržao nekoliko važnih događaja: konferenciju „Društveno poduzetništvo u Hrvatskoj – jučer, danas, sutra“, IMPACT2018 konferenciju, dvije konferencije „Društvena poduzeća za radnu integraciju u EU“ i druge tematske konferencije.

		odjelu bespovratnih sredstava financirane su različite promotivne aktivnosti (u manjem broju od predviđenih rezultata): javni događaji informiranja i umrežavanja, produkcija promotivnih materijala i multimedijalnog prikaza društvenog poduzetništva i drugo.			procjenu visokog doprinosa tih aktivnosti.
STRATEGIJA RAZVOJA DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA Mjera 5. Praćenje provedbe Strategije	5.1. Osnivanje i rad Savjeta za razvoj društvenog poduzetništva 5.2. Praćenje provedbe Programa financiranja društvenog poduzetništva iz ESF-a 5.3. Evaluacije provedbe Strategije razvoja društvenog poduzetništva.	Nijedna aktivnost nije provedena, jedna aktivnost je započela s provedbom. Savjet za razvoj društvenog poduzetništva nikad nije iniciran. Provedbu financiranja i aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva djelomično	Provedene aktivnosti u okviru Mjere 5., produkti aktivnosti nisu imali utjecaj na razvoj ekosustava društvenog poduzetništva u Hrvatskoj.	n/p	n/p

		<p>je pratio Odjel za projekte iz područja društvenog poduzetništva MROSP-a.</p> <p>U 4. kvartalu 2019. godine započeo je otvoreni postupak javne nabave za vrednovanje djelatnosti, učinkovitosti i učinaka OPULJP-a 2014. – 2020., Grupa 7: Vrednovanje društvenog poduzetništva. Vrednovanje je započelo u siječnju 2021. godine.</p> <p><u>Ostvaren je jedan pokazatelj provedbe: angažirani su vanjski evaluatori.</u></p>			
--	--	--	--	--	--

Tablica 16 Pregled planiranih, iniciranih i provedenih aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva, Strategija razvoja društvenog poduzetništva.

U Strategiji razvoja društvenog poduzetništva predstavljene su snage i slabosti ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Mjere i aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva jasno su proizašle iz analize slabosti, mogućnosti i prijetnji unutar ekosustava. Upravo slaba implementacija Strategije razvoja društvenog poduzetništva, odnosno izostanak provedbe zajedničkih aktivnosti različitih i ključnih dionika ekosustava društvenog poduzetništva, imala je direktan utjecaj na slabiji razvoj društvenog poduzetništva, specifičnije društvenih poduzeća i potpornih organizacija iz svih triju sektora. Slijedi kratki prikaz identificiranih slabosti ekosustava 2014. godine i procjena današnje situacije (procjena sudionika Fokus-grupe 2 i evaluatora):

Slabosti ekosustava društvenog poduzetništva iz 2014. godine (izvor: SWOT analiza Strategije razvoja društvenog poduzetništva)	Procjena stanja 2021. godine (procjena sudionika Fokus grupe 2 i evaluatora)
Nejasno i neusuglašeno razumijevanje društvenog poduzetništva među dionicima.	Još je uvijek otvorena diskusija pojma socijalno/društveno, jednako tako i razumijevanje koncepta društvenog poduzetništva kao i novog pojma <i>impact</i> poduzetništvo kod ključnih dionika i javnosti. U javnom diskursu (mediji, donositelji odluka, akademska zajednica) koristi se vrlo različita terminologija.
Negativne konotacije komunalnih i neprofitnih oblika gospodarskog djelovanja koje se proglašava neproduktivnim i neopravdanim i veže ih se s razdobljem državne, planirane ekonomije.	Negativan stav postoji i dalje spram nekih modela društvene ekonomije, prvenstveno za zadružne modele, koji su i posljednjih godina doživjeli nekoliko medijski jakih negativnih kampanja (od situacije RBA zadružnih kredita do kritike nekoliko programa Zadruga za etično financiranje). Društveno se još uvijek nije pozicioniralo kao drugačije od korištene definicije u planiranoj ekonomiji.
Nepostojanje analiza, slabo, premda rastuće, prepoznavanje potencijalnih koristi društvenog poduzetništva za socioekonomski razvoj.	Nema sustavnog pristupa istraživanjima ni jasnog strateškog okvira potrebnih istraživanja i analiza. Dosadašnji istraživački radovi prvenstveno su imali učinak u pozicioniranosti teme u akademskim krugovima i promociji, vidljivosti društvenog poduzetništva općenito, s vrlo slabim učinkom na procese kreiranja

	javnih politika ili konkretnih mehanizama podrške razvoju društvenog poduzetništva.
Postojeći sustavi podrške društvenog poduzetništva nemaju javnu institucionalnu podršku na nacionalnim, županijskim i lokalnim razinama pa se značajna količina resursa troši na pribavljanje sredstava za održivost sustava.	Većina postojećih potpornih organizacija/programa je privatna te nema institucionalnu podršku ni kratkoročno/srednjoročno/dugoročno financiranje.
Manjak kvalitetnog i jasnog zakonodavnog okvira vezanog uz društveno poduzetništvo.	Republika Hrvatska nema specifično zakonodavstvo za društveno poduzetništvo.
Manjak financijskih instrumenata dostupnih potencijalnim društvenim poduzećima (kredit, jamstveni fondovi, društveno odgovorno investiranje, zakladništvo).	Osim rijetkih primjera privatnih financijskih institucija (kredit, <i>quasi-equity</i> i <i>equity</i> financiranje, programa dodjele bespovratnih sredstava banaka, VC fondova i potpornih organizacija), nema drugih dionika u društveno odgovornom investicijskom ekosustavu. HBOR kao ključna državna institucija, zbog izostanka političke i upravljačke volje, nije razvio financijski instrument za društvena poduzeća.
Niska poželjnost društvenih poduzeća kao klijenata financijskih institucija zbog manjka poslovnog iskustva i vještina te nedostatka kolaterala/zaloga za financiranje.	Zbog premalog ulaganja u potporne organizacije, većina hrvatskih društvenih poduzeća je i dalje mala (velika su većina mikropoduzeća), vrlo nestabilna, krhka, većinom sposobna apsorbirati samo bespovratna sredstva.
Manjak vidljivosti društveno i okolišno odgovornih proizvoda i usluga na tržištu.	Povećana je vidljivost društvenih poduzeća, ali ne i njihovih proizvoda i usluga. Najvidljivija je socijalna komponenta društvenih poduzeća.
Nedostatno osjetljiv sustav javne nabave na kvalitetu i odgovornost (pozitivne društvene, ekološke i ekonomske učinke) proizvoda i usluga.	Osim rijetkih primjera MROSP-a, MRRFEU-a, Erste banke i nekih drugih kompanija, u okviru jednostavnih nabava, imamo i dalje samo jedan primjer društveno odgovorne javne nabave za društvena poduzeća (Grad Zagreb, nabava zastava).

Nerazvijeni mehanizmi dokumentiranja i statističkog praćenja društvenog poduzetništva.	U RH ne postoji institucija koja se bavi sustavnim, statističkim praćenjem razvoja društvenog poduzetništva.
Manjak jasnih i pouzdanih podataka o veličini i utjecaju sektora društvenog poduzetništva.	
Slaba razvijenost i umreženost regionalnih i lokalnih centara potpore društvenim poduzećima.	Potporne organizacije djeluju autonomno, tek povremeno kroz zajedničke inicijative.
Nedovoljno stručna upravljačka struktura unutar sektora (društvenog) poduzetništva.	Zbog premalog ulaganja u potporne organizacije, hrvatska društvena poduzeća i dalje su vrlo nestabilna, krhka, sa slabim upravljačkim i poslovnim strukturama.
Manjak poslovnih vještina kod postojećih i potencijalnih društvenih poduzeća.	
Slaba uključenost u međunarodne poslovne i suradničke mreže društvenih poduzeća (klasteri, razmjena znanja).	U međunarodnim mrežama članice su većinom potporne organizacije društvenim poduzećima (koje nemaju legitimitet zastupanja svih hrvatskih društvenih poduzeća, zasad nijedna od dvije mreže društvenih poduzeća nije članica neke druge mreže). Tek u jednoj europskoj mreži (REUSE) članica je direktno hrvatsko društveno poduzeće. Sveukupna je aktivnost na međunarodnoj razini niska.
Malen i nepovezan korpus znanja i programa izobrazbe za društveno poduzetništvo u formalnom obrazovnom sustavu.	Postoje deseci srednjoškolskih i visokoškolskih ustanova koje razvijaju programe obrazovanja i osposobljavanja. Nažalost, suradnja je među njima neznatna.
Nepostojanje nacionalnog sustava i metodologije za mjerenje utjecaja društvenih poduzeća.	Nije razvijen sustav mjerenja društvenog utjecaja. U praksi potpornih organizacija, koristi se nekoliko međunarodnih metodologija, prvenstveno Social Return on Investment (SROI). ¹⁰²

¹⁰² <https://socialvalueuk.org/resources/sroi-guide/>

MINISTARSTVO RADA, MIROVINSKOGA
SUSTAVA, OBITELJI I SOCIJALNE POLITIKE

Slabi kapaciteti dionika za ugradnju društvenih/okolišnih kriterija u svoje procese upravljanja.

Društvena poduzeća dizajniraju svoje poslovne modele sukladno modelu trostruke bilance, jednako kao i većina društveno odgovornih kompanija.

Tablica 17 Slabosti ekosustava društvenog poduzetništva 2014. i procjena stanja 2021., procjena sudionika Fokus-grupe 2 i evaluatora.

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

Ključni nalazi:

U okviru Mjere 1. Uspostava i unaprjeđenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva od ukupno devet planiranih aktivnosti nijedna aktivnost nije provedena. Iako je MROSP već u srpnju 2015. godine osnovao Odjel za projekte iz područja društvenog poduzetništva, funkcionalno odjel djeluje u ulozi PT 1 u okviru tijela SUK-a te ne sudjeluje u pripremi i provedbi javnih politika.¹⁰³ Ostale planirane aktivnosti, čiji je nositelj također bio MROSP, nisu provedene.

U okviru Mjere 2. Uspostava financijskog okvira za učinkovit rad društvenih poduzeća od ukupno pet planiranih aktivnosti jedna je aktivnost provedena, dvije aktivnosti su djelomično provedene, dok dvije aktivnosti nisu uopće provedene. Provedena je aktivnost 2.2. Sustavna financijska potpora razvoju sektora društvenog poduzetništva kroz europske fondove i programe, uz proračunsko sufinanciranje – konkretno, objavljena su dva PDP-a (*Poticanje društvenog poduzetništva 2016. godine* i *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I. 2019. godine*) te je dodijeljena izravna dodjela sredstava Ministarstvu hrvatskih branitelja 2017. godine.

U okviru Mjere 3. Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja od ukupno devet planiranih aktivnosti tri su aktivnosti djelomično provedene, prvenstveno se naslanjajući na edukacije i druge obrazovne aktivnosti koje su proveli Korisnici dvaju natječaja i izravne dodjele sredstava Ministarstvu hrvatskih branitelja.

U okviru Mjere 4. Osiguranje vidljivosti uloge i mogućnosti društvenog poduzetništva u RH i informiranje opće javnosti o temama u vezi s društvenim poduzetništvom od ukupno pet planiranih aktivnosti četiri aktivnosti djelomično su provedene, ali s vrlo slabim rezultatima ostvarenja aktivnosti – najčešće su to bili direktni rezultati Korisnika dvaju PDP-a i izravne dodjele sredstava Ministarstvu hrvatskih branitelja.

U okviru dodatne Mjere 5. Praćenje provedbe Strategije razvoja društvenog poduzetništva od tri planirane aktivnosti djelomično je provedena jedna aktivnost.

Od ukupno planirane 31 aktivnosti u okviru pet mjera Strategije razvoja društvenog poduzetništva samo je jedna aktivnost provedena (iako u okviru drugog PDP-a za bespovratna sredstva još nisu ugovoreni svi projekti), dok je 10 aktivnosti djelomično provedeno, s ograničeno ostvarenim pokazateljima i učinkom na ostvarenost ciljeva Strategije i s vrlo malim doprinosom SC-u 9.v.1 OPULJP 2014. – 2020. i razvoju poticajnog

¹⁰³ U 2020. je godini s ustrojavanjem MROSP-a Odjel za pripremu poziva iz područja tržišta rada u Upravi za programe i projekte preuzeo poslove Posredničkog tijela razine 1, dok Odjel za projekte u području tržišta rada i društvenog poduzetništva u Upravi za upravljanje operativnim programima EU-a obavlja poslove UT-a

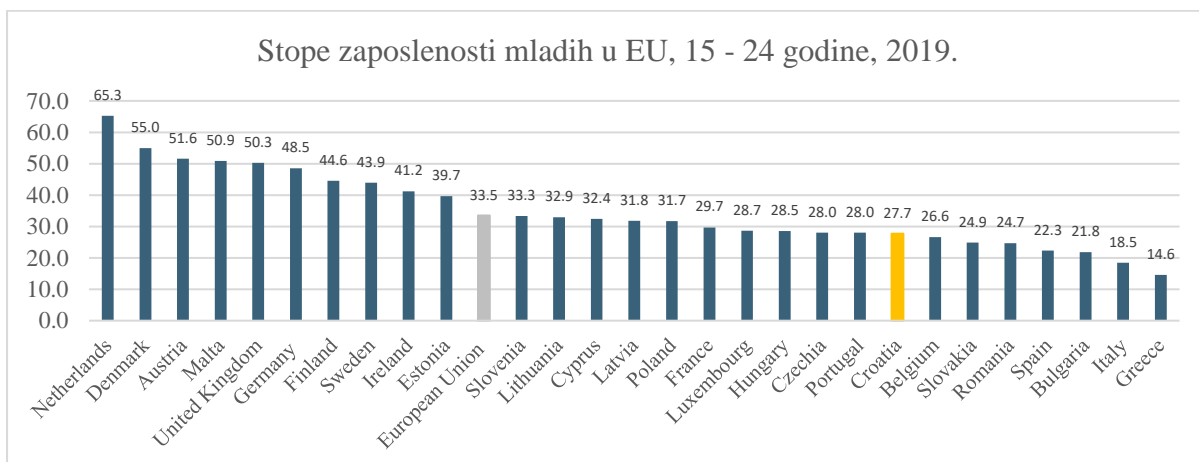

okruženja za razvoj društvenog poduzetništva u RH. 65 % planiranih aktivnosti nikad nije inicirano, iako su za to postojala alocirana sredstva u okviru Strategije razvoja društvenog poduzetništva. Izostanak tih intervencija imao je direktan utjecaj na slabiju razvijenost ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Prema zaključcima Fokus-grupe 2 i evaluatora, većina slabosti ekosustava iz 2014. godine nije poboljšana/riješena provedenim aktivnostima.

EP 4. Jesu li aktivnosti planirane u skladu s potrebama ciljnih skupina definiranih Specifičnim ciljem 9.v.1 i postoje li dokazi za to?

Osnovne karakteristike socioekonomskog konteksta u kojem se provode intervencije koje su usmjerene na razvoj i jačanje društvenog poduzetništva (uključujući obilježja tržišta rada) opisane su u EP 1, dok je ekosustav društvenog poduzetništva opisan u EP 2 i EP 3. U nastavku je predstavljena situacija ranjivih skupina na tržištu rada, koje čine glavninu svih uključenih sudionika analiziranih projekata dva PDP-a i izravne dodjele u okviru SC-a 9.v.1:

- **Mladi:** RH karakterizira nizak udio zaposlenih mladih. Prema statističkim podacima Eurostata, 27,7 % osoba u dobnoj skupini 15 – 24 godine koje nisu bile uključene u neki vid formalnog obrazovanja bilo je zaposleno. U 2019. godini prosjek stope zaposlenosti mladih u EU-u iznosio je 33,5 %. Najbolje rezultate ostvarile su Nizozemska (65,3 %) i Danska (55,0 %), dok se RH u ovoj kategoriji nalazi u kategoriji država ispod prosjeka EU-a.

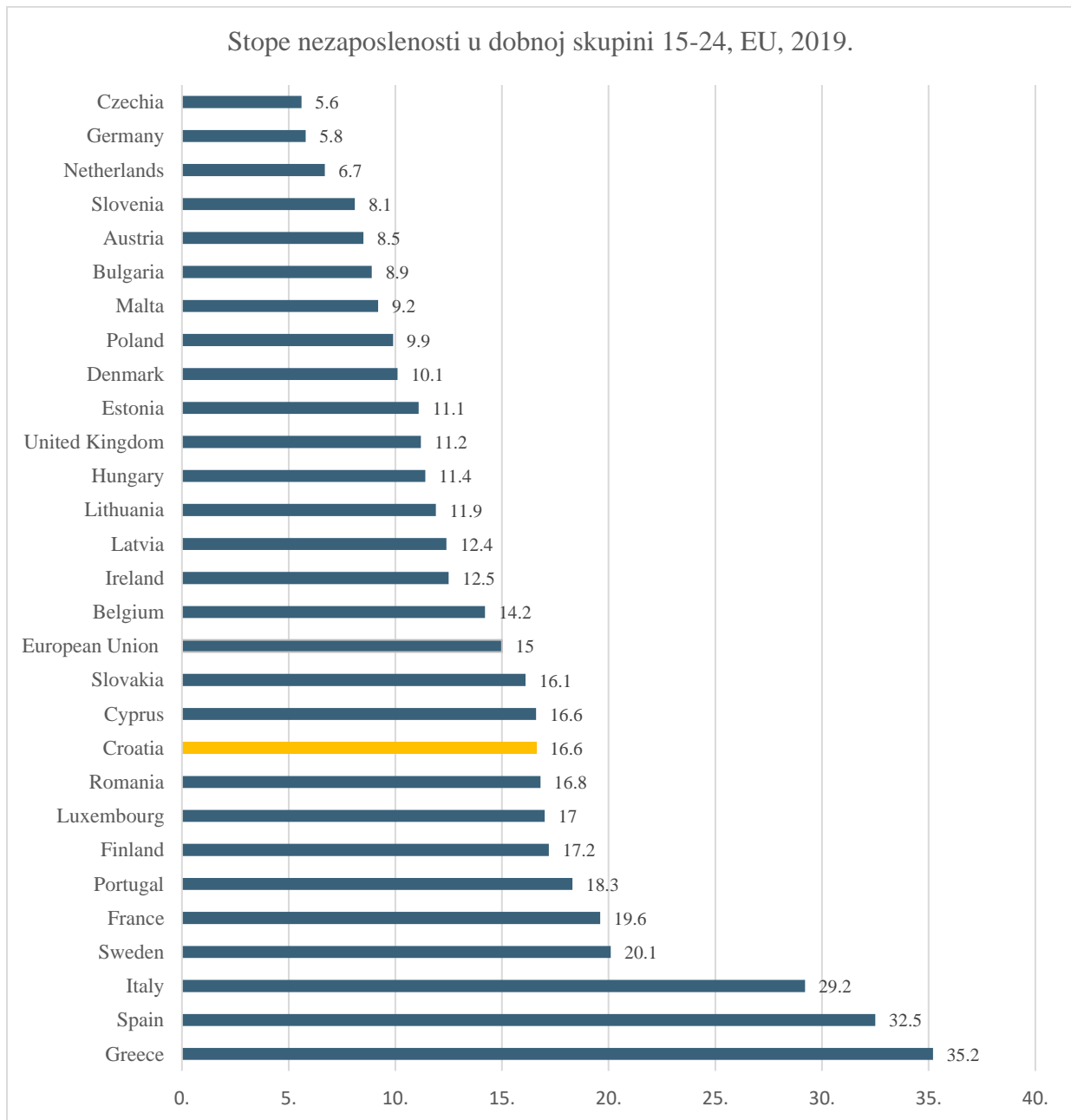
Grafikon 2 Stope zaposlenosti mladih, EU, 2019., Eurostat.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Eurostat, Employment rates by sex, age and citizenship (%), updated 13.09.2021. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_ERGAN_custom_1382808/default/table?lang=en,

Prema dostupnim podacima stopa nezaposlenosti mladih (između 15 i 24 godine života) u 2019. godini iznosila je 16,6 % – najviša u usporedbi s ostalim dobnim skupinama. Za muškarce u dobi 15 do 24 godine stopa nezaposlenosti iznosila je 14,5 %, dok je stopa nezaposlenosti žena iznosila 19,8 %. U odnosu na 2014. godinu nezaposlenost mladih smanjena je s 27,4 % (27,1 % muškaraca i 27,7 % žena), no diskrepancija među spolovima u spomenutom je periodu naglašena. I u ostatku EU stope nezaposlenosti mladih mnogo su više nego stope nezaposlenosti ostalih dobnih skupina. Nakon naglog smanjenja stopa nezaposlenosti mladih između 2005. i 2007. godine ekonomska je kriza potakla uzlazni trend nezaposlenosti mladih. Trend je promijenjen tek posljednjih nekoliko godina. U 2019. godini najbolje su rezultate ostvarile Češka s 5,6 % i Njemačka s 5,8 % nezaposlenih mladih. Stopa nezaposlenosti mladih najviša je u Grčkoj (35,2 %) i Španjolskoj (32,5 %). Prosjek je EU-a 15 %, a hrvatska stopa nezaposlenosti kreće se nešto iznad prosjeka s 16,6 %.

Grafikon 3 Stope nezaposlenosti mladih u EU-u, 2019., Eurostat.¹⁰⁵

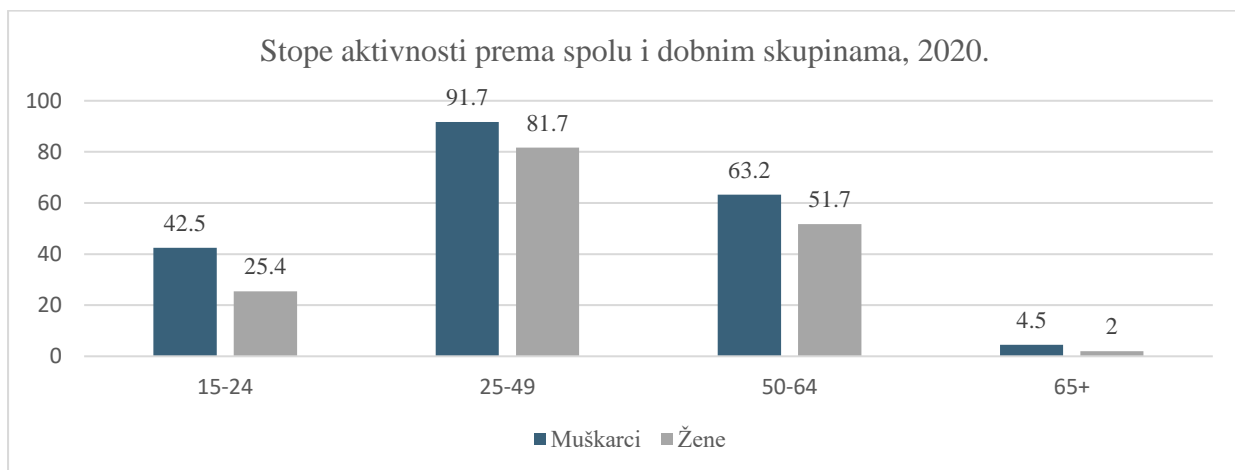
- **Zaposlenost i nezaposlenost žena:** RH karakterizira niski udio radno aktivnog stanovništva u kontingentu radno sposobnog stanovništva. Podaci ukazuju na to kako je na tržištu rada u trećem tromjesečju u 2020. godini sudjelovalo 1.814.000 osoba,¹⁰⁶

¹⁰⁵ Eurostat, Youth unemployment rate - % of active population aged 15-24, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tipslm80>

¹⁰⁶ Anketa o radnoj snazi, Aktivno stanovništvo u Republici Hrvatskoj u trećem tromjesečju 2020., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/09-02-06_03_2020.htm

čime je stopa aktivnosti iznosila 51,7 %. U razdoblju 2014. – 2020. primjetan je negativan trend smanjenja stope aktivnosti – 2014. godine stopa aktivnosti iznosila je 52,4 %. Podaci također ukazuju na značajne spolne razlike – u trećem tromjesečju 2020. godine stopa aktivnosti muškaraca iznosila je 58,9 % a žena 45,1 %. U odnosu na 2014. godinu stopa aktivnosti žena smanjena je za 1,1 postotni bod. Na temelju podataka o stopama aktivnosti po spolu i prema dobnim skupinama vidljivo je kako su stope aktivnosti žena niže od stopa aktivnosti muškaraca u svim dobnim skupinama. Najmanja je razlika među stopama aktivnosti u dobnj skupini 25 – 49 godina a najveća u skupini 50 – 64 godine. Značajna razlika primjetna je i među mlađom populacijom – u dobnj skupini 15 – 24 radno je aktivno 42,5 % muškaraca i 25,4 % žena. Navedena se razlika djelomično može objasniti kasnijim izlaskom žena na tržište rada zbog nastavka obrazovanja. Naime, u akademskoj godini 2019./2020. ukupan broj upisanih studenata činilo je 57,2 % žena i 42,7 % muškaraca.

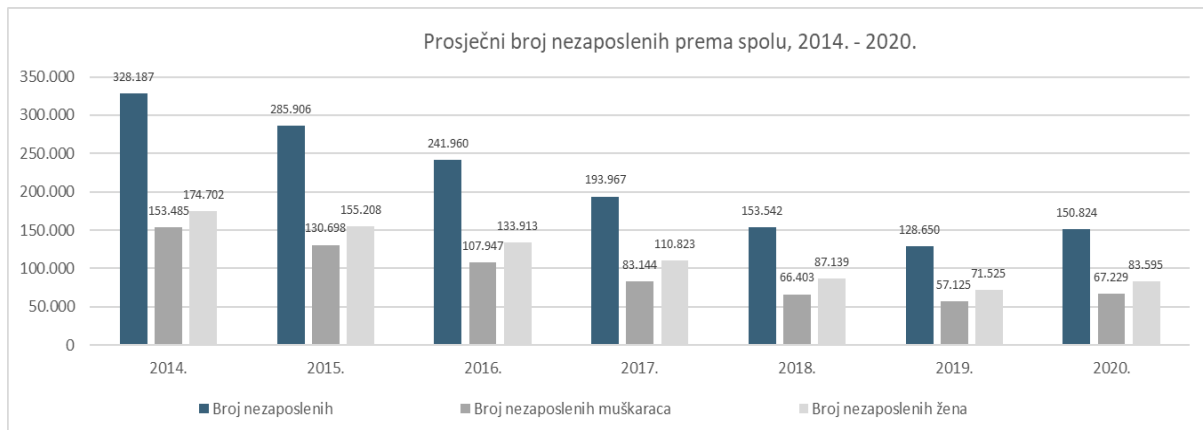
Grafikon 4 Stope aktivnosti prema spolu i dobnim skupinama u trećem tromjesečju 2020. godine.¹⁰⁷

Prema izvješću HZZ-a¹⁰⁸ u 2019. godini trend smanjivanja registrirane nezaposlenosti nastavljen je relativno brzom dinamikom. Prosječni broj nezaposlenih smanjio se s 328.187 u 2014. godini na 128.650 u 2019. godini, što predstavlja smanjenje od 60,7 %. U 2020. godini HZZ registrirao je 150.824 nezaposlenih, čime smanjenje u periodu 2014. – 2020. iznosi 54,0 %. Stopa nezaposlenosti smanjena je sa 17,3 % u 2014. na 7,6 % u 2019. godini, to jest 8,9 % krajem 2020. godine.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Anketa o radnoj snazi, Aktivno stanovništvo u Republici Hrvatskoj u trećem tromjesečju 2020., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/09-02-06_03_2020.htm

¹⁰⁸ HZZ Godišnjak 2019. <https://www.hzz.hr/content/stats/HZZ-Godisnjak.-2019.pdf>

¹⁰⁹ HZZ Godišnjak, lipanj 2020., https://www.hzz.hr/content/stats/HZZ_Godisnjak_2020_lipanj-2021.pdf

Grafikon 5 Prosječni broj nezaposlenih prema spolu, 2014. - 2020., HZZ, Statistika u nizu.¹¹⁰

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Stopa promjene 2014.-2020.
Broj nezaposlenih muškaraca	153484	130698	107947	83145	66402	57125	67229	-56.20%
Broj nezaposlenih žena	174702	155208	133913	110823	87139	71525	83595	-52.20%

Tablica 18 Broj nezaposlenih muškaraca i žena 2014. – 2020., HZZ Statistika online.¹¹¹

- Hrvatski branitelji:** Studija „Demografska i socioekonomska obilježja hrvatskih branitelja“¹¹² iz 2017. godine, koja se temelji na podacima iz popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, analizirala je podatke za 419.922 hrvatska branitelja koja čine oko 10 % stanovništva RH.¹¹³ Na temelju dostupnih podataka o distribuciji branitelja prema županijama i njihovu udjelu u ukupnom broju stanovnika, primjetno je kako Karlovačka županija s 15,2 % i Ličko-senjska županija s 14,6 % imaju najviši udio branitelja. U Sisačko-moslavačkoj, Dubrovačko-neretvanskoj, Brodsko-posavskoj i Virovitičko-podravskoj županiji taj se udio u ukupnom broju stanovnika županija kreće oko 12 %.¹¹⁴ Razlike su rezultat nejednake izloženosti pojedinih dijelova RH direktnim ratnim događajima u doba Domovinskog rata. Distribucija populacije hrvatskih branitelja prema spolu upućuje na dominantan udio muškaraca (95,1 %). Prema dobnoj strukturi najveći udio hrvatskih branitelja u doba popisa stanovništva 2011. u dobi je između 40 i 54 godine (njih 60,7 %).¹¹⁵

¹¹⁰ HZZ Statistika on-line <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

¹¹¹ HZZ Statistika on-line <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

¹¹² Šućur, z. Babić, Z. i Ogresta J. (2017) Demografska i socioekonomska obilježja hrvatskih branitelja Prema popisu stanovništva, kućanstva i stanova 2011. godine. https://www.dzs.hr/hrv/publication/studije/Demografska%20i%20socioekonomska%20obiljezja%20hrvatskih%20branitelja_Web.pdf

¹¹³ Ibidem. 9

¹¹⁴ Ibidem, 10

¹¹⁵ Ibidem. 12

Podaci studije pokazuju da je 23,2 % hrvatskih branitelja izjavilo da ima teškoća u obavljanju svakodnevnih aktivnosti zbog neke dugotrajne bolesti, invalidnosti ili starosti. U usporedbi s općom populacijom odstupanje nije zabilježeno – 25,2 % stanovnika RH u dobi od 30 godina i više izjavilo je da ima teškoće. Veći udio hrvatskih branitelja s teškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti u odnosu na opću populaciju zabilježen je u samo četiri županije – u Vukovarsko-srijemskoj za 2,4 postotna boda te u Splitsko-dalmatinskoj, Brodsko-posavskoj i Sisačko-moslavačkoj gdje je razlika manja od jednog postotnog boda. Kad se analiziraju uzroci teškoća, za polovicu hrvatskih branitelja (52,1 %) uzrok teškoća je Domovinski rat i njegove posljedice, slijede bolest (25,8 %), profesionalno oštećenje (12,0 %) te ostali uzroci (6,6 %).¹¹⁶ Kad se analizira položaj u aktivnosti, dolazi se do pomalo iznenađujućeg podatka da stopa aktivnosti hrvatskih branitelja na razini od 69,1 % prelazi stopu aktivnosti hrvatskog stanovništva iste dobne skupine (30 – 64), koja je 2011. godine iznosila 66,2 %. Među neaktivnim stanovništvom kod braniteljske populacije nešto je veći udio umirovljenika (23,7 % nasuprot 19,3 % udjela umirovljenika kod ukupnog stanovništva iste dobne skupine (30 – 64)).¹¹⁷

Prema podacima iz studije, 5,0 % hrvatskih branitelja iz samačkih kućanstava nema vlastitog prihoda. Bez prihoda je najmanje branitelja-samaca iz Ličko-senjske, Šibensko-kninske županije i Grada Zagreba. Nešto je veći od prosjeka (više od 7 %) udio hrvatskih branitelja iz samačkih kućanstava bez prihoda u Brodsko-posavskoj, Zadarskoj i Varaždinskoj županiji. Hrvatski branitelji iz samačkih kućanstava imaju veću stopu nezaposlenosti (za 2,4 postotna boda) od samaca u RH.¹¹⁸

U 2020. godini na evidenciji HZZ-a bilo je registrirano 12.613 nezaposlenih hrvatskih branitelja. U usporedbi s 2014. godinom, to je 58,7 % manje (na razini opće populacije RH broj nezaposlenih u istom je razdoblju smanjen za 54 %). S obzirom na njihovu obrazovnu i dobnu strukturu, u 2020. je godini 79,0 % nezaposlenih hrvatskih branitelja bilo u dobi od 50 i više godina, njih 34,2 % imalo je nezavršenu ili završenu osnovnu školu, a 36,0 % imalo je završenu trogodišnju srednju strukovnu školu ili osposobljavanje za kvalificirane radnike. Njih 56,8 % bilo je nezaposleno duže od godinu dana, a njih 25,5 % više od pet godina. Istovremeno, udio nezaposlenih duže od godinu dana u općoj je populaciji iznosio 35,2 %, a nezaposlenih više od pet godina 13,2 %.

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Stopa promjene 2014.-2020.
Broj nezaposlenih branitelja	30.545	27.242	23.433	18.911	15.697	12.538	12.613	-58.70 %

Tablica 19 Broj nezaposlenih branitelja 2014. – 2020., HZZ Statistika online.¹¹⁹

¹¹⁶ Ibidem, 16

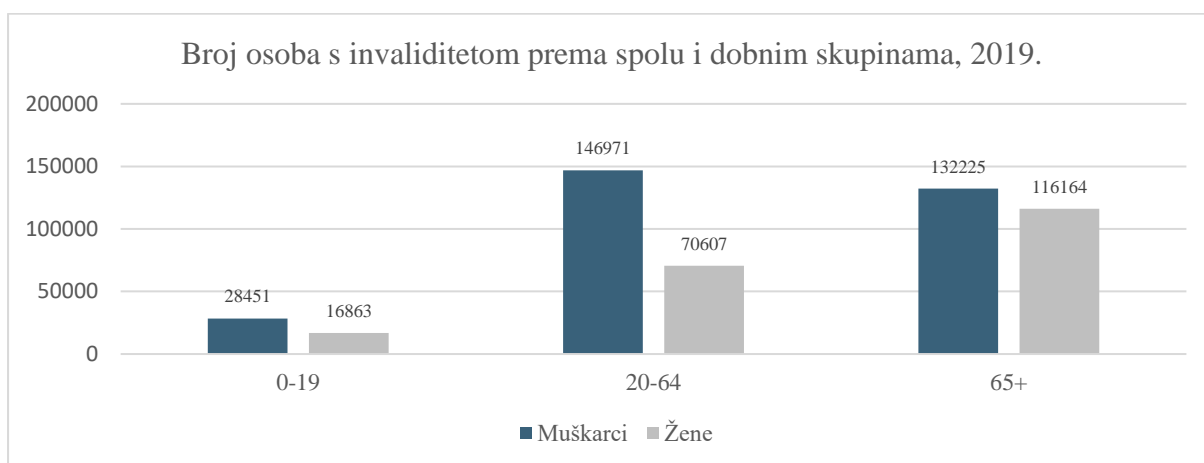
¹¹⁷ Ibidem, 73

¹¹⁸ Šućur, z. at all. (2017) Demografska i socioekonomska obilježja hrvatskih branitelja, 44

¹¹⁹ HZZ Statistika on-line <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

- **Osobe s invaliditetom:** Prema posljednjem Izvješću o osobama s invaliditetom u RH iz 2019. godine¹²⁰ u RH je živjela 511.281 OSI, od čega 60 % muškaraca i 40 % žena. U 2019. godini OSI su činili 12,4 % ukupnog stanovništva RH. Gotovo polovina OSI u dobnoj je skupini iznad 65 godina, njih 49 %, dok je njih 42 % u radno aktivnoj dobi između 20 i 64 godine. U dobnoj skupini 0 do 19 godina nalazi se 9 % OSI. Udio OSI u radno aktivnoj dobi i dobi iznad 65 godina najviši je u Krapinsko-zagorskoj županiji, a prevalencija invaliditeta u dječjoj dobi najviša je u Koprivničko-križevačkoj županiji. U RH žive 58.393 branitelja s invaliditetom te 6.603 osobe koje imaju posljedice ratnih djelovanja iz Drugog svjetskog rata ili su civilni invalidi rata i poraća.

Grafikon 6 Broj OSI prema spolu i dobnim skupinama, 2019., Izvješće o osobama s invaliditetom.¹²¹

Prema dostupnim podacima o obrazovanju, 66 % OSI nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje. Oko 25 % ima srednju stručnu spremu, dok je 3 % osoba s visokom ili višom stručnom spremom. Prema podacima sustava socijalne skrbi 82 % OSI živi u obitelji, dok ih oko 16 % živi samo. Oko 0,6 % ima udomitelja ili skrbnika, a 1,2 % OSI boravi u ustanovi. U nezadovoljavajućim uvjetima stanovanja živi oko 13 % OSI.

HZZ u 2020. je godini registrirao 6.237 nezaposlenih OSI, što je tek 10,3 % manje nego 2014. godine. Iz navedenog je primjetno kako je smanjenje broja nezaposlenih OSI značajno manje od smanjenja na razini opće populacije. U 2020. godini od ukupnog broja OSI, njih 17,8 % bilo je bez završene osnovne škole ili sa završenom osnovnom školom – što čini manji udio nego među svim nezaposlenima na razini RH (23,5 % osoba u 2020. godini registrirano na HZZ-u bilo je bez škole i završene osnovne škole

¹²⁰Benjak, T i suradnici (2019) Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, HZJZ, 2019. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/05/Osobe_s_invaliditetom_2019.pdf

¹²¹Benjak, T i suradnici (2019) Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, HZJZ, 2019. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/05/Osobe_s_invaliditetom_2019.pdf

te sa završenom osnovnom školom). Od ukupnog broja nezaposlenih OSI, njih 35,5 % bilo je nezaposleno do godinu dana a njih 29,0 % pet i više godina.

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Stopa promjene 2014- 2020.
Broj nezaposlenih OSI	6.952	6.917	7.107	6.649	6.048	5.737	6.237	-10.30 %

Tablica 20 Broj nezaposlenih OSI u razdoblju 2014. – 2020., HZZ Statistika online.¹²²

- **Romi.** Točan broj Roma koji danas žive u RH i njihov teritorijalni raspored teško je utvrditi iz više razloga pa su rezultati službenog popisa stanovništva tek naznaka stvarnog stanja. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u RH je u 2011. godini popisano 16.975 pripadnika romske nacionalne manjine. Najviše Roma živi na području Međimurske, Osječko-baranjske i Sisačko-moslavačke županije te Grada Zagreba.¹²³

U tablici ispod prikazan je broj Roma u RH prema popisima stanovništva od 1948. do 2011. godine.

Godina popisa	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
Broj Roma	405	1.261	313	1.257	3.858	6.695	9.463	16.975

Tablica 21 Broj Roma u RH prema popisima stanovništva, DZS, Popis stanovništva 2011., Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, DZS.¹²⁴

Procjena je Vijeća Europe da u RH živi između 30 000 i 40 000 Roma, a mapiranje tijekom projekta „Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma“,¹²⁵ (provedeno u razdoblju 2017./2018.) za koje se smatra da je prvi precizni pokazatelj brojnosti romske populacije u RH, pokazalo je da u RH na 134 mapirana lokaliteta u 15 županija ukupno živi 24 524 pripadnika romske nacionalne manjine. Podaci dobiveni istraživanjem u istoj studiji pokazali su da su mladi i žene podzastupljeni među zaposlenima, odnosno da su dob i spol povezani s radnim statusom. Osim što se već kod srednjoškolskog obrazovanja vidi manji udio djevojčica (36 % dječaka u odnosu na 26 % djevojčica), čime se šanse djevojčica za uključivanje u tržište rada umanjuju, predstavnici relevantnih institucija i predstavnici romske nacionalne manjine ističu da postoji široka diskriminacija Roma pri zapošljavanju, kako je navedeno povezano s predrasudama te da je

¹²² HZZ Statistika on-line <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>

¹²³ Vlada Republike Hrvatske Ured za ljudska prava i prava ljudskih manjina, <https://ljudskaprava.gov.hr/print.aspx?id=371&url=print>

¹²⁴ Vlada RH, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, <https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/ostvarivanje-prava-romske-nacionalne-manjine/nacionalni-program-za-rome/obiljezja-roma-u-rh/385> i <https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/ostvarivanje-prava-romske-nacionalne-manjine/584> te DZS Popis 2011. na <https://www.dzs.hr>

¹²⁵ Kunac S., Klasnić K., i Lalić S.. (2018) Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma. . <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Uklju%C4%8Divanje%20Roma%20u%20hrvatsko%20odru%C5%A1tvo%20-%20istra%C5%BEivanje%20baznih%20podataka.pdf>

zabrinjavajuća činjenica da obrazovaniji pripadnici romske nacionalne manjine (završena srednja škola) ne mogu pronaći posao. Romski predstavnici navedeno povezuju s niskom razinom motivacije ostalih mladih Roma za školovanjem. Nepovoljniji položaj Romkinja na tržištu rada očit je iz podatka kako 41 % pripadnika romske nacionalne manjine u radno sposobnoj dobi koji nikad nisu radili sačinjava 25 % Roma i čak 58 % Romkinja. Također, podatak da je u posljednjih 365 dana za novac radila približno petina žena (20,8 %) i polovina muškaraca (54,4 %) govori o velikom rodnom jazu u uključivanju Romkinja na tržište rada. Pripadnici romske nacionalne manjine ubrajaju se u teže zapošljive osobe, kako zbog predrasuda i diskriminacije u području zapošljavanja, tako i zbog lošije obrazovne strukture u toj populaciji. Prema podacima iz istraživanja 18,7 % Roma na neki je način zaposleno (onih koji rade plaćeni posao puno radno vrijeme ima 7,3 %, povremene ili privremene poslove radi 9,2 % Roma, dok je samozaposlenih 2,1 %). Tri četvrtine Romkinja je nezaposleno ili su domaćice. Kad se petina (18,7 %) članova romskih kućanstava koja je nekim poslom nešto zaradila proteklog tjedna analizira po dobi, „*tada je vidljivo da je radno najmanje aktivna najstarija i najmlađa prikazana dobna skupina, u kojima je relativno gledano od dva do tri puta manje radno aktivnih nego u dobnoj skupini od 26 do 35 godina. Dodatnom provjerom utvrđeno je kako među onima koji su mlađi od 15 ili stariji od 65 godina gotovo da i nema onih koji su radili plaćeni posao proteklog tjedna*“.¹²⁶ Gledano po spolu, nije radilo 92,1 % svih žena i 70,7 % svih muškaraca za koje su prikupljeni odgovarajući podaci što upućuje na statistički značajnu povezanost spola i nedavne radne aktivnosti. Materijalna deprivacija i siromaštvo romske populacije izravno su povezani sa socijalnim odrednicama zdravlja jer velik dio Roma živi u neodgovarajućim životnim uvjetima.¹²⁷

OPULJP je usvojen u prosincu 2014. godine, a do 31. prosinca 2020. godine izvršeno je šest izmjena.¹²⁸ Verzija 3.1 od 29. studenog 2018. godine odnosi se na ciljne skupine i Korisnike SC-a 9.v.1. Same izmjene ne podrazumijevaju definiciju novih ili drugih ciljnih skupina, već samo jasniji i precizniji opis već definiranih ciljnih skupina.

Ciljne skupine	
Verzija 1.0.	Verzija 3.1. ¹²⁹
<ul style="list-style-type: none"> ▪ društveni poduzetnici ▪ zaposlenici u društvenim poduzećima, posebno ranjive skupine (osobe s 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ društveni poduzetnici ▪ zaposlenici u društvenim poduzećima (osobe s invaliditetom, mladi, žene, Romi, hrvatski branitelji i stradalnici)

¹²⁶ Ibidem str. 124

¹²⁷ Ibidem

¹²⁸ Do dana predaje završnog izvješća izvršeno je osam izmjena: Verzija 2.0. od 18.12.2017. godine, verzija 3.1. od 29.11.2018. godine, verzija 4.1. od 17.12.2019. godine, verzija 5.0. od 6.4.2020. godine, verzija 6.0 od 20.8.2020. godine, verzija 7.0. od 19.7.2021. godine i zadnja osma izmjena od 18.10.2021. godine. Izvor informacija: <http://www.esf.hr/vazni-dokumenti-razdoblje-2014-2020/operativni-programi/>

¹²⁹ Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020, verzija 3.1. str.103. Dostupno na: http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Programme_2014HR05M9OP001_3_1_en.pdf

<p>invaliditetom, mladi, žene, Romi, hrvatski branitelji iz Domovinskog rata)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nezaposleni, a posebno ranjive skupine (osobe s invaliditetom, mladi, žene, Romi, hrvatski branitelji iz Domovinskog rata) ▪ školsko i fakultetsko osoblje ▪ javni službenici 	<p>iz Domovinskoga rata i članovi njihovih obitelji)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nezaposleni, a posebno ranjive skupine (osobe s invaliditetom, mladi, žene, Romi, hrvatski branitelji iz Domovinskog rata i stradalnici iz Domovinskog rata i članovi njihovih obitelji) ▪ školsko i fakultetsko osoblje ▪ javni službenici
Korisnici	
Verzija 1.0.	Verzija 3.1.
društveni poduzetnici, društva s ograničenom odgovornošću, zadruge, udruge, OCD-ovi, javne i privatne ustanove koje djeluju na području socijalnog uključivanja, obrazovne i financijske ustanove, nacionalna, lokalna i regionalna tijela vlasti odgovorna za DP	Ministarstvo hrvatskih branitelja, društveni poduzetnici, trgovačka društva, zadruge, udruge, OCD-i, javne i privatne ustanove, koje djeluju na području socijalnog uključivanja, obrazovne i financijske institucije, nacionalna, lokalna i regionalna tijela vlasti odgovorna za DP, tijela državne uprave, jedinice lokalne i regionalne samouprave, potporne institucije, obrti, umjetničke organizacije

Tablica 22 Ciljne skupine i Korisnici SC-a 9.v.1 OPULJP-a.

OPULJP je u svojoj verziji 3.0. također donio proširenje prihvatljivih Korisnika SC-a 9.v.1. U daljnjim verzijama OPULJP nema dodatnih izmjena prihvatljivih Korisnika, tako da su prema verziji 6.0 od 20. kolovoza 2020. godine **Korisnici u okviru SC-a 9.v.1:** MHB, društveni poduzetnici, trgovačka društva, zadruge, OCD-ovi, javne i privatne ustanove, financijske institucije, tijela državne uprave, jedinice lokalne i regionalne samouprave, potporne institucije, obrti i umjetničke organizacije.

Postupak dodjele (PDP/izravna dodjela sredstava)	Korisnici	Partneri
Poticanje društvenog poduzetništva	Skupina 1: Prijavitelj mora djelovati kao društveni poduzetnik, odnosno ispunjavati minimalno kriterij br. 2 propisanih kriterija za društvene poduzetnike definiran Strategijom razvoja	Pravne osobe privatnog prava – trgovačko društvo, udruga, zadruga, zaklada, ustanova pravne osobe javnog prava – ustanove, tijela javne vlasti (lokalna i regionalna tijela

	<p>društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. - 2020, (SRDP) koji glasi:</p> <p>Društveni poduzetnik obavlja djelatnost proizvodnje i prometa roba, pružanja usluga ili obavlja umjetničku djelatnost kojom se ostvaruje prihod na tržištu, te koja ima povoljan utjecaj na okoliš, doprinosi unapređenju razvoja lokalne zajednice i društva u cjelini.</p> <p>Skupina 2: Prijavitelj koji u trenutku prijave ne djeluje kao društveni poduzetnik, ali provedbom projekta planira postati društveni poduzetnik ili obavljati gospodarsku djelatnost prema navedenom kriteriju br. 2 definiranom SRDP-om za društvenog poduzetnika.</p>	<p>vlasti, komora, poduzetnička potporna institucija evidentirana u jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture¹³⁰)</p>
<p>Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata</p>	<p>Ministarstvo hrvatskih branitelja</p>	
<p>Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.</p>	<p>Skupina 1: Postojeća društvena poduzeća/društveni poduzetnici koja ispunjavaju</p>	<p>Samo Skupina 2: pravne osobe privatnog prava – trgovačko društvo, udruga, zadruga, privatna ustanova,</p>

¹³⁰ MINGO, Jedinstveni registar poduzetničke infrastrukture, <http://reg.mingo.hr/pi/public/#>

	<p>uvjete iz <u>definicije poduzeća</u>¹³¹ iz Uredbe br. 651/2014 te ispunjavaju 3 kriterija utvrđena Strategijom razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2015. - 2020. i to kako slijedi :</p> <p>a) Društveni poduzetnik obavlja djelatnost proizvodnje i prometa roba, pružanja usluga ili obavlja umjetničku djelatnost kojom se ostvaruje prihod na tržištu, te koja ima povoljan utjecaj na okoliš, doprinosi unaprjeđenju razvoja lokalne zajednice i društva u cjelini (kriterij br. 2 Strategije)</p> <p>b) Društveni poduzetnik najmanje 75 % godišnje dobiti, odnosno višak prihoda ostvaren obavljanjem svoje djelatnosti ulaže u ostvarivanje i razvoj ciljeva poslovanja, odnosno djelovanja (kriterij br. 4 Strategije)</p> <p>c) Republika Hrvatska, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili tijelo javne vlasti ne može biti isključivi osnivač¹³² društvenog poduzetnika (kriterij br. 6 Strategije).</p>	<p>udruženja obrtnika, obrti, vjerske zajednice, pravna osoba Katoličke Crkve; pravne osobe javnog prava – jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, javne ustanove, ustanove koje pružaju socijalne usluge, a koje su upisane u Upisnik socijalne skrbi koji vodi Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, komore; poduzetničke potporne institucije, koje su uvrštene u Jedinствени registar poduzetničke infrastrukture (razvojne agencije, poduzetnički centri, poslovni inkubatori, poduzetnički akceleratori, poslovni parkovi, znanstveno-tehnološki parkovi, centri kompetencije).</p>
--	--	--

¹³¹ Poduzeće je svaki subjekt koji se bavi ekonomskom djelatnošću, bez obzira na njegov pravni oblik. To uključuje, posebno, samozaposlene osobe i obiteljska poduzetnike koji se bave obrtom ili drugim djelatnostima te partnerstva ili udruženja koja se redovno bave ekonomskom djelatnošću. Navedeni status Prijavitelj će dokazati dostavom statuta ili drugog temeljnog akta svojeg pravnog subjekta.

¹³² Organizacija koja je jedini osnivač ili član društva s više od 50% udjela.

	<p>Skupina 2: Postojeći pravni subjekti koji svoje poslovanje žele transferirati na društveno poduzetništvo ili novoosnovani pravni subjekti koji žele započeti poslovanje prema društveno-poduzetničkim načelima, odnosno provedbom projekta planiraju obavljati gospodarsku djelatnost i postati društveni poduzetnici prema kriteriju br. 2 utvrđenim Strategijom.</p>	
--	--	--

Tablica 23 Pregled Korisnika po PDP-u / izravnoj dodjeli sredstava.

Iz Tablice je vidljivo, da su prihvatljivi Prijavitelji na dva PDP-a bili društvena poduzeća, odnosno različite pravne osobnosti koje su dokazale ispunjavanje kriterija propisanih u Strategiji razvoja društvenog poduzetništva. Pravne osobe javnog i zasebnog prava te poduzetničke potporne institucije mogle su biti projektni partneri u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*.

U sklopu izravne dodjele sredstava prihvatljivi Prijavitelj je unaprijed određen. Kao prihvatljivi Prijavitelj u okviru SC-a 9.v.1, to je bio MHB.

Ciljne skupine koje su bile uključene u dva PDP-a i u izravnu dodjelu sredstava predstavljene su u tablici ispod:

Postupak dodjele (PDP/izravna dodjela sredstava)	Ciljne skupine
Poticanje društvenog poduzetništva	Nezaposleni, ranjive skupine u nepovoljnom položaju na tržištu rada (osobe s invaliditetom koje nisu na tržištu rada, hrvatski branitelji iz Domovinskog rata, članovi obitelji smrtno stradalih, zatočenih i nestalih branitelja iz Domovinskog rata, mladi, žene, pripadnici romske nacionalne manjine) i zaposlenici u društvenim poduzećima.
Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i	Hrvatski branitelji i stradalnici Domovinskog rata te članovi njihovih obitelji

zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	<p>Skupina 1 – Postojeći društveni poduzetnici/društvena poduzeća:</p> <p>Društveni poduzetnici/društvena poduzeća</p> <p>Zaposlenici u društvenim poduzećima</p> <p>Nezaposlene osobe u nepovoljnom položaju, čiji je status usklađen s definicijom Radnika u nepovoljnom položaju¹³³ iz Uredbe Komisije (EU) br. 651/2014</p> <p>Radnik u izrazito nepovoljnom položaju, čiji je status usklađen s definicijom Radnika u izrazito nepovoljnom položaju iz Uredbe Komisije (EU) br. 651/2014¹³⁴</p> <p>Nezaposlene osobe s invaliditetom, čiji je status usklađen s definicijom Radnika s invaliditetom iz Uredbe br. 651/2014</p> <p>Skupina 2 - Novi društveni poduzetnici/društvena poduzeća (Pravni subjekti koji planiraju započeti ili transferirati svoje poslovanje prema društveno- poduzetničkim načelima):</p> <p>Pravni subjekti koji žele svoje poslovanje ili transferirati na društveno poduzetništvo ili započeti poslovanje prema društveno poduzetničkim načelima:</p> <ul style="list-style-type: none">• trgovačka društva• udruge• zadruge• zaposlenici u organizaciji Prijavitelja i ako je primjenjivo, Partnera

¹³⁴ Dodano u izmjenama dokumentacije dana 2. srpnja 2019. godine

	<ul style="list-style-type: none"> • nezaposleni, pripadnici ranjivih skupina (žene, hrvatski branitelji i stradalnici iz Domovinskog rata, osobe s invaliditetom i dr.)
--	---

Tablica 24 Pregled ciljnih skupina po PDP-u / izravnoj dodjeli sredstava.

Sve verzije OPULJP-a uključuju dvije ciljne skupine SC-a 9.v.1 koje nisu bile obuhvaćene kao ciljne skupine u okviru dvaju PDP-a i/ili u pozivu za izravnu dodjelu sredstava. To su školsko i fakultetsko osoblje te javni službenici. Iz pregleda planiranih, iniciranih i provedenih aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva (EP 3) proizlazi da je školsko osoblje uključeno u Mjeru 3 Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja. Uključenost stručne javnosti, kao što su školsko i fakultetsko osoblje te javni službenici veoma su važni za daljnji razvoj društvenog poduzetništva. Uključenost obrazovnog osoblja omogućit će brži i kvalitetniji razvoj i provedbu novih formalnih i neformalnih programa osposobljavanja prilagođenih potrebama ciljnih skupina, a uključivanje javnih službenika jačanju njihovih kompetencija i svijesti o važnosti društvenog poduzetništva što će pridonijeti većoj vidljivosti društvenog poduzetništva i umrežavanju različitih dionika.

Pokazatelji ostvarenja i rezultata odnose se na tri ciljne skupine: nezaposlene osobe, uključujući dugotrajno nezaposlene osobe, zaposlene osobe u društvenim poduzećima i društvena poduzeća/društvene poduzetnike.

Prema dostupnim podacima¹³⁵ možemo također analizirati posebne karakteristike uključenih osoba. U projekte u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i izravnu dodjelu *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* uključeno je **907 osoba** čiji je status Obrasca 1, koji sudionici popunjavaju po ulasku u projektnu aktivnost, potvrđen od strane nadležnog PT2. U projekte PDP *Poticanje društvenog poduzetništva* bilo je uključeno više žena koje predstavljaju 66,4 % svih uključenih. Uzimajući u obzir strukturu braniteljske populacije, gdje je prema spolu pretežno muška populacije, u aktivnostima izravne dodjele *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* sudjelovalo je manje od 2 % žena.

Postupak dodjele (PDP/izravna dodjela sredstava)	Muško	Žensko	Bez odgovora	Ukupno
Poticanje društvenog poduzetništva	268	531	1	800
Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	105	2	0	107

¹³⁵ Mikropodaci – presjek po karakteristikama, 17.09.2021. (podaci od 10. siječnja 2021.)

Ukupno	373	533	1	907
--------	-----	-----	---	-----

Tablica 25 Broj sudionika projekata po spolu.¹³⁶

Analiza sudionika prema **dobnim skupinama** u projektima PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* upućuje na visoku razinu raznolikosti. Prosječna je starost sudionika 34,8 godina,¹³⁷ a najveći udio predstavljaju osobe koje pripadaju dobnoj skupini između 30 i 54 godine (45,75 %). Slijede osobe u dobi od 25 do 29 godina (23,25 %). Svaki peti sudionik mlada je osoba u dobnoj kategoriji između 15 i 24 godina (22,5 %). Najmanji udio čine osobe starije od 54 godine koje predstavljaju 8,5 % svih sudionika u projektima PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva*. U izravnoj dodjeli *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* najveći dio predstavljaju branitelji u dobnoj skupini 30 do 54 godine, njih 64,5 %, a 35,5 % je branitelja starijih od 55 godina. Prosječna starost sudionika je 52,2 godine.¹³⁸

Postupak dodjele (PDP/izravna sredstava)	15 - 24	25 - 29	30 - 54	55 - 64	> 64	Ukupno
Poticanje društvenog poduzetništva	180	186	366	66	2	800
Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	0	0	69	37	1	107
Ukupno	180	186	435	103	3	907

Tablica 26 Broj sudionika prema dobnoj skupini.¹³⁹

Mikropodaci prate i **status osoba na tržištu rada** uključenih u projekte. Na temelju dostupnih podataka vidljivo je kako je pri ulasku u projekte PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i u aktivnosti izravne dodjele *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* najveći dio svih uključenih sudionika bio nezaposlen; u projektima PDP-a 83,5 %, u izravnoj dodjeli čak 96,3 %. U projekte PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* još je bilo uključeno 12,9 % zaposlenih sudionika, a neaktivni su činili 3,6 % sudionika. Status sudionika u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i u izravnoj dodjeli *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* predstavljen je u tablici niže:

¹³⁶ Ibidem

¹³⁷ Mikropodaci – presjek po karakteristikama, 17.09.2021. (podaci od 10. siječnja 2021.)

¹³⁸ Ibidem

¹³⁹ Ibidem

Postupak dodjele (PDP/izravna dodjela sredstava)	Zaposleni	Nezaposleni	Neaktivni	Ukupno
Poticanje društvenog poduzetništva	103	668	29	800
Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	0	103	4	107
Ukupno	103	771	33	907

Tablica 27 Broj zaposlenih, nezaposlenih i neaktivnih.¹⁴⁰

Obrazovna struktura sudionika uključenih u projekte u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* veoma je raznolika, što ukazuje na raznolikost projektnih aktivnosti provedenih projekata unutar prvog PDP-a. Polovina sudionika (49,9 %) ima srednjoškolsko obrazovanje, 13,4 % je završilo stručni studij, a 29,2 % sudionika završilo je diplomski ili postdiplomski studij. Samo je 7,5 % sudionika projekata imalo završenu osnovnu školu ili manje. U izravnoj dodjeli *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* najviše je sudionika završilo srednjoškolsko obrazovanje (68,2 %), 14 % završilo je diplomski ili postdiplomski studij, najmanji je dio osoba sa završenom osnovnom školom ili manje (6,5 %).

Postupak dodjele (PDP/izravna dodjela sredstava)	ISCED 0	ISCED 1	ISCED 2	ISCED 3	ISCED 4	ISCED 5	ISCED 6	ISCED 7	ISCED 8	Ukupno
Poticanje društvenog poduzetništva	3	2	55	355	44	32	75	226	8	800
Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	0	0	7	58	15	6	6	12	3	107
Ukupno	3	2	62	413	59	38	81	238	11	907

Tablica 28 Broj sudionika prema obrazovnoj strukturi.¹⁴¹

Sudionici nemaju obavezu izjašnjavanja o invaliditetu ili pripadnosti nacionalnoj manjini prilikom ispunjavanja Obrasca 1, stoga je vrlo vjerojatno da je, prema tim karakteristikama,

¹⁴⁰ Ibidem

¹⁴¹ Mikropodaci – presjek po karakteristikama, 17.09.2021. (podaci od 10. siječnja 2021.)

iskazani broj sudionika nešto manji od stvarnog udjela. U projektima PDP-a i izravne dodjele ukupno se 106 sudionika izjasnilo da su **OSI**. To predstavlja 11,7 % svih uključenih sudionika. Od navedenog broja u projekte u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* bilo je uključeno 96 OSI (12,0 %), a u izravnu dodjelu *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* ukupno 10 osoba (9,3 %). U anketi je 26 Korisnika (od ukupno 60 uključenih) izjavilo da su u projektne aktivnosti bile uključene nezaposlene OSI.

Iako su OSI u oba PDP-a i izravnoj dodjeli navedeni kao jedna od ciljnih skupina, njihovo uključivanje u društvo i na tržište rada još uvijek predstavlja velik izazov. U 2014. godini OSI su činili tek 2 % ukupnog broja svih nezaposlenih, dok je u 2020. godini taj broj, prema evidenciji HZZ-a, činio 4,1 %, a nalazi vrednovanja učinka mjera aktivne politike zapošljavanja pokazuju kako njihovo sudjelovanje nije zadovoljavajuće.¹⁴² Dodatni izazov predstavljaju OSI koji nisu registrirani u evidenciji nezaposlenih. Potencijal projekata (potencijalnih) društvenih poduzeća u rješavanju socijalne uključenosti i uključenosti OSI, a i drugih ranjivih skupina, leži u njihove dvije bitne karakteristike. Prvo, djeluju lokalno umreženo s više dionika i poznaju lokalne probleme te zato mogu ponuditi rješenja koja funkcioniraju, kao što je dosezanje onih skupina koje su u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti što uzrokuje njihovu dugotrajnu nezaposlenost i u konačnici ekonomsku ovisnost o obitelji. Drugo, OCD i društvena poduzeća mogu aktivirati ljude koji su u opasnosti od siromaštva i socijalne isključenosti na način da ih potaknu na poboljšanje vlastite životne situacije, razine samopoštovanja, motivacije i komunikacijskih vještina, da im omoguće stjecanja vještina i znanja prema potrebama tržišta rada i pruže radno iskustvo.

Postupak dodjele (PDP/izravna dodjela sredstava) – OSI	DA	NE	Bez odgovora	Ukupno
Poticanje društvenog poduzetništva	96	656	48	800
Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	10	91	6	107
Ukupno	106	747	54	907

Tablica 29 Broj OSI.¹⁴³

¹⁴² Završno izvješće o provedenom vrednovanju, GRUPA I: Vrednovanje Prioritetne osi 1 „Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage“ uz vrednovanje učinka mjera aktivne politike zapošljavanja. VREDNOVANJE DJELOTVORNOSTI, UČINKOVITOSTI I UČINKA OPERATIVNOG PROGRAMA UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2014. – 2020. 23. ožujak 2021., str 78, Dostupno na: http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/06/Završno-izvjesce_evaluacija-PO1-i-MAPZ_OPULJP_final_lipanj_2021.pdf

¹⁴³ Ibidem

U projektima PDP-a i izravne dodjele sudjelovalo je **40 osoba koji se izjašnjavaju kao pripadnici nacionalnih manjina**. Najviše je (njih 36) sudjelovalo u projektima u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva*. U anketi s Korisnicima samo su dva Korisnika (od ukupno 60 Korisnika koji su odgovorili na to pitanje) na pitanje o uključenim ciljnim skupinama sudionika u projekte odgovorila da su u projektne aktivnosti bili uključeni nezaposleni Romi i to unatoč činjenici da su oba PDP-a uključivala mogućnost njihovog sudjelovanja u projektnim aktivnostima. Štoviše, tijekom ocjenjivanja kvalitete projektnih prijedloga, projektni prijedlozi koji su obuhvaćali aktivnosti usmjerene na pripadnike ranjivih skupina bili su bolje ocijenjeni. Istraživanje također pokazuje kako su neki Korisnici pripremali projektne prijedloge bez poznavanja potreba te ciljne skupine, pa su imali poteškoća u aktiviranju pripadnika romske manjine, u njihovom uključivanju u projekte te s njihovom motivacijom u fazi provedbe.

U projektima su učestvovali i sudionici koji su se izjasnili da su **u nepovoljnom položaju** (156 osoba), **stranog porijekla** (8 osoba), **beskućnici** ili osobe pogođenih socijalnom isključenosti u pogledu stanovanja (10 sudionika) i 1 **migrant**. Više od 20 % sudionika (196) imalo je **prebivalište u ruralnom području**. Kako se sudionicima ostavlja mogućnost „ne želim odgovoriti“ moguće je da je iskazan broj sudionika manji od stvarnog.

Na temelju obrada podataka iz ankete sa sudionicima možemo preliminarno vidjeti **glavne mehanizme pronalaženja sudionika projekta**. Od 245 odgovora na pitanje na koji su način bili izabrani za sudjelovanje u projektu najviše je sudionika odgovorilo kako je bilo uključeno u projektne aktivnosti na temelju informacija i/ili odabira HZZ-a, pružatelja usluga socijalne skrbi ili udruga (111 sudionika), ostali su sudionici u projektne aktivnosti bili uključeni na temelju vlastite aktivnosti (81), ostalih 53 preko drugih kanala.

Pregled odgovora sudionika predstavljen je u grafikonu ispod:

Grafikon 7 Način odabira sudjelovanja u projektu (mišljenje sudionika).

Na temelju podataka Korisnika isti su izjavili da su informirali i aktivirali sudionike projekata kombinacijom različitih načina:

- direktnim pozivanjem poznatih sudionika (51 Korisnik, odnosno 73,9 %)
- putem javnog poziva objavljenog na web stranicama, društvenim mrežama Korisnika ili projektnih partnera (40 Korisnika ili 57,9 %)
- promoviranjem projekta od strane suradničkih organizacija (37 Korisnika ili 53,6 %)
- promoviranjem projekta od strane suradnika (35 Korisnika ili 50,7 %)
- putem javnog poziva objavljenog u javnim medijima (22 ili 31,9 %).

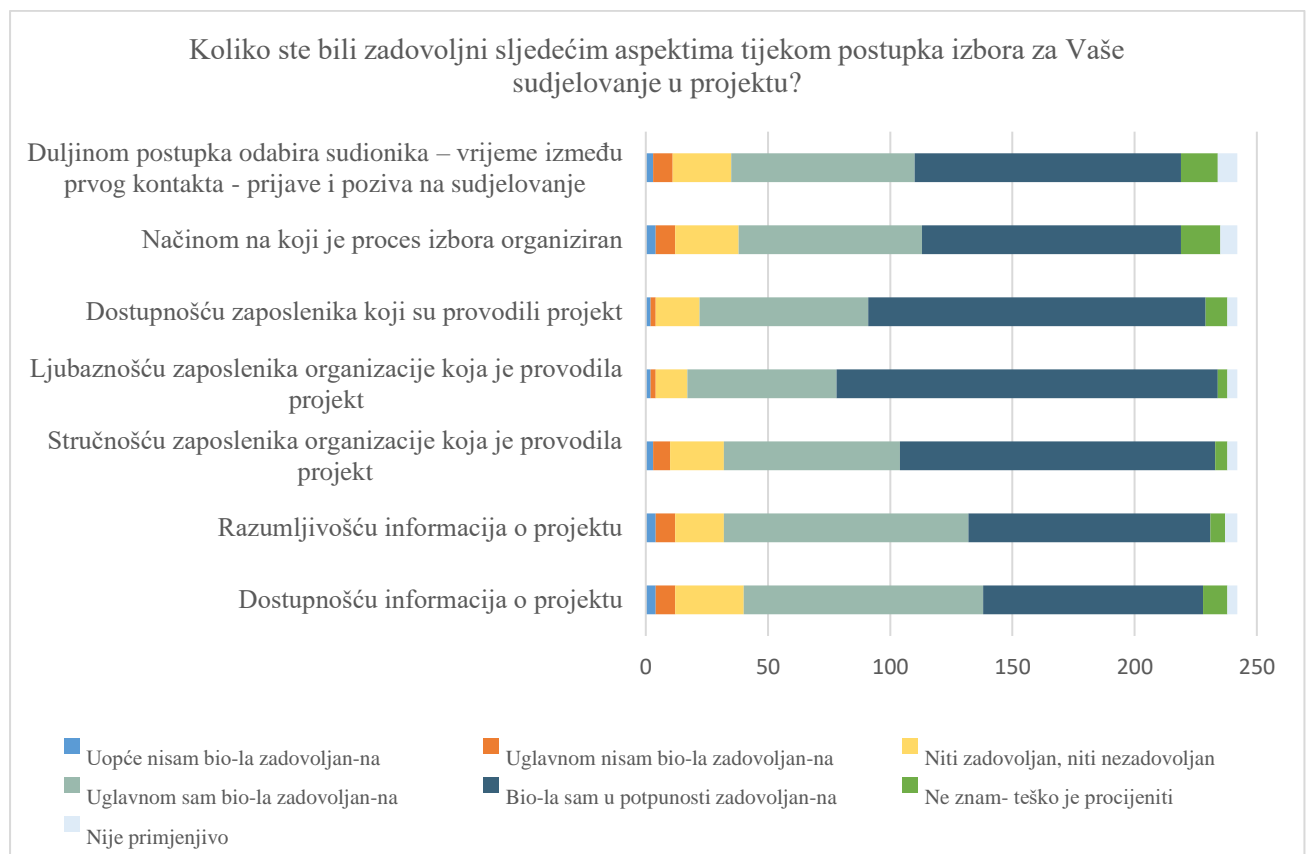
Najveći dio Korisnika sudionike je odabrao na temelju mišljenja članova i voditelja projektnog tima (50 %), dok su se drugi koristili unaprijed pripremljenom metodologijom ili rangiranjem prema nekoliko pokazatelja (uzimajući u obzir službene podatke iz raznih registara). Neki su se Korisnici susretali s problemom nedostatka kandidata (16 %) pa im postupak odabira nije bio potreban. Razloga za to može biti više. Na strani Korisnika to može biti neadekvatno planiranje, nepoznavanje potreba ciljnih skupina i/ili nepoznavanje situacije na lokalnom tržištu rada. Na drugoj strani razlozi mogu biti vezani uz promjene u okruženju, odnosno na lokalnim tržištima rada koje su nastale u vremenu od planiranja do početka provedbe. Korisnici su u razgovoru najčešće isticali kako su se susretali s problemom odustajanja nezaposlenih osoba od suradnje zbog pronalaska zaposlenja, obaveza na fakultetu ili nekih drugih osobnih

obaveza. Zanimljiv je odgovor Korisnika kako su sudionike projektnih aktivnosti najčešće tražili u svojim bazama podataka (poznati sudionici). S jedne je strane takav model razumljiv budući da se nevladine organizacije često bave određenim ciljnim skupinama (OSI, branitelji, Romi i slično) te su njihovi projekti rezultat njihovih prepoznatih potreba. S druge je pak strane takav način informiranja i odabira sudionika upitan jer se time isti predstavnici ciljnih skupina uključuju i po više puta u različite projekte, dok neki predstavnici ostaju zanemareni.

Na pitanje jesu li htjeli u projektne aktivnosti uključiti neke od ciljnih skupina koje nisu bile zastupljene u PDP-u, samo je 14,7 % Korisnika dalo potvrđan odgovor, a među njima su nabrojali umirovljenike i redovne studente.

Uključene osobe dale su i ocjenu zadovoljstva pojedinačnim aspektima tijekom postupka izbora za sudjelovanje u projektu. Ljubaznost i dostupnost zaposlenika organizacija koje su provodile projekt bili su najbolje ocijenjeni aspekti.

Grafikon 8 Zadovoljstvo pojedinačnim aspektima tijekom postupka izbora za sudjelovanje u projektu (mišljenje sudionika).¹⁴⁴

¹⁴⁴ Analiza upitnika za sudionike u projektima društvenog poduzetništva

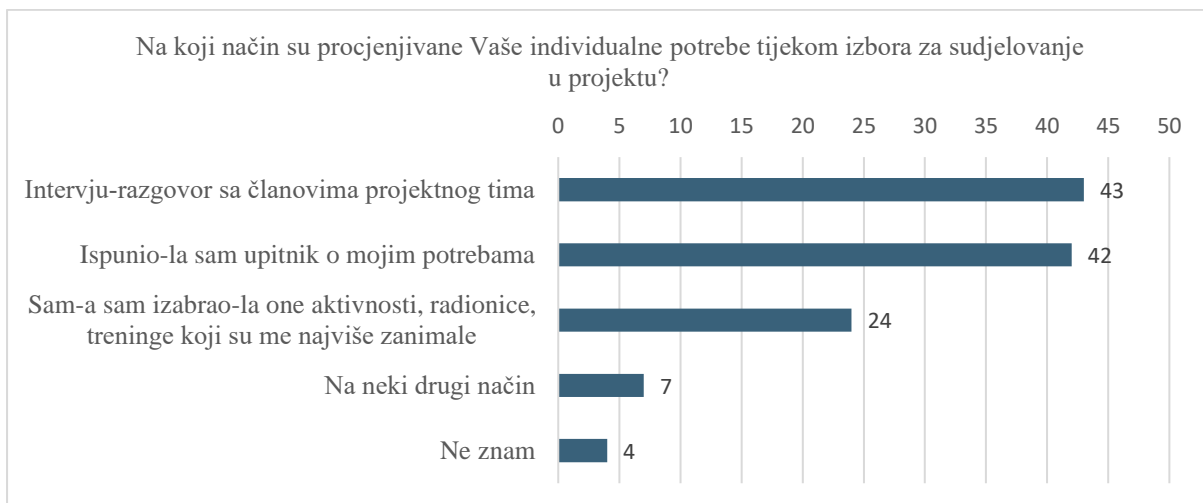

67,6 % svih Korisnika izjavilo je kako je procjenjivalo potrebe sudionika uključenih u njihove projekte. Potrebe sudionika prepoznavali su na različite načine i kombinacijom različitih metoda. Osim putem intervjua, odnosno razgovora s potencijalnim sudionicima kojeg je koristilo 78 % Korisnika, potrebe sudionika bile su prepoznate i na temelju njihove motivacije, životopisa, temeljem prethodne provjere (obično pregledom različitih registara), prethodnog iskustva u radu s ciljnim skupinama i/ili anketnog upitnika.

Odgovori 243 sudionika na pitanje je li organizacija koja je provodila projekt (ili netko drugi) procjenjivala njihove individualne potrebe prilikom izbora za sudjelovanje u projektu veoma su različiti. Samo je 80 sudionika (32 %) odgovorilo da su njihove individualne potrebe bile procijenjene, dok je 60 (24,7 %) sudionika odgovorilo da nisu, a čak 98 (40,3 %) sudionika nije znalo odgovoriti na pitanje. Na isto je pitanje 67,6 % Korisnika odgovorilo da je procjenjivalo potrebe sudionika uključenih u njihove projektne aktivnosti.

Intervju, odnosno razgovor s članovima projektnog tima i upitnik o potrebama bili su najčešći načini procjene potreba prema mišljenju 120 sudionika koji su odgovorili na to pitanje i predstavljaju ukupno 70,8 % svih odgovora na to pitanje.

Grafikon 9 Načini procjene individualnih potreba sudionika (mišljenje sudionika).¹⁴⁵

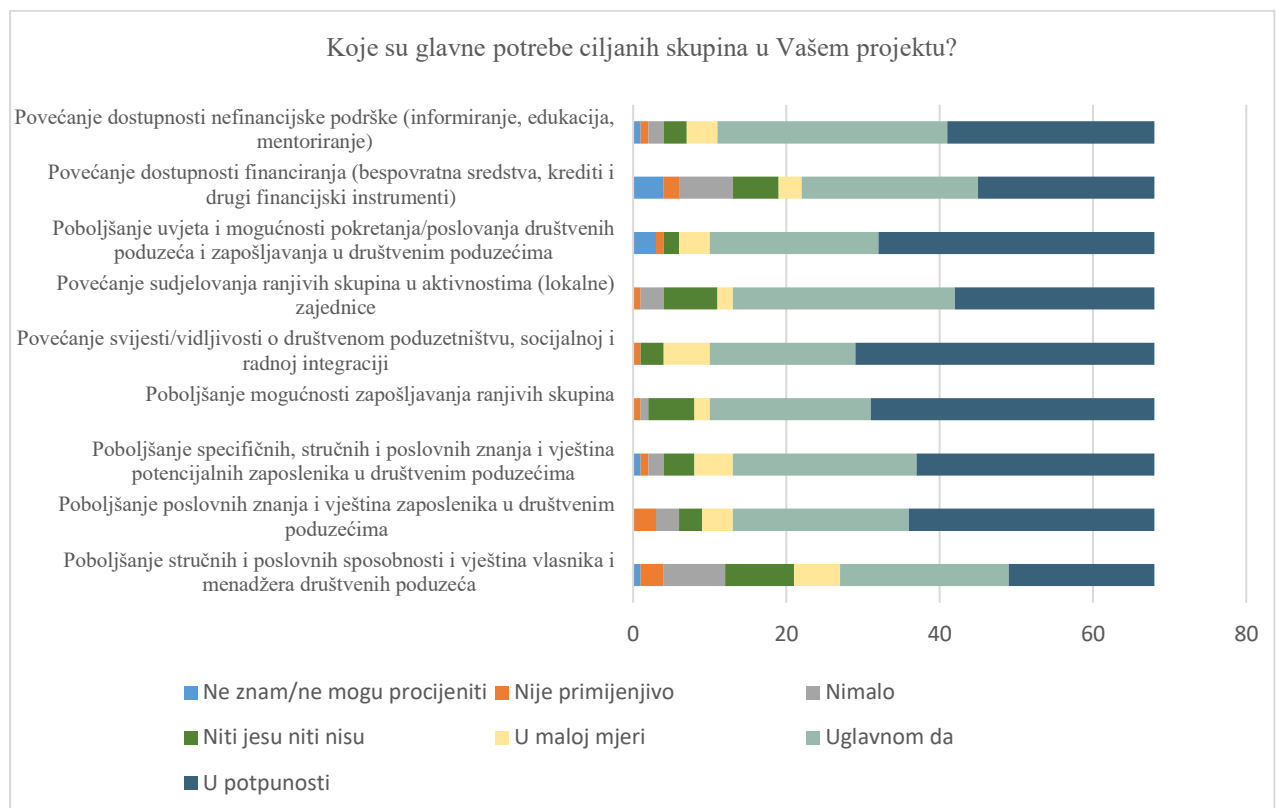
Sudionici su u projektima sudjelovali radi mogućnosti stjecanja novih znanja i vještina, želje za zaposlenjem, mogućnosti sudjelovanja u zanimljivim i kreativnim aktivnostima, stjecanja poznanstava i generalno socijaliziranja i povezivanja s drugima u zajednici. Drugi motivirajući faktori bili su osjećaj korisnosti i stjecanje novog radnog iskustva.

¹⁴⁵ Analiza upitnika za sudionike u projektima društvenog poduzetništva

Korisnici su identificirali i glavne potrebe projekta u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti i postojećih društvenih poduzeća. 85 % anketiranih Korisnika (58 Korisnika) smatra da su glavne potrebe:¹⁴⁶

- poboljšanje mogućnosti zapošljavanja ranjivih ciljnih skupina
- poboljšanje uvjeta i mogućnosti pokretanja/poslovanja društvenih poduzeća i zapošljavanja u društvenim poduzećima
- povećanje svijesti/vidljivosti o društvenom poduzetništvu, socijalnoj i radnoj integraciji.

Svi odgovori Korisnika na pitanje o glavnim potrebama prikazani su u donjem grafikonu:

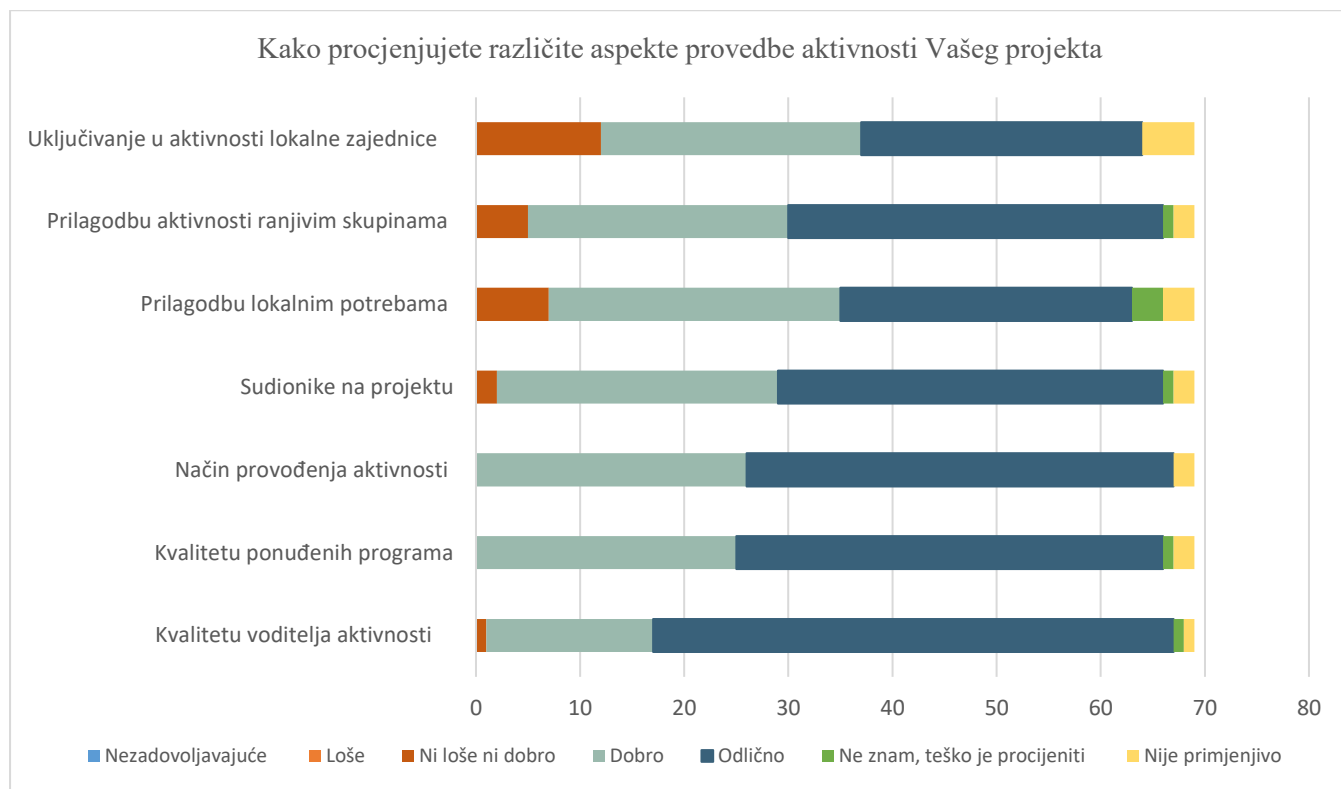
Grafikon 10 Potrebe ciljanih skupina (mišljenje Korisnika).

Od 243 sudionika koji su odgovorili na pitanje njih 59 % (153 sudionika) smatra da su projektne aktivnosti i pružena podrška uglavnom ili u potpunosti bili prilagođeni njihovim potrebama. Još je veći postotak Korisnika koji smatra da je bio u mogućnosti (u potpunosti ili uglavnom) prilagoditi ponuđene mjere, odnosno projektne aktivnosti potrebama sudionika u projektu: takvih je anketiranih 69,0 % Korisnika. Korisnici su tijekom provedbe projektnih aktivnosti identificirali i dodatne potrebe, kao što su potreba za pružanjem sustavne i kontinuirane

¹⁴⁶ Odgovori uglavnom da i u potpunosti

podrške tradicionalnim i društvenim poduzećima u provedbi poslovnih aktivnosti, podrška društvenim poduzećima u svakodnevnom poslovanju, pronalaženju izvora financiranja, izradi poslovnih planova, praćenju provedbe istih i slično.¹⁴⁷

Na razini projekata Korisnici su generalno zadovoljni provedbom projektnih aktivnosti.

Grafikon 11 Zadovoljstvo Korisnika provedbom projektnih aktivnosti.

Najučinkovitijim aktivnostima u okviru njihovih projekata smatraju:¹⁴⁸

- **aktivnosti vezane za jačanje kapaciteta uključenih sudionika** (edukacije, usavršavanje, osposobljavanja, studijska putovanja, javna predavanja, mentorstvo, direktan rad s Korisnicima, praksa sudionika nakon edukacije)
- **zapošljavanje osoba iz ranjivih skupina**
- **potpora postojećim i budućim društvenim poduzećima** (izrada poslovnog i marketinškog plana, nabava, postavljanje i prilagodba opreme, prezentacija proizvoda DP-a na sajmovima, izrada webshopa, razvoj novog produkta).

¹⁴⁷ Analiza upitnika za Korisnike projekata društvenog poduzetništva

¹⁴⁸ Grupiranje odgovora evaluacijskog tima u analizi upitnika za Korisnike

Osim toga, naveli su i razvijene projektne prijedloge za buduću prijavu projekata financiranih sredstvima iz EU fondova, info kampanje na društvenim mrežama, prognozu odnosno mjerenje društvenog utjecaja.

Prilikom procjene različitih aspekata provedbe sudionici su u najvećoj mjeri zadovoljni kvalitetom predavača ili trenera, organizacijom programa, kvalitetom voditelja aktivnosti, mogućnošću upoznavanja novih ljudi, mogućnošću stjecanja novih znanja i vještina, kao i motiviranjem i razvijanjem samopouzdanja kod sudionika. Najveći broj sudionika, njih 72 % (177 od 246 odgovora) izjavio je da je sudjelovanje u konkretnom projektu u potpunosti ili djelomično zadovoljilo njihove potrebe. Na temelju sadašnjeg uvida i vlastitog iskustva, čak 65 % sudionika izjavljuje kako bi sigurno ili vjerojatno ponovno sudjelovalo u sličnom projektu. Među aspektima provedbe kojima su sudionici nezadovoljni navodi se mogućnost povezivanja s potencijalnim poslodavcima, uključivanje u aktivnosti u lokalnoj zajednici, kao i korisnost samih stečenih znanja i vještina pri pronalaženju boljeg ili novog radnog mjesta. Prema samoprocjeni sudionika rezultati njihova sudjelovanja u projektu su: stjecanje novih znanja i vještina, stjecanje samopouzdanja u svoje mogućnosti, povećana motivacija za rad, otvaranje novih mogućnosti i upoznavanje novih poznanika i prijatelja. Sudionici ne smatraju da su ovim projektom ostvarili rezultate kao što su zaposlenje, omogućen samostalan život i financijska sigurnost, korištenje novih socijalnih usluga niti imaju poboljšane odnose s obitelji i prijateljima.

Usprkos generalno pozitivnom mišljenju o samim PDP-ima i potpori koja se daje postojećim i budućim društvenim poduzećima, na temelju obje ankete, provedenih polustrukturiranih intervjua i diskusije na fokus-grupama, unaprijeđenje je moguće u nekoliko aspekata:¹⁴⁹

- **Sudionici smatraju** da je u projektima potrebno voditi više računa o sudionicima nakon završetka projekta u smislu nastavka zapošljavanja ili korištenja socijalnih usluga; uključiti više praktičnog rada; više koristiti moderne tehnologije (informatičku podršku, *online* materijale za učenje i sl.); bolje prilagoditi aktivnosti različitim potrebama sudionika.
- **Korisnici smatraju** da je potrebno uložiti još više energije u jačanje kompetencija zaposlenih, jačanje promocijskih aktivnosti, osnaživanje i povezivanje društvenih poduzeća (npr. zajednički projekti). Ono što je također potrebno jest osigurati veću podršku Korisnicima i bolju komunikaciju PT 2 s istima te ubrzavati odobravanja projekata i zahtjeva za nadoknadom sredstava.
- **Sudionici fokus-grupa:** sudionici Fokus-grupe 1 smatraju kako se PDP-ima pokušalo dati prostora za različite oblike društvenih poduzeća, a u praksi se pokazalo postojanje problem u kreiranju potpore tamo gdje ne postoji jasna definicija društvenih poduzeća

¹⁴⁹ Grupiranje odgovora evaluacijskog tima u analizi upitnika za sudionike, upitnika za Korisnike, intervjua s Korisnicima i diskusije na fokusnim skupinama

i/ili registar istih. Istraživači u okviru Fokus-grupe 2 ističu kako nedostatak kriterija, baze i registra dodatno otežava provođenje istraživanja i, s tim u vezi, kreiranje potpornih mehanizama. Sudionici obaju fokus-grupa svjesni su toga da je proces ugovaranja predug, što negativno utječe na planske procese, a posebno na subjekte koji su na tržištu. Sektoru društvenog poduzetništva potrebna je i sveobuhvatna kampanja koja bi prikazala uspješna društvena poduzeća i potaknula veće uključivanje svih aktera. Potrebno je uložiti dodatne napore u vidljivost kvalitetnih projekata, a onda i kvalitetnih poslovnih modela. Sudionici Fokus-grupe 2 smatraju da je financijski sustav podrške društvenim poduzećima djelomično razvijen i da se financijski instrumenti za društvena poduzeća, iako predviđeni Strategijom razvoja društvenog poduzetništva, nisu provodili. Razvoj financijskih instrumenata za društvena poduzeća je u tijeku i, prema diskusiji u Fokus-grupi 1, očekuje se njihovo provođenje u narednom razdoblju (plan za razdoblje 2021. - 2027., primjena financijskih instrumenata ovisit će o *ex ante* procjeni).

Ključni nalazi:

U okviru SC-a 9.v.1 tri najzastupljenije ciljne skupine su nezaposlene osobe, uključujući dugotrajno nezaposlene osobe, zaposlene osobe u društvenim poduzećima i društvena poduzeća/društveni poduzetnici.

Analiza socioekonomskog konteksta, posebno analiza pojedinih ciljnih skupina na tržištu rada te njihovog položaja u društvu pokazala je da su potrebe ciljnih skupina u okviru SC-a 9.v.1 pravilno identificirane i definirane. Analize podataka pokazuju da su u projekte odobrene u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i izravne dodjele *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* uključene prije svega nezaposlene osobe (85 %), među kojima i OSI, mladi, žene, predstavnici romske nacionalne manjine, hrvatski branitelji i stradalnici iz Domovinskog rata i članovi njihovih obitelji. Analiza projekata kao i rezultati ankete i intervjua s Korisnicima pokazali su kako odobreni projekti predstavljaju potencijal u rješavanju socijalne isključenosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama, ali i da je u njih potrebno uključiti još više ranjivih skupina (posebno onih koje su ugrožene u više područja života, npr. OSI i Romi) kako bi se karakteristike društvenih poduzeća (ostvarivanje društvenih i ekonomskih ciljeva) u potpunosti ostvarile.

Korisnici sudionike projektnih aktivnosti često traže u svojim bazama podataka, odnosno među poznatih im sudionicima (npr. članovi udruga, što može, s jedne strane, dovesti do opasnosti od izbora uvijek istih skupina sudionika i na taj način, s druge strane, učiniti neke predstavnike ciljnih skupina podzastupljenima.

Na temelju informacija prikupljenih anketom (samoprocjene), sudionici su u projektima sudjelovali zbog mogućnosti stjecanja novih znanja i vještina, želje za zaposlenjem, mogućnosti sudjelovanja u zanimljivim i kreativnim aktivnostima, stjecanja poznanstava te socijalizacije i povezivanja s drugima u zajednici. Drugi su motivirajući faktori bili osjećaj korisnosti i stjecanje novog radnog iskustva

Anketama i/ili intervjuima Korisnika identificirane su i potrebe Korisnika u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti i postojećih društvenih poduzeća, a to su: poboljšanje uvjeta i mogućnosti pokretanja/poslovanja društvenih poduzeća i zapošljavanja u društvenim poduzećima te povećanje svijesti/vidljivosti o društvenom poduzetništvu, socijalnoj i radnoj integraciji.

EP 5. Jesu li pokazatelji i njihove ciljne vrijednosti planirani realno i u skladu s planiranim aktivnostima?

Kao što je navedeno u OPULJP-u (PO2), intervencije u okviru SC-a 9.v.1 imaju za cilj rast postojećih društvenih poduzeća i razvoj novih. Naglasak je na njihovoj održivosti i pružanju društveno-inovativnih aktivnosti te pružanju novih potrebnih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti koje se bave potrebama i pitanjima u zajednici i promiču zapošljavanje. Potiču se i novi načini međuresorne suradnje, izrada i provedba mjernog instrumentarija društvenog utjecaja društvenih poduzeća te izrada novih modela financijske potpore i poslovne prakse.

Izmjene OPULJP-a¹⁵⁰ koje se odnose na aktivnosti/intervencije, a koje treba podržati u okviru SC-a 9.v.1, uključene su u verziju 5.0 od 6.travnja 2020. godine. U inicijalnoj verziji OPULJP-a (2014. godina) fokus intervencija u okviru SC-a 9.v.1 usmjeren je na **tri glavna područja**: dostupnost financijskog kapitala, poduzetničko obrazovanje i veću javna vidljivost. Detaljniji opisi pojedinih glavnih područja prikazani su u EP 2. U verziji 5.0 (iz 2020. godine) fokus ESF-a za društveno poduzetništvo usmjeren je na **dva glavna područja**: poduzetničko obrazovanje i veću javnu vidljivost. Opis primjera pojedinačnih aktivnosti/intervencija u oba spomenuta područja ostaje isti kao u verziji 1.0. Do implementacije financijskih instrumenata nije došlo u razdoblju 2014. - 2020., ali je ona planirana za razdoblje 2021. - 2027., dok će sama primjena istih ovisiti o utemeljenju na *ex ante* procjeni.

¹⁵⁰ Do dana predaje završnog izvješća izvršeno je osam izmjena: verzija 2.0. od 18.12.2017. godine, verzija 3.1. od 29.11.2018. godine, verzija 4.1. od 17.12.2019. godine, verzija 5.0. od 6.4.2020. godine, verzija 6.0 od 20.8.2020. godine, verzija 7.0. od 19.7.2021.godine verzija7.0. od 19.7.2021.godine i zadnja osma izmjena od 18.10.2021. godine: <http://www.esf.hr/vazni-dokumenti-razdoblje-2014-2020/operativni-programi/>

U financijskom razdoblju 2014. – 2020., zaključno s 31. prosincem 2020. godine, u okviru SC-a 9.v.1 objavljena su dva PDP-a i jedna izravna dodjela sredstava.

Poziv tijelima za dostavu prijedloga operacija koje se financiraju kao izravna dodjela sredstava u okviru PO 2 „Socijalno uključivanje“ (30. prosinca 2016.), kao i prvi PDP, što je PDP *Poticanje društvenog poduzetništva* (1. srpnja 2016.), objavljeni su više od 18 mjeseci nakon pripreme OPULJP-a.

Javno dostupni godišnji indikativni planovi objave PDP-a objavljeni su od svibnja 2017. godine nadalje.¹⁵¹ Već u prvom godišnjem indikativnom planu (8. svibnja 2017. godine) planirano je da se PDP *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* objavi u kolovozu 2017. PDP je bio objavljen 22 mjeseca kasnije, u svibnju 2019. godine (21. svibanj 2019. godine).

PDP-i i poziv tijelima za dostavu prijedloga operacija koje se financiraju kao izravna dodjela sredstava slijedili su intervencije OPULJP-a povezane s jačanjem kapaciteta postojećih i budućih društvenih poduzeća, unaprjeđenjem vještina uključenih sudionika i zaposlenika društvenih poduzeća te povećanjem vidljivosti društvenog poduzetništva.

Pregled povezanosti između specifičnih ciljeva i aktivnosti PDP-a i izravne dodjele prikazan je u donjoj tablici.

¹⁵¹ Godišnji plan objave Poziva na dostavu projektnih prijedloga OPULJP-a, <http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/razdoblje-2014-2020/godisnji-plan-objave-operacijaprojekata-esf/>

Postupak dodjele (PDP/izravna dodjela sredstava)	Specifični ciljevi	Prihvatljive aktivnosti
Poticanje društvenog poduzetništva	<ul style="list-style-type: none">▪ podupirati poslovanje te unaprijediti znanja i vještine zaposlenika i članova postojećih društvenih poduzeća putem specijaliziranih oblika osposobljavanja i obrazovanja▪ poticati razvoj i poslovanje pravnih osobnosti koje se žele baviti društvenim poduzetništvom▪ povećati vidljivost društvenog poduzetništva putem aktivnosti informiranja javnosti, promocije i umrežavanja dionika	Skupina 1: <ul style="list-style-type: none">• Upravljanje projektom i administracija• Jačanje kapaciteta zaposlenika i članova postojećih društvenih poduzeća kroz programe osposobljavanja i usavršavanja (unaprjeđenje profesionalnih i menadžerskih vještina, tehničkog znanja, prodajnih vještina, marketinga i računovodstva)• Unaprjeđenje i stjecanje stručnih i poslovnih sposobnosti i vještina skupina u nepovoljnom položaju na tržištu rada (nezaposlene osobe, nezaposlene osobe s invaliditetom, hrvatski branitelji iz Domovinskog rata, članovi smrtno stradalih, zatočenih i nestalih branitelja iz Domovinskog rata, mladi, žene, pripadnici romske nacionalne manjine) kroz radionice, izobrazbe i druge oblike osposobljavanja• Osmišljavanje i provedba informativnih i promotivnih aktivnosti općeg karaktera u području društvenog poduzetništva (organizacija izobrazbe, radionica, okruglih stolova, sajмова, tiskanje promotivnih i materijala za izobrazbu)• Razmjena znanja i iskustava između postojećih društvenih poduzeća u RH i zemljama EU-a (umrežavanja društvenih poduzetnika na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, osnivanje tematskih skupina za suradnju i razmjenu dobrih

		<p>praksi, organizacija studijskih putovanja u zemlji i inozemstvu)</p> <ul style="list-style-type: none">• Promidžba i vidljivost <p>Skupina 2:</p> <ul style="list-style-type: none">• Upravljanje projektom i administracija• Razvoj poslovnih ideja i planova za pravne osobnosti koje se žele baviti društvenim poduzetništvom, izobrazba članova o poslovanju i razvoju društvenog poduzetništva, širenje opsega usluga i proizvoda na lokalnom tržištu, procjena potreba i potencijala o novim proizvodima i uslugama, istraživanje tržišta, procjena politika društvenog i okolišnog utjecaja, mogućnost recikliranja, ciljani kupci, profesionalne i savjetodavne usluge i studijska putovanja• Promidžba i vidljivost
<p>Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke</p>	<ul style="list-style-type: none">▪ povećati informiranost osoba iz ciljne skupine o društvenom poduzetništvu i mogućnostima poslovanja društvenih poduzeća▪ jačati kapacitete osoba iz ciljne skupine za pokretanje poduzetničkog	<ul style="list-style-type: none">• Upravljanje projektom i administracija• Organizacija konvencija za informiranje i promicanje društvenog poduzetništva za osobe iz ciljne skupine• Organizacija i provođenje edukacija za osobe iz ciljne skupine• Poslovno mentorstvo za osobe iz ciljne skupine• Promidžba i vidljivost

populacije iz Domovinskog rata	pothvata društvenih poduzeća kroz edukacije i poslovno mentorstvo	
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	<p>Skupina 1</p> <ul style="list-style-type: none">Unaprijediti znanja i vještine zaposlenika postojećih društvenih poduzeća/društvenih poduzetnika putem specijaliziranih oblika osposobljavanja i obrazovanjaStvoriti nova radna mjesta u postojećim društvenim poduzećima/društvenim poduzetnicimaPodupirati poslovanje novih i postojećih društvenih poduzeća/društvenih poduzetnika <p>Skupina 2</p> <ul style="list-style-type: none">Stjecanje stručnih i poslovnih sposobnosti i vještina o društvenom poduzetništvu zaposlenika i nezaposlenih članova pravnog subjekta koji planira ili započeti ili	<p>Skupina 1:</p> <ul style="list-style-type: none">Upravljanje projektom i administracijaJačanje kapaciteta zaposlenika postojećih društvenih poduzeća/društvenih poduzetnika kroz programe osposobljavanja i usavršavanjaNova zapošljavanja u postojećim društvenim poduzećima/društvenim poduzetnicimaSudjelovanje na sajmovima/izložbamaRazvoj i unapređenje poslovanja društvenih poduzeća/društvenih poduzetnika, uključujući razvoj proizvoda i uslugaPromidžba i vidljivost <p>Skupina 2:</p> <ul style="list-style-type: none">Upravljanje projektom i administracijaPriprema društveno-poduzetničkih aktivnosti, izrada poslovnih planova i/ili pravnih akata u cilju transformacije Korisnika u društveno poduzeće/društvenog poduzetnikaJačanje kapaciteta novih i postojećih pravnih subjekata i zaposlenika te nezaposlenih članova Prijavitelja za provedbu društveno-poduzetničkih aktivnosti (prijenos dobre prakse putem seminara, radionica, studijskih putovanja u zemlji i inozemstvu (ali unutar Europske unije), izobrazba

	<p>transferirati poslovanje prema društveno-poduzetničkim principima</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Podupirati poslovanje novih i postojećih društvenih poduzeća / društvenih poduzetnika▪ Povećati vidljivost društvenog poduzetništva putem informiranja javnosti i umrežavanja dionika	<p>zaposlenika/nezaposlenih članova o poslovanju i razvoju društvenog poduzetništva te o proizvodima i uslugama na kojima se temelji poslovanje i razvoj).</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Provedba društveno-poduzetničkih aktivnosti (obavljanje svih vrsta gospodarskih djelatnosti temeljenih na društveno-poduzetničkim načelima koje obuhvaćaju i aktivnosti, mjere i programe namijenjene sprječavanju, prepoznavanju i rješavanju problema i poteškoća pojedinaca i obitelji te poboljšanju kvalitete njihovog života u zajednici, te ulaganje u nabavu opreme, sirovina i repromaterijala i/ili ulaganje u poslovni prostor u svrhu provođenja projektnih aktivnosti; marketinške aktivnosti vezane za proizvode i usluge proizvedene u sklopu projekta).▪ Aktivnosti širenja koncepta društvenog poduzetništva u RH (marketinške aktivnosti vezane za proizvode i usluge proizvedene u sklopu projekta, organizacija i sudjelovanje na konferencijama o temama koje su relevantne za društveno poduzetništvo, organizacija i sudjelovanje na sajmovima/izložbama, umrežavanje dionika, zagovaračke aktivnosti o konceptu društvenog poduzetništva, sastanci s dionicima koji bi transformirali svoje poslovanje na koncept društvenog poduzetništva, prijenos znanja između društvenih poduzetnika, informiranje o postojećim potpornim institucijama za poduzetnike).▪ Promidžba i vidljivost.
--	---	---

Tablica 30 Pregled specifičnih ciljeva i aktivnosti PDP-a i izravne dodjele sredstava.

Od ukupno 352 zaprimljena projektna prijedloga za dva PDP-a i izravnu dodjelu sredstava, do 31. prosinca 2020. ugovori su potpisani za njih 70. U okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* u provedbi je 50 projekata za koje su potpisani ugovori do *cut-off* datuma 31. prosinca 2020. godine, kao i dodatna 23 odobrena projekta prema Odluci o financiranju od 12. veljače 2021. i 19 odobrenih projekata prema odluci o financiranju od 1. rujna 2021. godine, koji nisu predmet ove evaluacije. Dva su ugovora raskinuta – jedan ugovor u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i jedan ugovor u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.*, kao što je prikazano Tablicom u nastavku.

Postupak (PDP/izravna sredstava)	dodjele dodjela	Broj zaprimljenih projektnih prijedloga/ prijedloga operacija	Broj projekata/ operacija prema odluci o financiranju	Broj potpisanih ugovora	Projekti/ operacije u provedbi	Završeni projekti/ operacije	Broj projekata/ operacija uključen u analizu
Poticanje društvenog poduzetništva		192	18	18 (1 raskinut)	0	17	17
Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata		1	1	1	0	1	1
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.		159	51	51 (1 raskinut)	50	0	50
Ukupno		352	70	70 (2 raskinuta)	50	18	68

Tablica 31 Pregled broja zaprimljenih projektnih prijedloga, potpisanih ugovora i statusa projekata prema dva PDP-a i izravnoj dodjeli.

U okviru dva PDP-a i izravne dodjele Korisnici su imali obavezu prikupljati, pratiti i izvještavati o zajedničkim pokazateljima ostvarenja i rezultata OPULJP-a i o specifičnim pokazateljima PDP-a. Projektni prijedlozi morali su doprinijeti najmanje jednom pokazatelju ostvarenja OP-a te, ako je primjenjivo, pripadajućem pokazatelju rezultata. Samo je u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* bio definiran specifični pokazatelj ostvarenja PDP-a (broj održanih informativnih događanja za promociju društvenog poduzetništva). Sukladno pravilima u oba PDP-a Prijavitelji su mogli pratiti i realizaciju dodatnih relevantnih pokazatelja uspješnosti provedbe aktivnosti njihovih projekata. U okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* Korisnici su pratili npr. broj pripremljenih biznis planova, broj strateških dokumenta, broj novih inicijativa, broj osoba obuhvaćenih

informativnim aktivnostima, broj organiziranih edukacija, broj promocijskih aktivnosti (broj brošura, broj konferencija, broj informativnih događaja), broj članova mreža, broj uključenih mentora i slično. U okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*, većina Korisnika (36) osim zajedničkih pokazatelja ostvarenja i rezultata prati i realizaciju specifičnog pokazatelja ostvarenja PDP-a „broj održanih informativnih događanja za promociju društvenog poduzetništva“. Uz to, samo manji dio Korisnika prati i realizaciju dodatnih pokazatelja uspješnosti provedbe projektnih aktivnosti, koji su bili definirani na nivou pojedinačnih projekata od strane Korisnika, među njima su broj uključenih sudionika u informativne događaje, umrežavanje s dionicima društvenog poduzetništva, broj novih usluga i broj zaposlenika u društvenom poduzeću.

U tablicama ispod prikazani su **planirani i realizirani pokazatelji ostvarenja** u 17 provedenih projekata u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i u izravnoj dodjeli sredstava *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata do cut-off datuma*, to jest do 31. prosinca 2020. godine, i prikaz realiziranih pokazatelja ostvarenja u istima po spolu:¹⁵²

Zajednički pokazatelj ostvarenja	Ciljna vrijednost 2023.	Realizirano			
		Poticanje društvenog poduzetništva	Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	UKUPNO	% realizacije
CO01 Nezaposleni, uključujući dugotrajno nezaposlene	6.050	692 (460 Ž)	107 (2 Ž)	799 (462 Ž)	13,21
CO05 Zaposleni, uključujući samozaposlene	1.200	38 (21 Ž)	0	38 (21 Ž)	3,17

¹⁵² Izvor informacija: informacijski sustav ESIF MIS 2014.-2020. i Mikropodaci osobni podaci sudionika i njihov status pri ulasku u projekt te promjena u statusu obrazovanja ili na tržištu rada po izlasku iz projekta) – presjek po karakteristikama, 17.9.2021. (podaci od 10. siječnja 2021.)

CO23 Broj mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća kojima je dana potpora (uključujući i zadružna poduzeća, poduzeća društvene ekonomije)	170	45	0	45	26,47
--	-----	----	---	----	-------

Tablica 32 Planirani i ostvareni pokazatelji ostvarenja za SC 9.v.1.

Dostupni podaci prikazuju velika odstupanja između planiranih i ostvarenih pokazatelja ostvarenja. Nakon provedbe 17 projekata u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i izravne dodjele sredstava *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* nije ostvarena ciljana vrijednost nijednog pokazatelja ostvarenja ili rezultata na nivou SC 9.v.1.

Najviša je realizacija pokazatelja ostvarenja CO23 Broj mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća kojima je dana potpora (uključujući i zadružna poduzeća, poduzeća socijalne ekonomije), ali i tu je dosegnuta vrijednost omjera ostvarenja do kraja 2020. godine tek 26 %. Najslabiji su rezultati kod pokazatelja ostvarenja CO05 zaposleni, uključujući samozaposlene, pokazatelj je ostvaren samo 3,17 %.

U okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* u provedbi je 50 projekata za koje su potpisani ugovori do *cut-off* datuma 31. prosinca 2020. godine. Kako su projekti u fazi provedbe, u nastavku se nalazi pregled planiranih pokazatelja ostvarenja do završetka svih tih projekata, konkretno do travnja 2023. godine.

Pokazatelji ostvarenja za PDP <i>Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.</i>	Ukupno ciljna vrijednost travanj 2023.	Skupina 1	Skupina 2
CO01 Nezaposleni uključujući dugotrajno nezaposlene	582	51	531
CO05 Zaposleni, uključujući samozaposlene	252	65	187
CO23 Broj mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća kojima je dana potpora (uključujući i zadružna poduzeća, poduzeća socijalne ekonomije)	77	11	66

Tablica 33 Pokazatelji ostvarenja za PDP *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* – ciljna vrijednost travanj 2023.

U okviru SC-a 9.v.1 planirani su sljedeći pokazatelji rezultata:

Pokazatelj rezultata	Početna vrijednost 2013.	Ciljna vrijednost 2023.
CR04 Sudionici koji imaju posao, uključujući samozaposlene, po prestanku sudjelovanja (u odnosu na zajednički pokazatelj CO01 nezaposleni, uključujući dugotrajno nezaposlene)	30 %	60 %
SR207 Društveni poduzetnici i zaposlenici društvenih poduzeća s unaprijeđenim vještinama u području obavljanja poslovne djelatnosti	60 %	90 %

Tablica 34 Pokazatelji rezultata u okviru SC-a 9.v.i.

Pokazatelji rezultata: Od svih uključenih osoba u 17 provedenih projekata u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* samo je 61 zaposlena osoba,¹⁵³ uključujući samozaposlene, imala posao po prestanku sudjelovanja (u odnosu na zajednički pokazatelj CO01 nezaposleni, uključujući dugotrajno nezaposlene). Dodatno je 106 zaposlenika¹⁵⁴ društvenih poduzeća unaprijedilo vještine u području obavljanja poslovne djelatnosti. U 50 projekata u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* do travnja 2023. godine planirano je unaprijediti vještine u području obavljanja poslovne djelatnosti još dodatnih 38 zaposlenika društvenih poduzeća.

Iz svega navedenog proizlazi da postoji uzročno-posljedična veza između aktivnosti i pokazatelja ostvarenja i pokazatelja rezultata u okviru SC-a 9.v.1. Pokazatelji omogućuju praćenje napredovanja SC-a 9.v.1 u postizanju ciljeva. Aktivnosti su planirane adekvatno, na temelju potreba postojećih i budućih društvenih poduzeća razvoju postojećeg ekosustava, koji je u ranoj fazi razvoja (detaljnije opisano u EP 2).

Može se pretpostaviti da se dizajniranje specifičnog cilja i aktivnosti temeljilo na rezultatima nalaza, zaključaka i prethodnih istraživanja stručnjaka, kao i prvog praktičnog iskustva s provedbom pojedinih projekata i inicijativa društvenog poduzetništva u okviru Operativnog programa Razvoj ljudskih potencijala 2007. - 2013. (dalje u tekstu: OPRLJP). Kako proizlazi iz OPULJP-a, društveno poduzetništvo u strateškim dokumentima prvi se put spominje u dokumentu Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva 2012. – 2016., koja promiče organizacije civilnog društva za socioekonomski razvoj. Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Hrvatskoj 2014. – 2020. promiče društveno poduzetništvo kao glavni strateški cilj i važan alat za integraciju ranjivog stanovništva u radno

¹⁵³ Mikropodaci – presjek po karakteristikama, 27.09.2021. (podaci od 10. siječnja 2021.)

¹⁵⁴ Informacijski sustav ESIF MIS

okruženje i njegovu socioekonomsku uključenost. Prije pridruživanja RH EU glavni program EU-a koji se koristio za financiranje projekata i inicijativa društvenog poduzetništva bio je IPA OPRLJP. Neki su Korisnici bespovratnih sredstava promicali društveno poduzetništvo ili podržali vlastita društvena poduzeća. Kroz IPA-u financirao se 21 projekt u vezi s razvojem društvenog poduzetništva, a ukupna vrijednost iznosila je 2,35 milijuna EUR.¹⁵⁵

Sudionici fokus-grupa smatraju da društveno poduzetništvo postaje prepoznato kao važno za rješavanje različitih društvenih problema i da se širi broj područja u kojima društvena poduzeća djeluju. Da su aktivnosti planirane adekvatno, potvrđuju i rezultati anketiranja i obavljani intervjui s Korisnicima koji isto smatraju da su glavne potrebe društveno-poduzetničkih inicijativa i društvenih poduzeća poboljšanje mogućnosti zapošljavanja ranjivih ciljnih skupina, poboljšanje uvjeta i mogućnosti pokretanja/poslovanja društvenih poduzeća i zapošljavanja u društvenim poduzećima te povećanje svijesti/vidljivosti o društvenom poduzetništvu, socijalnoj i radnoj integraciji. Svi ti elementi bili su uključeni u same PDP-e i poziv za izravnu dodjelu sredstava. Osim toga, potrebu za financiranjem planiranih aktivnosti potvrđuje i velik interes na strani postojećih i budućih društvenih poduzeća, odnosno visok broj zaprimljenih projektnih prijedloga projekata na PDP-e.

Bez obzira na sve napisano, postizanje postavljenih pokazatelja veoma je skromno. Jedan je od glavnih razloga kasni početak provedbe aktivnosti, odnosno kašnjenje u objavljivanju PDP-a i izravne dodjele sredstava, što je imalo utjecaja na (ne)realizaciju pokazatelja ostvarenja i rezultata. Potrebno je poštivati planirane rokove objave PDP-a, a PDP-e i izravne dodjele objavljivati kontinuirano jer to pridonosi većoj realizaciji postavljenih pokazatelja i omogućuje Korisnicima realistično planiranje aktivnosti i procjenu svojih kapaciteta.

Primjetan je napredak u provedbi planiranih aktivnosti u okviru SC-a 9.v.1 u 2020. i 2021. godini. U okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* u provedbi je 50 projekata za koje su potpisani ugovori do *cut-off* datuma 31. prosinca 2020. godine, kao i dodatna 23 odobrena projekta prema Odluci o financiranju od 12. veljače 2021. i 19 odobrenih projekata prema odluci o financiranju od 1. rujna 2021. godine, koji nisu predmet te evaluacije. Međutim, na temelju dosadašnje realizacije i unatoč vidljivom napretku, može se zaključiti da realizacija postavljenih pokazatelja može predstavljati izazov. Evaluacijski tim smatra da su pokazatelji bili postavljeni preambiciozno i da, zbog malog broja provedenih projekata, postoji rizik od neostvarenja planiranih pokazatelja ostvarenja.

Prema sudionicima Fokus-grupe 1 drugi su razlog lošeg postizanja pokazatelja dugi postupci ugovaranja, što negativno utječe na planske procese aktera u sektoru društvenog poduzetništva, posebno one koji su na otvorenom tržištu. Tome je potrebno dodati i mišljenje Korisnika. Korisnici su u anketi i intervjuima istaknuli kako bi pri planiranju PDP-a trebalo uzeti u obzir

¹⁵⁵ Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020., hrvatski prijevod engleskog originala, Zagreb, prosinac 2014., str. 12

vrijeme od najave PDP-a do same objave, a prije svega osigurati dovoljno vremena između objave PDP-a i roka za podnošenje projektnih prijava. Posebno su Korisnici koji realiziraju projekte iz PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* istaknuli da su okolnosti u vrijeme pisanja projektnog prijedloga bile drugačije – zbog pandemije uslijedio je pad prihoda za više od 50%, a kod nekih provedba pojedinih aktivnosti kasni (na primjer, nabava opreme). Zato je u fazi pripreme intervencija, kao i samoj provedbi, u svrhu unaprjeđenja sustava potrebno intenzivirati komunikaciju između Korisnika i SUK-a, skratiti vrijeme odgovaranja na e-poruke, upite i zahtjeve te pratiti potrebe Korisnika.

Ključni nalazi:

Objave PDP-a i poziv tijelima za dostavu prijedloga operacija koje se financiraju kao izravna dodjela sredstava slijedili su intervencije OPULJP-a povezane s jačanjem kapaciteta postojećih i budućih društvenih poduzeća, unaprjeđenjem vještina uključenih sudionika i zaposlenika društvenih poduzeća te povećanjem vidljivosti društvenog poduzetništva.

Objave PDP-a i poziva za izravnu dodjelu sredstava kasnile su, što je imalo utjecaja i na (ne)realizaciju pokazatelja ostvarenja i rezultata.

Evaluacijski tim smatra kako u fazi provedbe vrednovanja društvenog poduzetništva nije moguće adekvatno odgovoriti na EP 5 zbog toga što je u okviru SC-a 9.v.1 s aktivnostima završilo samo 17 projekata i jedna izravna dodjela. U okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* u provedbi je 50 projekata za koje su potpisani ugovori do *cut-off* datuma 31. prosinca 2020. godine. Nakon završetka 17 projekata i izravne dodjele sredstava nije ostvarena ciljna vrijednost nijednog pokazatelja ostvarenja ili rezultata na nivou SC 9.v.1.

Na temelju dosadašnje realizacije može se zaključiti da postavljeni pokazatelji odgovaraju planiranim i financiranim aktivnostima, ali njihova realizacija može predstavljati izazov.

Evaluacijski tim smatra da su pokazatelji bili postavljeni preambiciozno i da zbog malog broja provedenih projekata postoji rizik od neostvarenja planiranih vrijednosti pokazatelja ostvarenja.

EP 6. U kojoj su mjeri intervencije SC-a 9.v.1 pridonijele kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama?

U fazi pripreme Završnog izvješća evaluacijski se tim pri formulaciji nalaza relevantnih za ovo pitanje oslanjao na podatke prikupljene putem ankete za Korisnike, ankete za sudionike,

polustrukturiranih intervjua s Korisnicima i Fokus-grupe 1. Analiza sekundarnih izvora kao što su detaljna analiza PDP-a i projekata, kao i socioekonomske situacije, sadržana je u odgovorima na pitanja koja prethode ovom pitanju, a u vezi su s ciljevima PDP-a i ciljnim skupinama.

Za mjerenje doprinosa poboljšanju socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednicama, kao i doprinosa zapošljavanju ranjivih skupina, potrebno je promatrati ciljeve PDP-a i izravne dodjele u okviru ove mjere. Važno je napomenuti da su PDP *Poticanje društvenog poduzetništva* i izravna dodjela *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* bili usmjereni k unaprjeđenju vještina, razini informiranosti, umrežavanju i povećanju vidljivosti samog društvenog poduzetništva. Sukladno ciljevima PDP-a i izravne dodjele (kao što je navedeno i bliže objašnjeno u odgovoru na evaluacijsko pitanje 4), aktivnosti provedene u okviru ova dva PDP-a nisu u velikoj mjeri pridonijele kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama, već su imale veći učinak na povećanje vidljivosti same teme i veću razinu educiranosti Korisnika i sudionika u projektima. Veća razina educiranosti Korisnika preduvjet je za kreiranje novih društvenih poduzeća te poduzetničkih aktivnosti općenito. Jačanje kapaciteta sudionika preduvjet je za izgradnju kapaciteta za sudjelovanje na tržištu rada sukladno potrebama Korisnika i društvenih poduzeća.

PDP *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* imao je za cilj ojačati kapacitete postojećih i novih društvenih poduzeća, dok se specifični ciljevi razlikuju ovisno o vrsti Prijavitelja. Specifični su ciljevi za postojeća društvena poduzeća sljedeći: unaprijediti znanja i vještine zaposlenika postojećih društvenih poduzeća putem specijaliziranih oblika osposobljavanja i obrazovanja, stvoriti nova radna mjesta u postojećim društvenim poduzećima te podupirati poslovanje novih i postojećih društvenih poduzeća. Za Prijavitelje koji su kategorizirani kao postojeći pravni subjekti koji svoje poslovanje žele transferirati na društveno poduzetništvo ili novoosnovani pravni subjekti koji žele započeti poslovanje prema društveno-poduzetničkim načelima specifični su ciljevi uključivali stjecanje stručnih i poslovnih sposobnosti i vještina o društvenom poduzetništvu zaposlenika i nezaposlenih članova pravnog subjekta koji planira ili započeti ili transferirati poslovanje prema društveno-poduzetničkim principima, podupiranje poslovanja novih i postojećih društvenih poduzeća te povećanje vidljivosti društvenog poduzetništva putem informiranja javnosti i umrežavanja dionika. Analiza provođenja navedenih projekata mogla bi dati potpuniji odgovor na pitanje u kojoj su mjeri intervencije SC-a 9.v.1 pridonijele kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama nakon što se završi provedba i ocijeni učinkovitost, djelotvornost i održivost društveno-poduzetničkih pothvata financiranih kroz ovaj PDP. U ovom trenutku izostaje analiza ovih projekata s obzirom na to da do 31. prosinca 2020. godine nijedan od potpisanog 50 ugovora nije završen.

Analizom podataka dobivenih kroz polustrukturirane intervjuje, gdje su obuhvaćeni i Korisnici PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.*, primijećene su brojne inicijative i pothvati usmjereni k stabilizaciji i održivosti organizacije i/ili društvenog poduzeća. Među Korisnicima koji provode projekte u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* primijećen je potencijal za značajniji doprinos poboljšanju socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednicama. Ovi projekti usmjereni su na kreiranje novih poslovnih rješenja za identificirane društvene probleme, ideaciju novih proizvoda i širenje poslovanja postojećih društveno-poduzetničkih pothvata (pregled broja Korisnika po PDP-ima koji razvijaju društveno poduzeće i/ili novi proizvod sadržan je u odgovoru na evaluacijsko pitanje 11). Kako se svi projekti nalaze u fazi provedbe, a samo tržište odlikuje nestabilna makro i mikroekonomska situacija, potrebno je provesti analizu nakon provedbe i ocijeniti održivost društvenih poduzeća u tom smislu. Također, Korisnici ovih projekata identificirali su da provedba ključnih elemenata kao što je kupovina opreme kasni pod utjecajem pandemije. Pandemija bolesti COVID-19 također je utjecala na kašnjenje aktivnosti koje podrazumijevaju direktan rad s ranjivim skupinama. Kroz razgovor s Korisnicima došlo se do zaključka da se pri kreiranju projekta stavlja veći fokus na broj sudionika kako bi se dostigao zadan pokazatelj, a manje na suštinu i kvalitetu društveno-poduzetničkog pothvata. Korisnici su iskazali potrebu za mjerama i aktivnostima koje promiču i podržavaju konkretne poslovne pothvate kroz investiranje u opremu, operacije novog ili postojećeg poduzeća, poslovno savjetovanje i mentorstvo. Sami Korisnici smatraju da im je u razvoju društveno-poduzetničkog pothvata iznimno važno provoditi projekte i aktivnosti koji su usmjereni na poslovni model umjesto na dostizanje brojeva sudionika i slične indikatore. Korisnici su naveli da je jedan od izazova s kojim se suočavaju i neprepoznavanje specifičnosti društvenog poduzeća i potreba na lokalnoj razini.

Sukladno nalazima ankete koja je bila namijenjena Korisnicima, najveći je broj projekata za svoje ciljne skupine imao nezaposlene osobe, a naročito ranjive skupine sukladno definiciji sadržanoj u PDP-u, zaposlene u pravnim subjektima koji su svoje poslovanje transferirali na društveno poduzetništvo ili započeli poslovanje sukladno društveno-poduzetničkim načelima i zaposlene u društvenim poduzećima. Kao glavne doprinose projekata lokalnoj zajednici Korisnici ističu pokretanje novih poduzetničkih aktivnosti i novih proizvoda i zapošljavanje (ranjivih skupina). Kao najveći doprinos razvoju društvenom poduzetništvu u RH Korisnici ističu veću vidljivost i bolje razumijevanje društvenog poduzetništva.

Kao glavni razlog nedostizanja cilja projekta prouzrokovan vanjskim čimbenicima Korisnici su vidjeli promjene na tržištu rada, nezainteresiranost pripadnika ciljnih skupina i mali broj sudionika iz ciljnih skupina. Među razlozima su i oni prouzrokovani pandemijom bolesti COVID-19, prevelikim opterećenjem administrativnim zadacima, kao i nedostatak potpore

jedinica lokalne samouprave. Korisnici su tijekom provedbe polustrukturiranih intervjua ukazivali i na potrebu za nefinancijskom potporom u vidu mentorske podrške za kreiranje poslovnih modela i savjetovanje tijekom poslovanja.

Prema odgovorima na anketu od strane samih sudionika, 55 % sudionika u trenutku ispunjavanja ankete bilo je zaposleno kod nekoga ili je obavljalo poslove kod nekoga bez obzira na status zaposlenosti, 22 % nije bilo zaposleno i tražilo je posao, 9 % bilo je samozaposleno, 5 % zaposleno u društvenom poduzeću, dok je ostatak bio u redovnom obrazovanju, u mirovini ili neaktivan. Na pitanje o financijskoj situaciji u kućanstvu sudionici su odgovorili da ih 3 % ne uspijeva spojiti kraj s krajem iz mjeseca u mjesec, 11 % jedva spaja kraj s krajem iz mjeseca u mjesec, 22 % ponekad ima financijske poteškoće, 37 % ima dovoljno novca za podmiriti troškove, a 26 % uspijeva uz to nešto i uštedjeti.

Prije početka provođenja projekta ili mjere 62,5 % sudionika ili 170 osoba bilo je u prijavljeno u evidenciju nezaposlenih osoba HZZ-a. Od toga njih 3,5 % bilo je na evidenciji do mjesec dana, 18,8 % sudionika između 1 i 3 mjeseca, 15,8 % sudionika između 3 i 6 mjeseci, 18,8 % sudionika između 6 i 12 mjeseci, 13,5 % sudionika između 12 i 24 mjeseca, a 29,4 % sudionika bilo je na evidenciji dulje od 2 godine. 6 mjeseci nakon prestanka sudjelovanja radni status sudionika bio je sljedeći: 35,9 % sudionika nije bilo zaposleno niti je obavljalo neki drugi plaćeni posao, ali je tražilo posao, 44,6 % sudionika bilo je zaposleno ili je obavljalo poslove kod nekoga bez obzira na status zaposlenosti, 5,6 % sudionika bilo je zaposleno u društvenom poduzeću i isti broj sudionika bio je samozaposlen. 8,2 % je sudionika u mirovini ili neaktivno ili u redovnom obrazovanju.

Tablica niže, na osnovi rezultata ankete, prikazuje radni status u vrijeme ispunjavanja ankete i radni status 6 mjeseci nakon izlaska iz projekta:

Br.	Niste zaposleni niti obavljate nikakav drugi plaćeni posao, ali trenutno tražite posao	Zaposleni ste kod nekoga ili obavljate poslove kod nekoga bez obzira na status zaposlenosti	Samostalno ste zaposleni	U mirovini ste	Neaktivni ste (ne obavljate nikakav posao za novac, niti trenutno tražite posao)	U redovnom obrazovanju ste	Zaposleni ste u društvenom poduzeću
245	55	134	23	8	9	3	13

Tablica 35 Radni status u vrijeme ispunjavanja ankete.

Br.	Niste bili zaposleni, niti ste obavljali neki drugi plaćeni posao, ali ste tada tražili posao	Bili ste zaposleni kod nekoga ili ste obavljali poslove kod nekoga bez obzira na status zaposlenosti	Bili ste samostalno zaposleni	Bili ste u mirovini	Bili ste neaktivni (niste obavljali nikakav posao za novac, niti ste tada tražili posao)	Bili ste u redovnom obrazovanju	Bili ste zaposleni u društvenom poduzeću
195	70	87	11	5	5	6	11

Tablica 36 Radni status 6 mjeseci nakon provedbe projekta.

Kako veličina uzorka nije identična, interpretacija podataka u tablici ne daje potpuni uvid u promjene radnog statusa sudionika. 73 % ispitanih sudionika reklo je da njihovo sudjelovanje u projektu nije uključivalo zapošljavanje, njih 11 % odgovorilo je da pitanje nije primjenjivo.

Sudionici vide da je unaprjeđenje podrške potrebno u sljedećim aspektima provedbe projekata: treba voditi više računa o sudionicima nakon završetka projekta u smislu nastavka zapošljavanja ili korištenja socijalnih usluga, uključiti više praktičnog rada, više koristiti moderne tehnologije (informatička podrška, *online* materijali za učenje i sl.) i aktivnosti bolje prilagoditi različitim potrebama sudionika. Prema samoprocjeni sudionika rezultati su njihova sudjelovanja u projektu stjecanje novih znanja i vještina, stjecanje samopouzdanja u svoje mogućnosti, povećana motivacija za rad, otvaranje novih mogućnosti i upoznavanje novih poznanika i prijatelja. Sudionici ne smatraju da su ovim projektom ostvarili rezultate kao što su zaposlenje, omogućen samostalan život i financijska sigurnost, korištenje novih socijalnih usluga niti imaju poboljšane odnose s obitelji i prijateljima. 46 % sudionika smatra da bi njihova životna situacija bila nepromijenjena da nisu sudjelovali u projektu, 22 % sudionika smatra da bi ona bila značajno gora ili malo gora, dok 28 % sudionika smatra da ne može dati procjenu. Na sudjelovanje u projektu najviše je utjecala mogućnost stjecanja novih znanja i vještina, želja za zaposlenjem, mogućnost sudjelovanja u zanimljivim i kreativnim aktivnostima, stjecanje poznanstava i generalno socijaliziranje i povezivanje s drugima u zajednici. Drugi motivirajući faktori bili su osjećaj da su korisni, stjecanje novog radnog iskustva i zadovoljavanje uvjeta za ostanak u evidenciji nezaposlenih HZZ-a.

Pri ocjeni različitih aspekata provedbe sudionici su u najvećoj mjeri zadovoljni kvalitetom predavača ili trenera, organizacijom programa, kvalitetom voditelja aktivnosti, mogućnošću upoznavanja novih ljudi, mogućnošću stjecanja novih znanja i vještina, kao i motiviranjem i

razvijanjem samopouzdanja kod sudionika. Među aspektima provedbe kojima su sudionici nezadovoljni jesu mogućnost povezivanja s potencijalnim poslodavcima, uključivanje u aktivnosti u lokalnoj zajednici, kao i korisnost samih stečenih znanja i vještina pri pronalaženju boljeg ili novog radnog mjesta. Najveći broj sudionika (177 od 246 odgovora) rekao je da je sudjelovanje u konkretnom projektu u potpunosti ili djelomično zadovoljilo njihove potrebe. Na temelju sadašnjeg uvida i vlastitog iskustva, čak 65 % sudionika kaže da bi sigurno ili vjerojatno ponovo sudjelovalo u sličnom projektu. 52 % anketiranih Korisnika dalo je ocjenu da bi situacija sudionika da nisu sudjelovali u projektu danas bila malo ili značajno gora.

Podaci o radnom statusu sudionika ukazuju na pogoršanu situaciju u nekim segmentima, za što se uzrok može pronaći u činjenici da je analiza usmjerena na Korisnike i sudionike iz prvog PDP-a. Prvi PDP više je bio usmjeren k edukacijama, a tek drugi ka realnim poduzetničkim aktivnostima kao što su stvaranje novih radnih mjesta, podupiranje novih i postojećih društvenih poduzeća, transferiranje postojećih pravnih subjekata na društveno poduzetništvo itd. Realan utjecaj na radni status sudionika mogao bi se vidjeti tek nakon završetka provedbe projekata iz drugog otvorenog PDP-a.

Ključni nalazi:

Mjere intervencije SC-a 9.v.1 bile su namijenjene kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednicama i provodile su se kroz dva otvorena PDP-a i jednu izravnu dodjelu sredstava. Provedeni PDP-i i poziv na izravnu dodjelu predstavljaju inicijativu da se stvori prostor za različite oblike društvenog poduzetništva, ali u praksi se pokazalo da postoji problem u kreiranju i provedbi mjera potpore kad ne postoji jasna definicija i registar/evidencija društvenih poduzeća. Investicije u opremu pokazale su se kao dobra komponenta u projektima koji za cilj imaju kreiranje novih društveno-poduzetničkih aktivnosti i promicanje zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama, što su potvrdili sudionici i Korisnici projekata, kao i sudionici na Fokus-grupi.

Najvažniji su rezultati projekata za Korisnike doprinos lokalnoj zajednici, pokretanje novih poduzetničkih inicijativa i zapošljavanje (uključujući zapošljavanje u samim udrugama tijekom trajanja projekta). Korisnici također ističu doprinos razvoju društvenog poduzetništva u RH kroz veću vidljivost i bolje razumijevanje pojma društvenog poduzetništva.

Najvažniji ostvareni rezultati projekata su za sudionike stjecanje novih znanja i vještina, stjecanje samopouzdanja u svoje mogućnosti, povećana motivacija za rad, otvaranje novih mogućnosti i upoznavanje novih poznanika i prijatelja. Sudionici ne smatraju da su ovim projektom ostvarili rezultate kao što su zaposlenje, omogućen samostalan život i financijska sigurnost te korištenje novih socijalnih usluga. Edukativna komponenta PDP-a i izravne dodjele većinom je provedena u planiranom vremenskom okviru (*offline* ili *online*). Također,

Korisnici ne vode dovoljno računa o sudionicima nakon završetka projekata u smislu nastavka zapošljavanja ili korištenja socijalnih usluga, ne uključuju dovoljno praktičnog rada u programe osposobljavanja, ne koriste dovoljno nove tehnologije u obrazovnim aktivnostima (informatička podrška, *online* materijali za učenje i sl.) te ne prilagođavaju dovoljno aktivnosti različitim potrebama sudionika - što zahtijeva održiva rješenja i poslovne modele Korisnika projekata.

Dinamika provođenja mjera intervencije SC-a 9.v.1 onemogućila je potpunu analizu njihova doprinosa kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama. Ipak, projekti koji se provode u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* posjeduju potencijal za značajniji doprinos poboljšanju socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednicama. Potencijal ovih projekata za razvoj društvenog poduzetništva u RH bio bi veći kad bi u fokusu projekata bila održivost poslovnog modela i tržišno orijentiranih proizvoda, a ne broj sudionika.

3.3. Evaluacijski kriterij: DJELOTVORNOST

Djelotvornost je kriterij odnosa između postignutih rezultata i upotrijebljenih resursa. Izlazni rezultat mjerilo je uloženo; neposredan je vidljivi rezultat intervencijskih procesa nad kojima voditelji intervencija imaju određenu mjeru kontrole. Intervenciju se može smatrati djelotvornom ako koristi najmanje skupe, ali prikladne i dostupne resurse za postizanje željenih izlaznih rezultata u pogledu kvantitete i kvalitete te u predviđenom roku. Kvaliteta ulaznih resursa i izlaznih rezultata važna je pri procjeni djelotvornosti – najekonomičniji resursi nisu nužno i najprikladniji, stoga je ključna procjena odnosa između kvantitete i kvalitete rezultata.

Evaluacijski tim djelotvornost intervencije procjenjuje odgovaranjem na dva evaluacijska pitanja. Sagledava se jesu li planirana sredstva u skladu s vrstama aktivnosti koje se planiraju i provode te koriste li se i u kojoj mjeri financijski instrumenti za razvoj i poticanje društvenog poduzetništva.

EP 7. Jesu li planirana sredstva u skladu s vrstama aktivnosti koje se planiraju i provode?

U okviru OPULJP-a za operacije SC-a 9.v.1 planirano je ukupno 37.647.059,00 EUR (odnosno 286.117.648,00 kn), a za objavljena dva PDP-a i jednu operaciju kao izravnu dodjelu sredstava ukupno je alocirano 112.517.433,15 kn, što predstavlja manje od 40 % planiranih sredstava na razini SC-a 9.v.1.

Uzimajući u obzir *cut-off* period do 31. prosinca 2020. u provedbi je 69 projekata (68 projekata iz dva PDP-a i jedna izravna dodjela sredstava) u ukupnom iznosu od 70.894.306,63 kn, što predstavlja 63,0 % ukupne alokacije za objavljene PDP-e i izravnu dodjelu, odnosno samo 24,8 % ukupnog planiranog iznosa sredstava za sve intervencije u okviru SC-a 9.v.1.¹⁵⁶

Tablica ispod prikazuje usporedbu alociranih i ugovorenih sredstava te realiziranih plaćanja za dva PDP-a i izravnu dodjelu sredstava na dan 31. prosinca 2020. godine.

SC	Naziv operacije	Vrsta postupka dodjele	Ukupna vrijednost (alokacija) objavljenog Poziva – bespovratna sredstva (HRK)	Ukupna ugovorena sredstva (HRK)	Plaćena sredstva ukupno (HRK)	% svih sredstava
9.v.1	Poticanje društvenog poduzetništva	Otvoreni postupak/privremeni Poziv	10.374.993,15 ¹⁵⁷	9.922.737,39 ¹⁵⁸	9.188.937,95	88,57 %
9.v.1	Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata	Izravna dodjela sredstava	2.132.440,00	2.132.439,98	1.630.556,70	76,46 %
9.v.1	Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	Otvoreni postupak/trajni Poziv	100.010.000,00	58.839.129,26 ¹⁵⁹	10.861.972,65	10,86 %

Tablica 37 Usporedba ukupno alociranih i ugovorenih sredstava te realiziranih plaćanja za dva PDP-a i izravnu dodjelu u okviru SC-a 9.v.1 na dan 31. prosinca 2020. godine.

Plaćanja su realizirana za završene projekte u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* (88,57 %) i za završenu operaciju *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* (76,46 %). Projekti u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja*

¹⁵⁶ Dana 12. veljače 2021. godine MROSP je donio drugu Odluku o financiranju za dodatna 23 projekta ukupne vrijednosti 25.590.063,19 kn u okviru PDP-a „Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.“, a 1. rujna 2021. treću Odluku o financiranju za dodatnih 19 projekata ukupne vrijednosti 19.944.130,34 kn. Iako ti projekti nisu predmet ove evaluacije, možemo konstatirati da su sva alocirana sredstva objavljenog poziva ugovorena.

¹⁵⁷ Vrijednost objavljenog poziva bila je 8.000.000,00 kuna, ali je dana 12. svibnja 2017. godine tadašnje Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava povećalo dostupna financijska sredstva za Poziv za 2.374.993,15 HRK, čime ukupna financijska alokacija za poziv iznosi 10.374.993,15 HRK. Izvor informacija: <http://www.esf.hr/natjecaji/socijalno-ukljucivanje/3799/>

¹⁵⁸ Odluka o financiranju bila je za 18 projekata u ukupnom iznosu bespovratnih sredstava od 10.374.993,15 kn. Iznos u tablici odnosi se na 17 ugovorenih projekata, u međuvremenu je ugovor za jedan od projekata raskinut.

¹⁵⁹ Iznos je važeći uzimajući u obzir *cut-off* period do 31. prosinca 2020.,.

društvenih poduzetnika – faza I. još su u fazi provedbe, zato su plaćanja značajno niža, samo 10,86 %.

Poziv na dostavu projektnih prijedloga *Poticanje društvenog poduzetništva*

PDP *Poticanje društvenog poduzetništva* bio je otvoren od 1. srpnja 2016. do 23. rujna 2016., odnosno 85 dana. U roku za dostavu projektnih prijedloga na PDP su se prijavila ukupno 192 Prijavitelja. Ukupna vrijednost zaprimljenih projektnih prijedloga iznosila je 124.051.826,53 kn.

Nakon provedenog natječajnog postupka i odabira projekata, 15. svibnja 2017. godine donesena je Odluka o financiranju za 18 projekata u ukupnom iznosu bespovratnih sredstava od 10.374.993,15 kn. Projekti su bili odabrani na temelju kriterija odabira (KO) koji se primjenjuju za sve operacije u okviru OPULJP-a i uključuju: Kriterije prihvatljivosti (KP)¹⁶⁰ i Kriterije dodjele (KD) koji su definirani na razini SC-a. Odobrenih je bilo 9,37 % od ukupnog broja prijavljenih projekata, a odabrani su oni prijedlozi koji su ocijenjeni kao najkvalitetniji i najinovativniji u okviru alokacije i raspoloživih financijskih sredstava namijenjenih za PDP na dostavu projektnih prijedloga *Poticanje društvenog poduzetništva*. Natječajni postupak trajao je 233 dana.

Odabrani su Prijavitelji 17. svibnja 2017. godine potpisali ugovore o dodjeli bespovratnih sredstava. Jedan od ugovora je kasnije raskinut.

Ukupni ugovorni iznos odobrenih projekata tako iznosi 9.922.737,39 kn. Prihvatljiv minimalni i maksimalni iznos sredstava po projektu u okviru PDP-a je između 400.000,00 kn i 800.000,00 kn. Prosječni iznos ugovorenih sredstava po odobrenom projektu iznosi 583.690,43 kn. Najniži ugovoreni iznos odobrenog projekta iznosi 406.305,41 kn a najviši 797.112,99 kn. Nakon realizacije projekata ukupno je isplaćeno 9.188.937,95 kn, što predstavlja 92,60 % od ukupno ugovorenih sredstava.

Za pokazatelj djelotvornosti na temelju prikupljenih podataka prosječni izdaci po sudioniku izračunati su na temelju realiziranih plaćanja i kumulativnih vrijednosti uključenih sudionika. Prosječni izdaci po uključenoj nezaposlenoj osobi izračunati kao usporedba plaćanja i realiziranih pokazatelja ostvarenja u okviru PDP-a su 13.278,81 kn. Iako usporedba može služiti samo kao gruba orijentacija, jer su ciljevi PDP-a bili širi, a aktivnosti projekata različite,

¹⁶⁰ **Kriteriji prihvatljivosti (KP)** – kriteriji koji proizlaze iz zahtjeva nacionalnih propisa i propisa EU-a, potvrdio ih je Odbor za praćenje OPULJP-a 2014. – 2020. na sjednici održanoj 18. svibnja 2015. godine. Predmetni kriteriji moraju biti ispunjeni kako bi se projektni prijedlog mogao uzeti u obzir za financiranje. **Kriteriji dodjele (KD)** – kriteriji koje je odobrio Odbor za praćenje OPULJP-a 2014. – 2020. na sjednici održanoj 18. svibnja 2015. godine. Predmetni kriteriji primjenjuju se za ocjenjivanje kvalitete svih projektnih prijedloga unutar OP-a. Izvor informacija: <http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/razdoblje-2014-2020/kriteriji-odabira/>

prosječan trošak uključenog sudionika u projekt pokazuje da je intervencija ekonomična, posebice jer su u projekte bile uključene nezaposlene osobe iz ranjivih skupina. Iako su sadržaj mjera i vrijeme uključenosti sudionika u pojedinačne mjere različiti i zbog toga prosječni troškovi nisu izravno usporedivi, navedimo kao primjere izračunate prosječne troškove sudionika u nekim programima aktivne politike zapošljavanja. Prosječan izdatak za potpore za dugotrajno nezaposlene u razdoblju od 2010. do 2013. godine iznosio je 25.932 kn, dok su potpore za nezaposlene starije od 50 godina iznosile 26.918 kn.¹⁶¹ Prosječan trošak po sudioniku u javnim radovima u razdoblju 2010. – 2013. bio je 12.459 kn za sudionike sa sufinanciranjem od 75 % - 85 % te 34.253 kn za sudionike s financiranim zapošljavanjem u javnom radu.¹⁶²

Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata

Poziv tijelima na dostavu prijedloga operacija koje će se financirati kao izravna dodjela sredstava u okviru PO 2 „Socijalno uključivanje“ OPULJP-a 2014. – 2020. objavljen je 30. prosinca 2016. na web stranici <http://www.esf.hr/natjecaji/socijalno-ukljucivanje/>. Rok za predaju prijedloga operacije bio je do 31. ožujka 2017. godine. Nakon provedenog postupka izravne dodjele sredstava 26. svibnja 2017. godine donesena je Odluka o financiranju operacije *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* u ukupnoj vrijednosti od 2.132.439,98 kn.

S MHB-om 6. lipnja 2017. potpisan je Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava. Projekt je trajao 18 mjeseci, od 1. siječnja 2017. do 30. lipnja 2018. Nakon realizacije svih aktivnosti odobreni su prihvatljivi troškovi u iznosu od 1.630.556,70 kn. Prosječni trošak na uključenu nezaposlenu osobu je 15.238,85 kn.

Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.

PDP *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* bio je otvoren od 21. svibnja 2019. do 31. prosinca 2020. Za potencijalne Prijavitelje u lipnju 2019. godine bile su organizirane

¹⁶¹ Završno izvješće o provedenom vrednovanju, GRUPA 1: Vrednovanje Prioritetne osi 1 „Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage“ uz vrednovanje učinka mjera aktivne politike zapošljavanja. VREDNOVANJE DJELOTVORNOSTI, UČINKOVITOSTI I UČINKA OPERATIVNOG PROGRAMA UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2014. – 2020. 23. ožujak 2021., str 142, Dostupno na:

http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/06/Završno-izvjesce_evaluacija-PO1-i-MAPZ_OPULJP_final_lipanj_2021.pdf

¹⁶² Završno izvješće o provedenom vrednovanju, GRUPA 1: Vrednovanje Prioritetne osi 1 „Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage“ uz vrednovanje učinka mjera aktivne politike zapošljavanja. VREDNOVANJE DJELOTVORNOSTI, UČINKOVITOSTI I UČINKA OPERATIVNOG PROGRAMA UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2014. – 2020. 23. ožujak 2021., str.149. Dostupno na:

http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/06/Završno-izvjesce_evaluacija-PO1-i-MAPZ_OPULJP_final_lipanj_2021.pdf

četiri informativne radionice (Zagreb, Rijeka, Split i Osijek). Tijekom objave PDP-a, MROSP je 2. srpnja 2019. godine objavilo izmjene i dopune natječajne dokumentacije.

Zbog velikog interesa potencijalnih Prijavitelja, odnosno budući da je ukupni iznos zaprimljenih projektnih prijedloga dosegao 120 % ukupno raspoloživog iznosa PDP-a za Skupinu 2 Prijavitelja – što sukladno točki 5.6. Uputa za Prijavitelje predstavlja razlog za obustavu PDP-a – tadašnji MRMS je u razdoblju od četiri mjeseca, od 1. kolovoza 2019. godine do 29. studenog 2019., obustavio PDP za Skupinu 2 Prijavitelja. PDP je opet otvoren 29. studenog 2019. godine, a obustavljen je 10. prosinca 2019. Dana 13. ožujka 2020. MRMS je objavio obavijest o obustavi PDP-a za obje skupine Prijavitelja.

Na PDP je apliciralo ukupno 159 Prijavitelja. Ukupna vrijednost zaprimljenih projektnih prijedloga iznosila je 178.038.212,94 kn. Nakon provedenog postupka dodjele bespovratnih sredstava za projektne prijedloge, 3. rujna 2020. godine donesena je Odluka o financiranju 52 projekta u ukupnom iznosu od 59.954.019,29 kn, od čega su 56.513.623,81 kn činila bespovratna sredstva. Dana 27. listopada 2020. godine donesena je Odluka o izmjeni Odluke o financiranju kojom je iznos od 59.954.019,29 kn smanjen na 58.839.129,26 kn, od čega su bespovratna sredstva predstavljala 55.398.733,78 kn. Razlog za smanjenje iznosa proizlazi iz odluke da se ne financira jedan projekt čiji je projektni prijedlog bio povučen.

Projekti u okviru ovog PDP-a odabrani su na temelju kriterija odabira (KO) koji se primjenjuju za sve operacije u okviru OPULJP-a i uključuju: Kriterije prihvatljivosti (KP)¹⁶³ i Kriterije dodjele (KD) koji su definirani na razini SC-a. Odobrenih je bilo 32,7 %¹⁶⁴ svih prijavljenih projekata. Natječajni je postupak u prosjeku trajao 452 dana. Ugovori za 14 projekata potpisani su u rujnu 2020. godine, a za njih 36 u listopadu 2020. godine. Do 31. prosinca 2020. 50 je projekata u fazi provedbe, dok je za jedan ugovor Naručitelj zaprimio zahtjev za raskid ugovora. Do 31. prosinca 2020. godine nijedan od 50 projekata nije završen.

Od 50 projekata ukupno je devet projekata Prijavitelja iz Skupine 1 (postojeći društveni poduzetnici/društvena poduzeća) i 41 projekt Prijavitelja iz Skupine 2 (novi društveni poduzetnici/društvena poduzeća – pravni subjekti koji planiraju započeti ili transferirati svoje poslovanje prema društveno-poduzetničkim načelima). Ugovoreni je iznos projekata koje smo uključili u evaluaciju 57.694.177,05 kn,¹⁶⁵ od toga bespovratna sredstva predstavljaju 54.344.821,07 kn, a privatni doprinos iznosi 3.349.355,98 kn.

¹⁶³ Kriteriji prihvatljivosti (KP) – kriteriji koji proizlaze iz zahtjeva nacionalnih propisa i propisa EU-a, potvrdio ih je Odbor za praćenje OPULJP-a 2014. – 2020. na sjednici održanoj 18. svibnja 2015. godine. Predmetni kriteriji moraju biti ispunjeni kako bi se projektni prijedlog mogao uzeti u obzir za financiranje. Kriteriji dodjele (KD) – kriteriji koje je odobrio Odbor za praćenje OPULJP-a 2014. – 2020. na sjednici održanoj 18. svibnja 2015. godine. Predmetni kriteriji primjenjuju se za ocjenjivanje kvalitete svih projektnih prijedloga unutar OP-a. Izvor informacija: <http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/razdoblje-2014-2020/kriteriji-odabira/>

¹⁶⁴ Računano na temelju 1. Odluke o financiranju 52 projekta.

¹⁶⁵ Iznos 51 ugovorenog projekta s *cut-off* datumom 31. prosincem 2020. jest 58.839.129,26 kn, u međuvremenu je raskinut jedan ugovor te je ugovoreno 50 projekata ukupne vrijednosti 57.694.177,05 HRK, koji su predmet ove evaluacije.

Prijavitelji	Ugovorena sredstva ukupno			Ugovorena sredstva – Prosječni iznos na projekt		
	Ukupni iznos kn	Bespovratna sredstva kn	Privatni doprinos kn	Ukupno kn	Bespovratna sredstva kn	Privatni doprinos kn
Skupina 1	15.413.845,90	12.064.489,92	3.349.355,98	1.712.649,54	1.338.498,88	372.150,66
Skupina 2	42.280.331,15	42.280.331,15	0	1.031.227,59	1.031.227,59	0
Ukupno	57.694.177,05	54.344.821,07	3.349.355,98	1.153.883,54	1.086.536,42	372.150,66

Tablica 38 Ugovorena sredstva po skupini Prijavitelja.

Za Skupinu 1 minimalni i maksimalni iznos sredstava po projektu iznosio je od 500.000,00 kn do 2.000.000,00 kn, a za Skupinu 2 od 400.000,00 kn do 1.200.000,00 kn. Prosječni iznos ugovorenih sredstava po odobrenom projektu za Skupinu 1 iznosi 1.712.649,54 kn, a za Skupinu 2 1.031.227,59 kn. Korisnici Skupine 1 za provedbu projekata u prosjeku su osigurali 21,7 % privatnih sredstava. Najniži ugovoreni iznos projekta Prijavitelja Skupine 1 iznosi 770.869,68 kn (bespovratna sredstva 710.919,00 kn), a najviši 3.038.010,00 kn (od toga su bespovratna sredstva 1.960.300,00 kn). U Skupini 2 najniži ugovorni iznos iznosi 420.141,90 kn, a najviši 1.199.920,91 kn.

U oba otvorena PDP-a bili su prihvatljivi izravni (neposredni)¹⁶⁶ i neizravni (posredni)¹⁶⁷ troškovi projekta. U okviru izravne dodjele sredstava bila su omogućena plaćanja koja se ne temelje na stvarnim troškovima, već na unaprijed određenim jediničnim troškovima. Primijenjena je bila pojednostavljena mogućnost financiranja plaća po metodi standardne veličine jediničnih troškova osoblja. Time je olakšana provedba operacije, smanjeno je administrativno opterećenje i zahtjevnost financijskog izvještavanja, jer nije bilo potrebno dostavljati opsežnu popratnu dokumentaciju kojom se pravdaju navedeni troškovi te je ubrzan proces verifikacije sudionika. Opcija da se ostali prihvatljivi troškovi projekta obračunavaju fiksnom stopom u visini od 40 % prihvatljivih izravnih troškova osoblja bila je uključena i u PDP *Jačanje kapaciteta društvenih poduzetnika – faza I.* za Prijavitelje Skupine 2, to jest društveno-poduzetničke inicijative, odnosno za pravne subjekte koji planiraju započeti ili transferirati svoje poslovanje prema društveno-poduzetničkim načelima.

Bespovratna sredstva predstavljaju vrlo važnu vrstu financijske potpore za društvena poduzeća, a osobito je velika potražnja po toj vrsti financiranja u fazi pokretanja društveno-poduzetničkog poduhvata. Tako je financiranje projekata putem ESF-a od strane sudionika Fokus-grupe 2 bilo

¹⁶⁶ Izravni prihvatljivi troškovi su u izravnoj vezi s pojedinačnom aktivnosti projekta, pri čemu se veza s tom pojedinačnom aktivnošću može dokazati te se može utvrditi točan iznos (npr. troškovi osoblja)

¹⁶⁷ Neizravni prihvatljivi troškovi ne mogu se povezati s pojedinačnom aktivnošću projekta, npr. troškovi usluga računovodstva, troškovi telefona, vode, električne energije i slično

prepoznato kao vrlo važno za „male projekte“. Slično je i mišljenje Korisnika. Oni smatraju da su financijska sredstva za provedbu projekata u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti ili društvenih poduzeća koji se bave realizacijom „društvenih ciljeva“, npr. jačanjem kapaciteta i zapošljavanjem ciljnih skupina dovoljna i potpuno primjerena njihovim potrebama. 72 % Korisnika izjavilo je¹⁶⁸ da su maksimalni iznosi dostupni za projekt odgovarali provedbi aktivnosti i utvrđenim potrebama. Za Korisnike, tj. društvena poduzeća koja razvijaju nove proizvode ili usluge, pozicioniraju se na tržištu ili rastu, potrebna su puno veća ulaganja samih Korisnika i/ili korištenje drugih izvora financiranja. To se posebno odnosi na projekte postojećih društvenih poduzetnika/društvenih poduzeća (Skupina 1) u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika*, koji su u okviru svojih projekata financirali:

- (Daljnji) razvoj i jačanje kapaciteta poslovanja društvenih poduzeća, uključujući marketinške i promocijske aktivnosti i kampanje u cilju približavanja poslovanja, usluga i proizvoda kupcima
- Poboljšanje znanja i stručnosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika u različitim područjima djelovanja društvenih poduzeća
- Razvoj novih ili nadogradnju postojećih usluga i proizvoda: socijalne usluge (za starije, za roditelje), savjetodavne i financijsko-administrativne usluge za druge dionike društvene ekonomije, usluge i alati za digitalizaciju poslovanja pravnih osoba
- Nabavu ili prilagodbu potrebne opreme, tehnologije i /ili radnog mjesta za (novo)zaposlene.

Primjetna je razlika u smislu novih i postojećih društvenih poduzeća, ali i razlika u instrumentu, tj. „vrsti potpora“ a ne samoj činjenici da je riječ o postojećim poduzećima. Prilikom dodjele bespovratnih sredstava za postupke u sklopu kojih je utvrđeno da uključuju aktivnosti ekonomskog karaktera, postojala je obaveza poštivanja pravila za dodjelu državnih potpora i/ili potpora male vrijednosti, s naglaskom na poštivanje gornjih granica za dodjelu potpora male vrijednosti (*de minimis* potpora) koje iznose 200 tisuća eura za trogodišnje razdoblje. Dok su u PDP-u *Poticanje društvenog poduzetništva* obje skupne dodjeljivane potpore male vrijednosti, u PDP-u *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*. dolazi do razlike u vrsti potpore za projekte u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti i projekte društvenih poduzeća. Za Korisnike Skupine 1 (postojeći društveni poduzetnici/društvena poduzeća) dodjeljivane su državne potpore koje za određene vrste podrazumijevaju sufinanciranje korisnika (i do 50 % za određene potpore), dok je za Skupinu 2 (pravni subjekti koji žele svoje poslovanje ili transferirati na društveno poduzetništvo ili započeti poslovanje prema društveno-poduzetničkim načelima) potpora male vrijednosti koja se, ukoliko Korisnik nema ispunjen dozvoljeni prag od 200.000 EUR u 3 godine, može dodijeliti u intenzitetu od 100 %. Maksimalan iznos bespovratnih sredstava koji se mogao dodijeliti jednom Korisniku (Skupini 2) bio je 1,2 milijuna kuna, dok je za postojeća društvena poduzeća (Skupinu 1), a slijedeći jasna pravila za dodjelu državnih potpora sukladno Uredbi Komisije EU br. 651/2014, maksimalan je iznos bespovratnih sredstava mogao biti do čak 2 milijuna kuna po Korisniku.

¹⁶⁸ Analiza ankete Korisnika

Ključni nalazi:

U okviru OPULJP-a za operacije SC-a 9.v.1 planirano je ukupno 286.117.648,00 kn, za objavljena dva PDP-a i jednu operaciju kao izravnu dodjelu sredstava ukupno je alocirano 112.517.433,15 kn, što predstavlja manje od 40 % planiranih sredstva na nivou SC-a 9.v.1.

Do kraja 2020. godine ukupno je ugovoreno 70.894.306,63 kn, što predstavlja 63,0 % ukupne alokacije za objavljene PDP-e i izravnu dodjelu, odnosno samo 24,8 % ukupnog planiranog iznosa sredstava za sve intervencije u okviru SC-a 9.v.1. To je rezultat kašnjenja u objavama PDP-a, ocjenjivanja projektnih prijedloga i ugovaranja projekata.

Pojednostavljene mogućnosti financiranja standardnom veličinom jediničnih troškova i fiksni iznosi omogućili su smanjenje administrativnog opterećenja Korisnicima (a i svim akterima uključenim u upravljanje ESIF-om) i usredotočenost Korisnika na postizanje planiranih aktivnosti i rezultata projekata.

Prosječni izdatak po uključenoj nezaposlenoj osobi pokazuje da su završene intervencije (PDP *Poticanje društvenog poduzetništva* i izravna dodjela *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata*) ekonomične, posebice jer su u projekte bile uključene nezaposlene osobe iz ranjivih skupina, osobito usporedimo li ih s troškovima sudionika nekih programa aktivne politike zapošljavanja (javni radovi, potpore za dugotrajno nezaposlene, potpore za nezaposlene starije od 50 godina).

Dodijeljena financijska sredstva za provedbu projekata pokazala su se veoma važnima i dovoljnima za provedbu projekata u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti ili za društvena poduzeća koji se bave realizacijom „društvenih ciljeva“, npr. jačanjem kapaciteta i zapošljavanjem ciljnih skupina, dok su za projekte koji se komercijaliziraju potrebna puno veća ulaganja samih Korisnika i/ili korištenje drugih izvora financiranja.

EP 8. Koriste li se i u kojoj mjeri financijski instrumenti za razvoj i poticanje društvenog poduzetništva?

Iako je tijekom posljednjih godina na razini Europske unije pokrenut određeni broj programa i inicijativa čiji je cilj poboljšanje ekosustava za financiranje društvenog poduzetništva, još uvijek postoji niz čimbenika koji ograničavaju napredniji razvoj tržišta ulaganja s društvenim utjecajem. Financijski jaz na strani ponude proizlazi iz nedostatka stručnosti za zadovoljavanje specifičnih potreba društvenih poduzeća, nedostatka određenih vrsta financijskih proizvoda i povoljnih uvjeta za financiranje i nedostatka određenih raspona financiranja (od malih potpora do većih infrastrukturnih ulaganja i ulaganja u vlasnički kapital). Većina društvenih poduzeća ne može ispuniti zahtjeve tradicionalnih ulagača (npr. Fil Rouge Capital, SC Ventures) vezane

uz financijski povrat ili zahtjeve tradicionalnih kreditora kao što su banke vezane uz instrumente smanjenja rizika, a kao posljedica toga može se dogoditi da društvena poduzeća neće preživjeti faze pokretanja i konsolidacije poslovanja. Jedno je od najvažnijih ograničenja na strani potražnje nedostatak uvjerljivih poslovnih planova i održivih poslovnih modela društvenih poduzeća zbog često specifičnih tržišta na kojima djeluju, gdje su cijena, sposobnost plaćanja i društvena vrijednost često neusklađeni. Većina društvenih poduzeća također nema vještine poslovnog planiranja i upravljanja, osobito u ranim fazama razvoja. Stoga je osobito bitna uloga organizacija koje pružaju nefinancijsku podršku kojom mogu pomoći društvenim poduzećima u povećanju njihove spremnosti za ulaganje te djelovati kao specijalizirani posrednici koji povezuju potražnju i ponudu na tržištu.

U okviru intervencija OPULJP-a nije razvijen nijedan financijski instrument podrške društvenim poduzećima, iako je tako planirano trima aktivnostima MROSP-a i HBOR-a u okviru Strategije razvoja društvenog poduzetništva, MJERA 2. Uspostava financijskog okvira za učinkovit rad društvenih poduzeća:

2.1. Razvoj i uspostava jedinstvenog jamstvenog mehanizma/fonda kojim bi se ulagačima smanjili rizici, a društvenim poduzećima olakšao pristup tržištu kapitala (nositelj aktivnosti: tadašnji MRMS)

2.3. Uspostava okvira za financiranje društvenog poduzetništva (nositelj aktivnosti: HBOR)

2.4. Podrška razvoju sustava inovativnih financijskih instrumenata za poticanje društvenog poduzetništva i socijalnih inovacija (nositelj aktivnosti: tadašnji MRMS).

Nijedna od tih aktivnosti nije provedena.

HBOR je već 2015. godine uz podršku potpornih organizacija društvenim poduzećima razvio prvi nacrt okvira, no zbog restrukturiranja institucije ta je tema s novom Upravom zanemarena. Ipak, HBOR je znanja iz procesa iskoristio u provedbi sheme bespovratnih potpora društvenim poduzećima. U 2019. objavio je javni natječaj za dodjelu donacija „Pružimo znanje, potaknimo inicijative“ kako bi se potaknuli „zapošljivost, samozapošljavanje i poticanje utemeljenja društvenog poduzetništva“. Ukupna vrijednost javnog natječaja bila je 700.000,00 kuna (najviši iznos donacije po pojedinom projektu bio je 50.000,00 kuna). Ukupno je financirano 15 društveno-poduzetničkih projekata iz cijele RH koji su se provodili u 2019. i 2020. godini.

MRMS je od travnja do lipnja 2018. proveo *ex-ante* procjenu za financijske instrumente na razini OPULJP-a 2014. -2020., između ostalih namijenjene rastu i razvoju hrvatskih društvenih poduzeća.

Tada su utvrđeni „tržišni problemi i tržišni nedostaci u sljedećim područjima:¹⁶⁹

1. financiranje viših stupnjeva obrazovanja i cjeloživotnog obrazovanja

¹⁶⁹ <http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Ex-ante-procjena-ESF-2014-2020-Sažetak.pdf>

2. zapošljavanje osoba s nedovoljnim radnim iskustvom
3. financijska isključenost skupina u nepovoljnom položaju
4. financiranje socijalne infrastrukture, te projekata i subjekata društvenog poduzetništva.“

Detaljnije su problemi opisani u sažetku Izvješća o *ex-ante* procjeni.¹⁷⁰

U okviru analize predložen je razvoj pet financijskih instrumenata – zajmova za financiranje visokoškolskog i cjeloživotnog obrazovanja, zajmova za financiranje zapošljavanja osoba s nedovoljnim radnim iskustvom, zajmova za ublažavanje financijske isključenosti te dva specifična financijska proizvoda za društvena poduzeća:

1. zajmovi za financiranje socijalne infrastrukture i projekata društvenog poduzetništva (predviđena je alokacija 10 milijuna EUR)
2. fond rizičnog kapitala za financiranje socijalne infrastrukture i projekata društvenog poduzetništva (predviđena je alokacija 10 milijuna EUR).

Nijedan financijski instrument nije uspostavljen, iako je iniciran proces njihova razvoja. Tek je u kolovozu 2020. godine MROSP osnovao Službu za financijske instrumente, unutar Sektora za programiranje, financijsko upravljanje i provedbu financijskih instrumenata. Između ostalog, Služba će se baviti poslovima vezanima uz planirano financiranje društvenog poduzetništva kroz ESF financijske instrumente u razdoblju 2021. – 2027. Ona je trenutačno u procesu programiranja novog operativnog programa te će, na temelju nove *ex-ante* procjene za financijske instrumente, izraditi prijedloge potencijalnih financijskih instrumenata u budućem OP-u.

Nedostatak pristupa financijama i dalje se smatra jednom od najznačajnijih prepreka za pokretanje, održivost i rast društvenih poduzeća u RH. Osnovni oblici financiranja društvenog poduzetništva u RH posljednjih nekoliko godina bili su kroz:

EU i nacionalni izvori financiranja	<p>Europski socijalni fond – Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.</p> <p>Europski fond za regionalni razvoj i Kohezijski fond – Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.</p> <p>Nacionalne razvojne financijske institucije – HBOR, HAMAG-BICRO</p>
Pružatelji dužničkog kapitala	<p>Komercijalne banke s programima društveno odgovornog bankarstva – Erste Banka, Zagrebačka banka</p>

¹⁷⁰ Izvješće o Ex-ante procjeni, Financijski instrumenti, Zapošljavanje i društveno poduzetništvo, <http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Ex-ante-procjena-ESF-2014-2020-Sazetak.pdf>

	Specijalizirane financijske institucije – Zadruga za etično financiranje, Towarzystwo Inwestycji Społeczno Ekonomicznych S.A., Poland (TISE)
Pružatelji vlasničkog kapitala	Specijalizirani investicijski fondovi – Feelsgood Social Impact Investment Fund, Regionalni fondovi koji ulažu u društvena poduzeća Mreže poslovnih anđela – World Business Angels Forum (WBAF), Hrvatska mreža poslovnih anđela (CRANE) Zagrebačka burza – Trgovinska platforma Progress
Platforme za grupno financiranje	Donacijsko grupno financiranje – npr. GoFundMe, Generosity Nagradbeno grupno financiranje – npr. Kickstarter, Indiegogo Posudbeno grupno financiranje – npr. Kiva, Zopa Ulagateljsko grupno financiranje – npr. Funderbeam, Crowdcube
Ostali izvori financijske podrške¹⁷¹	Inkubacijski i akceleracijski programi poduzetničkih potpornih institucija (Zaklada Reach for Change, Zaklada Co-Impact, ACT Grupa...) Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom Hrvatski zavod za zapošljavanje Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva Korporacije s programima društveno odgovornog poslovanja

Tablica 39 Osnovni oblici financiranja društvenog poduzetništva u RH.¹⁷²

Društvena poduzeća u RH danas imaju ograničen pristup financijskom kapitalu - postojeći financijski oblici podrške ne zadovoljavaju sve njihove potrebe.

Projekti financirani iz ESF-a uglavnom su namijenjeni za „soft” projekte, projekte koji prvenstveno jačaju kapacitete Korisnika i sudionika projekata te često ne osiguravaju dostatna sredstva za pokretanje društveno-poduzetničkih pothvata, razvoj i rast poslovanja. Nalazi anketa i intervjua s Korisnicima pokazuju kako su alocirana sredstva u PDP-e i izravnu dodjelu, kao i iznosi odobrenih sredstva za projekte društvenog poduzetništva, bila dovoljna, no

¹⁷¹ Primjerice, bespovratna sredstva i grantovi

¹⁷² Živković S., Petričević T. (2019), Priručnik o društvenom poduzetništvu za poduzetničke potpome institucije, dostupno na <https://edukacije.bond-hrvatska.hr>

nedostajalo je mogućnosti ili dodatnih sredstava za ulaganje u opremu, infrastrukturu, adaptaciju poslovnih prostora, rast i razvoj poslovanja. Svakako, Korisnici vrlo pozitivno ocjenjuju dosadašnje manje investicije u opremu.

S druge strane, dostupnost i tradicionalno korištenje bespovratnih sredstava iz ESF-a potiču kod Korisnika korištenje primarno javnog financiranja, čime se nenamjerno zanemaruje razvoj poslovnog modela i kapaciteta za učinkoviti nastup na otvorenom tržištu kroz prirodni proces razvoja proizvoda, tržišta i poslovanja.

HAMAG-BICRO nudi nekoliko financijskih instrumenata poduzećima, od mikrokredita, zajmova za obrtna sredstva do ulagačkih financijskih instrumenata. Sličnu ponudu imaju i privatne financijske institucije – Erste banka i Zagrebačka banka, kroz njihove specifične programe društveno odgovornog bankarstva imaju u ponudi kredite za obrtna sredstva, investicijske kredite. Desetak društvenih poduzeća korisnici su instrumenata navedenih institucija.

Ključni nalazi:

Otežan pristup financijama (postojeći financijski oblici podrške ne zadovoljavaju sve njihove potrebe) i dalje se smatra jednom od najznačajnijih prepreka za pokretanje, održivost i rast društvenih poduzeća u RH. U okviru intervencija OPULJP-a nije razvijen nijedan financijski instrument podrške društvenim poduzećima.

Projekti financirani iz ESF-a uglavnom su namijenjeni za „soft” projekte, projekte koji prvenstveno jačaju kapacitete Korisnika i sudionika projekata te ne osiguravaju (niti im je to namjena) dostatna sredstva za pokretanje društveno-poduzetničkih pothvata, razvoj i rast poslovanja – prvenstveno su nedostatna sredstva za razvoj i testiranje proizvoda i tržišta, uređenje poslovnih prostora, nabavu i postavljenje opreme, ulaganje u razvoj organizacijskih i poslovnih procesa, skaliranje i replikaciju te internacionalizaciju poslovanja.

3.4. Evaluacijski kriterij: UČINAK

Učinak je kriterij svih značajnih učinaka razvojne intervencije, pozitivan ili negativan, očekivan ili nepredviđen. Dok se učinkovitost fokusira na očekivane rezultate intervencije, učinak je mjera širih posljedica intervencije. Učinak se odnosi na krajnji značaj i potencijalne transformativne učinke intervencije. Nastoji utvrditi one posljedice intervencije koje su dugoročnije ili šireg opsega od onih koje su već obuhvaćene kriterijem učinkovitosti.

U okviru ovog vrednovanja učinak intervencije procjenjuje se kroz tri evaluacijska pitanja. Njima se daju odgovori na pitanje jesu li mjere poduzete u svrhu stvaranja odgovarajućeg zakonodavno-institucionalnog okvira za društveno poduzetništvo utjecale na broj društvenih

poduzeća i razvoj drugih elemenata ekosustava, zatim postoje li mjere usmjerene na poticanje razvoja društvenog poduzetništva na regionalnoj razini te u kojoj su mjeri učinci i rezultati provedenih projekta u okviru SC-a 9.v.1 dugoročno održivi.

EP 9. Jesu li mjere OPULJP-a i Strategije razvoja društvenog poduzetništva poduzete u svrhu stvaranja odgovarajućeg zakonodavno-institucionalnog okvira za društveno poduzetništvo utjecale na broj društvenih poduzetnika i razvoj drugih elemenata ekosustava?

Kako nije bilo strateškog i sustavnog upravljanja razvojem društvenog poduzetništva u RH, kao ni sustavnog statističkog praćenja razvoja društvenog poduzetništva, danas je nemoguće utvrditi točnije podatke o broju društvenih poduzeća, broju radnika i volontera u društvenim poduzećima, njihovim ekonomskim i društvenim pokazateljima. Bez tih podataka gotovo je nemoguće pravovremeno definirati politike, mjere i aktivnosti podrške koje mogu imati značajniji učinak na razvoj ekosustava.

Jedno od prvih mapiranja društvenih poduzeća u RH provela je Udruga Slap i njezina partnerska organizacija Cluster za eko-društvene inovacije i razvoj (CEDRA HR). Njihovo istraživanje iz 2013. godine mapiralo je 147 društvenih poduzeća. Malo opširnije istraživanje istih organizacija ponovljeno 2014. godine nije potvrdilo postojanje istog broja društvenih poduzeća jer ih je samo 56 odgovorilo na anketu. Podaci koje je prikupio Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar” u istraživanju „Mapiranje novih horizonta – izvješće o stanju društvenog poduzetništva u RH 2015.” govore o 95 aktivnih društvenih poduzeća u 2013. i 90 društvenih poduzeća u 2014. godini. U 2017. godini ACT Grupa provela je mapiranje u skladu s kriterijima za prepoznavanje društvenih poduzeća definiranim u nacionalnoj Strategiji razvoja društvenog poduzetništva – mapirano je 105 aktivnih društvenih poduzeća. Uslijedilo je novo mapiranje Europske komisije te je u izvješću proizašlo iz istraživanja za RH, koje je provela Davorka Vidović 2019. godine¹⁷³ (u okviru EURICSE i EMES istraživačke mreže), identificirano 526 potencijalnih društvenih poduzeća.

Sumirajući podatke iz različitih izvora možemo tek indikativno pratiti razvoj broja društvenih poduzeća u RH posljednjih desetak godina:

Godina	Procijenjeni broj društvenih poduzeća	Izvor
--------	---------------------------------------	-------

¹⁷³ European Commission (2018), Update of the Mapping of Social Enterprises and their Eco-systems in Europe. Country Report – Croatia. Directorate – General for Employment, Social Affairs and Inclusion – Report submitted by EURICSE & EMES, dostupno na <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20958&langId=en>

2012.	40	Online baza društvenih poduzeća, Udruga Slap, portal pomakonline.com ¹⁷⁴
2013.	(147) 56	Istraživanje Clustera za eko-društvene inovacije i razvoj (CEDRA HR) ¹⁷⁵
2013.	95	Projekt iPRESENT, Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar” ¹⁷⁶
2013.	40 – 210	ICF, A map of social enterprises and their eco-systems in Europe – Country Report Croatia ¹⁷⁷
2014.	90	Projekt iPRESENT, Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar” ¹⁷⁸
2017.	105	Mapiranje društvenih poduzetnika, ACT Grupa ¹⁷⁹
2018.	(526)	Social enterprises and their ecosystems in Europe: Country report Croatia ¹⁸⁰
2020.	68	European Social Enterprise Monitor, istraživanje za Hrvatsku, ACT Grupa ¹⁸¹

Tablica 40 Procijenjeni broj društvenih poduzeća u RH.

U najnovijem istraživanju i mapiranju ekosustava društvenog poduzetništva u europskim zemljama, koje je provela Europska komisija od 2018. do 2019. godine, Vidović za RH u

¹⁷⁴ MAPIRANJE NOVIH OBZORA: Izvještaj o stanju društvenog poduzetništva u Hrvatskoj 2015, (2015), Šimleša D. et al., dostupno na <https://www.bib.irb.hr/793938>

¹⁷⁵ Turza B. (2014). Social Entrepreneurship in Croatia. Survey and Analysis of the Results, SLAP, Osijek; European Commission (2019), Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Croatia. Author: Davorka Vidović, Luxembourg dostupno na <https://www.euricse.eu/social-enterprises-and-their-ecosystems-in-europe-mapping-study/>

¹⁷⁶ MAPIRANJE NOVIH OBZORA: Izvještaj o stanju društvenog poduzetništva u Hrvatskoj 2015, (2015), Šimleša D. et al., dostupno na <https://www.kulturpunkt.hr/sites/default/files/izvjestaj-mapiranje-novih-obzora.pdf>

¹⁷⁷ ICF (2014) A map of social enterprises and their eco-systems in Europe – Country Report Croatia, dostupno na

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjymbnzgezxAhUi_rslHfx4CREQFjABegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FBlobServlet%3FdocId%3D12991%26langId%3Den&usg=AOvVaw01KAOX3sF6lGDF2AOpMhfA

¹⁷⁸ MAPIRANJE NOVIH OBZORA: Izvještaj o stanju društvenog poduzetništva u Hrvatskoj 2015, (2015), Šimleša D. et al., dostupno na <https://www.kulturpunkt.hr/sites/default/files/izvjestaj-mapiranje-novih-obzora.pdf>

¹⁷⁹ ACT Grupa (2017), Market Report: Mapping of active and support-ready social enterprises in Croatia (for internal use only), Čakovec, ACT Grupa

¹⁸⁰ European Commission (2019), Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Croatia. Author: Davorka Vidović, Luxembourg, dostupno na <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20958&langId=en>

¹⁸¹ EUCLID (2021), European Social Enterprise Monitor Report 2020-2021, dostupno na

<https://knowledgecentre.euclidnetwork.eu/2021/05/25/european-social-enterprise-monitor-report-2020-2021/>

zasebnom izvješću za državu¹⁸² i u sintetskom izvješću za 35 europskih zemalja¹⁸³ navodi kako je RH u grupi desetak zemalja koje su koncept društvenog poduzetništva definirale kroz strateški, a ne zakonodavni okvir. Društveno poduzetništvo kroz zakonodavni okvir definiraju Belgija, Danska, Njemačka, Grčka, Italija, Francuska, Španjolska, dok neke države, uz zakonodavni, često imaju definiran i strateški okvir razvoja. Ipak, ti naponi u RH nisu urodili plodom kao u drugih zemalja – kad govorimo o razumijevanju, prihvaćanju pojma i koncepta, RH nalazi se u grupi zemalja s Bugarskom, Češkom, Mađarskom, Latvijom, Litvom, Poljskom, Rumunjskom, Slovačkom, Slovenijom, Srbijom, Švedskom i Finskom gdje je razina (samo)prepoznavanja i razina razumijevanja koncepta niska. Prema zaključcima navedenog istraživanja, prvenstveno je to rezultat slabe podrške Vlade, ključnih državnih institucija i donositelja odluka općenito.

Kao i druge europske zemlje, RH je imala nekoliko inicijativa umrežavanja na nacionalnoj razini (SEFOR, CEDRA HR, Hrvatska mreža društvenih poduzetnika, Hrvatska mreža za društveno poduzetništvo). Upravo su neke od njih i inicirale značajne procese u recentnoj povijesti (npr. razvoj i usvajanje Strategije razvoja društvenog poduzetništva, kojoj je prethodila Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva 2012. – 2016.¹⁸⁴ koja je po prvi put definirala aktivnosti usmjerene razvoju neprofitnog, društvenog poduzetništva). U Europi postoje zemlje koje imaju dugu tradiciju obrazovanja o društvenoj ekonomiji i društvenom poduzetništvu, poput Velike Britanije, Španjolske, Belgije, Francuske i Italije. Ipak, RH nije na začelju u EU – u posljednjih nekoliko godina razvijeni su neki specifični obrazovni programi u srednjem i visokoškolskom obrazovanju.

U institucionalnom okviru jedine dvije državne institucije koje su prvenstveno na inicijativu pojedinaca, inicirale i provodile neke aktivnosti (ponajprije kroz PDP-ove, podršku javnim događanjima) usmjerene razvoju poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva u RH bile su NZRCD i MROSP. Specifično, kada govorimo o podršci radne integracije društveno isključenih skupina, za braniteljsku populaciju i u kontekstu razvoja poduzetništva branitelja, ključnu ulogu ima MHB, a za OSI ključnu ulogu podrške ima ZOSI.

U kontekstu financiranja razvoja društvenog poduzetništva i poslovanja društvenih poduzeća, RH je u grupi zemalja koje nemaju razvijen sustav financijske podrške iz javnog proračuna ili europskih fondova, vrlo je ograničena privatna i javna podrška potpornim organizacijama za društvena poduzeća, a najveći doprinos financiranju društveno-poduzetničkih pothvata dali su privatni ulagači, privatne fondacije i privatni (društveni) investitori, npr. Erste banka, Zagrebačka banka, Feelsgood Social Impact Investment Fund, Zaklada Co-Impact, Reach for

¹⁸² European Commission (2019), Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Croatia. Author: Davorka Vidović, Luxembourg, dostupno na <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20958&langId=en>

¹⁸³ European Commission (2020) *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report*. Authors: Carlo Borzaga, Giulia Galera, Barbara Franchini, Stefania Chiomento, Rocío Nogales and Chiara Carini. Luxembourg: Publications Office of the European Union, dostupno na <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8274>

¹⁸⁴ Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do 2016. godine <https://udruge.gov.hr/UserDocsImages/UserFiles/File/Nacionalna%20strategija%20stvaranja%20poticajnog%20okruzenja%20za%20razvoj%20civilnog%20društva%202012-2016.pdf>

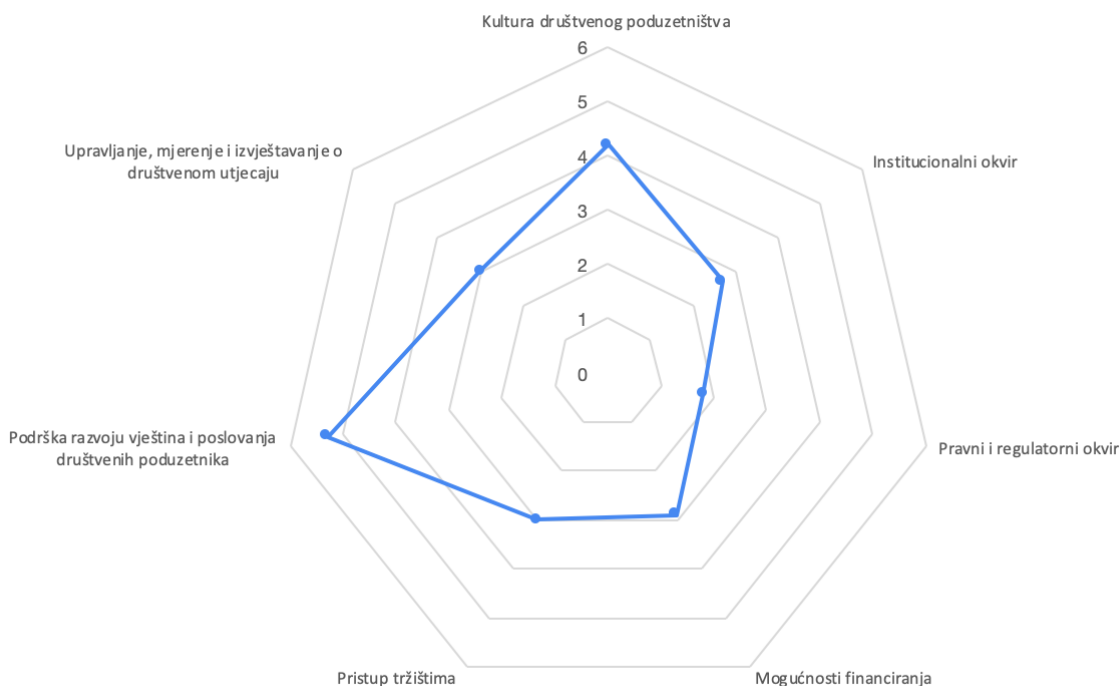

Change, Zadruga za etično financiranje i drugi. Vezano uz poticajni okvir fiskalnih politika, RH je u grupi zemalja koje nemaju definirane strateške poticaje ni modele olakšica društvenim poduzećima (jednako kao i Cipar, Češka, Malta, Slovenija, Bugarska i neke druge). Velik potencijal vidi se u implementaciji određenih odredbi usmjerenih podrški razvoju društvenog poduzetništva Zakona o javnoj nabavi (NN 126/16) u narednim godinama.

Nefinancijski sustavi podrške društvenim poduzećima u RH predstavljaju najrazvijeniji i najjači element ekosustava. Razvijeni su od strane samih društveno-poduzetničkih organizacija te su dalje razvijane u suradnji s drugim nacionalnim i međunarodnim privatnim neprofitnim organizacijama. U nefinancijskog podršci sve veći značaj imaju i jači tehnološko-inovacijski i inkubatorski centri, poput zagrebačkog ZICER-a.

Jednaku ocjenu stanja elemenata ekosustava društvenog poduzetništva pokazalo je i procjenjivanje razvijenosti elemenata ekosustava društvenog poduzetništva RH u travnju 2020. pod vodstvom prof. Slavice Singer s Ekonomskog fakulteta u Osijeku, u kojem je sudjelovalo 9 ključnih dionika (predstavnici potpornih organizacija, društveni poduzetnici, donosioci odluka i istraživači). Za analizu je korišten alat OECD Better Entrepreneurship Policy Tool,¹⁸⁵ što je u osnovi upitnik za ekspertnu procjenu elemenata ekosustava društvenog poduzetništva.

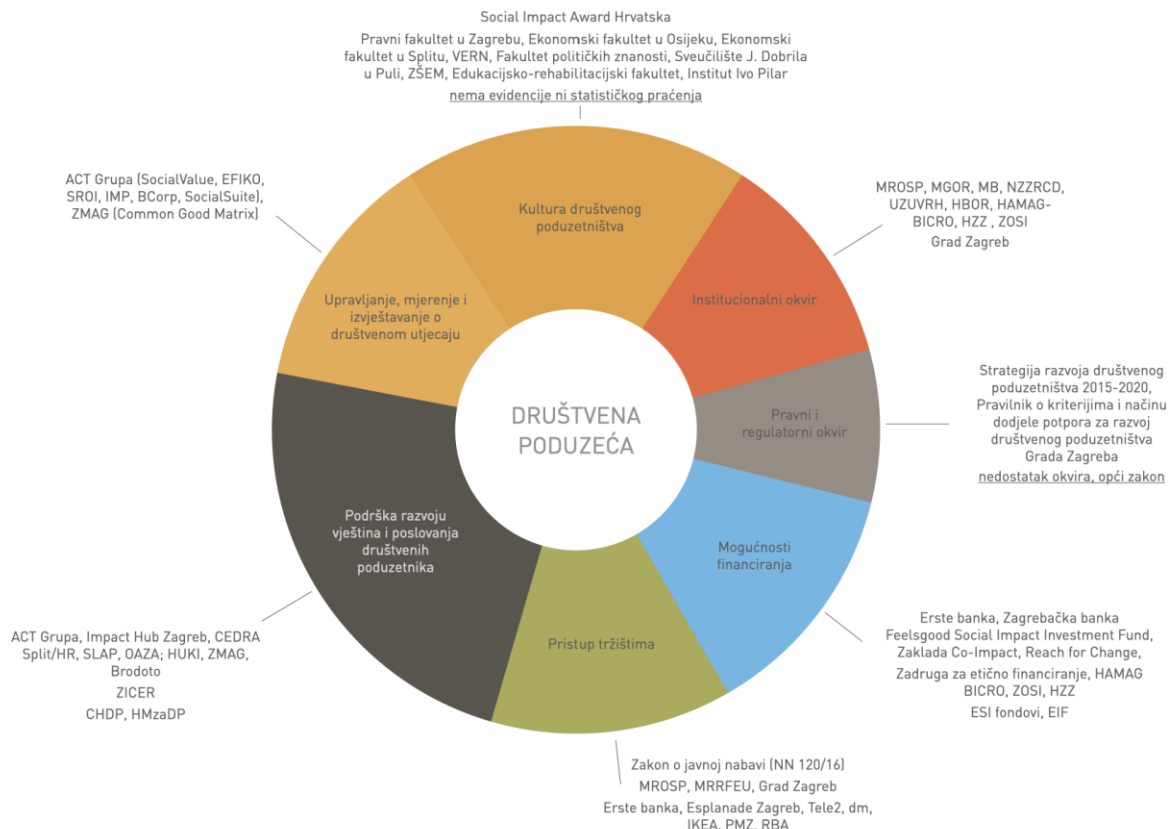
Grafikon 12 Mapiranje razvijenosti elemenata ekosustava društvenog poduzetništva RH, Singer S. (2020), Izvještaj o testiranju OECD BEPT alata (nije javno dostupno).

Grafikon 12. (prikaz prosjeka ocjena razvijenosti pojedinih elemenata ekosustava društvenog poduzetništva u RH) jasno prikazuje kako ključni akteri razvoja društvenog poduzetništva u

¹⁸⁵ OECD Better Entrepreneurship Policy Tool, <https://betterentrepreneurship.eu>

RH najslabije razvijenim vide institucionalni i pravni/regulatorni okvir, dok najrazvijenijim elementima vide one koji su rezultirali naporima privatnih organizacija (nefinancijska i financijska podrška, vidljivost i kultura društvenog poduzetništva, kao posljedica razvoja obrazovnih programa i praćenja nezavisnih medija) i inicijative usmjerene razvoju metodologije i alata mjerenja društvenog utjecaja). Sljedeći grafikon prikazuje ključne aktere po elementima ekosustava:

Grafikon 13. Ključni akteri hrvatskog ekosustava društvenog poduzetništva.¹⁸⁶

Izvešće za RH i sintetsko izvješće Europske komisije o stanju društvenog poduzetništva¹⁸⁷ također jasno ukazuju na to kako je RH jedna od europskih zemalja koja je izgubila priliku jačeg i učinkovitijeg razvoja ekosustava neprovođenjem Strategije razvoja društvenog poduzetništva, neefikasnim korištenjem i upravljanjem europskim fondovima usmjerenim društvenim poduzećima (naročito u kontekstu upravljanja natjecajima i projektima) te do danas

¹⁸⁶ Grafikom je rezultat mapiranja ekosustava društvenog poduzetništva u Gradu Zagrebu i Republici Hrvatskoj u okviru projekta R.E.S.E.T - Relaunching Employment with Social Economy in the Territories, <https://www.zagreb.hr/en/reset-relaunching-employment-with-social-economy-i/171528>

¹⁸⁷ European Commission (2020) *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report*. Authors: Carlo Borzaga, Giulia Galera, Barbara Franchini, Stefania Chiomento, Rocío Nogales and Chiara Carini. Luxembourg: Publications Office of the European Union, dostupno na <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8274>

nekorištenjem mogućnosti društveno odgovorne javne nabave u okviru Zakona o javnoj nabavi (prvenstveno zbog slabih kapaciteta i slabe vidljivosti proizvoda društvenih poduzeća).

Ključni nalazi:

Mjere OPULJP-a i Strategije razvoja društvenog poduzetništva, s obzirom na to da u velikoj mjeri aktivnosti nisu provedene ili su samo djelomično provedene, nisu značajnije utjecale na broj društvenih poduzeća i razvoj elemenata ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Dva PDP-a (najveće alokacije javnih bespovratnih sredstava za društveno-poduzetničke pothvate u RH od 2015. godine do danas) indirektno su imala najveći učinak u komunikaciji i povećanju vidljivosti društvenih poduzeća (kao rezultat financiranih aktivnosti, naročito u okviru prvog PDP-a).

EP 10. Postoje li mjere usmjerene na poticanje razvoja društvenog poduzetništva na regionalnoj razini?

Regionalni razvoj jedna je od najvažnijih smjernica Europske unije koja čak trećinu svoga proračuna kroz kohezijsku politiku izdvaja za razvoj slabije razvijenih područja. Politika ravnomjernog regionalnog razvoja u RH podrazumijeva planiranje, provođenje i koordinaciju aktivnosti regionalne razvojne politike i uspostave cjelovitog sustava programiranja, upravljanja i financiranja regionalnog razvoja. Donošenjem Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18), a potom i prihvaćanjem Strategije regionalnog razvoja, uspostavljeni su temelji upravljanja politikom regionalnog razvoja usmjereni izgradnji ukupnog razvojnog potencijala u RH.

Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine donesena je sukladno Zakonu o regionalnom razvoju te predstavlja temeljni planski dokument politike regionalnog razvoja.

U Strategiji regionalnoga razvoja Republike Hrvatske navodi se: „Primarni cilj socijalnog poduzetništva nije iskoristiti tržišne prilike radi ostvarivanja dobiti, nego riješiti društvene probleme. Socijalna poduzeća obilježava privatna aktivnost koja se provodi u javnom interesu.” Pored *socijalne ekonomije*, među novim konceptima za lokalni i regionalni razvoj prepoznaje i *zelenu ekonomiju, socijalnu inovaciju, kružno gospodarstvo, plavu ekonomiju*¹⁸⁸ itd.

Pojam društvenog poduzetništva prepoznat je u okviru čak dvaju strateških ciljeva kroz s njima vezane prioritete, mjere i opise mjera što nedvosmisleno ukazuje na značaj i ulogu koju društveno poduzetništvo ima u strateškim dokumentima. Na ovaj način Strategija razvoja društvenog poduzetništva prepoznaje višestruku ulogu društvenog poduzetništva – u gospodarstvu i u širem društvenom kontekstu.

¹⁸⁸ Plava ekonomija je pojam u ekonomiji koji se odnosi na eksploataciju, očuvanje i regeneraciju morskog okoliša.

Polazište su za izradu regionalnih planskih dokumenata nacionalni planski dokumenti sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske te se županijske i lokalne razvojne strategije donose na temelju Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske za odgovarajuće razdoblje. Tri županije u RH nemaju javnosti dostupnu usvojenu strategiju koja se bavi regionalnim razvojem u razdoblju do 2020. godine.

Predmet analize bili su Razvojna strategija Grada Zagreba te 17 županijskih razvojnih strategija. U nastavku je tablica koja prikazuje regionalne planske dokumente razvoja i ulogu odnosno poziciju društvenog poduzetništva u ovim dokumentima.

<i>Županija</i>	<i>Razvojna strategija</i>	<i>Društveno poduzetništvo u prioritetima/mjerama</i>	<i>Nositelj mjera/aktivnosti</i>
<i>Brodsko-posavska</i>	<i>Županijska razvojna strategija Brodsko-posavske županije do 2020. godine</i>	<i>Mjera Poticanje razvoja programa društvenog poduzetništva</i> <i>U okviru prioriteta povećanje zaposlenosti i poticanje društvene uključenosti</i>	<i>BPŽ</i>
<i>Dubrovačko-neretvanska</i>	<i>Županijska razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2016. – 2020.</i>	<i>Ne</i>	<i>/</i>
<i>Istarska</i>	<i>Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine</i>	<i>Razvoj civilnog društva i društvenog poduzetništva/Stvaranje uvjeta za razvoj DP-a</i>	<i>Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva</i>
<i>Karlovačka</i>	<i>Razvojna strategija Karlovačke županije 2020+</i>	<i>Unapređenje poduzetničke infrastrukture – aktivnost Poticanje razvoja društvenog poduzetništva</i>	<i>UO gradova</i> <i>UO za gospodarstvo KŽ</i>

			HGK, HOK
Koprivničko-križevačka	Županijska razvojna strategija za razdoblje 2014. – 2020.	Mjera Podizanje svijesti i promicanje socijalnog poduzetništva	KKŽ, PORA
Krapinsko-zagorska	Strategija razvoja Krapinsko-zagorske županije 2016. – 2020.	Prioritet Poticanje poljoprivredne proizvodnje - poticanje osnivanja zadruge	KZŽ
Međimurska	Razvojna strategija Međimurske županije do 2020. godine	Poticanje interesnog povezivanja poduzetnika, aktivnost Promocija primjera dobre prakse društvenih poduzetnika kroz organizaciju javnih događanja (npr. dodjela godišnje nagrade)	MŽ, REDEA, TICM, ČAKRA
Osječko-baranjska	Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije do 2020. godine	Ne	/
Požeško-slavonska	Županijska razvojna strategija Požeško-slavonske županije za	Ne	/

	<i>razdoblje do kraja 2020. godine</i>		
<i>Primorsko-goranska</i>	<i>Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016 – 2020</i>	<i>Mjera Poticanje i razvoj DP-a, zadrugarstva i samozapošljavanja mladih u okviru prioriteta Unapređenje socijalne sigurnosti i jačanje socijalne uključenosti</i>	<i>UO za socijalnu politiku i mlade</i>
<i>Splitsko-dalmatinska</i>	<i>Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje do 2020. godine</i>	<i>Mjera Jačanje kompetencija i integracija teško zapošljivih skupina u tržište rada – u opisu je Potpora razvoju društvenog poduzetništva s velikim potencijalom u zapošljavanju teško zapošljivih skupina</i>	<i>UO za društvene djelatnosti SDŽ, HZZ, HUP, HOK, zdravstvene institucije i institucije socijalne skrbi, obrazovne institucije, JLS, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo branitelja, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, LPZ SD županije, Obiteljski centar SDŽ, organizacije civilnog društva</i>
<i>Šibensko-kninska</i>	<i>Razvojna strategija Šibensko-kninske županije</i>	<i>Ne</i>	<i>/</i>

	(usvojena u veljači 2019.)		
Varaždinska	Županijska razvojna strategija Varaždinske županije do 2020. godine	Mjera: Povećanje zapošljivosti i unapređenje kvalitete (samo)zapošljavanja, mehanizam Uspostava podrške za razvoj društvenog poduzetništva, te za razvoj vještina i kompetencija dionika u društvenom poduzetništvu	Varaždinska županija, JLS-i, odgojno-obrazovne institucije, organizacije civilnog društva, HGK Vž, HOK Vž, HZZ Vž, poduzetničke potporne institucije
Virovitičko- podravska	Županijska razvojna strategija Virovitičko- podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine	Mjera Razvoj civilnog društva i društvenog poduzetništva	VPŽ
Vukovarsko- srijemska	Razvojna strategija Vukovarsko- srijemske županije za razdoblje do 2020. godine	Aktivnost Promocija ideje socijalnog/društvenog poduzetništva te podrška pri osnivanju i upravljanju gospodarskih subjekata socijalnog/društvenog poduzetništva u okviru prioriteta Razvoj tržišta rada	VSŽ, JLS, HZZ, RA VSŽ
Zadarska	Županijska razvojna strategija Zadarske županije 2016. – 2020.	Mjera Razvoj socijalnog poduzetništva u okviru prioriteta Ojačano malo i srednje poduzetništvo i unaprijeđeno poduzetničko okruženje	ZŽ

Zagrebačka	Županijska razvojna strategija Zagrebačke županije do 2020.	SC 1. Povećati konkurentnost i društvenu odgovornost gospodarstva	Upravni odjel za gospodarstvo ZŽ-a, Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu ZŽ-a. Ostali akteri: RRAZZ, HGK, HOK-OKZ, HUP, JLS, Poduzetničke potporne institucije
Grad Zagreb	Razvojna strategija Grada Zagreba za razdoblje do 2020. godine	Prioritet Razvoj i unapređivanje tržišta rada, mjera Jačanje kompetencija i povećanje poslovnih mogućnosti za ranjive grupe kroz programe socijalne ekonomije	Grad Zagreb – Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada ima ulogu koordinatora

Tablica 41 Pozicija društvenog poduzetništva u županijskim razvojnim strategijama.

Čak 14 županijskih razvojnih strategija prepoznaje društveno poduzetništvo (i/ili s njim vezane pojmove kao što su socijalna ekonomija, društveno odgovorno poslovanje) u okviru prioriteta i/ili mjera. Među pojedinim regionalnim strategijama društveno poduzetništvo uglavnom je pozicionirano uz sektor civilnog društva i/ili socijalne zaštite i uključivanja ranjivih skupina, dok su neke strategije, uglavnom one u regijama s jačom poduzetničkom kulturom, pozicionirale društveno poduzetništvo u prioritete i mjere koje su usmjerene na gospodarstvo.

Pojedine županije, većinom one s nižim indeksom regionalnog razvoja, u opisu problema prepoznaju niske kapacitete organizacija civilnog društva za postizanje financijske održivosti, osnivanje i pokretanje poduzetničkih pohvata, nedostatak centara za društvene inovacije i na taj način nizak doprinos ovih subjekata društveno-ekonomskom razvoju. Iste regije među problemima prepoznaju nizak nivo socijalne inovacije, umrežavanja i suradnje među sektorima.

Mjere predviđene regionalnim strategijama razvoja uglavnom se odnose na poticanje razvoja programa društvenog poduzetništva kao alata za povećanje zaposlenosti i poticanje društvene uključenosti, stvaranje uvjeta za razvoj društvenog poduzetništva u cilju razvoja civilnog društva i njegove financijske održivosti, poticanje razvoja društvenog poduzetništva i poduzetničke infrastrukture, podizanje svijesti i promicanje socijalnog poduzetništva.

Na osnovu sadržaja regionalnih razvojnih strategija, možemo reći da Istarska, Dubrovačko-neretvanska, Požeško-slavonska te Krapinsko-zagorska županija društveno poduzetništvo vide

kao alat razvoja civilnog društva. Pojedine županije društveno poduzetništvo vide kao dio razvoja ljudskih potencijala, podršku (samo)zapošljavanju, uključivanju ranjivih skupina na tržište rada, socijalnu inkluziju i slično (primjer su razvojne strategije Splitsko-dalmatinske, Primorsko-goranske, Brodsko-posavske županije). Primorsko-goranska županija u svom je razvojnom strateškom dokumentu u okviru prioriteta Razvoj poticajnog poslovnog okruženja identificirala i razvoj društveno odgovornog poslovanja te opisala ulogu i značaj koji imaju poduzetničke potporne organizacije.

Regionalna razvojna strategija koju je donijela Međimurska županija primjer je izraženog fokusa na poduzetništvo i sve strukture koje utječu na razvoj gospodarstva. Ovaj planski dokument vidi društveno poduzetništvo kroz promociju dobrih praksi u gospodarstvu i poduzetništvu.

Grad Zagreb također je jedna od regija s fokusom na gospodarstvo i poduzetništvo te društveno poduzetništvo vidi kao jednu od mjera za ostvarivanje pozitivnog utjecaja na tržište rada. Grad Zagreb također kroz svoj planski strateški dokument prepoznaje i planira socijalne inovacije, inkluziju, generalno najizraženije holistički pristup u velikom broju razvojnih segmenata grada.

Razvojna strategija Zagrebačke županije jedini je primjer među regionalnim strateškim dokumentima koji prepoznaju različite vrste potpora za poduzeća kao što su uvođenje jamstvene sheme, edukacija kadrova za uvođenje financijskih instrumenata za poduzeća, poticanje modernog zadržavanja i slično. Ova regionalna strategija također se poziva na Europu 2020 i Strategiju za razvoj društvenog poduzetništva.

Pojedine županije usmjerile su se samo na jedan oblik društvenog poduzetništva pa u prioritetima definiraju poticanje osnivanja zadruga (Krapinsko-zagorska županija).

Provedba mjera i aktivnosti predviđenih županijskim razvojnim strategijama značajno je u zaostatku u odnosu na planirane vrijednosti. Samu Strategiju razvoja društvenog poduzetništva predstavnici županija nisu vidjeli kao važnu za provođenje s obzirom na to da je od strane nacionalne razine izostao odjel i registar koji bi županijama pomogao da identificiraju društvena poduzeća i kreiraju njima odgovarajuće potporne mehanizme. S tim je u vezi i provedba mjera planiranih u regionalnim razvojnim dokumentima odložena za drugu polovicu razdoblja provedbe.

Najveći doprinos realizaciji ciljeva dale su županije koje su provele mjere i aktivnosti vezano uz edukacije i promoviranje društvenog poduzetništva. Čak i u tim slučajevima učinak samostalno ocjenjuju kao djelomičan s obzirom na to da je pandemija spriječila organizaciju i provedbu ovih već odloženih aktivnosti.

Županije samostalno planiraju i provode različite mjere za poticanje poduzetništva, ali i tamo gdje vide mogućnost da se prijave i sudjeluju društvena poduzeća nema podataka je li neko društveno poduzeće dobilo ovu vrstu potpore s obzirom na to da ne postoji sustav praćenja koji bi to omogućio. Prilikom procjene utjecaja izostanka intervencija na regionalnoj razini na

razvijenost cjelokupnog ekosustava društvenog poduzetništva predstavnici županija i/ili regionalnih razvojnih agencija smatraju da je potrebno raditi na institucionalnom okviru društvenog poduzetništva u RH. Tijekom intervjua ukazano je da bi pravovremena provedba mjera i aktivnosti strategija na nacionalnoj razini pozitivno utjecala ili čak i potakla provedbu na regionalnoj razini.

Pojedine županije planiraju mjere i aktivnosti vezane uz društveno poduzetništvo isključivo kako bi organizacijama civilnog društva otvorile prostor i motivirale njih za aktivaciju u ovom području.

Razinu razvoja društvenog poduzetništva u RH same županije i razvojne agencije ocjenjuju kao skromnu. Višu razinu razvoja društvenog poduzetništva vide one županije koje na svojem teritoriju imaju dugogodišnje uspješne primjere i aktivna društvena poduzeća priznata na nacionalnoj razini. Među njima su Međimurska (ACT Grupa, SZ Humana Nova), Splitsko-dalmatinska (CEDRA Split) te Koprivničko-križevačka (Hedona d.o.o.).

Ključni nalazi:

Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske i županijske razvojne strategije većinom prepoznaju društveno poduzetništvo kao važnu temu za organizacije civilnog društva i njihovu održivost, socijalno uključivanje, utjecaj na tržište rada s naglaskom na marginalizirane skupine, ali i stvaranje poticajnog poslovnog okruženja i unaprijeđenih praksi u gospodarstvu. Doprinos provedbe regionalnih strategija Strategiji razvoja društvenog poduzetništva vrlo je skroman.

EP 11. U kojoj su mjeri učinci i rezultati provedenih projekata u okviru SC-a 9.v.1 dugoročno održivi te hoće li se takav učinak moći očuvati i bez financiranja iz nacionalnih/europskih fondova?

U okviru SC-a 9.v.1 provedeno je ukupno 18 projekata – 17 projekata u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i jedna izravna dodjela sredstava Ministarstvu branitelja (*Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata*). U okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I* do 31. prosinca 2020. godine ugovoren je 51 projekt (jedan ugovor je raskinut), koji su s provedbom započeli u rujnu i listopadu 2020. godine te se rezultati projekta očekuju tek u 2022. i 2023. godini.

Cilj PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* otvorenog u srpnju 2016. godine bio je promicanje društvenog poduzetništva u cilju poticanja i osiguranja kapaciteta postojećih i novih društvenih poduzeća. Ciljne skupine bile su nezaposleni, ranjive skupine u nepovoljnom položaju na tržištu rada i zaposlenici u društvenim poduzećima. 17 financiranih projekata uspješno je provedeno. Ključni fokus projekata bio je na edukacijskim aktivnostima, povećanju

199

kompetencija ciljnih skupina za pokretanje društvenog poduzeća te na informiranju različitih javnosti i promociji društvenog poduzetništva, s ciljem osiguravanja preduvjeta za pokretanje društveno-poduzetničkih aktivnosti u različitim lokalnim zajednicama:

Aktivnosti, ostvareni rezultati projekta	% projekata
Edukacija za specifična znanja, povećanje kompetencija ciljnih skupina za pokretanje društvenog poduzeća	100 %
Razvoj novih proizvoda	12 %
Osnivanje i pokretanje društvenog poduzeća (poslovni/marketing planovi)	12 %
Unaprjeđenje poslovanja aktivnog društvenog poduzeća	0 %
Informiranje javnosti i promocija društvenog poduzetništva	100 %
Umrežavanje društvenih poduzetnika	0 %

Tablica 42 „Poticanje društvenog poduzetništva“, aktivnosti i ostvareni rezultati, nalazi anketiranja Korisnika.

Dva projekta provedena u okviru ovog PDP-a radila su na razvoju novih proizvoda te na razvoju poslovnih modela novih proizvoda ili razvoju poslovnih planova za pokretanje poslovanja.

Većina provedenih projekata ostvarila je ciljane rezultate. Kod tri projekta ostvareni su i neočekivani rezultati – u jednom projektu ostvareno je zapošljavanje dva sudionika projekta, jedan projekt ušao je u polufinale Europskog natjecanja za društvenu inovaciju 2019. godine (ukupno 30 polufinalista, 543 prijave iz 28 zemalja), a jedan je Korisnik neočekivano u provedbi pokrenuo dvije organizacijske transformacije: digitalnu i transformaciju u društveno poduzeće.

Tek neki Korisnici, u okviru anketiranja i polu-strukturiranih intervjua, navode učinke rezultata projekata ili bar potencijalne učinke koje bi projektni rezultati mogli imati na samu organizaciju, odnosno društveno poduzeće koje je provodilo projekt.

Polovica organizacija koje su provodile projekt u okviru ovog PDP-a nije uspjela održati rezultate projekta niti ih je koristila za daljnji razvoj društveno-poduzetničkog pothvata ili poslovanja. Neke od njih odustale su od daljnjeg razvoja, neke su zaokrenule proces razvoja u drugi tematski/sektorski stup. Druga polovica projekata, točnije 9 Korisnika, nakon provedbe projekta skalirala je rezultate – tri Korisnika nastavila su razvijati proizvode i stavili ih na tržište, jedan Korisnik pokrenuo je društveno poduzeće, a čak 6 Korisnika (35 %) prijavilo je nastavak razvoja društveno-poduzetničkog pothvata na drugi PDP *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*. Dakle, najmanje polovica financiranih projekata uspjela je u nekoliko godina razviti i potvrditi poslovni model njihova društveno-poduzetničkog pothvata. Kao ključni izazov u tom procesu navode preslabu podršku PT2 i vanjskih mentora

(nemogućnost angažiranja, preslabi kapaciteti potpornih organizacija da odgovore na potrebe društvenih poduzeća u razvoju, izostanak javnog financiranja i podrške potpornim organizacijama), na što bi svakako trebalo odgovoriti već u procesu provedbe projekata iz drugog PDP-a, kao i u razdoblju implementacije novog Operativnog programa. Također, Korisnici navode da je potrebno povećati sredstva za opremanje, adaptaciju poslovnih prostora te zapošljavanje kako bi se smanjili rizici održivosti rezultata projekata, odnosno kako bi se osiguralo dovoljno dugo vremensko razdoblje za stabilizaciju (početnog) poslovanja samih društvenih poduzeća.

Korisnici projekta učinkovitost provedbe projekata procijenili su i na dvije strateške razine: (1) doprinos projekta lokalnoj zajednici i (2) doprinos projekta razvoju društvenog poduzetništva u RH.

Kao ključne doprinose lokalnoj zajednici Korisnici vide pokretanje novih poduzetničkih aktivnosti (28 %), zapošljavanje ranjivih skupina (28 %), nove prilike za edukaciju (daljnje korištenje kurikuluma i edukacijskih programa – 11 %), poboljšanje socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednici (11 %) te veće znanje javnosti i vidljivost društvenog poduzetništva (11 %). Jedna desetina Korisnika nije odgovorila na pitanje.

Kao ključni doprinos projekta razvoju društvenog poduzetništva u RH Korisnici vide bolje razumijevanje i veću vidljivost društvenih poduzeća (56 %), bolje sustave nefinancijske i financijske podrške društvenim poduzećima (11 %), umrežavanje društvenih poduzeća i drugih dionika (11 %) te u manjem broju razvoj poslovanja društvenih poduzeća, nova zapošljavanja u društvenim poduzećima, bolji zakonodavni i institucionalni okvir te vidljivost značaja mjerenja društvenog utjecaja.

Na pitanje koji su učinci provedbe projekta za njihovu organizaciju, nijedan Korisnik nije odgovorio da projekt nije imao utjecaja na organizacijski razvoj. Najveći utjecaj Korisnici procjenjuju u ohrabrivanju i pomaku u pokretanju novih socijalnih i/ili poduzetničkih aktivnosti (71 %), proširenju tima i većem broju zaposlenika (63 %), velikom porastu kompetencija u upravljanju projektima (62 %), opstanku i rastu organizacije (62 %), financijskoj stabilnosti organizacije (61 %) i iniciranju novih razvojnih projekata (61 %). Polovica ili manje Korisnika učinak provedbe projekata vidi u boljem poznavanju potreba i načina rada s ciljnim skupinama te promjenama u organizacijskoj kulturi.

Iako u kontekstu rezultata i učinaka projekata, konkretnije povrata na ulaganje u projekte, provedeni projekti nisu dali značajan doprinos razvoju ekosustava društvenog poduzetništva u RH, svakako su donekle doprinijeli većem razumijevanju i vidljivosti društvenog poduzetništva te, kao i drugi PDP-i unutar ESF-a u tom razdoblju, većoj organizacijskoj i financijskoj stabilnosti Korisnika.

U postupku izravne dodjele sredstava u sklopu Poziva tijelima za dostavu prijedloga operacija koje će se financirati kao izravna dodjela sredstava u okviru PO 2 „Socijalno uključivanje“ financirao se projekt *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata*. Projekt je provodilo Ministarstvo branitelja od 1. 1. 2017. do 30. 6. 2018. godine. Specifični ciljevi projekta bili su (1) povećati informiranost osoba iz ciljne skupine o društvenom poduzetništvu i mogućnostima poslovanja društvenih poduzeća te (2) ojačati kapacitete osoba iz ciljne skupine za pokretanje poduzetničkog pothvata društvenih poduzeća kroz edukacije i poslovno mentorstvo. Ciljna skupina projekta bili su hrvatski branitelji i stradalnici Domovinskog rata te članovi njihovih obitelji. Ključni fokus projekta bio je informiranje, edukacija i jačanje kapaciteta ciljne skupine.

Korisnik je bio zadovoljan odazivom nezaposlenih hrvatskih branitelja, članova i zaposlenika zadruga, njihovom aktivacijom i motivacijom. Iako Korisnik nakon provedbe projekta nije održavao komunikaciju i nema konkretnih povratnih informacija, kao ključni učinak provedbe projekta vidi aktivaciju, javljanje nekih sudionika na PDP *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*. i neke druge PDP-e (npr. PDP *Tematske mreže za društveno-ekonomski razvoj te promicanje socijalnog dijaloga u kontekstu unapređivanja uvjeta rada*) te odabir nekih projekata za financiranje razvoja novoosnovanih i postojećih braniteljsko-socijalnih zadruga.

U svibnju 2019. godine otvoren je drugi specifični PDP usmjeren razvoju ekosustava društvenog poduzetništva *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I*. Kako su projekti tek započeli s provedbom, teško je prognozirati održivost rezultata i potencijalne učinke projekta, no koristeći jednak pristup analizi rezultata i učinaka, može se prognozirati da će ključni fokus projekata pokriti neke druge elemente razvoja društvenih poduzeća i samog ekosustava. Osim samih edukacijskih programa, fokus je projekata kod postojećih društvenih poduzeća na razvoju novih proizvoda, unaprjeđenju poslovanja i zapošljavanju, dok kod novih društvenih poduzeća sam je fokus na osnivanju i pokretanju društvenog poduzeća te na transformaciji postojećeg poduzeća u društveno poduzeće:

Aktivnosti, očekivani rezultati projekta	% projekata
Edukacija za specifična znanja, povećanje kompetencija ciljnih skupina za pokretanje društvenog poduzeća	84 %
Razvoj novih proizvoda	24 %
Osnivanje i pokretanje društvenog poduzeća (poslovni/marketing planovi, opremanje), transformacija postojećeg poduzeća u društveno poduzeće	82 %

Unaprjeđenje poslovanja aktivnog društvenog poduzeća	18 %
Zapošljavanje ciljnih skupina	31 %
Informiranje javnosti i promocija društvenog poduzetništva	35 %
Umrežavanje društvenih poduzetnika	6 %

Tablica 43 „Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.“, aktivnosti i očekivani rezultati.

Rezultati i učinci rezultata projekata iz ovog PDP-a mogli bi imati daleko veći utjecaj na razvoj ekosustava, direktno i na veći broj aktivnih društvenih poduzeća, novih proizvoda društvenih poduzeća i šire tržište od postojećeg.

Ključni nalazi:

Ključni fokus projekata iz prvog PDP-a i izravne dodjele sredstava MHB bio je na edukacijskim aktivnostima i na informiranju različitih javnosti i promociji društvenog poduzetništva. Svi projekti ostvarili su očekivane rezultate, no nisu dali značajan doprinos razvoju ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Svakako su donekle doprinijeli većem razumijevanju i vidljivosti društvenog poduzetništva te, kao i drugi PDP-i unutar ESF-a u tom razdoblju, većoj organizacijskoj i financijskoj stabilnosti Korisnika.

U drugom PDP-u fokus je na jačanju kompetencija za pokretanje i poslovanje društvenih poduzeća, uključujući razvoj novih proizvoda i tržišta, uz prateće zapošljavanje novih radnika. Nakon njihove provedbe očekuje se daleko veći utjecaj na razvoj ekosustava društvenog poduzetništva u RH.

Kao ključne izazove u procesu provedbe projekata Korisnici navode preslabu podršku PT2 i vanjskih mentora te premala sredstva za opremanje, adaptaciju poslovnih prostora i zapošljavanje.

4. KLJUČNE PREPORUKE

RELEVANTNOST	
EP 1. U kojem socioekonomskom kontekstu se provode intervencije usmjerene na razvoj i jačanje društvenog poduzetništva?	
Nalazi	Preporuke
<p>(N1) Planirane intervencije usmjerene na povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika provodile su se u razdoblju koje je uslijedilo nakon dugotrajne recesije i koje je bilo obilježeno trendom postupnog smanjivanja kontingenta radne snage. Od 2014. godine prisutan je trend smanjenja registrirane nezaposlenosti. Istovremeno, dok se stope zaposlenosti u promatranom razdoblju povećavaju za gotovo sve skupine nezaposlenih osoba, isto nije slučaj za OSI i dugotrajno nezaposlene osobe. Nadalje, iako se stanje u pogledu pokazatelja siromaštva blago poboljšalo, broj osoba suočenih s rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti još je uvijek značajan. S obzirom na promjene u socioekonomskom kontekstu - prije svega promjene na tržištu rada, kao i nedostatke u stvaranju poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva - tijekom razdoblja obuhvaćenog evaluacijom izvršene su izmjene SC-a 9.v.1.</p> <p>(N2) Potražnja za socijalnim uslugama i specifičnim programima koji odgovaraju na potrebe osoba u nepovoljnoj socijalnoj situaciji sve je</p>	<p>P1. (N1) Detaljno i kontinuirano praćenje i analiza društveno-ekonomskog konteksta iznimno je važna u pripremi intervencija za poticanje razvoja društvenog poduzetništva u novom programskom razdoblju. U proces planiranja novih intervencija potrebno je uključiti širok raspon dionika, kako onih na koje intervencije utječu (društvena poduzeća, potporne organizacije), tako i stručnu javnost (stručne institucije, akademsku i istraživačku javnost). Također, važno je osigurati poticajni okvir, specifičnije financijska sredstva iz državnog proračuna, za kvalitetnija istraživanja društvenog poduzetništva u RH, ali i razvoj referentne točke, centra za podršku razvoju politike društvenog poduzetništva.</p> <p>P2. (N2) Društvena poduzeća prepoznata su kao poslovni model koji donosi dodanu društvenu vrijednost kroz zapošljavanje, posebno teže zapošljivih osoba, pružanje socijalnih usluga i razvoj lokalnih zajednica s nepovoljnim društveno-ekonomskim pokazateljima. I u sljedećem programskom razdoblju potrebno je analizirati i pratiti</p>

veća. Postojeća mreža usluga i programa prisutnija je u razvijenim sredinama i većim centrima dok je njihova dostupnost slabija u manje razvijenim sredinama. Unatoč napretku u promicanju razvoja društvenog poduzetništva i studijama napravljenim posljednjih godina, još uvijek nije moguće dati cjelovitu sliku o broju društvenih poduzeća, djelatnostima kojima se bave i njihovom razvoju.

(N3) Pandemija bolesti COVID-19 imala je utjecaj i na društvena poduzeća. Može se pretpostaviti kako su okolnosti proizašle iz pandemije negativno utjecale na društveno-poduzetničke inicijative, pridonijele poteškoćama pri osiguravanju početnih i investicijskih sredstava te potencijalno rezultirale padom prihoda i povećanom prijetnjom njihovoj financijskoj održivosti. S druge strane, pandemija je otkrila i neke nove mogućnosti razvoja sektora u budućnosti, s obzirom da je potražnja za društvenim inovacijama u rješavanju zdravstvenih i socijalnih potreba povećana.

situaciju ranjivih skupina u društvu, sa svrhom njihovog lakšeg uključivanja na tržište rada, sprečavanje siromaštva i njihove veće socijalne uključenosti. Potrebno je uzeti u obzir i regionalne razlike u problemima na tržištu rada. Također je potrebno analizirati ponudu i potrebe za socijalnim uslugama u lokalnim zajednicama, Pri tome pozornost treba posvetiti razvoju društvenih poduzeća u sferi socijalnih usluga, gdje su ta društvena poduzeća mogući okvir modernizacije socijalne države. Takav analitičan pristup razvoju društvenog poduzetništva u sljedećem programskom razdoblju (2021. do 2027.) zahtijeva sinergiju i uključenost područja društvenog poduzetništva u provedbene politike i strateške dokumente Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, koji će pridonijeti razvoju poduzetništva, aktivne politike zapošljavanja i socijalne politike (smanjenje rizika od siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu, unaprjeđenje ravnomjerne dostupnosti i kvalitete sveobuhvatne socijalne skrbi za posebno osjetljive skupine, borbe protiv siromaštva).¹⁸⁹

P3. (N3) Pandemija bolesti COVID-19 imat će značajan utjecaj na oporavak gospodarstva i stanje na tržištu rada pa time i na razvoj društvenog poduzetništva. Zato posljedice pandemije moraju biti uzete u obzir prilikom planiranja intervencija u narednom programskom

¹⁸⁹ Hrvatski sabor, Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, Narodne novine 13/2021. 11.2.2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html

	razdoblju (naročito kroz <i>ad-hoc</i> mjere za osiguranje stabilnosti poslovanja i/ili rast postojećih društvenih poduzeća).
EP 2. Postoji li odgovarajući sustavni okvir za poslovanje društvenih poduzetnika u Republici Hrvatskoj?	
Nalazi	Preporuke
<p>(N4) Operativni program za razdoblje 2021. - 2027. treba biti usklađen s globalnim i europskim trendovima i inicijativama te direktno odgovarati na potrebe i probleme ciljnih skupina kroz prilagođene mjere i aktivnosti sukladno kapacitetima svih dionika uključenih u provedbu</p> <p>(N5) Europska komisija pokazuje veliki interes za društveno poduzetništvo – tome u prilog govori porast broja instrumenata za podršku, širenje obuhvata intervencija kroz različite Glavne uprave i programe, raznolikost i razvijenost instrumenata za podršku i brojne druge inicijative. OPULJP i Strategija razvoja društvenog poduzetništva usklađeni su s ciljevima i mjerama strategije Europa 2020, Inicijative za društveno poslovanje i ESIF-a, s fokusom na Europski socijalni fond.</p> <p>(N6) Okvirni broj aktivnih i potencijalno novih društvenih poduzeća u RH trenutno se kreće između sedamdesetak i petstotinjak, a tek uvođenjem evidencije ili registra i njegovim kontinuiranim upravljanjem bit će moguće statistički pratiti razvoj društvenog poduzetništva.</p> <p>(N7) Jedan od najmanje razvijenih i funkcionalnih elemenata ekosustava društvenog poduzetništva je institucionalni okvir. Umjesto državnih institucija, organizacije civilnog društva u dosadašnjem razvoju</p>	<p>P4. (N4) U segmentu poticanja društvenog poduzetništva i stvaranja poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva, Operativni program za razdoblje 2021. - 2027. mora biti minimalno usklađen s preporukama završnog izvješća Inicijative za društveno poslovanje, Akcijskim planom za društvenu ekonomiju i preporukama ovog evaluacijskog izvješća.</p> <p>P5. (N4, N5) Fokus Operativnog programa za razdoblje 2021. - 2027. treba biti na jačanju i podršci daljnjem razvoju postojećih društvenih poduzeća, poticanju novih društveno-poduzetničkih pothvata i projekata i kontinuiranoj podršci potpornih organizacija društvenim poduzećima kroz otvorene PDP-e i financijske instrumente.</p> <p>P6. (N7) Jako je važno razjasniti uloge ključnih institucionalnih dionika u podršci razvoju društvenog poduzetništva u RH - jasno treba definirati uloge MROSP, MINGOR, MF, MHB i drugih institucija poput HBOR, HAMAG-BICRO (kroz jasne uloge i odgovornosti unutar različitih OP-ova za novo programsko razdoblje).</p> <p>P7. (N6, N7, N8, N9) Institucija koja će biti nadležna za razvoj društvenog poduzetništva u RH treba inicirati proces izrade i usvajanja općeg zakona o društvenim poduzećima te, kao prvu aktivnost, razviti</p>

<p>ekosustava imale su najaktivniju ulogu i ostvarile su najznačajnije rezultate. To je vidljivo i kroz razvoj financijske i nefinancijske podrške društvenim poduzećima, povećanje vidljivosti društvenih poduzeća, kao i razvoj sustava za mjerenje i upravljanje društvenim utjecajem.</p> <p>(N8) U RH ne postoji poseban zakonski akt koji definira ili regulira društveno poduzetništvo, no hrvatski pravni sustav omogućuje razvoj društvenog poduzetništva kroz različite pravne forme.</p> <p>(N9) Najznačajniji pomak u razvoju ekosustava očekivan je usvajanjem i implementacijom Strategije razvoja društvenog poduzetništva.</p>	<p>službenu evidenciju društvenih poduzeća kako bi se osiguralo zajedničko razumijevanje svih ključnih dionika i šire javnosti te prostor za pokretanje novih akcija unaprjeđenja ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Evidenciju u prvoj fazi treba dizajnirati na način da sadrži osnovne podatke o društvenim poduzećima (kao što je praksa zapadnoeuropskih zemalja – naziv poslovnog subjekta, kontakt podaci, gospodarska djelatnost, geografsko područje djelovanja, napomena da li je društveno poduzeće za radnu integraciju, zadovoljavanje kriterija prepoznavanja društvenih poduzeća), a u drugoj fazi evidenciju treba vezati uz novorazvijeni mehanizam dugoročnog statističkog praćenja razvoja elemenata ekosustava (minimalno zakonodavni i institucionalni okvir, financijsku i nefinancijsku podršku, promociju, mjerenje utjecaja društvenih poduzeća – kako okvir za to ne postoji, potrebno je razviti nacionalnu metodologiju i alat mjerenja utjecaja društvenih poduzeća).</p> <p>P8. (N7, N8, N9) Inicirati i pokrenuti Savjet za razvoj društvenog poduzetništva (pri Vladi RH).</p>
--	---

UČINKOVITOST

EP 3. U kojoj mjeri su usklađene aktivnosti Strategije razvoja društvenog poduzetništva i OPULJP-a u okviru Specifičnog cilja 9.v.1?

Nalazi	Preporuke
<p>(N10) U okviru Mjere 1. Uspostava i unaprjeđenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva, od ukupno devet planiranih aktivnosti, nijedna aktivnost nije provedena. Iako je</p>	<p>P9. (N10, N11, N12, N13, N14, N15) Strategije, odnosno strateški planovi su važan instrument operacionalizacije javnih politika, no da bi ispunili svoju svrhu trebaju biti operativni i implementirani. S</p>

MROSP već u srpnju 2015. godine osnovao Odjel za projekte iz područja društvenog poduzetništva, funkcionalno odjel djeluje u ulozi PT 1 u okviru tijela SUK-a te ne sudjeluje u pripremi i provedbi javnih politika. Ostale planirane aktivnosti, čiji je nositelj također bio MROSP, nisu provedene.

(N11) U okviru Mjere 2. Uspostava financijskog okvira za učinkovit rad društvenih poduzeća od ukupno pet planiranih aktivnosti jedna je aktivnost provedena, dvije aktivnosti su djelomično provedene, dok dvije aktivnosti nisu uopće provedene. Provedena je aktivnost 2.2. Sustavna financijska potpora razvoju sektora društvenog poduzetništva kroz europske fondove i programe, uz proračunsko sufinanciranje – konkretno, objavljena su dva PDP-a (*Poticanje društvenog poduzetništva 2016. godine* i *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I. 2019. godine*) te je dodijeljena izravna dodjela sredstava MHB-a 2017. godine.

(N12) U okviru Mjere 3. Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja, od ukupno devet planiranih aktivnosti, tri su aktivnosti djelomično provedene, prvenstveno se naslanjajući na edukacije i druge obrazovne aktivnosti koje su proveli Korisnici dvaju natječaja i izravne dodjele sredstava MHB-a.

(N13) U okviru Mjere 4. Osiguranje vidljivosti uloge i mogućnosti društvenog poduzetništva u RH i informiranje opće javnosti o temama u vezi s društvenim poduzetništvom, od ukupno pet planiranih aktivnosti, četiri aktivnosti djelomično su provedene, ali s vrlo slabim rezultatima

obzirom na iskustvo implementacije Strategije razvoja društvenog poduzetništva, umjesto srednjeročnog strateškog okvira, smatramo učinkovitijim poticati i direktno utjecati na razvoj ekosustava kroz jednogodišnje akcijske planove Savjeta za razvoj društvenog poduzetništva s konkretnim aktivnostima i nositeljima, pazeći pritom na usklađenost i uravnotežen pristup razvoju svih elemenata ekosustava. Ključnu ulogu u ovom procesu treba imati institucija koja će biti nadležna za razvoj društvenog poduzetništva u RH.

ostvarenja aktivnosti – najčešće su to bili direktni rezultati Korisnika dvaju PDP-a i izravne dodjele sredstava MHB-a.

(N14) U okviru dodatne Mjere 5. Praćenje provedbe Strategije razvoja društvenog poduzetništva, od tri planirane aktivnosti, djelomično je provedena jedna aktivnost.

(N15) Od ukupno planirane 31 aktivnosti u okviru pet mjera Strategije razvoja društvenog poduzetništva, samo je jedna aktivnost provedena (iako u okviru drugog PDP-a za bespovratna sredstva još nisu ugovoreni svi projekti), dok je 10 aktivnosti djelomično provedeno, s ograničeno ostvarenim pokazateljima i učinkom na ostvarenost ciljeva Strategije razvoja društvenog poduzetništva i s vrlo malim doprinosom Specifičnom cilju 9.v.1. OPULJP-a 2014. – 2020. i razvoju poticajnog okruženja za razvoj društvenog poduzetništva u RH. 65 % planiranih aktivnosti nikad nije inicirano, iako su za to postojala alocirana sredstva u okviru Strategije razvoja društvenog poduzetništva. Izostanak tih intervencija imao je direktan utjecaj na slabiju razvijenost ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Prema zaključcima Fokus-grupe 2 i evaluatora, većina slabosti ekosustava iz 2014. godine nije poboljšana/riješena provedenim aktivnostima.

EP 4. Jesu li aktivnosti planirane u skladu s potrebama ciljnih skupina definiranih Specifičnim ciljem 9.v.1 i postoje li dokazi za to?

Nalazi

Preporuke

(N16) U okviru SC-a 9.v.1 tri najzastupljenije ciljne skupine su nezaposlene osobe, uključujući dugotrajno nezaposlene osobe, zaposlene osobe u društvenim poduzećima i društvena poduzeća/društveni poduzetnici. Analiza socioekonomskog konteksta, posebno analiza pojedinih ciljnih skupina na tržištu rada te njihovog položaja u društvu, pokazala je da su potrebe ciljnih skupina u okviru SC-a 9.v.1 pravilno identificirane i definirane. Analize podataka pokazuju da su u projekte odobrene u okviru PDP-a *Poticanje društvenog poduzetništva* i izravne dodjele *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata* uključene prije svega nezaposlene osobe (85 %), među kojima i OSI, mladi, žene, predstavnici romske nacionalne manjine, hrvatski branitelji i stradalnici iz Domovinskog rata i članovi njihovih obitelji. Analiza projekata, kao i rezultati ankete i intervju s Korisnicima, pokazali su da odobreni projekti predstavljaju potencijal u rješavanju socijalne isključenosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama ali da je u njih potrebno uključiti još više ranjivih skupina (posebno onih koje su ugrožene u više područja života, npr. OSI i Romi) kako bi se karakteristike društvenih poduzeća (ostvarivanje društvenih i ekonomskih ciljeva) u potpunosti ostvarile.

(N17) Korisnici sudionike projektnih aktivnosti često traže u svojim bazama podataka, odnosno među poznatim im sudionicima (npr. članovima udruga, što može dovesti do opasnosti od izbora uvijek istih skupina sudionika s jedne strane, a s druge da postoje ciljne skupine, odnosno njihovi predstavnici, koji su premalo zastupljeni u projektima).

P10. (N16) Planirane aktivnosti u okviru SC-a 9.v.1 dobro su definirane, ali je s njihovom provedbom potrebno nastaviti intenzivnije u narednom programskom razdoblju. U okviru PDP-a i izravnih dodjela sredstava i dalje je potrebno promicati jačanje kompetencija svih uključenih u projektne aktivnosti – nezaposlenih osoba, zaposlenih u društvenim poduzećima, kao i menadžera društvenih poduzeća, s naglaskom na poduzetničke i digitalne vještine.

P11. (N16, N17) U sljedećem programskom razdoblju potrebno je uključiti ciljne skupine koje nisu bile obuhvaćene kao ciljne skupine u okviru objavljenih PDP-a i izravne dodjele. Uključenost stručne javnosti, kao što su školsko i fakultetsko osoblje te javni službenici veoma su važni za daljnji razvoj društvenog poduzetništva. Veća uključenost obrazovnog osoblja omogućit će brži i kvalitetniji razvoj i provedbu novih formalnih i neformalnih programa osposobljavanja prilagođenih potrebama ciljnih skupina, a uključivanje javnih službenika jačanju njihovih kompetencija i svijesti o važnosti društvenog poduzetništva, što će pridonijeti većoj vidljivosti društvenog poduzetništva i umrežavanju različitih dionika. Također je potrebno motivirati Korisnike da u projekte uključe ranjive skupine na temelju njihove situacije na (lokalnom) tržištu rada i analiziranja njihovih potreba

P12. (N18) U sljedećem programskom razdoblju potrebno je poticati razvoj i podršku inovativnih ideja i pristupa u dva područja. Prvo područje je vezano za potrebe ranjivih skupina i uključuje pružanje potpore stvaranju ili unaprjeđenju usluga za uključene sudionike, npr.

<p>(N18) Na temelju informacija prikupljenih anketom (samoprocjene), sudionici su u projektima sudjelovali zbog mogućnosti stjecanja novih znanja i vještina, želje za zaposlenjem, mogućnostima sudjelovanja u zanimljivim i kreativnim aktivnostima, stjecanja poznanstava te socijalizacije i povezivanja s drugima u zajednici. Drugi motivirajući faktori su bili osjećaj korisnosti i stjecanje novog radnog iskustva. Anketama i/ili intervjuima s Korisnicima identificirane su i potrebe Korisnika u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti i postojećih društvenih poduzeća. To su poboljšanje uvjeta i mogućnosti pokretanja/poslovanja društvenih poduzeća i zapošljavanja u društvenim poduzećima te povećanje svijesti/vidljivosti o društvenom poduzetništvu, socijalnoj i radnoj integraciji.</p>	<p>inovativni sadržaji i/ili individualizirani pristupi obuka i mentorstva, profesionalno usmjeravanje i drugi oblici potpore odraslima za uključivanje na tržište rada. Drugo područje odnosi se na razvoj novih ili nadogradnju postojećih socijalno-poduzetničkih usluga ili proizvoda. Takvi projekti mogu poslužiti kao proces učenja i izgradnje kapaciteta u pogledu suradnje različitih projektnih partnera iz javnog, privatnog profitnog i privatnog neprofitnog sektora.</p>
<p>EP 5. Jesu li pokazatelji i njihove ciljane vrijednosti planirani realno i u skladu s planiranim aktivnostima?</p>	
<p>Nalazi</p>	<p>Preporuke</p>
<p>(N19) Objave PDP-ova i poziva za izravnu dodjelu sredstava slijedili su intervencije OPULJP-a povezane s jačanjem kapaciteta postojećih i budućih društvenih poduzeća, unaprjeđenjem vještina uključenih sudionika i zaposlenika društvenih poduzeća te povećanjem vidljivosti društvenog poduzetništva.</p> <p>(N20) Objave PDP-a i poziva za izravnu dodjelu sredstava kasnile su, što je imalo utjecaja i na (ne)realizaciju pokazatelja ostvarenja i rezultata.</p>	<p>P13. (N19, N20) Iskustvo različitih dionika u provedbi aktivnosti SC-a 9.v.1 pokazalo je da je cjelokupni proces, od pripreme potrebne opsežne dokumentacije za PDP-ove, odobravanje projektnih prijedloga i ugovaranja veoma složen i dugotrajan proces te ga je stoga potrebno adekvatno planirati. Potrebno je poštivati planirane rokove objave PDP-a i izravnih dodjela sredstava, a PDP-ove objavljivati kontinuirano jer to pridonosi većoj realizaciji postavljenih pokazatelja i omogućuje Korisnicima realistično planiranje aktivnosti i angažman često vrlo skromnih kapaciteta.</p>

<p>(N21) Evaluacijski tim smatra kako u fazi provedbe vrednovanja društvenog poduzetništva nije moguće adekvatno odgovoriti na EP 5 zbog toga što je u okviru SC-a 9.v.1 s aktivnostima završilo samo 17 projekata i jedna izravna dodjela. U okviru PDP-a <i>Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.</i> u provedbi je 50 projekata za koje su potpisani ugovori do <i>cut-off</i> datuma 31. prosinca 2020. godine. Nakon završetka 17 projekata i izravne dodjele sredstava nije ostvarena ciljana vrijednost nijednog pokazatelja ostvarenja ili rezultata na nivou SC 9.v.1. Na temelju dosadašnje realizacije može se zaključiti da postavljeni pokazatelji odgovaraju planiranim i financiranim aktivnostima, ali njihova realizacija može predstavljati izazov.</p> <p>(N22) Evaluacijski tim smatra da su pokazatelji bili postavljeni preambiciozno i da zbog malog broja provedenih projekata postoji rizik od neostvarenja planiranih vrijednosti pokazatelja ostvarenja.</p>	<p>P14. (N19, N20, N21, N22) U pripremi operativnih dokumenata za naredno razdoblje potrebno je obratiti pažnju na realistično planiranje pokazatelja ostvarenja i rezultata. Planiranje se treba temeljiti na iskustvu stečenom u programskom razdoblju od 2014. do 2020. Prijedlog evaluacijskog tima također je da se na razini PDP-ova i projekata, osim kvantitativnih, formiraju i specifični kvalitativni pokazatelji vezani za konkretna PDP ili poziv za izravnu dodjelu. To posebno vrijedi za korištenje kvalitativnih pokazatelja društvenoodgovornog računovodstva,¹⁹⁰ odnosno pokazatelja društvenog utjecaja dok se ne izradi jedinstvena metodologija za praćenje ekonomskog i društvenog utjecaja društvenih poduzeća.</p>
<p>EP 6. U kojoj su mjeri intervencije SC-a 9.v.1 pridonijele kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama?</p>	
<p>Nalazi</p>	<p>Preporuke</p>

¹⁹⁰ Društveno odgovorno računovodstvo predstavlja okvir unutar kojeg organizacija na dobrovoljnoj bazi nastoji utvrditi u kojoj je mjeri njezino djelovanje usklađeno s misijom, ciljevima i vrijednostima za koje se zalaže, uzimajući u obzir ekonomski, društveni i okolišni aspekt. Ovaj proces provodi se putem tzv. društvenih računa na kojima se bilježe ključne informacije dobivene iz poslovanja i aktivnosti organizacije, komunikacije s ključnim dionicima (*zaposlenicima, organima organizacije, korisnicima usluga i sl.*). Dobivene informacije postaju predmet analize a rezultati analize omogućuju organizaciji da otkloni utvrđene nepravilnosti, odnosno da poboljša svoj učinak u područjima koja su prepoznata kao slabe točke. (Izvor: <https://fairnet.hr/sto-je-drustveno-odgovorno-racunovodstvo/>)

(N23) Mjere intervencije SC-a 9.v.1 bile su namijenjene kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednicama i provodile su se kroz dva otvorena PDP-a i jednu izravnu dodjelu sredstava. Provedeni PDP-i i jedna izravna dodjela sredstava predstavljaju inicijativu da se stvori prostor za različite oblike društvenog poduzetništva, ali u praksi se pokazalo da postoji problem u kreiranju i provedbi potpore kad ne postoji jasna definicija i registar/evidencija društvenih poduzeća. Investicije u opremu pokazale su se kao dobra komponenta u projektima koji za cilj imaju kreiranje novih društveno-poduzetničkih aktivnosti i promicanje zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama, što su potvrdili sudionici i Korisnici projekata, kao i sudionici na Fokus-grupi.

(N24) Najvažniji su rezultati projekata za Korisnike doprinos lokalnoj zajednici, pokretanje novih poduzetničkih inicijativa i zapošljavanje (uključujući zapošljavanje u samim udrugama tijekom trajanja projekta). Korisnici također ističu doprinos razvoju društvenog poduzetništva u RH kroz veću vidljivost i bolje razumijevanje pojma društvenog poduzetništva.

(N25) Najvažniji ostvareni rezultati projekata za sudionike su stjecanje novih znanja i vještina, stjecanje samopouzdanja u svoje mogućnosti, povećana motivacija za rad, otvaranje novih mogućnosti i upoznavanje novih poznanika i prijatelja. Sudionici ne smatraju da su ovim projektom ostvarili rezultate kao što su zaposlenje, omogućen samostalan život i financijska sigurnost te korištenje novih socijalnih usluga. Edukativna komponenta PDP-a i izravne dodjele većinom je provedena u

P15. (N23, N24, N25, N26) Potrebno je kreirati jasnu viziju i okvir razvoja društvenog poduzetništva u RH kako bi se učinkovitije mogle planirati i provoditi mjere podrške. To podrazumijeva razvoj institucionalnog, strateškog i zakonodavnog okvira koji će osigurati jasno prepoznavanje društvenih poduzeća. Ključnu ulogu u tom procesu treba imati ustrojstvena jedinica u okviru institucije koja će biti nadležna za razvoj društvenog poduzetništva u RH.

P16. (N24) Potrebno je nastaviti s dobrim praksama identificiranim u doprinosu društvenom poduzetništvu u RH kroz veću vidljivost i bolje razumijevanje pojma društvenog poduzetništva. Konkretno, kroz financiranje kampanja (npr. u skladu s inicijativom EK Buy Social,¹⁹¹ promocijom društveno odgovorne javne nabave od strane MINGOR-a), osiguravanje nagrada (godišnja nagrada za najuspješnija društvena poduzeća) i poticanjem stvaranja kvalitetnijeg sadržaja i medijskih projekata (audio, video, multimedija).

P17. (N25). Osigurati fokusirano financiranje kroz buduće PDP-ove (moguće fazno s obzirom na fazu razvoja društvenog poduzeća) i tematsku stručnu savjetodavnu potporu i mentorstvo (upravljanje projektima, razvoj poslovanja) za Korisnike projekata.

P18. (N26) S obzirom da projekti koji se provode u okviru PDP-a *Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.* posjeduju potencijal za značajniji doprinos poboljšanju socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednicama, potrebno je u tijeku provedbe, jednako kao i

¹⁹¹ https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/tools-public-buyers/social-procurement_en

<p>planiranom vremenskom okviru (<i>offline</i> ili <i>online</i>). Također, Korisnici ne vode dovoljno računa o sudionicima nakon završetka projekata u smislu nastavka zapošljavanja ili korištenja socijalnih usluga, ne uključuju dovoljno praktičnog rada u programe osposobljavanja, ne koriste dovoljno nove tehnologije u obrazovnim aktivnostima (informatička podrška, <i>online</i> materijali za učenje i sl.) te ne prilagođavaju dovoljno aktivnosti različitim potrebama sudionika - što zahtijeva održiva rješenja i poslovne modele Korisnika projekata.</p> <p>N26) Dinamika provođenja mjera intervencije SC-a 9.v.1 onemogućila je potpunu analizu njihova doprinosa kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti i promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama. Ipak, projekti koji se provode u okviru PDP-a <i>Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.</i> posjeduju potencijal za značajniji doprinos poboljšanju socijalnih i poduzetničkih aktivnosti u zajednicama. Potencijal ovih projekata za razvoj društvenog poduzetništva u RH bio bi veći kad bi u fokusu projekata bila održivost poslovnog modela i tržišno orijentiranih proizvoda, a ne broj sudionika.</p>	<p>u budućim PDP-ovima, osigurati besplatnu nefinancijsku podršku (upravljanje projektima, razvoj poslovanja) i mentorstvo (npr. neke od zemalja EU razvile su uspješne voucher sheme, kroz Tehničku pomoć ugovaraju vanjsku stručnu podršku) s ciljem razvoja poslovnih modela, a nakon provedbe izraditi analizu doprinosa ovih projekata kreiranju novih socijalnih i poduzetničkih aktivnosti i doprinosa promicanju zapošljavanja ranjivih skupina u zajednicama kako bi se finalno procijenio utjecaj projekata na ekosustav društvenog poduzetništva u HR.</p>
---	---

DJELOTVORNOST

EP 7. Jesu li planirana sredstva u skladu s vrstama aktivnosti koje se planiraju i provode?

Nalazi

Preporuke

(N27) U okviru OPULJP-a za operacije SC-a 9.v.1 planirano je ukupno 286.117.648,00 kn, za objavljena dva PDP-a i jedne operacije kao izravne dodjele sredstava ukupno je alocirano 112.517.433,15 kn, što predstavlja manje od 40 % planiranih sredstva na nivou SC-a 9.v.1.

Do kraja 2020. godine ukupno je ugovoreno 70.894.306,63 kn, što predstavlja 63,0 % ukupne alokacije za objavljene PDP-e i izravnu dodjelu, odnosno samo 24,8 % ukupnog planiranog iznosa sredstava za sve intervencije u okviru SC-a 9.v.1. To je rezultat kašnjenja u objavama PDP-a, ocjenjivanja projektnih prijedloga i ugovaranja projekata.

(N28) Pojednostavljene mogućnosti financiranja standardnom veličinom jediničnih troškova i fiksni iznosi omogućili su smanjenje administrativnog opterećenja Korisnicima (a i svim akterima uključenim u upravljanje ESIF-om) i usredotočenost Korisnika na postizanje planiranih aktivnosti i rezultata projekata.

(N29) Prosječni izdatak po uključenoj nezaposlenoj osobi pokazuje da su završene intervencije (PDP *Poticanje društvenog poduzetništva* i izravna dodjela *Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata*) ekonomične, posebice jer su u projekte bile uključene nezaposlene osobe iz ranjivih skupina. a usporedimo ih s troškovima sudionika nekih programa aktivne politike zapošljavanja (javni radovi, potpore za dugotrajno nezaposlene, potpore za nezaposlene starije od 50 godina).

P19. (N27, N28, N29, N30) Akteri društvenog poduzetništva (Korisnici) imaju različite potrebe. Dosadašnji PDP-i bili su primjereni i dovoljni za projekte u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti: jačanje kapaciteta organizacija i kompetencija uključenih sudionika projekta. Takav oblik potpore potreban je i u budućnosti.

P20. (N29, N30) Za društvena poduzeća koja na tržište uvode nove usluge i /ili nove proizvode, pozicioniraju se na tržištu ili rastu, potrebno je omogućiti kombinaciju različitih izvora financiranja (bespovratna i povratna sredstva). Pri tome, potrebno je dodati i mogućnost korištenja bespovratnih sredstava za specifične potrebe takvih društveno-poduzetničkih pothvata (npr. digitalizacija poslovanja, ulaganja u razvoj novih proizvoda, internalizacija poslovanja).

P21. (N28) U budućnosti je također potrebno, kad god je to moguće (a posebno za projekte u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti) omogućiti pojednostavljene mogućnosti financiranja, npr. za troškove osoblja i neizravne troškove.

(N30) Dodijeljena financijska sredstva za provedbu projekata pokazala su se veoma važnima i dovoljnima za provedbu projekata u fazi pripreme društveno-poduzetničkih aktivnosti ili društvenih poduzeća koji se bave realizacijom „društvenih ciljeva“, npr. jačanjem kapaciteta i zapošljavanjem ciljnih skupina, dok su za projekte koji se komercijaliziraju potrebna puno veća ulaganja samih Korisnika i/ili korištenje drugih izvora financiranja.

EP 8. Koriste li se i u kojoj mjeri financijski instrumenti za razvoj i poticanje društvenog poduzetništva?

Nalazi

(N31) Nedostatak pristupa financijama i dalje se smatra jednom od najznačajnijih prepreka za pokretanje, održivost i rast društvenih poduzeća u RH. U okviru intervencija OPULJP-a nije razvijen nijedan financijski instrument podrške društvenim poduzećima.

(N32) Projekti financirani iz ESF-a uglavnom su namijenjeni za „soft“ projekte, projekte koji prvenstveno jačaju kapacitete Korisnika i sudionika projekata te ne osiguravaju (niti im je to namjena) dostatna sredstva za pokretanje društveno-poduzetničkih pothvata, razvoj i rast poslovanja – prvenstveno su nedostatna sredstva za razvoj i testiranje proizvoda i tržišta, uređenje poslovnih prostora, nabavu i postavljanje opreme, ulaganje u razvoj organizacijskih i poslovnih procesa, skaliranje i replikaciju te internacionalizaciju poslovanja.

Preporuke

P22. (N31, N32) Potrebno je osigurati komplementarnost PDP-ova iz različitih OP-a te ravnotežu u financiranju ključnih elemenata poslovnog razvoja društvenih poduzeća (nabava opreme i adaptacija prostora trebaju se primarno financirati pozivima iz OPKK-a (oprema i adaptacija prostora mogu se financirati i iz ESF-a, ako isto doprinosi ispunjenju ciljeva ESF-a), *soft* aktivnosti trebaju se primarno nastaviti financirati kroz ESF).

P23. (N31, N32) Razviti financijske instrumente za podršku društvenim poduzećima, pazeći na postojeće instrumente drugih pružatelja financijske podrške i potencijalno uočene nedostatke na tržištu.

UČINAK

EP 9. Jesu li mjere OPULJP-a i Strategije razvoja društvenog poduzetništva poduzete u svrhu stvaranja odgovarajućeg zakonodavno-institucionalnog okvira za društveno poduzetništvo utjecale na broj društvenih poduzetnika i razvoj drugih elemenata ekosustava?

Nalazi	Preporuke
<p>(N33) Mjere OPULJP-a i Strategije razvoja društvenog poduzetništva, s obzirom na to da u velikoj mjeri aktivnosti nisu provedene ili su samo djelomično provedene, nisu značajnije utjecale na broj društvenih poduzeća i razvoj elemenata ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Dva PDP-a (najveće alokacije javnih bespovratnih sredstava za društveno-poduzetničke pothvate u RH od 2015. godine do danas) indirektno su imala najveći efekt u komunikaciji i povećanju vidljivosti društvenih poduzeća (kao rezultat financiranih aktivnosti, naročito u okviru prvog PDP-a).</p>	<p>P24. (N33) Potrebno je razviti sustavan pristup i jasne strateške smjerove razvoja svih elemenata ekosustava društvenog poduzetništva u RH. To konkretno podrazumijeva poticajan zakonodavni okvir, učinkovite javne institucije i privatne organizacije kao stupove nefinancijske podrške, iskrojene i dostatne inovativne i postojeće financijske podrške (PDP, financijski instrumenti), kontinuirana istraživanja i statističko praćenje razvoja sektora, mjerenje utjecaja i promociju društvenog poduzetništva. Ključnu ulogu u ovom procesu treba imati institucija nadležna za razvoj društvenog poduzetništva u RH.</p>

EP 10. Postoje li mjere usmjerene na poticanje razvoja društvenog poduzetništva na regionalnoj razini?

Nalazi	Preporuke
<p>(N34) Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine i županijske razvojne strategije većinom prepoznaju društveno poduzetništvo kao važnu temu za organizacije civilnog društva i njihovu održivost, socijalno uključivanje, utjecaj na tržište rada s naglaskom na marginalizirane skupine, ali i stvaranje poticajnog poslovnog okruženja i unaprjeđenih praksi u gospodarstvu. Doprinos provedbe regionalnih strategija Strategiji razvoja društvenog poduzetništva vrlo je skroman.</p>	<p>P25. (N34) U narednom programskom razdoblju potrebno je uključiti predstavnike regionalnih i/ili lokalnih institucija u jasne procese planiranja i provedbu mjera za razvoj društvenog poduzetništva u RH. Potrebno je poticati povezivanje Korisnika projekata s jedinicama lokalne i regionalne uprave, kao i drugim dionicima iz obrazovnog sustava, potpornim organizacijama i slično.</p>

EP 11. U kojoj su mjeri učinci i rezultati provedenih projekata u okviru SC-y 9.v.i dugoročno održivi, te hoće li se takav učinak moći očuvati i bez financiranja iz nacionalnih/europskih fondova?

Nalazi	Preporuke
<p>(N35) Ključni fokus projekata iz prvog PDP-a i izravne dodjele sredstava MHB-a bio je na edukacijskim aktivnostima i na informiranju različitih javnosti i promociji društvenog poduzetništva. Svi projekti ostvarili su očekivane rezultate, no nisu dali značajan doprinos razvoju ekosustava društvenog poduzetništva u RH. Svakako su donekle doprinijeli većem razumijevanju i vidljivosti društvenog poduzetništva te, kao i drugi PDP-i unutar ESF-a u tom razdoblju, većoj organizacijskoj i financijskoj stabilnosti Korisnika.</p> <p>U drugom PDP-u fokus je na jačanju kompetencija za pokretanje i poslovanje novih i postojećih društvenih poduzeća, uključujući razvoj novih proizvoda i tržišta, uz prateće zapošljavanje novih radnika. Nakon provedbe projekata u okviru ovoga PDP-a očekuje se daleko veći utjecaj na razvoj ekosustava društvenog poduzetništva u RH.</p> <p>Kao ključne izazove u procesu provedbe projekata Korisnici navode preslabu podršku PT2 i vanjskih mentora te premala sredstva za opremanje, adaptaciju poslovnih prostora i zapošljavanje.</p>	<p>P26. (N35) Uz podršku razvoju društveno-poduzetničkih pothvata, osigurati sredstva (za manje PDP-e) razvoja socijalnih inovacija koje doprinose razvoju lokalnih zajednica kako bi se osigurao prostor za inovacije i razvoj novih rješenja za društveno-ekonomske probleme u lokalnim zajednicama.</p> <p>P27. (N35) Institucija koja će biti nadležna za razvoj društvenog poduzetništva u RH, kao i kroz ESF, u novim PDP-ima, ali i kroz financijske instrumente trebaju osigurati: više sredstava za opremanje pogona za proizvodnju i nabavku strojeva i opreme, više sredstava za razvoj i testiranje pilot/poduzetničkih ideja, više sredstava za digitalnu transformaciju, internacionalizaciju poslovanja (gospodarske misije, studijske posjete), potpore za zapošljavanje nakon osposobljavanja, potpore za zapošljavanje, više sredstava za javne kampanje.</p> <p>P28. (N35) Razviti više PDP-a za društvena poduzeća koja će omogućiti veću konkurentnost i veću vidljivost na tržištu, uz osiguranje mentorske podrške u specifičnim područjima - upravljanju projektima, razvoju poslovnih modela i poslovanja društvenih poduzeća. Osigurati kontinuitet PDP-a bez kašnjenja (dodatno, Korisnici predlažu fazno financiranje na najmanje dvije razine – testiranje i validacija poslovnih modela te razvoj poslovanja).</p>

P29. (N35) Povećati učinkovitost sustava upravljanja ESF-om, kako bi i Korisnici i sam sustav maksimizirali pozitivan učinak i utjecaj provedenih projekata.

5. FINANCIJSKO IZVJEŠĆE

Ovo Financijsko izvješće sastavni je dio Završnog izvješća o provedenom vrednovanju. Tijekom projekta realizirani su sljedeći troškovi:

Predmet nabave	Jedinica mjere:	Količina:	Ukupan trošak bez PDV-a:	PDV u HRK	Ukupan trošak s PDV-om
Vrednovanje (evaluacije) specifičnog cilja 9.v.1 Povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika u okviru Prioritetne osi 2 Socijalno uključivanje Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020“	usluga	1	386.047,20 kn (bez PDV-a)	96.511,80 kn	482.559,00 kn

Fakturirano do 04.10.2021.				Naplaćeno do 04.10.2021.	
Objašnjenje	Osnovica	PDV	Ukupno	Ukupno	Datum plaćanja
10% iznosa ugovorene cijene	38.604,72	9.651,18	48.255,90	48.255,90	4.5.2021.
30% iznosa ugovorene cijene	115.814,16	28.953,54	144.767,70	144.767,70	16.9.2021.

Ostalo za fakturirati nakon 04.10.2021.			
Objašnjenje	Osnovica	PDV	Ukupno
40% iznosa ugovorene cijene	154.418,88	38.604,72	193.023,60
20% iznosa ugovorene cijene	77.209,44	19.302,36	96.511,80

Tijekom projekta su realizirani sljedeći troškovi (bez PDV-a) koji su bili isplaćeni po sljedećoj dinamici:

- 1) 10% iznosa ugovorene cijene nakon odobrenja Početnog izvješća od strane Naručitelja
- 2) 30% iznosa ugovorene cijene nakon odobrenja Izvješća u tijeku provedbe od strane Naručitelja
- 3) 40% iznosa ugovorene cijene nakon odobrenja Završnog izvješća od strane Naručitelja
- 4) 20% iznosa ugovorene cijene nakon izvršenja ostalih ugovorenih obveza

Ponuditelj		1	2	3	4	UKUPNO
WYG Savjetovanje d.o.o. (86%)		33.200,05 kn	99.600,18 kn	132.800,24 kn	66.400,12 kn	332.000,59 kn
Oslanja se na:	Tetra Tech B.V. (14%)	5.404,66 kn	16.213,98 kn	21.618,65 kn	10.809,32 kn	54.046,61 kn

Potpis voditeljice tima:

Valentina Jug

Potpis direktora:

Mladen Vojković

6. KORIŠTENA LITERATURA

Naziv	Lokacija
STRATEŠKI DOKUMENTI EU I HRVATSKA	
EK, Europa 2020. Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast Priopćenje Komisije. Bruxelles, 3.3.2010., COM (2010) 2020.	https://strukturnifondovi.hr/wp-content/uploads/2017/03/Strategija-EUROPA-2020.-hr.pdf
Europski stup socijalnih prava. Komunikacija komisije Europskom parlamentu, vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru regija o uspostavi europskog stupa socijalnih prava. Bruxelles, 26.4.2017. COM (2017) 250 final	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2017:0250:FIN
Odluka Vijeća (EU) 2018/1215 od 16. srpnja 2018. o smjernicama za politike zapošljavanja država članica, Službeni list Europske Unije 5.9.2018 L224/4	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1215&from=EN
Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine. Zagreb, travanj 2015.	http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Strategija-razvoja-dru%C5%A1tvenog-poduzetni%C5%A1tva-u-RH-za-razdoblje-2015-2020.pdf
Social Business Initiative, European Commission, 2015.	https://ec.europa.eu/docsroom/document/s/14583/attachments/3/translations/en/renditions/pdf
Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014.-2020.) Materijal pripremila: Radna skupina za izradu i praćenje provedbe strategije borbe	https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZP/PI/Strategije/Strategija%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1tva.pdf

protiv siromaštva i socijalne isključenosti Zagreb, ožujak 2014.	
Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.–2020.	http://www.esf.hr/vazni-dokumenti-razdoblje-2014-2020/operativni-programi/
Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020., Republika Hrvatska	https://strukturfondovi.hr/hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-konkurentnost-i-kohezija/
Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020. Hrvatski prijevod engleskog originala "Partnership Agreement Republic of Croatia 2014HR16M8PA001 - 1.2" Zagreb, listopad 2014.	https://strukturfondovi.hr/wp-content/uploads/2017/03/GLAVNI-DOKUMENT-Sporazum_o_partnerstvu_HR.pdf
Godišnja izvješća o provedbi OPULJP za godine od 2015. - 2019.	http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/razdoblje-2014-2020/odbor-za-pracenje-2014-2020/
Program dodjele državnih potpora za razvoj društvenog poduzetništva. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Zagreb, 22. prosinca 2020.	http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Program-potpore-male-vrijednosti-za-poticanje-dru%C5%A1tvenog-poduzetni%C5%A1tva.pdf http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Program-potpore-male-vrijednosti-Ja%C4%8Danje-poslovanja-dru%C5%A1tvenih-poduzetnika-faza-I.pdf http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Program-dr%C5%BEavnih-potpore-Ja%C4%8Danje-poslovanja-dru%C5%A1tvenih-poduzetnika-faza-L.pdf
Vlada Republike Hrvatske (2012), Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za	https://udruge.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Nacionalna%20strategija%20stvaranja%20poticajnog%20okru%C5%A1tva.pdf

razvoj civilnog društva od 2012. do 2016. godine	BEenja%20za%20razvoj%20civilnog%20dru%C5%A1tva%202012-2016.pdf
Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine	https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/razvojne%20strategije/Strategija%20regionalnog%20razvoja%20Republike%20Hrvatske%20za%20razdoblje%20do%20kraja%202020.HS.pdf
RAZVOJNE STRATEGIJE	
Županijska razvojna strategija Brodsko-posavske županije do 2020. godine	https://www.bpz.hr/images/dokumenti/ostalo/1811081019332.pdf
Županijska razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2016.–2020.	http://www.edubrovnik.org/wp-content/uploads/2017/01/Z%CC%8CRS-DNZ.pdf
Županijska razvojna strategija Istarske županije do 2020. godine	https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/gospodarstvo/2018/180411_ZRS_IZ_2020.pdf
Razvojna strategija Karlovačke županije 2020+	https://www.kazup.hr/images/dokumenti/gospodarstvo/Korisni_linkovi/RAZVOJNA-STRATEGIJA-KARLOVACKE-ZUPANIJE.pdf
Strategija razvoja Krapinsko-zagorske županije 2016. – 2020. (nacrt strategije)	http://www.kzz.hr/sadrzaj/novosti/strategija-razvoja-kzz-2016-2020/STRATEGIJA%20KZ%c5%bd.pdf
Razvojna strategija Međimurske županije do 2020. godine	http://www.redea.hr/wp-content/uploads/2018/01/Razvojna-strategija-Me%C4%91imurske-%C5%BEupanije-2020.pdf
Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije do 2020. godine	http://www.obz.hr/hr/images/ZRS_OBZ_2020_final.pdf
Županijska razvojna strategija Požeško-slavonske županije za razdoblje do kraja 2020. godine	https://www.pszupanija.hr/dokumenti/category/150-zupanijska-razvojna-strategija-psz-do-kraja-2020-godine.html?download=1733:zupanijska-razvojna-strategija-psz-do-kraja-2020
Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016. – 2020.	https://zavod.pgz.hr/documents/razvojna_strategija_2016_2020_secured.pdf

Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje do 2020. godine	http://www.rera.hr/upload/stranice/2021/03/2021-03-22/20/nacrtupanijskerazvojnestrategije.pdf
Razvojna strategija Šibensko-kninske županije do 2020.	https://www.sibensko-kninska-zupanija.hr/upload/stranice/2015/12/2015-12-23/199/Razvojna_strategija_Sibensko-kninske_zupanije.pdf
Županijska razvojna strategija Varaždinske županije do 2020. godine	https://www.varazdinska-zupanija.hr/media/k2/attachments/ZRS-Varazdinske-zupanije-2020-usvojeno1.pdf
Županijska razvojna strategija Virovitičko-podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine	https://ravidra.hr/wp-content/uploads/2019/06/ZRS-VPZ-do-kraja-2020-1.pdf
Razvojna strategija Vukovarsko-srijemske županije za razdoblje do 2020. godine	https://www.vusz.hr/Cms_Data/Content/s/VSZ/Folders/dokumenti/upravni2/~contents/Y482ECCDYBAFDZM2/rv-razvojna-strategija-vs--01-03-18---s-analiza-stanja-sa-etaksvd1.pdf
Županijska razvojna strategija Zadarske županije 2016. – 2020.	https://www.zadarska-zupanija.hr/images/dokumenti/Zupanijska%20razvojna%20strategija%20Zadarske%20zupanije%202016.%20-%202020..pdf
Županijska razvojna strategija Zagrebačke županije do 2020.	https://www.euinfo.hr/UserDocsImages/Strategije/14_zupanijska_razvojna_strategija_do_2020.pdf
Razvojna strategija Grada Zagreba za razdoblje do 2020. godine	https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/gu%20za%20strategijsko%20planiranje/Razvojna%20strategija%20Grada%20Zagreba_SGGZ_18-17.pdf
ZAKONI	
Zakon o udrugama (NN 74/14)	https://www.zakon.hr/z/64/Zakon-o-udrugama
Zakon o zadrugama (NN 34/11, 125/13, 76/14, 114/18, 98/19)	https://www.zakon.hr/z/458/Zakon-o-zadrugama
Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08,	https://www.zakon.hr/z/546/Zakon-o-trgovačkim-društvima

137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19)	
Zakon o zakladama (NN 106/18, 98/19)	https://www.zakon.hr/z/1435/Zakon-o-zakladama
Zakon o socijalnoj skrbi (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20, 138/20)	https://www.zakon.hr/z/222/Zakon-o-socijalnoj-skrbi
Zakon o javnoj nabavi (NN 120/16)	https://www.zakon.hr/z/223/Zakon-o-javnoj-nabavi
Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18)	https://www.zakon.hr/z/239/Zakon-o-regionalnom-razvoju-Republike-Hrvatske
IZVJEŠĆA, ANALIZE, EVALUACIJE	
European Commission (2014) Proposed Approaches to Social Impact Measurement in European Commission legislation and in practice relating to EuSEFs and the EaSI. Authors: GECES Sub-group on Impact Measurement 2014.	https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0c0b5d38-4ac8-43d1-a7af-32f7b6fcf1cc
Šimleša D., Puđak, J., Majetić, F., Bušljeta - Tonković, A. (2015), Mapping New Horizons – report on the state of social entrepreneurship in Croatia 2015 , Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb.	https://www.pilar.hr/wp-content/uploads/2018/01/mapping_new_horizons.pdf
Social Platform (2015), Javna nabava za društveni razvoj - Vodič kroz Direktivu Europske unije o javnoj nabavi	http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Public-procurement-for-social-progress-hr.pdf
Ecorys International B.V. za MRMS, Evaluacija prethodne IPA pomoći (2015)	http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/12/Završno_izvješće_Evaluacija-prethodne-IPA-pomoci.pdf
Evaluation of the Social and Inclusive Entrepreneurship Support in the OPHRE (2015). Final report. Produced by IREAS centrum, s. r. o. , 30 November 2015	https://www.esfcr.cz/documents/21802/752394/Evaluation+of+the+social+and+inclusive+entrepreneurship+support+in+OPHRE/eb33a2f8-df5e-4ed6-9bde-7aff34333e2?version=1.0&t=1461917879043

<p>Perić, J. et all. (2015), The role of social entrepreneurship in empowerment of women in rural areas of Croatia // 4. međunarodni znanstveni simpozij Gospodarstvo istočne Hrvatske - vizija i razvoj / Mašek Tonković, Anka (ur.). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, str. 713-726</p>	<p>http://www.efos.unios.hr/repec/osi/eecyt/PDF/EconomyofeasternCroatiaesterdaytodaytomorrow04/eecytt0471.pdf</p>
<p>Iskustva organizacija civilnoga društva u provedbi projekata Europskog socijalnog fonda. Informativna brošura o projektima financiranim u okviru Poziva na dodjelu bespovratnih sredstava Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske Operativni program Razvoj ljudskih potencijala 2007. – 2013., Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, travanj 2016.</p>	<p>https://udruge.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/brosura_web.pdf</p>
<p>European Commission and OECD (2016), Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Creation Unlocking the potential of Social Enterprises in Croatia. A report prepared by the Local Economic and Employment Development (LEED) Programme of the Organisation for Economic Co-operation and Development in collaboration with the Ministry of Labour and Pension System, Croatia, September 2016</p>	<p>https://www.oecd.org/employment/leed/Croatia%20report%2025.11.16-FINAL.pdf</p>
<p>Vidović, D., Perić, J. (2016), The role of social actors in the development of social entrepreneurship // Gospodarstvo istočne Hrvatske - Vizija i razvoj / Anka Mašek Tonković (ur.). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, str. 778-787</p>	<p>https://www.bib.irb.hr/836808?&rad=836808</p>
<p>Cogent Management Consulting (2016), Social Entrepreneurship Programme Evaluation – Final for Invest Northern Ireland, 22 March 2016</p>	<p>https://niopa.qub.ac.uk/bitstream/NIOPA/2913/1/social-entrepreneurship-programme-final-evaluation-report-march-2016.pdf</p>
<p>Šimleša, D. et all. (2016) Društveno poduzetništvo u Hrvatskoj: od</p>	<p>https://hrcak.srce.hr/176949</p>

prepoznavanja do primjene , Revija za sociologiju 46 (2016) 3, 271-295	
Vidović, D., Baturina, D. (2016), “ Social Enterprise in Croatia: Charting New Territories ”, ICSEM Working Paper	https://www.bib.irb.hr/861000
Varga, E. (2017), Social Enterprise Ecosystems in Croatia and the Western Balkans. A Mapping Study of Albania, Bosnia & Herzegovina, Croatia, Kosovo, FYR Macedonia, Montenegro and Serbia, NESsT	https://connecting-youth.org/publications/publikim19.pdf
Baturina, D. et all. (2017), Socijalna poduzeća za radnu integraciju (WISE) u postsocijalističkim zemljama // Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, 53 (2017), 1; 129-148	https://hrcak.srce.hr/183892
Baturina, D. (2017), “ The New Kid in Town’: Towards Shaping the Understanding of Social Entrepreneurship in Croatia // Social enterprise developments in the Balkans: joint volume by the Balkan social enterprise research network / Baglioni, Simone ; Roy, Michael ; Mazzei, Micaela ; Srbijanko, Jana K. ; Bashevska, M (ur.). Skopje: Reactor - Research in action, str. 81-99	https://www.bib.irb.hr/857037
Šućur, z. at all. (2017) Demografska i socioekonomska obilježja hrvatskih branitelja . Ministarstvo hrvatskih branitelja i Državni zavod za statistiku. Zagreb, 2017.	https://www.dzs.hr/hrv/publication/studije/Demografska%20i%20socioekonomska%20obiljezja%20hrvatskih%20branitelja_Web.pdf
European Commission (2018), Update of the Mapping of Social Enterprises and their Ecosystems in Europe. Country Report – Croatia . Directorate- General for Employment, Social Affairs and Inclusion - Report submitted by EURICSE & EMES	https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20958&langId=en
Baturina, D. (2018), A Critical Review of the First Strategy for the Development of Social Entrepreneurship in the Republic of Croatia 2015–2020 and Potential for the Development of the Sector // Hrvatska i komparativna javna	https://www.bib.irb.hr/957068

uprava, 18 (2018), Poseban prilog uz broj 2; str. 11-38	
Kunac S. at all (2018) Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka. Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma, Zagreb 2018.	https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Uklju%C4%8Divanje%20Roma%20u%20hrvatsko%20dru%C5%A1tvo%20-%20istra%C5%BEivanje%20baznih%20podataka-list%202018.pdf
Analiza parametara iz sustava socijalne skrbi, mirovinskog sustava te stanje na tržištu rada i EU praksa u odnosu na projekt uvođenja nacionalne mirovine, Institut za javne financije, Zagreb. studeni 2018.	https://mrosp.gov.hr/dokumenti/5688
Analitička podloga za nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. : Regionalna dostupnost socijalnih usluga u Hrvatskoj, Svjetska banka, Ugovor o savjetodavnim uslugama „Potpora uspostavi sustava za strateško planiranje i upravljanje razvojem te izradi Nacionalne razvojne strategije do 2030.” (2019)	https://thedocs.worldbank.org/en/doc/276741604615006394-0080022020/original/13Regionalnadostupnostsocijalnihusluga.pdf
Vojvodić, I., & Banović, R. Šimić. (2019). Analiza socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj s komparativnim osvrtom na regulatorni okvir. Pravni Vjesnik, 35 broj 2, 105-135	https://hrcak.srce.hr/223934
Baturina, D. (2019), The Challenges of Measuring the Impact of Social Entrepreneurship in Croatia // SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN SOUTH EAST EUROPE. Three Countries Analyses / Šimleša, Dražen (ur.). Zagreb: Ivo Pilar Institute of Social Sciences., str. 113-139	https://www.bib.irb.hr/1005055
European Commission (2019), Mid-term evaluation of the EU programme for employment and social innovation – EaSI.	https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sl&pubId=8221&furtherPubs=yes

Prepared by ICF Consulting Ltd. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019	
Tomić, I., Rubil, I., Nestić, D., Stubbs, P., The employment and social situation in Croatia , Study for the Committee on Employment and Social Affairs, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, Luxembourg, 2019	https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/642345/IPOL_STU(2019)642345_EN.pdf
Perić, J. (2020), Social entrepreneurship as a mean to boost silver economy growth // Aging Society - Rethinking and Redesigning Retirement / Barković Bojanić, Ivana ; Erceg, Aleksandar (ur.), Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku, str. 221-232	https://www.bib.irb.hr/1069809
Šimleša, D. et all. (2019), Social Entrepreneurship in Croatia: Its Future, the Actors Database, and the Strategy // Social Entrepreneurship in South East Europe - Three Countries Analysis / Šimleša, Dražen (ur.). Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, str. 27-44	https://www.bib.irb.hr/1041235
Vidović, D. (2019), Social Cooperatives in Croatia: The Emergence and Development of a New Type of Cooperative // Social Entrepreneurship in South East Europe. Three Countries Analyses / Šimleša, Dražen (ur.). Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, str. 45-62	https://www.bib.irb.hr/1062805
Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2020. CEPOR, prosinac 2020.	http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2021/01/Izvjescje-2020-HR-web.pdf
Utjecaj krize uzrokovane COVID-19 virusom na mikro, male i srednje poduzetnike u	https://www.docdroid.net/Nv7IRnz/izvjestaj-covid-19-msp-pdf

<p>Hrvatskoj, IZVJEŠTAJ ANKETE, prosinac, 2020.</p>	
<p>Andjelić J., Petričević T. (2020) Regional Study and Guidelines on Social Entrepreneurship in the Western Balkans - Albania, Bosnia and Herzegovina, Kosovo*, Montenegro, North Macedonia, Serbia. RYCO, Tirana This study has been monitored by the RISE consortium, composed by RYCO, GROUPE SOS Pulse, SEEYN, Institut Francais and OFAJ/FGYO.</p>	<p>http://www.seeyn.org/images/downloads/RISE-Regional-study-on-social-entrepreneurship-in-WB6.pdf</p>
<p>European Commission, DG Employment, Social Affairs and Inclusion (2020), Study supporting the 2020 evaluation of promoting social inclusion, combatting poverty and any discrimination by the European Social Fund (Thematic Objective 09). Final report. Prepared by ICF, Cambridge Econometrics and Eurocentre, October 2020</p>	<p>https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sl&pubId=8350&furtherPubs=yes</p>
<p>European Commission (2020), Study for the evaluation of ESF Support to Employment and Labour Mobility, Final report, June 2020</p>	<p>https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8330&furtherPubs=yes</p>
<p>Guijt, I. (2014). Participatory Approaches, <i>Methodological Briefs: Impact Evaluation 5</i>, UNICEF Office of Research, Florence.</p>	<p>https://www.betterevaluation.org/sites/default/files/Participatory_Approaches_EN_G.pdf</p>
<p>Haarich, S., Holstein, F., Spule, S., Galera, G., Franchini, B., Borzaga, C., Chiomento, S., Spiess-Knafl, W., Scheck, B., Salvatori, G. (2020). Impact of the European Commission’s Social Business Initiative (SBI) and its Follow-up Actions. Study for DG Employment, Social Affairs and Inclusion, European Commission, November 2020.</p>	<p>https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8373&furtherPubs=yes</p>

OECD (2020) Social economy and the COVID – 19 crisis: current and future roles. November 2020	https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/social-economy-and-the-SARS-Cov-2-crisis-current-and-future-roles-f904b89f/
IPSOS za MRMS, Evaluacija napretka mjerjenog pokazateljima dugoročnijih rezultata sa zadanim ciljnim vrijednostima za IZM za 2020. godinu. Završno izvješće, travanj 2021.	http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2021/05/Završno_izvjesce_IZM_2021_final.pdf
Vlada RH, Ured za ljudska prava i prava ljudskih manjina, Obilježja Roma u RH	https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/ostvarivanje-prava-romske-nacionalne-manjine/nacionalni-program-za-rome/obiljezja-roma-u-rh/385
Vlada RH, Ured za ljudska prava i prava ljudskih manjina, Romi	https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/nacionalne-manjine-u-republici-hrvatskoj/romi/371
MDOMSP, Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2016. godini, Zagreb, kolovoz 2017	https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godi%20statisticke%20izvjesce%20o%20korisnicima%20i%20primijenjenim%20pravima%20socijalne%20skrbi%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202016%20godini.pdf
MROSP, Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2019. godini, kolovoz 2020.	https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticke%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf
PODACI O PRAĆENJU	
Natječajna dokumentacija za PDP <i>Poticanje društvenog poduzetništva</i> i PDP <i>Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.</i> i Odluke o financiranju projekata za oba Poziva na web stranicama	http://www.esf.hr/natjecaji/socijalno-ukljucivanje/3799/ https://strukturnifondovi.hr/hr/natjecaji/poziv-na-dostavu-projektne-prijedloga-

	jaganje-poslovanja-drustvenih-poduzetnika-faza-i/
Godišnja izvješća o provedbi za cilj „Ulaganje za rast i radnja mjesta“ za 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu	http://www.esf.hr/europski-socijalni-fond/razdoblje-2014-2020/odbor-za-pracenje-2014-2020/
Tablica objavljenih Poziva OPULJP, zaključno s 31. prosincem 2020. Tablica: status Ugovora OPULJP s 31. prosincem 2020. ažurirano	Informacije i podaci Naručitelja o praćenju
Informacije i podatke o projektima u Informatičkom sustavu	EFIS MIS 2014. – 2020.
PORTALI I WEB STRANICE	
Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike	https://mrosp.gov.hr
Ministarstvo hrvatskih branitelja	https://branitelji.gov.hr
Europski Socijalni Fond	www.esf.hr
Strukturni i investicijski fondovi	www.strukturnifondovi.hr
Vlada Republike Hrvatske Ured za udruge	https://udruge.gov.hr
Središnji državni portal	https://gov.hr/
Eu-projekti.info, Portal o EU fondovima	https://www.eu-projekti.info
European Commission, Supporting entrepreneurs and the self-employed – Social entrepreneurship	https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=952&intPageId=2914&langId=en
European Commission, Employment, Social Affairs & Inclusion, Policies and activities	https://ec.europa.eu/social/home.jsp
European Commission, Employment, Social Affairs & Inclusion, Funding	https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=86

European Commission, Employment, Social Affairs & Inclusion, New study available on the impact of EU policies on the social economy	https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=952&furtherNews=yes&newsId=9922
The Social Economy Intergroup	https://www.socialeconomy.eu.org/our-work/social-economy-intergroup/

1. DODATAK : PREGLED PROJEKATA U OKVIRU VREDNOVANJA

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Studentski poduzetnički inkubator Sveučilišta u Zagrebu	Kako postati društveni poduzetnik	1.6.2017	31.5.2018	495.492,25 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Pčelarska braniteljska zadruha Tompojevci	Jačanje kapaciteta za doprinos razvoju društvenog poduzetništva	1.6.2017	31.5.2018	568.046,40 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Udruga osoba s invaliditetom "Bolje sutra" grada Koprivnice	IKSoC-inovativni koprivnički centar 'KopriVITA'	1.6.2017	31.5.2018	511.419,72 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	O.A.Z.A. Održiva alternativa zajednici	Most prema uspjehu	1.6.2017	31.5.2018	731.369,09 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Bjelovarski centar za razvoj civilnoga društva	Postani društveni poduzetnik!	1.6.2017	31.5.2018	406.305,41 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	ACT Konto d.o.o.	FAIR net – Mreža FAIR (Financije, Administracija i Računovodstvo) poslovanja u društvenim poduzećima	1.6.2017	31.5.2018	793.186,07 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Hrvatski Crveni križ, Gradsko društvo Crvenog križa Vrbovec	Probudi kreativnost	1.6.2017	31.5.2018	552.766,01 kn	završen

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Udruga za rehabilitaciju i edukaciju VISOKI JABLANI	RePlast 3D	1.6.2017	31.7.2018	797.112,99 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Zelena energetska zadruga za usluge	Dobra energija u društvenom poduzetništvu	1.6.2017	31.5.2018	543.206,64 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Udruga Prospero	Upotrebom neiskorištenih resursa i edukacijom do održivog društvenog poduzeća	1.6.2017	31.5.2018	466.357,60 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Udruga Nogometni klub Lipik 1925	Educirani i zaposleni bili, lipičko pivo pili	1.6.2017	31.5.2018	611.379,20 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Udruga osoba s intelektualnim poteškoćama Regoč Slavonski Brod	I ja radim i doprinosim!	1.6.2017	31.5.2018	639.598,48 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Udruga osoba s invaliditetom "Sveti Bartolomej" Knin	Razvoj društvenog poduzetništva Bartolomej	1.6.2017	31.5.2018	491.313,40 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Socijalna zadruga MIVA ART za proizvodnju, trgovinu i usluge	MIVA ART 2	1.6.2017	31.5.2018	706.263,99 kn	završen

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Savez mađarskih udruga	Društveni poduzetnici kao nositelji razvoja turizma Baranje¹⁹²	1.6.2017	31.5.2018	514.030,04 kn	ugovor je raskinut
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Cluster za eko-društvene inovacije i razvoj CEDRA Split	Društveno-poduzetnički mozaik splitsko-dalmatinskog područja	1.6.2017	31.5.2018	517.920,99 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Udruga Veličanka	Nešto se dobro kuha!	1.6.2017	31.5.2018	665.761,37 kn	završen
Poticanje društvenog poduzetništva	9.v.i	Braniteljska zadruga Danica Zagreb	Poticanje razvoja zadružnog poduzetništva među braniteljskom populacijom	1.6.2017	31.5.2018	425.237,78 kn	završen
Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva	9.v.i	Ministarstvo hrvatskih branitelja	Promicanje društvenog poduzetništva hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, organizacija civilnog društva i zadruga braniteljske i stradaličke populacije iz Domovinskog rata¹⁹³	1.1.2017	30.6.2018	2.132.439,98 kn	završen

¹⁹² Ugovor je raskinut.

¹⁹³ Izravna dodjela

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
i zadruga braniteljske i stradalničke populacije iz Domovinskog rata							
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Nogometni klub "Adriatic" Split	"ADRIATIC"	17.9.2020	17.11.2022	1.132.663,98 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	HIPER direkt j.d.o.o.	HIPER PROGRAM RANE EDUKACIJE	1.10.2020	1.10.2022	1.134.800,01 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Razvojni europski centar inicijativa	MI TO MOŽEMO	17.9.2020	17.3.2023	1.155.800,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	PUTEM OAZAe d.o.o. za usluge	Oaza Joyful Kitchen - jačanjem kapaciteta zaposlenika do jačeg društvenog poduzeća	5.10.2020	5.2.2022	539.460,82 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih	9.v.i	TEXO MEI j.d.o.o.	Društveni inovator	17.9.2020	17.3.2023	1.062.866,00 kn	u provedbi

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
poduzetnika – faza I.							
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	TADU j.d.o.o.	Društveni poduzetnik STO posto - Stabilan, Trajan, Održiv	1.10.2020	1.9.2022	859.832,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Udruga za poticanje razvoja ljudskih potencijala i kreativnosti Prizma	Centar za održivi razvoj ruralnih sredina	14.10.2020	14.4.2023	1.123.170,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Skijaški klub "KNIN-SKI"	"KNIN-SKI"	17.9.2020	17.2.2023	420.141,90 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Konjički klub Kolan - udruga za aktivnosti i terapiju pomoću konja	Društvenim poduzetništvom do razvoja zajednice	17.9.2020	17.3.2023	1.173.200,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Udruga Ruka podrške	P.D.V. - Praktično, Domaće, Veličko	5.10.2020	5.4.2023	511.920,00 kn	u provedbi

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	BARTOLOMEJ j.d.o.o. za proizvodnju trgovinu i usluge	Korak naprijed	1.10.2020	1.4.2023	2.320.843,25 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	ZAJEDNICA BRANITELJSKIH ZADRUGA	Zajedno smo bolji i jači na tržištu	5.10.2020	5.1.2023	1.108.497,50 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Hrvatski ured za kreativnost i inovacije	Fair share model razvoja društvenog poduzetništva među mladima	5.10.2020	5.10.2022	627.613,76 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	PROFESSIONAL STUDIO MARCELA d.o.o.	Društvenim poduzetništvom do društva jednakih mogućnosti	12.10.2020	12.2.2022	483.655,20 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Marunuša j.d.o.o.	Eko društveni poduzetnici	17.9.2020	17.3.2023	1.145.410,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	URED 4 YOU j.d.o.o.	FOOD 4 YOU	1.10.2020	1.4.2023	1.125.841,91 kn	u provedbi

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Croatia Open Land j.d.o.o.	Održivi turizam kroz društveno poduzetništvo	1.10.2020	1.5.2022	1.117.518,39 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	UDRUGA PROFESOR BALTAZAR	ZEZARA	30.9.2020	30.9.2022	1.144.545,18 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Rezidencijalni dom za starije	Uključimo i mene	5.10.2020	5.4.2022	1.626.631,14 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Zadruga za etično financiranje	eECONOMIJA	1.10.2020	1.10.2022	862.841,48 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Udruga "Razvojni put"	Razvojni put	17.9.2020	17.1.2023	1.025.640,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Centar za kulturne djelatnosti	POP-UP poduzetnik	6.10.2020	6.4.2023	1.098.786,78 kn	u provedbi

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	GAREŠKI KULTURNI CENTAR - GAREŠNICA	IZ KULTURE U PODUZETNIŠTVO	1.10.2020	1.4.2023	922.580,97 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Udruga Ždralice Daruvar	ŽDRALICE POKREĆU	1.10.2020	1.6.2022	1.040.277,74 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	SFERA VISIA j.d.o.o.	Sfera Visia ide dalje	29.9.2020	29.3.2023	1.016.275,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Moira Laheza j.d.o.o.	Vraćanje okusima kroz društveno poduzetništvo	1.10.2020	1.4.2023	1.187.007,95 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Socijalna poljoprivredna zadruha Domači vrt	Biljni preparati za održivi razvoj	1.10.2020	1.4.2023	1.189.205,64 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih	9.v.i	NAŠ IZVOR	ZA NAŠ IZVOR	1.10.2020	1.4.2023	1.144.952,21 kn	Ugovor je raskinut

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
poduzetnika – faza I.							
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Aurora Colapis j.d.o.o.	Unaprjeđenje socijalno-poduzetničkog poduhvata „Žitna lada Karlovac“	1.10.2020	1.10.2021	1.152.949,73 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Udruga mladih Novska	proBUDI VJEŠTinu	1.10.2020	1.10.2022	1.183.235,73 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Svjetski savez mladih Jugoistočna Europa	Društveno poduzetništvo za dostojanstvo mladih	1.10.2020	1.10.2023	1.050.456,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	EDUCULT D.O.O.	EDUCULT-EDUKACIJSKI CENTAR ZA PRIPREMU I PROVEDBU PROJEKATA U OBRAZOVANJU I KULTURI	6.10.2020	6.4.2023	871.922,83 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	FIERCE WOMEN d.o.o.	Strašne žene mijenjaju kartu svijeta na bolje	1.10.2020	1.10.2022	1.195.228,84 kn	u provedbi

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Martinov plašt socijalno-uslužna zadruga	Rastimo zajedno	1.10.2020	1.4.2023	2.255.754,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	VENTULA TRAVEL društvo s ograničenom odgovornošću, za turizma i usluge, turistička agencija	Društveno poduzetništvo u turizmu- Inovativni volontiristički proizvod	17.9.2020	17.3.2022	1.126.202,97 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Laudato d.o.o.	Uključivanje ranjivih skupina kroz transformaciju Laudato d.o.o. u društveno poduzeće	29.9.2020	29.9.2022	1.197.602,05 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	PAN udruga za zaštitu okoliša i prirode	Poduzmi zeleniji otisak	1.10.2020	1.4.2022	971.100,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	ACT KONTO d.o.o.	WISE FAIR	1.10.2020	1.4.2023	838.041,34 kn	u provedbi

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Nogometni klub "Motičina" Donja Motičina	Društvenim poduzetništvom do uspjeha na nogometnom terenu	5.10.2020	5.4.2023	1.199.920,91 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	UDRUGA HRVATSKIH BRANITELJA LIJEČENIH OD PTSP SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE	Društveno-poduzetnički poduhvat za održivost udruge	17.9.2020	17.5.2022	1.176.400,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Socijalna zadruga Miva art	Made in Miva art	5.10.2020	5.4.2023	1.970.424,91 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Izvan fokusa d.o.o.	Društveno poduzetništvo tvrtke Izvan fokusa u kreativnim i kulturnim industrijama	1.10.2020	1.10.2021	1.159.981,16 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	HR-Koncept d.o.o.	Razvoj tržišta domaće hrane kroz društveno poduzetništvo	1.10.2020	1.4.2023	1.174.673,70 kn	u provedbi

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Udruga osoba s invaliditetom "Bolje sutra" grada Koprivnice	Društveno poduzeće KoprivITA kao izazov za moderno vrijeme	1.10.2020	1.4.2023	1.189.224,40 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Projekt građanske demokratske inicijative - P.G.D.I.	Razvoj društvenog poduzetništva u Belom Manastiru	5.10.2020	5.10.2022	1.077.908,40 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Veterinarska ambulanta "Mr. Kvakani" d.o.o.	ANIMA MUNDI – Centar društvenog poduzetništva za veterinarsku i holističku skrb životinja	1.10.2020	1.10.2022	1.176.553,08 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Hrvatska transpersonalna asocijacija	Super5Q - društveno poduzetništvo za učenje kroz igru i razvoj inteligencija	29.9.2020	29.9.2022	1.104.020,13 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Modra nit d.o.o.	Krugovi	5.10.2020	5.4.2023	1.079.674,01 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Synergia savjetovanje d.o.o.	Unapređenje poslovanja tvrtke Synergia savjetovanje d.o.o.	17.9.2020	17.9.2022	770.869,68 kn	u provedbi

Poziv na dostavu projektnih prijedloga	SC	Korisnik	Naziv projekta	Datum početka projekta	Datum završetaka projekta	Ukupna alokacija	Status projekta
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	EMPE RAZVOJ j.d.o.o.	Mogu i ja! - uspostava sportsko-rekreacijskog centra prilagođenog osobama s invaliditetom	3.10.2020	3.1.2022	3.038.010,00 kn	u provedbi
Jačanje poslovanja društvenih poduzetnika – faza I.	9.v.i	Labtex	Društveni poduzetnik na putu u EU tržište	1.10.2020	1.4.2023	1.576.996,58 kn	u provedbi

Tablica 44: Pregled projekata, Izvor: tablica Status ugovora